

evropski i svjetski bestseller

MISTERIOZNA SMRT, SKRIVENI KOD,
OPASNA TAJNA.

IZGUBLJENI HRAM

TOM HARPER

„Roman neverovatno brzog ritma i živopisnih likova.
Zbog zapleta punog preokreta, ova knjiga dopašće se svim ljubiteljima žanra.“
—*Booklist*

Tom Harper – Izgubljeni hram

KRIT, 20. MAJ, 1941. GODINA

Legenda kaže da su na ovom mestu ljudi prvi put uzleteli put neba. Oblagali su se pčelinjim voskom i perjem da bi se, poput veštačkih ptica, otisnuli sa uzvišenih

palata i vinuli preko sjaktavog mora. Leteli su sve više i više dok se jednom od njih, dečaku koji se suviše približio suncu, krila nisu istopila. Pao je. Kada je poslednje pero lagano dotaklo površinu mora, dečak je već nestao među talasima i prešao u mit. Sada su ljudi ponovo bili na nebu. Umesto perja, leteli su pomoću svilenih krila. Spone koje su ih držale, neće se istopiti na suncu. Sebi su nadenuili ime Fallschirmjäger, nebeski lovci. Nisu padali. Obrušavali su se ka zemlji poput gladnih orlova.

Pemberton ih je posmatrao sa prozora svoje kancelarije. Kada je počelo bombardovanje, znao je da je u nevolji. Cele protekle nedelje teror se ponavljao: najpre bi se začulo zujanje avionskih motora, potom zavijanje „štuka" koje se obrušavaju i, najzad, zemlja bi se zatresla od eksplozija. Ponekada bi bombe pale tako blizu vile da su predmeti podrhtavali u vitrinama. Zvečali su kao šoljice po tanjirićima dok ih osoblje nije odnelo u podrum. Bombe su prestale da padaju. Otišle su izbeglice koje su mu zagorčavale život. Otišlo je i osoblje. Pemberton je tog jutra odlučio da ih pošalje kućama, u njihova sela, kako bi bili sa svojim porodicama. Ostao je samo on. Bilo je vreme da krene.

Zgrabio je ranac sa čiviluka u uglu i prevrnuo ga preko stola. Sendvič od pre nedelju dana mlitavo pljusnu na sto praćen termosom, fotoaparatom, baterijom, perorezom i nekoliko zgužvanih papirića od čokolade. Zadržao je bateriju i perorez, odbacivši ostatak, mada je izvadio film iz aparata. Zatim je, drhteći od hitnje, otključao fioku i izvukao beležnicu. Prašina je istkala paučinaste brazde u mekoj, smeđoj koži, a zlatni monogram u uglu skoro da je potpuno izbledeo. Bio je to poklon od njegove žene, jedan od poslednjih. Zbog toga mu je bila veoma draga, ali bila je dragocena iz drugog razloga. Sto se njega tiče, osvajači su mogli da pokupe sve iz vile predmete, muzejske eksponate, odeću i nameštaj uvezen iz Engleske, čak i njegovu voljenu biblioteku. Ali ne i beležnicu.

Nije mogao više ništa da učini. Zakopčao je ranac i krenuo ka vratima. Zatim je u napadu panike ponovo otkopčao ranac kako bi se uverio da je beležnica stvarno u njemu. Najzad je, u znak otpora, zaključao sva vrata u kući. Kada Nemci budu stigli do vile, to će ih zadržati i možda mu obezbediti nekoliko dodatnih minuta.

Izašao je napolje. Iznad njega je raznobojni baldahin svilenih oblaka belih, crvenih, zelenih i žutih plovio ka istoku. Pemberton je čekao sve dok nije bio siguran. Kada je konačno ugledao padobrane kako se rascvetavaju po nebu, bilo je

prekasno. Cela dolina je odjekivala od rike transportnih aviona „junker52“. Iza krivine koja vodi na sever, ka luci u Heraklionu, već se čula pucnjava. Verovatno su se Nemci iskricali južno od grada odsekvši mu odstupnicu. Svakoga trenutka sve više i više vojnika je iskakalo iz „junkera“. Neće uspeti da se izvuče tim putem. Zato je krenuo kroz brda na jug, ka planin'ama.

Brzo je hodao. Bio je na Kritu već dve godine. Došao je pr\$ početka rata. Njegove duge šetnje po unutrašnjosti ostrva postale su legendarne među kolegama. Stomak koji je počeo da mu se preliiva preko kaiša nakon mnogih svečanih, univerzitetskih večera, povukao se. Sunce mu je posvetlilo poslednje crne vlasi kose, što je nadoknađivala zdrava boja obraza. Bilo mu je pedeset šest godina, ali osećao se mladim nego deceniju ranije.

Kada je prešao četiristo metara, osvrnuo se. Dole u uvali nazirale su se iskopine palate u Knososu okružene borovima. Ta palata bila je njegova životna opsesija. Iako je bio u žurbi, osetio je bol zato što je prepušta osvajačima. Pre Prvog svetskog rata je kao student pomagao legendarnom ser Arturu Evansu da je iskopa iz sna dugog tri hiljade godina. Bilo je to zlatno doba arheologije, delovalo je kao da se ruše zidovi koji odvajaju mit od stvarnosti, svaki dan donosio je nova otkrića koja su pretvarala legende u istoriju. Trideset godina kasnije se kao udovac vratio na lokalitet da bude kurator. Prošlo je doba heroja arheologije, a brza otkrića su zamenjena sporim, pažljivim naučnim analizama. Međutim, on je i time bio zadovoljan. Čak je uspeo da načini i nekoliko otkrića. Jedno od njih bi zapanjilo i samog Evansa. Posegnuo je rukom ka leđima i stegnuo ranac, još jednom se uverivši da je poneo beležnicu sa sobom.

Jedan avion prelete nisko preko severnog grebena. Jasno ga je video na čistom vazduhu: zdepasti nos, crni krst na boku, čak i beli statički konopac padobrana koji je vijorio pozadi. Mora da se ispraznio. Za par trenutaka će se okrenuti i uputiti ka kopnu ne bi li pokupio nove trupe. Međutim, ipak se nije okrenuo. Leteo je preko palate i doline pravo ka njemu.

Pemberton nije bio kukavca. Jurišao je iz rovova u Flandriji zajedno sa ostalima. Ali pogled na dolazeći avion ukopao ga je u mestu. Zabacio je glavu i okrenuo se dok mu je preletao iznad glave. Motori su radili tako polako da se činilo kao da će pasti. Kvadratni otvor na trupu zjapio je poput rane.

Pemberton se trže: obris muškarca se pojavio na otvoru. Gvirio je. Mora da ga je ugledao. Pemberton na trenutak oseti neku čudnu povezanost kada su im se pogledi sreli. Zatim je čovek pao. Raširio je ruke poput krila, iskočio iz aviona, lebdeo par trenutaka i potom skliznuo iza elise. Dugačak rep se odmotavao za njim, zategao, i potom rascvetao u belu kupolu padobrana cimnuvši ga poput marionete. Međutim, izgledalo je kao da i dalje pada zastrašujućom brzinom. Za samo par sekundi, još nekoliko padobranaca se našlo iza njega. Avion ipak nije bio prazan. Pemberton pogleda dole. Vetar će odneti padobrance nešto dalje od njega, ali ne dovoljno daleko da bi mogao da utekne. Bio je u klopci. Ostavši bez izbora, krenuo je nazad ka palati među drvećem.

Uspentrao se stepenicama starim četiri hiljade godina i sručio iza zida teško dišući. Evansova ambicija nije se zadovoljavala jednostavnim iskopavanjem palate. Na nekim mestima je pokušao da je obnovi. Tako su mnogobrojne, poluizgrađene sobe izvirale iz ruševina poput duhova. Neki posetioci su smatrali da veoma nalikuju originalu, drugi su ih doživljavali kao vređanje arheologije. Iako se od Pembertona očekivalo da ih ne odobrava, njemu su potajno uvek bile drage. Nikada mu ne bi palo na pamet da će se u tim sobama skrivati u pokušaju da spase sopstveni život. Okrenuo se i pridigao kako bi gvirnuo kroz prozor uskrsnulog zida.

Na trenutak se ponadao da su padobranici krenuli ka unutrašnjosti. Tada ih je ugledao. Bili su bliže nego što je pretpostavljao. Za nekoliko minuta koliko mu je bilo potrebno da otrči do palate, oni su se iskobeljali iz padobrana, postrojili i počeli da silaze u dolinu. Video ih je kako se, poput tanke linije, kreću kroz šarene maslinjake niz padinu ka palati. Izbrojao je šestoricu u tesnim šlemovima bez oboda i vrećastim, zelenim bluzama koje su delovale veoma nepraktično za borbu. Da su krenuli putem ka zapadu, ne bi prošli ni blizu ruševina palate. Međutim, uputili su se pravo ka njoj.

Iza njega, nešto teško i metalno zašl^ripalp je po kamenu. Užasnuto se okrenuo i prekasno prisetio ljudi iz doline. Da li su ga videli? Ne. Nestali su pod senkom južnog zida i u ovom trenutku ih nije video. Pogledao je pažljivije. U velikom dvorištu, tamo gde su drevni stanovnici nekada plesali na leđima bikova, veliki grimizni padobran ležao je raširen kao velika krvava mrlja. Materijal se previjao i podrhtavao na vetru, dok je iza njega isprepletana griva crnih konopaca vodila do

čeličnog kanistera veličine kovčega. Pemberton je zapazio pukotine koje je udar naneo gipsanim pločama i osetio nalet besa zbog tog nemarnog vandalizma. Prvi od nemačkih vojnika, narednik, zaustavio se iznad ograde i potrčao preko dvorišta do kanistera. Ostali su ga pratili okupivši se oko njega dok je klečeći otvarao poklopac. Neki od vojnika su počeli da skidaju vrećaste bluze koje su nosili tokom skoka, otkrivajući sive uniforme i redenike koje su nosili ispod, dok su ostali preuzimali oružje koje im je narednik pružao.

Nedaleko od vojnika nešto se pomeralo. Krajičkom oka Pemberton je levo od sebe ugledao obris čoveka koji se prikrađao preko krova hrama. Nosio je belu radničku bluzu i crni šal vezan oko glave. Bila je to tradicionalna odeća kritskih zemljoradnika. U ruci je pažljivo nosio pušku, kako ne bi njome grebao po kamenu. Delovala je starije od samog čoveka. Verovatno nije upotrebljena otkako su Turci proterani sa ostrva, pre pola stoleća. Međutim, bilo je očigledno šta će sa njom sada učiniti.

Pemberton gvirnu iza stuba koji ga je skrivao i lupi dlanom o dlan]i pokušaju da privuče pažnju Grka, a da ga pri tom ne opaze Nemci. Nisu bili svesni opasnosti. Trojica su upalila cigarete, a ostali su pakovali opremu u rance. Jedan od njih je ispričao neku šalu. Nervozni smeh se razlegao dvorištem.

„Pssst“, zašišta Pemberton kroz stisnute zube, odbacujući skoro sav oprez u očajnom pokušaju da zaustavi Grka. O čemu li je taj čovek razmišljao? Nemci skoro da su završili sa istovarom kanistra i bili spremni za polazak. Pemberton bi tada bio bezbedan.

Izgleda da je Grk čuo Pembertona. Oštro se okrenuo sa sve puškom. Međutim, ubrzo se nasmešio kada je prepoznao engleskog arheologa, koga su poznavali svi u dolini. Isprekidan niz zuba blesnuo je belom bojom preko smežuranog, tamnog lica. Podigao je pušku na rame, zaškiljio preko zardalog nišana i opalio.

Krv jurnu iz vrata nemačkog narednika dok je prasak odjekivao dvorištem. Na krovu hrama Grk je izbezumljeno pokušavao ponovo da napuni pušku repetirajući je. Ali, Nemci su ga ugledali. Munje suknuše iz cevi njihovog automatskog oružja. Bujica metaka ga preseče. Od snažnog udara se prevrnuo unazad, ostavivši lepljivu krvavu mrlju preko ravnog krova.

Oružje je utihnulo. Pemberton je u daljini čuo da bitka za Heraklion još besni, ali ti zvuči su bili monotoni i nestvarni nakon divljačke snage šmajsera. Jedan od

vojnika potrča napred, uspena se uza stepenice do krova hrama gde je ležao Grk. Šutnuo je telo, a zatim ispalio potpuno nepotreban metak u lobanju leša. Pemberton zadrhta i povuče se iza stupa. Evansove rekonstruisane prostorije jedva da su bile nešto više od izložbenih predmeta. Nisu imale ništa više dubine od kulisa grada na Divljem zapadu u nekom holivudskom studiju. Između vojnika u dvorištu i vojnika na krovu nije bilo mnogo mesta na kojima je mogao da se sakrije. Pribio se leđima uza stub, ne usuđujući se da mrdne.

Na suprotnoj strani zida, senka se pomače u do vratku. Pemberton se zaledi, a zatim ipak počne ponovo da diše. Majušno mače ušetalo je kroz vrata i stajalo na suncu, posmatrajući ga širom otvorenih očiju.

„Beži“, tiho je izgovorio, pružajući vrat kako ga Nemač na krovu ne bi video. Šta da radi ako mu pokreti mačeta privuku pažnju?

Mače sede na zadnje noge, podiže šapu i počne da se liže.

„Marš.“ Pogledavši, Pemberton su uverio da je vojnik još na krovu preko puta. Osmatrao je okolinu u potrazi za drugim partizanima. Ako sada pogleda u pravom pravcu, sigurno će ugledati Pembertona.

Ljudi u dvorištu nestrpljivo povikaše. Narednik je umirao, bila mu je neophodna pomoć. Uz poslednji pogled ka dolini vojnik se okrenu i siđe sa krova. Pemberton opusti ramena. Zagrlio je ranac sa olakšanjem.

Međutim, mače je prestalo da se liže, stajalo je veoma mirno lagano se kladeći na zdepastim nožicama. Vrana se spustila na mecima izrešetan les, potpuno nesvesna Nemca koji je stajao samo par koraka dalje i mlađeg grabljivca koji je čučao u senci. Rep mačeta zadrhta, a otvorena vilica načini čudan škljocavi zvuk. Zatim je poskočilo.

Nakon toga se sve odigralo mnogo brže nego što je Pemberton uspeo da isprati. Čovek na krovu se okrenu i stade mecima nasumice da zasipa otvorenu prostoriju. Njegovi drugovi u dvorištu su videli još manje, ali nisu bili raspoloženi za oprez. Zapucali su iz svega što su imali. Vazduhom se iznenada razlegla oluja od olova, betona, kamena i maltera. Nešto raseče Pembertonu obraz, zamalo ga ne pogodio u oko, ali on jedva da je i to osetio. Skočio je na noge čvrsto ščepavši ranac rukama i jurnuo kroz vrata na suprotnoj strani. Nije ni video šta se desilo sa mačetom.

Palata u Knososu nije više bila lavirint kao u mitu, ali se čovek i dalje mogao izgubiti u njoj. Pemberton je poznavao unutrašnjost bolje od bilo koga. Prošao je kroz vrata, gotovo nesvestan metaka koji su šišitali za njim i skočio preko ivice terase na ruševine u njenom podnožju. Uzan otvor je vodio u podzemnu odaju, ispod prostorije iz koje je upravo došao, a zatim ponovo napolje. Odatle se niz dugačkih hodnika pružao nalevo, ali on ih je izbegao i okrenuo se na desnu stranu. Ovde nisu mnogo iskopavali, plašeći se da ne oštete temelje površinskih ruševina. Međutim, prokopali su nekoliko probnih tunela ispod velikog dvorišta. Jedan od njih se protezao čak do suprotne strane. Ako bi uspeo da stigne do tamo, mogao bi da se probije do istočne kapije i skriven drvećem izvuče iz doline. Koraci su odzvanjali po terasama iznad njega. Priljubio se uz potporne zidove. Ako neko bude pogledao preko ivice, ugledaće ga. Međutim, niko to nije učinio. Ugledao je otvor, crnu rupu u nasipu, udaljenu nekoliko metara. Potrčao je ka njoj i uvukao se unutra. Nije bila mnogo šira od samog Pembertona. Nekoliko puta je udario ramenom u stare, drvene grede koje su podupirale tavanicu. Potoci fine prašine slivali su se kroz pukotine, zadržavajući se u naborima njegove košulje pre nego što isticu ka vratu. Najgore od svega bilo je to što nije mogao da se okrene i vidi da li ga neko prati. Mogao je samo smrknuto da se kreće napred, gurajući ranac pred sobom, ka malom četvrtastom svetlom otvoru koji je treperio na kraju tunela.

Najzad je stigao do njega. Krajnjim naporom je progurao torbu r kroz otvor. Pala je na zemlju, a on je kliznuo za njom. Sada je bio u oknu velikog stepeništa, najbolje očuvanom delu palate. To Evansu nije bilo dovoljno. Ulepšao je replikama fresaka i oslikanim stubovima, tako da je izgledala skoro kao i pre trideset i tri veka. Desno od njega stepenice su vodile nagore ka dvorištu, a levo od njega ka donjim nivoima. Kada bi Pemberton samo mogao da ih se dočepa...

Na stepenicama iznad njega odzvanjali su koraci. Pre nego što je Pemberton uspeo da se pomeri, Nemač je već izašao iza ugla i zastao na odmorištu. Padobranac se zagledao u Pembertona. Čopao je kao da se povredio prilikom skoka, ali ruka u kojoj je držao pušku bila je sigurna.

„Was haben wir hier?" Oči mladića se začuđeno raširiše pred čudnim prizorom. Očekivao je još jednog zemljoradnika, ili možda vojnika, ali sigurno ne izgužvanog, engleskog arheologa sa naočarima.

„ Was bist Du dennfur einer? Englander? Soldat?" Ćušnuo je Pember tona šmajserom. „Spion?"

Pemberton zagrlji Rukama torbu i zatvori oči. Sve je bilo uzalud. Sada će umreti. Postaće jedan od skeleta u Minotaurovom lavirintu. Prisetio se svih grobnica koje je otvorio tokom karijere i upitao se da li će ga gnevni duhovi njihovih stanovnika mučiti u zagrobnom životu. Najzad će ponovo videti Grejs.

Pucanj je odzvonio, odjekujući po oknu. Na svoje iznenađenje, Pemberton nije ništa osetio. Možda je vojnik promašio. Možda je već mrtav. Ćekao je čitavu večnost da vojnik završi ono što je započeo. Pošto se ništa nije desilo otvorio je oči.

Nemački vojnik je ležao nauznak na odmorištu. Noge su mu visile, a donovi bili okrenuti ka Pembertonu. Krv je kapala niza stepenice.

Pre nego što je uspeo da se povрати nakon ovog iznenadnog obrta, mračna figura čoveka prolete pored njega. Potrčao je uza stepenice, preskaćući po tri odjednom, proverio Nemcu puis, a zatim se okrenuo. Nije nosio uniformu, međutim, imao je pištolj u ruci, a jedna čizma mu je bila ispupčena kao da je u njoj sakriven nož.

Mrštio se preplanulim licem, kao da ga nešto muči.

Gledao je u Pembertona. „Jeste li vi kralj Grčke?"

Pemberton je tupo piljio u čoveka koji ga je spasao. Sunce je kroz otvor bacalo kosu senku preko njegovog lica otkrivajući čvrsta usta, preplanulu kožu i izraslu bradu, što je navodilo na zaključak da je jutros u žurbi napustio krevet. Njegove tamne oči svetlucale su u polumraku.

Jedino što je Pemberton uspeo da izgovori bilo je: „Zar izgledam kao Grk?"

Čovek slegnu ramenima. „Rekoše mi da će možda biti ovde."

„Bio je." Pemberton se uskobelja na noge. Nije bio siguran kako je došlo do ovog razgovora. LOdseo je u mojoj kući." Još se sećao svog šoka kada se vratio u vilu li tamo našao grčkog monarha. Stražari sa Novog Zelanda patrolirali su dvorištem, oficiri za vezu su urlali u slušalice radija koji su montirali u njegovoj radnoj sobi, preostali dvorani sedeli su na terasi neprekidno pušćći uz beskrajnu partiju karata. „Premestili su ga pre tri nedelje. U Kaniju, čini mi se."

„Više nije tamo." Čovek uz škljocaj otvori svoj revolver i izbacila prazne čaure zamenivši ih novim mecima iz torbe sa opasača. „Pobegao je jutros niko ne zna gde. Rekoše mi da ga ovde potražim."

Pemberton zaškilji ka njemu. „Ko ste vi?"

„Grant." Nije pružio ruku.

„Džon Pemberton. Ja sam kurator ovog lokaliteta."

„Baš lepo." Grant je vratio pištolj u futrolu i podigao automatsku pušku.

Ispreturao je uniformu mrtvog Nemca i pronašao tri rezervna okvira sa municijom. Na Pembertonov užas pronašao je i dve bombe.

„Nadam se da to nećete koristiti ovde?"

„Zašto da ne?" Grant zadenu bombe za pojas i zabaci automat preko ramena.

„Ako se brinete da će se oslikani zidovi oštetiti mislim da ste zakasnili par hiljada godina." Okrenuo se ka stepenicama. „Čekajte ovde."

Pembertonu su usta bila veoma suva. „Gde ste pošli?"

„Da nađem kralja Grčke."

Pemberton je čekao šćućuren u senkama vijugavih stepenica. Grantovi koraci ubrzo su utihnuli pa je zavladao tišina. Pokušavajući da ne zveckaju kopčama, otvorio je ranac i zavukao ruku unutra. Beležnica je još bila na svom mestu, hvala bogu. Prešao je prstima po glatkoj koži pitajući se šta to pobogu radi. Odakle se Grant stvorio? Da li će se vratiti? Čak i da se otarasi vojnika iz palate, kako će izbeći sve ostale koji su preplavili ostrvo? Pembertonu rat nije bio stran, ali ga je tokom proteklih dvadeset godina iskusio samo kroz prigušeni, zaštitni omotač arheologije: tragovi paljevine po zidovima, bronzana sečiva rupičasta i prepuna zaseka, i tek poneki skelet kojeg treba fotografisati, obeležiti i izložiti. Sada se našao usred rata i nije mu bila prijatna pomisao da mu se može desiti da ga neki budući arheolog baš ovde iskopa.

U blizini se začula pucnjava, praćena sa tri brza hica. Pemberton se trže. Ovde je bilo opasno treba da se premesti na neko mračnije mesto, negde što dalje u stranu. Koračajući lagano po širokom stepeništu, sišao je još niže ka Dvorani kolonade.

Grant je klečao pored tela dva nemačka vojnika i ubacio tri nova metka u revolver „vebli". Uvek je dopunjavao municiju kada bi mu se pružila prilika, bila je to navika

koju je rano stekao. Izgubio je računicu koliko puta mu je na vreme dopunjeni pištolj spasao život.

Još dvojica, pomislio je. Posmatrao je dolinu sa skrivenog vidikovca ceo dan, još od kada je panični ađutant stigao u njegov stan bulazneći o tome kako je kralj Grčke nestao. Video je avione kako se obrušavaju, mećavu padobranaca kako se slivaju preko ostrva i dim koji se podizao iz pravca gradova. Bes mu je rastao. Zašto bi prekidao svoj posao samo zbog nekog političara idiota koji se brinuo za kralja kojeg podanici ionako nisu želeli? Gledao je kako Pemberton napušta vilu, potom je video kako odred padobranaca sleće na vrh doline. Zatim je napustio svoje mesto i otpuzao niz padinu do palate. USO* ga nije poslala u Grčku da bulji u članove kraljevske porodice. Poslali su ga da ubija naciste. Imao je nameru da upravo to i čini.

Držeći se nisko, prikradao se niz istočnu padinu palate. Dovoljno dugo je proučavao odozgo. Međutim, sada kada se našao među ruševinama, bilo je teško iz ptičje perspektive sagledati haos koji se prostirao oko njega.

„Strpljenja“, promrmljao je sam sebi. To mu nikada nije bila jača strana. Ali dva Nemca su još krstarila ovim lavirintom i ako bude nespretno tumarao unaokolo biće im lak plen. Bolje je...

Sa zida pored njega, od udara metka, odroni se komad kamena. Nije video odakle je ispaljen. Instinktivno je zgrabio šmajser pbema rukama kako bi zapucao. Dva metka izleteše iz cevi, a potom | ništa. Zaglavio se. Strgnuo ga je sa ramena i bacio, vinuvši se udesno cjlok su mu meci šibali nad glavom. Prokletnik je bio negde iznad njega! Još u ležećem položaju, koprcalo se duž plitkog rova koji je nekada bio kraljevski hodnik. Tamna odaja nazirala se na njegovom kraju.

Delovala je poput podruma usečenog u brdo. Ako bi stigao do tamo, kro4 bi ga štitio. Srce mu je divlje tuklo u ušima, ali je čuo nemačke vojnik^ kako jure ka njemu. Odbacivši oprez, suknuo je kroz otvorena vrata dok ga je novi plotun metaka pratio.

Ušao je u dugačku, usku prostoriju. Sa obe strane se nalazio niz udubljenja poput pregrada u štali. Odvajali su ih niski zidovi. Ij svakom se nalazila masivna glinena urna, viša od Granta. Na trenutak je pomislio da treba da se zavuče u jednu od njih, ali je odmah odbacio tu ideju. Tako bi se samo našao u klopi.

Uprava za specijalne operacije, odnosno SOE, Special Operations Executive. Kroz dovrtak su uleteli novi meci podigavši oblake prašine sa prašnjavog poda. Otrčao je do kraja odaje i potražio vrata, ili makar rupu u zidu. Nije bilo ničega vrata kroz koja je ušao bila su jedini izlaz. Kakav sam baksuz, pomislio je mračno, naleteo sam na jedinu potpuno očuvanu prostoriju u celoj proklesnoj ruševini. Poslednja pregrada levo od njega bila je prazna. Bacio se u nju baš kada je progonitelj utrčao kroz vrata.

Na trenutak je zavladao tišina, dok je Nemačekao da mu se oči prilagode tami prostorije. Grant čučnu iza zida. Pokušao je da progviri, ali veliki ćup iz susedne pregrade potpuno mu je zaklanjao pogled.

„Rudi“, začuo je glas vojnika. „Komme. Ich habe ihn“

Nije bilo odgovora. To je dobro, pomisli Grant. Glas je zvućao nesigurno, što je još bolje. Nije znao gde se Grant nalazi, i nije Źeleo sam to da otkriva. To je veoma dobro.

Tiho poput maćke, Grant se prebaci preko niskog zida i doskoći u susednu pregradu, iza jedne od masivnih urni. Otkoćivši revolver, nagnuo se napred osetivši sirovu, hladnu glinu pod rukom. Gde li je Nemać?

PruŹio je oruŹje izvan zaklona ćupa. Zrak sunca se odbi od metala samo na sekundu. Ali to je bilo dovoljno nervoznom padobrancu. Rafalna paljba zasula je prostoriju. Velike glinene grudve odleteše sa ćupa. Jedna pogodi Granta u desnu rukuf Pre nego što je shvatio šta se dešava, prsti su mu se otvorili i ispustio je revolver. Pao je na zemlju, potres je pokrenuo mehanizam za okidanje pa se novi zvuk pridruŹio kakofoniji odjeka u prostoriji.

Grant se bacio iza ćupa. Hvala bogu i Minojcima koji su ga izgradili da traje. Meci su ga okrnuli, ali ne i probili. U mećuvremenu je pucanj iz „veblija“ naterao Nemca da stane i razmisli. Prestao je da puca moŹda je ćekao drugog vojnika. Provirivši iza urne, Grant je ugledao par uglaćanih ćizama desno od vrata.

Sada je znao gde se Nemać nalazi, ali nije mogao do njega. „Vebli“ je leŹao na pesku, dovoljno blizu da ispruŹi ruku i dohvati ga, dovoljno daleko da bude siguran da će umreti ako to bude pokušao. U ćizmi je imao noŹ, ali ne bi uspeo dovoljno da se pribliŹi kako bi mogao da ga upotrebi. Preostalo mu je samo...

Grant pogleda ka dvema bombama koje je stavio za pojas. Pomislio je na nesrećnog arheologa i užas na njegovom licu kada ih je Grant uzeo sa mrtvog Nemca.

„Izvini, drugar“, prošaputao je. Zatim je odvrnuo udarnu kapislu, pronašao gajtan i oštro ga trgnuo. Jedan... dva... Ustao je, savio ruku i bacio bombu ka drugom kraju prolaza. Tri... Zavitlala je kroz vazduh i nestala. Četiri... Začuo se oštar udarac kada je pogodila urnu pored vojnika, a zatim tup, kada je pala unutra. Pet...

Oblak glinenih krhotina obuhvati Nemca dok se urna pretvarala u prah. Grant nije oklevao. Bacio se u prolaz i zgrabio revolver, otkotrljao u čučanj i ispalio tri brza pucnja pre nego što se zaustavio. Poslednja dva nisu bila neophodna. Padobranac se skljkao na zemlju među zdrobljene ostatke urne. Lice mu se pretvorilo u krvavu masu, a krv kapala iz male rane ispod insignije u obliku orla sa leve strane grudi. Nije se pomerao.

Grant spusti pogled ka gomili gline i prašine koja je nekada činila veliku urnu.

Arheolog će imati šta da sastavlja, pomislio je.

Tada je začuo pucanj.

Džon Pemberton je bio izbezumljen. Nije se tako uplašio još od bitke kod Pasendala. Tada je bar i pored svog straha bio okružen drugim vojnicima. Sada je bio sam. Iz blizine, verovatno iz susedne prostorije, začuo je pucnjavu. Nastupila je pauza, a zatim duboka eksplozija koja je uzdrmala temelje palate. Zar su se bombarderi vratili? Odjek udara kružio je kamenim oknom tako da nije čuo pucnje koji su uslejlili kao ni tihe korake na stepenicama.

Prvi metak okrznuo mu je rame i okrenuo ga oko sopstvenč ose tako da je sledeći potpuno promašio. Treći metak bio je precizan. Projurio mu je kroz lopatice i izašao kroz grudi. Pao je licem napred, a potom se otkotrljao na leđa. Tamna izmaglica prekri mu oči. Posmatrao je iskeženo čudovište koje se kretalo ka njemu iz pravca stepenica. Zbog čudnih unakrsnih senki u dvorani činilo se kao da mu iz šlema bez oboda vire rogovi.

U trenutku smrti Pemberton je imao samo jednu misao. Beležnica. Posegnuo je rukom ka rancu ali nije ga našao. Ispao mu je kada ga je prvi metak pogodio. Žmirkajući kroz krvavu izmaglicu ugledao je torbuj kraj stuba. Okrenuo se na stranu i pošao ka njoj.

Teška čizma zgazila mu je ruku. Jedva da je osećao bol, međutim, užasan zvuk krckanja kostiju naterao ga je na vrisak. Čudovište se nasmeja, uživajući u njegovoj agbniji.

„Wumchst du dieses?" Glas je bio surov i nerazgovetan, ali ismevajući ton bio je očigledan. Uperivši pušku u Pembertonu, čudovište podiže ranac i njime mu zanjihla ispred lica, dovoljno daleko da nije mogao da ga dotakne. Bol je počeo da mu razdire pluća, udasi skoro da nisu bili vredni napora. Lj)kva krvi širila se oko njega. Čudovište je otvorilo torbu i preturalo pd njoj. Izvukao je bateriju, perorez, čokoladu, i naizad beležnicu.

Pemberton zastenja od očaja. Čudovište se nasmeja. Bio je to neprijatan, frktav zvuk koji se pretvorio u šmrcaje nerazumevanja dok je okretao stranice.

„Wass ist das?"

„Goni se u pakao."

Svu snagu koju je imao Pemberton je uložio u tu rečenicu. Čudovište se razbesnelo. Bacio je beležnicu u stranu i zgrabi pušku za kraj kao da drži batinu. Pemberton nije imao snage ni da se trgne. Preko ramena čudovišta ugledao je nejasnu senku koja se kretala iza stubova stepeništa poput treptaja plamena. Ovde, naravno, vatra nije bila zapaljena hiljadama godina.

Iza stuba, Grant nije video Nemca, ali je video tamnu senku koja se nadnosi nad umirućeg arheologa. Odustavši od revolvera, izvukao je nož iz čizme i bacio se niza stepenice. U dva tiha skoka prešao je preko prostorije. Nemac se osvrnuo, ali prekasno. Grant ga je levom rukom zgrabio za vrat, povukao unazad i zabio mu nož u grlo sve do drške. Glava mu se na trenutak zabacila unazad i zauriao je od bola. Grant je zatim brzim potezom iščupao nož. Krv jurnu iz rane i natopi Grantovo lice, a Nemac pade na zemlju. Grant ga šutnu u stranu i spusti pogled. Odmah je shvatio da Pemberton neće živ napustiti ovu prostoriju. Obrazi i usne bili su mu bleđi, telo toliko iscedeno da rana više nije ni krvarila. Međutim, u njemu je tinjala iskra života. Podigao je drhtavu ruku i pokazao nešto iza Granta. Usne su mu se pomerale u nizu grimasa dok je pokušavao da izgovori nekoliko poslednjih reči. Grant kleknu pored njega i prisloni uho uz Pembertonova usta dok je očima pratio njegovu ispružanu ruku. Mala, smeđa beležnica ležala je otvorena u uglu.

„Ark..."

Pembertona je prekinuo napad kašlja. Grant mu prisloni glavu na grudi. Hteo je da mu kaže da ne pokušava da govori, da treba da čuva snagu, ali znao je da je sve gotovo. Možda je i bolje da stari izgovori ono što je želeo.

Blede, iznenada ponovo snažne ruke, zgrabiše Granta za okovratnik. Bezizražajne oči se vratiše u život i upiljiše u njega. „Arkanaj“, prošaputao je. „Kuća okružena kajsijama. Oduzmi joj to.“

Potom mu ruke mlitavo padoše, oči se zatvoriše, i Grant oseti prepoznatljivi, smrdljivi dah smrti.

Izneo je telo arheologa napolje i položio ga u otkopan temelj palate, a zatim prekrivši leš kršem koji je pronašao unaokolo kako bi ga zaštitio od strvoždera. Na jednom kamenu bio je urezan čudan znak. Tri šiljka nalik vilama ili trozupcu. Njega je iskoristio umesto nadgrobnog spomenika. Pokupio je od mrtvih padobranaca ono što je mogao da iskoristi i ponovo napunio svoj „vebli“ Zatim je poput drevnih heroja krenuo u potragu za bitkom.

Poglavlje 1

OKSFORD, MART 1947. GODINE

Gnev. To je prva reč ikada napisana u zapadnoj književnosti.

Odredila je temu svega što je usledilo."

Student podiže pogled sa svog eseja, nadajući se nekakvoj reakciji. Nasuprot njemu, par bledoplavih očiju postojano je piljio negde preko njegovih ramena, proučavajući šaru koju je led izvajao na prozoru. Vatra je šišala i pucketala iza rešetke kamina, ali nije imala nikakve šanse protiv mraza koji je okovao Englesku još u januaru. Ponajmanje u srednjovekovnim prostorijama oksfordskog koledža, kroz koje je duvala promaja i čije kamenje je pet stotina godina upijalo vlagu i hladnoću.

Student pročisti grlo i nastavi. „Sve likove u Ilijadi određuje gnev. Neki misle da mogu njime da manipulišu, druge će gnev potpuno skrhati. Najveći broj likova će

zbog gneva izgubiti život, što na neki način objašnjava zašto ta priča odjekuje do dandanas iako ju je Homer sastavio pre skoro tri hiljade godina. Novija istorija dokazuje da su gnev i nasilje i dalje preovlađujuće strasti ovoga sveta. Ilijada nije priča o prošlosti, to je priča o sadašnjosti. Možemo samo da se nadamo da ćemo, poput Ahileja, na kraju dozvoliti humanosti da prevagne nad besom i ponosom i tako izgraditi bolju, pravedniju budućnost."

Nastupila je pauza. Na drugom kraju kabineta obloženog knjigama mrštio se Artur Rid, profesor klasične filologije. „Da li sam rekao nešto pogrešno?"

Pogled plavih očiju se lagano spustio sa prozora ka studentu. „Spev."

Student trepnu. „Molim?" „To je spev. Nije priča."

Student ga mrko pogleda, ali proguta ono što je imao nameru da kaže. Umesto toga je spustio pogled na svoj esej. „Da nastavim?"

Rid se zavalj u stolici i uzdahnu. Rat je sve promenio. Tokom tridesetih godina dvadesetog veka studenti su bili nezrela banda. Bili su željni da ugrade i lako im je bilo uliti strahopoštovanje. Ova nova generacija je drugačija. Šta je on, koji je rat proveo za radnim stolom, mogao da ih nauči o herojima?

Kucanje prekide konsultaciju. Portir promoli glavu kroz vrata namerno ignorišući studenta. „Izvinjavam se, profesore. Izvesni gospodin Mjur vas čeka.dole."

U velikoj stolici, sa čebetom preko krila i debelim šalom koji mu je skoro potpuno obmotavao glavu, portir skoro da nije video Rida iz hodnika. Ali student je sedeo preko puta i video ga veoma dobro. Spazio je čudan izraz koji mu je preleteo licem, kao da je upravo zagrizao kiselu jabuku.

„Reci mu da ću sići kada završim."

„Veoma je insistirao, gospodine."

„I ja insistiram, gospodine Gordone." Rid je skinuo naočare i počeo da ih briše ivicom šala. Oni koji su ga dobro poznavali znali su da je to siguran znak da je diskusija završena. Kratko klimnuvši portir nestade.

Rid je toliko dugo piljio u usijani ugalj iza rešetke da je student pomislio da je potpuno zaboravljen. Uz nategnut osmeh i očigledan napor, Rid se prisili da ga pogleda.

„Gde smo stali?"

Sat vremena kasnije portir se vratio sa malo starijim, i kako se Rid pribojavao, malo bistrijim studentom. Jedva da je otvorio vrata, a posetilac se već progurao unutra. Čovek je bio vitak, žilav i uredan. Nije se mnogo kretao, ali se rogušio. Nije skinuo kaput, samo je načinio par koraka i skljkao se na izlzanu sofu preko puta Rida. Prastari jastuci se ulegoše pod njim, namestivši ga u neku čudnu vrstu uglastog čučnja. Nagnut napred, sa razmaknutim nogama, odavao je utisak leoparda spremnog za skok. Protrljao je dlanove.

„Žao mi je što ste čekali", reče Rid blago.

„I treba, do vraga. Ja sam veoma zaposlen čovek."

„Ipak ste došli čak u Oksford da me vidite. Mogli ste da telefonirate."

„Telefonirao sam. Pet puta juče i dva puta prekjuče."

„Ah, pa, moram da priznam daje portir izgubio poruke. U svakom slučaju sada ste ovde. Kako mogu da vam pomognem?"

Mjur izvadi cigaretu iz tabakere od slonovače i zapali šibicu. Nije ponudio Rida.

Kada se vrh zažario, posegnuo je rukom ka džepu i izvukao čvrstu kovertu smeđe boje koju je bacio na stočić između njih. „Kako vam se ovo čini?"

Rid podiže kovertu. Unutra je bila samo jedna fotografija odštampana na debelom papiru. Zagledao se u nju, a zatim se iskobeljao iz stolice i prišao stolu. Uzeo je lupu iz fioke i pregledao sliku.

„Glinena tablica ili njen deo. Preko dna slike se proteže tamna traka zbog čega je teško razlučiti bilo šta. Kao da na tablici postoji neki natpis, ali slika je previše mutna da bih mogao da ga pročitam. Ne vidim ništa više osim ručnog sata položenog pored." Rid je spustio lupu. „Da li je ovo snimio Džon Pemberton?"

Mjur se ukoči. „Zašto pitate?" ,

„Da li sam u pravu?"

„Možda. Zašto?"

Rid lupnu prstom po fotografiji. „Zbog sata. Pemberton ga je uvek koristio kao merilo kada slika predmete. Pokoj mu duši." Ponovo je pogledao fotografiju, a zatim Mjura. „Očigledno ste čuli za njega? Nisam vas zamišljao kao arheološkog entuzijastu!"

„Kada nije čeprkao po izgubljenim civilizacijama, Pemberton je radio za nas."

Cigareta je skoro nestala. Mjur baci opušak u kamin. To podiže nekoliko usamljenih varnica.

„Ko ste to vi?" upita Rid.

„Vojna obaveštajna služba. Vrbovali smo ga pre rata. Poslali smo ga na Krit 1940. za slučaj da se Hitler namerači na Grčku." Nova cigareta već je dogorevala na Mjurovim usnama. Bar je zagrevao prostoriju, pomisli Rid. „Sve ovo je strogo poverljivo, naravno."

„Naravno."

„Koristili smo Pembertona kao vezu sa lokalnim stanovništvom, trebalo je da uspostavi kontakte, obaveštajnu mrežu i slično. Kao arheolog je mogao svuda da luta i niko to ne bi smatrao čudnim. Prokleta je šteta što je nastradao prvog dana invazije. To nas je unazadilo za šest meseci."

„Užasna šteta", složio se Rid, gledajući mrko Mjura ispod snežnobelih obrva.

„Sada pregledate njegove fotografije?"

„Ovu sliku smo pronašli u nemačkoj arhivi posle rata."

Rid se počesa po vratu pošto gaje šal grebao. „Nije valjda da mislite...?"

„Da je Pemberton bio izdajnik?" Mjur se kratko nasmeja. „Ne. Kada su Nemci zauzeli ostrvo, štab su smestili u Pembertonovu vilu. Imali su sasvim dovoljno prilike da mu ispreturaju stvari."

„Zašto onda..."

„Nije bitno zašto." Drugi opušak odlete u vatru. Mjur otvori tabakeru i instinktivno posegnu za još jednom cigaretom, međutim, sabrao se i zatvorio je. Lupkao je prstima po slonovači u ritmu rafalne paljbe. „Sve što želim od vas je da mi kažete šta ova slika predstavlja."

Rid ponovo podiže lupu i pregleda fotografiju. „Verovatno kasnominojsku ili ranomikensku..."

„Na engleskom, moliću." Tabakera se naglo otvori pošto su Mjurovi nestrpljivi prsti odustali od uzdržavanja.

„U redu. Glinena tablica sa fotografije verovatno potiče iz četrnaestog veka pre nove ere, i potiče sa Krita ili grčkog kopna. Nije stara poput piramida, ali je starija od Trojanskog rata." Nasmešio se. „Naravno, ako verujete da se taj rat odigrao."

„Znači, tablica je grčka i stara kao greh. Šta je sa natpisom?"

Rid uzdahnu i spusti fotografiju. „Pođite sa mnom."

Obukao je kaput i navukao kapu sa krznenom postavom na glavu. Potom je poveo Mjura niz drvene stepenice, kroz blok zgrada i kapiju [izvan koledža. Lopatama

nagomilan prljavi sneg stajao je sa obe strane staze, visok skoro do struka. Retki pešaci koji su se usudili na šetnju ledenim pločnikom bili su pogrbljeni zbog vetra koji je zavijao niz Ulicu Terl. Krovovi su stenjali pod težinom snega i ledenica koje su pčput oštrica visile sa oluka. Zidovi koledža, zlatni tokom leta, sada su bili sivi poput neba.

„Da li ste bili ovde?” upita Riđ dok su se vukli niz Ulicu Brod, pored kupola Baliol koledža. Sa belim pokrovom od snega delovale su poput dvorca iz bajke. „Mislim, kada ste studirali?”

„Studirao sam na Kembridžu.”

„Ah”, ote se Ridu uzvik iskrene simpatije. „Procul omen abesto, zar ne?”

U tišini su koračali pored snegom zatrpanog crkvenog dvorišta prdco ulice do muzeja Ešmolin. Njegovo ogromno neoklasično stubište delovalo je izmešteno usred srednjovekovne škrtosti koledža. Rid je klimnuo glavom stražaru. Prošli su preko prazne galerije do mračnih prostorija u zadnjem delu zgrade. Delovale su poput kredenca u koje sfc odlaže krš zaboravljenih civilizacija. Visoke statue su stajale obavijene čaršavima koji štite od prašine. Mermerni prsti su virili ispod poruba. Slike u zlatnim okvirima stajale su naslonjene na zidove, a vitrine bez stakla na vratima bile su nagurane po čoškovima poput nekorišćenih klupa u školi. Nestao je najveći broj predmeta koji su u njima stajali. Za njima su ostala samo tamna mesta na inače izbledelim daskama. Međutim, u jednoj vitrini je još bilo nekoliko predmeta. Rid im priđe i pokaza.

Mjur se nagnu. Riđ je pokazivao glinenu tablicu, potamnelu od godina, sa tri velike pukotine. Ivice su joj bile hrapave, ali prednja strana je bila glatka. U tamnoj prostoriji se na površini jedva naziralo na stotine paulčinastih ogrebotina.

Rid upali svetio i dodade lupu Mjuru.

„Staje to?” Osornost u njegovom glasu privremeno je nestala.

„Pismo je otkriveno oko 1900. godine. Ser Artur Evans ga je pronašao na Kritu u Knososu i dao mu ime linearno pismo B. Pošto je u to vreme bio kurator muzeja Ešmolin, dobar deo glinenih tablica koje je pronašao završile su ovde.”

Mjur je spustio lupu i približio fotografiju tablici. „Hoćete da mi kažete da ima više od jedne tablice?”

„Ima ih možda sto pedeset, mada su neke fragmentarne.” Rid slegnu ramenima.

„To baš i nije moja specijalnost. Ne razumem zašto ste mučili da dođete u Oksford

po ovakvom vremenu da vidite mene. Mogli ste taksijem da odete do Britanskog muzeja i otki/ijete isto toliko. Tamo su veoma uslužni."

Mjur ga je ignorisao. „Možete li da pročitate natpis?

Rid se šokirano nasmeja. „Da ga pročitam? Naučnici pokušavaju da ga pročitaju skoro pedeset godina. Nisu uspeali. Dešifrovanje ovog pisma biće najveće otkriće otkako je Šampolion pročitao hijerogliffe. On je, naravno, imao natpis na kamenu iz Rozetle."

„Da li ste pokušali?"

Rid odmahnu glavom. „Kao što ifekoh to nije moja specijalnost. Ne znam zašto..."

„Odgovor mi treba brzo, a vi ste jedini čovek kojeg smo proverili i odobrili za tu svrhu." Mjur je spustio fotografiju i koračao po sobi, grickajući neupaljenu cigaretu.

„Proverili i odobrili?" zbunjeno će Rid. „Ako je ova tablica ikada sadržala neku tajnu, to je bilo pre više od tri hiljade godina. Pretpostavljam da stvar odavno nije poverljive prirode."

„Grešite." Mjur se okrenu i pođe ka Riđu. „Želim da pokušate da dešifrujete ovaj natpis. Nakon vašeg rada za Ultra ovo vajn neće biti nikakav problem. Ova šifra je zastarela."

„To u stvari nije..."

„Možda ćete mi biti potrebni u Grčkoj. Ako je Pemberton tamo načinio ovu fotografiju, ko zna šta ćemo još pronaći?"

Sada je Rid delovao iskreno zapanjeno. „U Grčkoj? Ali tamo je u toku građanski rat."

Mjurovo lice obasja vučiji osmeh. Bacio je pikavac na praznu ploču.

„Bar će biti toplije nego u ovoj proklesoj mrtvačnici."

Mrak je već pao dok se Mjur vratio u London, u sivu zgradu u Ulici Viktorija.

Većina zaposlenih je već otišla kući, ali službenik iz treće smene ga je pustio u arhivu. Bilo mu je potrebno četiri sata, ali na kraju je pronašao ime i dosje. Počeo je da čita od nazad, brzo listajući suve strane. Kao i većina dosjea u ovom odeljku, počinjao je 1938. godine. Isprva su izveštaji stizali sporadično medicinski zapisi, obuka, procene zatim ih je bilo sve više i više. Između 1940. i 1944. izveštaji su stizali često i bili obimni. Bilo je to pravo sabrano delo ratnih frontova Pariz, Moskva, Atina, Heraklion, Aleksandrija, Rim, Normandija. Pri vrhu se nalazio niz

različitih neprestano promenljivih kodnih reči. Izveštaji su se naglo proredili od 1945. godine, završivši se sa nekoliko papira kojima prestaje interesovanje birokratije. Na kraju se nalazio samo jedan telegram. Nakon žućkastih ratnih izveštaja ovaj papir bio je svež i potpuno nov.

Mjur tiho zviznu. „Blesavi luđače." Još pet minuta je proveravao zapise, a zatim je podigao telefonsku slušalicu.

„Moram u Svetu zemlju." Zatim je saslušao, pa dodao: „Uopšte me ne zanima što tim povodom treba da izvedete pravo malo čudo."

Poglavlje 2

CEZAREJA, BRITANSKI MANDAT NAD PALESTINOM

Zamak se uzdizao na rtu, zemljanom ispustu zarivenom u mirni Mediteran. Izgradili su ga francuski vitezovi pre osam stotina godina kako bi se odbranili od osvajača koje je privlačila ravna obala i mirno more. Oni su na kraju izgubili, ali zamak je opstao kao spomenik neverovatnoj sposobnosti krstaša za ratovanje, koji se otmeno troši stolicima.

Sada ga je nova generacija kolonista oživela, ulepšavajući srednjovekovne bedeme novinama nezamislivim ljudima koji su ih izgradili. Duž masivnih zidova protezala se bodljikava žica. Strelce su na kuli zamenili laki mitraljezi „bren". Ali oni nisu služili da zadrže neprijatelje napolju. Zamak je dobio obrnutu svrhu. Snažno utvrđenje je sada štitilo kraljevstvo tako što je zadržavalo ljude unutra.

Kola su se nešto pre ponoći zaustavila pred kapijom. Ne ugasivši motor, vozač iskoči napolje i otvori zadnja vrata. Ako je išta naučio tokom duge vožnje od Jerusalima, bilo je to da njegov putnik ne toleriše odugovlačenje.

„Sačekaj ovde", stiže odsečna naredba. „Neću se dugo zadržati." Zrak svetlosti preseče tamu u trenutku kada je svetlokosi čovek u oficirskoj uniformi izašao kroz kapiju sa baterijom u ruci.

„Poručnik Kargil, gospodine."

„Kako ste?" Posetilac se nije predstavio, niti je prihvatio pruženu ruku kao da se pita da li da se rukuje ili salutira. „Zar ovde nemate struju?"

„Bojim se da je generator otkazao danas po podne." Kargil je delovao uslužno. Još nije otkrio da je to uzaludno kada je Mjur u pitanju. „Kako ste putovali, gospodine?"

„Jebeno užasno." Mjur pođe za Kargilom kroz lučni ulaz i zasvođen hodnik ka dvorištu u kojem je bilo smešteno nekoliko „nisen" baraka. „Da li ste bili skoro u Jerusalimu? Naša cenjena vlada je centar grada pretvorila u minijaturni Birkenau i zaključala se unutra. Obmotali su se bodljikavom žicom. Ipak ne mogu da se zaštite od proklete gerile pokreta IrgiuT. Ne može se voditi zemlja tako što ćeš se ograditi od nje." Sa gađenjem je odmahnuo glavom. „U svakom slučaju, naš čovek je još ovde, zar ne?"

Iznenaden promenom teme, Kargil je ćutao par trenutaka pre nego što je odgovorio. „Naravno. Premestio sam ga u sobu za ispitivanje. Spreman je za vas. Zapravo, nismo bili sigurni kada dolazite on je tamo već nekoliko sati." | j

„Dobro je. To će ga omekšati. U pitanju je okorelo kopile, ako je verovati njegovom dosjeu. Imao je čitav niz herojskih poduhvata tokom rata. Dobio je odlikovanje za istaknute zasluge, a njih ne dele za kopanje klozeta."

„Zaista?" Kargil je dplovao i3:nenadeno. „Ne očekuje se tako nešto od čoveka koji krijumčari oružje cionistima."

Mjur se prigušeno nksmeja.l „Tri meseca nakon što su mu prikačili medalju za sisu, nestao je iz aktivne službe. Dezertirao. Komplikovan momak, ovaj naš gospoidin Grant."

Stigli su do ugla dvorišta i s tare štale na koju je montiran nabrani krov i čelična vrata. Karjgil ih otključa.

„Hoće li vam biti pogrebna pomoć, gospodine? Mogao bih da pozovem nekoliko narednika..."

„Nema potrebe. Sačekajte ovde za svaki slučaj. Da li ste naoružani?" Kargil se potapša po futroli.

„Budite pripralni. Ako kroz vrata izađe neko a da prethodno nije pokucao dva puta, upucajte ga."

„Stvarno mislite..." Kargil je delovao zgroženo. „Rekoh vam: to je komplikovan momak."

Vrata se zatvoriše uz zveket kada je Mjur zakoračio u ćeliju. Kao i u ostalim delovima tvrđave, primećivala se čudna mešavina srednjovekovnih kamenih zidova, gvođenog krova i na brzinu izlivenog poda od betona. Kao i u srednjem veku, bila je osvetljena plamenom.

U ovom slučaju sa poprečne grede visio je fenjer. Na sredini prostorije, dve drvene stolice bile su postavljene jedna prema drugoj. Odvajao ih je čelični sto. Tamo je sedeo Grant. Desna ruka mu je bila lisicama vezana za nogu od stola.

Mjur ga je posmatrao par trenutaka. Fotografija u dosjeu mora da je bila stara bar deset godina. Međutim, bilo je nemoguće reći da li je protekla dekada na njemu ostavila dobre ili loše tragove. Ostario je, naravno, kao i većina ljudi koji su preživeli rat. U Grantovom slučju promena nije bila ni nabolje ni nagore. Imao je ožiljke onaj na levoj ruci se protezao skoro od lakta do ručnog zgloba kao i sitne bore u uglovima očiju i usana, ali one mu nisu izmenile lice. Kao da su godine uzele mladića sa fotografije i izoštrile mu crte lica, pojasnile ih. Uspeo je, onako vezan za sto, da se zavalio i ponudi Mjuru bezbrižni, cinični osmeh.

Mjur otvori beležnicu i počeo da čita. „Grant, K. S. Rođen u oktobru 1917. godine u okrugu Daram. Školovao se... na nebitnom mestu. Napustio školu 1934. Emigrirao u Južnu Afriku, zatim u Rodeziju. Često je putovao na jug Afrike kako bi tražio dijamante za kompaniju Kimberli Dajmond. Prema glasinama povezan je sa antibelgijskim pokretom u Kongu. Vratio se u Englesku 1938. Rekrutovao ga je Vojna obaveštajna služba, kasnije prebačen u Upravu za specijalne operacije, Aktivna služba u Grčkoj, severnoj Africi, na Balkanu i u Sovjetskom Savezu. U julu 1944. godine dobio odlikovanje za istaknute zasluge. Nestao u oktobru 1944. Pretpostavlja se da je dezertirao nakon incidenta u blizini Improsa. Kasnije povezan sa londonskim švercerima, zatim je, prema glasinama, operisao na istočnom Mediteranu krijumčareći oružje za takozvanu Demokratsku armiju Grčke, Irgun, Haganu i druge grupe cionističkog podzemlja. Trenutno boravište nepoznato. Ispravka: trenutno vezan lisicama za sto u smrdljivoj, maloj ćeliji, bogu iza leđa. Sleduje mu dug odmor na račun Njenog veličanstva zbog doturanja oružja neprijateljima Imperije."

Mjur zalupi beležnicu i sruči se na praznu stolicu. Grant mu je uzvrćao pogled očima punim podrugljivog strahopoštovanja. „To je sve?"

Glas mu je bio drugačiji nego što je Mjur očekivao. Negde iz dubine dopirao je grubi glas dečaka sa severa, promenjen naglaskom do neprepoznatljivosti. Pravi mešanac.

„Još samo jedna činjenica. Oružje koje si krijumčario opljačkano je iz skladišta koje je bilo predviđeno za snabdevanje grčkog pokreta otpora tokom rata."

Grant slegnu ramenima. „Niko ga nije koristio. Jevreji su uglavnom proveli poslednjih deset godina sa pogrešne strane nišana. Najmanje što sam mogao da učinim bilo je da im obezbedim nešto čime će uzvratiti."

„Ali to je naše jebeno oružje, i njime pucaju na nas."

Grant ponovo sleže ramenima. „Na nas? Mislio sam da više ne pripadam tom klubu."

„Znači, mislio si da se osvetiš tako što ćeš prodavati naše oružje neprijateljima?"

Mjur prezrivo ispusti dim kroz nozdrve.

„Učinio sam to zbog novca."

„Pretpostavljam daje to prednost saradnje sa Jevrejima."

Grant nije odgovorio, ali izdržao je Mjurov pogled. Mjur kucnu vrhom nove cigarete po tabakeri.

„Uostalom, ne tiče me se šta trenutno radiš. Došao sam da pričam o Kritu i gospodinu Džonu Pembertonu." Kresnuo je upaljač. „Poznavao si ga."

„Jesam li?"

Grant je vesto održavao nčpromenjen izraz lica, ali Mjur je obavio dovoljno saslušanja da bude u stanju da vidi iza te fasade.

„Krit dan kada su nacisti izvršili invaziju. Poslali smo te da potražiš kralja u blizini Knososa. Naleteo si na Pembertona. Ti si poslednji čovek koji ga je video živog."

„I prvi koji ga je video mrtvog. Pa šta?"

„Prema tvom izveštaju, predao ti je beležnicu pre nego što je preminuo." „Pa?"

Mjur sejnagnuo preko stola. Užareni vrh njegove cigarete lebdeo je na par centimetara od Grantovog lica. Dim mu je ulazio u oči. „Želim da znam šta si učinio s njom."

„Dao sam je njegovoj udovici."

„Pemberton nije ostavio udovicu, kretenčino. Umrla je pre njega."

„Možda mu je to bila sestra." Oči su mu suzile od dima, ali Grant nije trepnuo. Dugo je izdržao Mjurov pogled, a zatim mu dunuo sav dim u lice, tako niglo da se Mjur povukao.

„Šta misliš da sam uradio? Nisam imao vremena za posetu biblioteci. Bacio sam je i krenuo u potragu za nacistima koje ću pobiti. Da si pročitao moje izveštaje, video bi da sam bio prilično uspešan u tome."

Mjur se zavalio na naslon stolice. „Ne verujem ti."

„Pretpostavljani da nisi proveo mnogo vremena na frontu."

„Ne verujem da je čovek potrošio poslednji dah da ti preda knjigu, a da si je ti odmah bacio. Zar te nije interesovalo šta mu je bilo toliko dragoceno?"

„Da mi je dao svoje srećne šibice i medaljon sa pramenom kose svoje Idevojke, postupio bih isto!" Grant odmahnu glavom. „Pregledao sam knjigu, međutim, bila je puna gluposti i baljezganja. Imao sam dug put pred sobom pa nisam mogao time da se opterećujem. Bacio sam je."

Mjur je gledao u njega još par trenutaka, a zatim naglo ustao. „Šteta. Da je imaš ili dabar znaš gde se nalazi, mogao bih da ti pomognem. Možda bi čak i zaradio neki novac. Pretpostavljam da te Ješe neće više plaćati."

Spustio je pogled sa očekivanjem. „Pa?"

„Goni se u pakao", reče Grant.

Kola se oprezno uvezoše u šumarak i zaustaviše. Farovi su obasjavali čistinu i izubijani kamion „hamber" sa spuštеном ceradom. Grupa mladića u rasparenim uniformama bila je jnaslonjena na njega. Pušili su i proveravali oružje. Izgledali su zastrašujuće. Međutim, ako si ljudi u kolima bili zabrinuti, nisu to ničim pokazali. Niko nije izašao. Na zadnjem sedištu zaškripa ručka dok je putnik spuštao prozor. Jedan čovek priđe i baci pogled unutra. Noć je bila topla, ali on je ipak nosio kaput i crnu beretku nabijenu preko kratko očišćane sede kose. Nosio je automatski pištolj.

„Jeste li spremni?" Vrh cigarete svetlucao je na zadnjem sedištu, ali lice je bilo u senci. „Da li ste pronašli ono što vam treba?"

Čovek sa beretkom na glavi klimnu. „Bilo je u kamionu, kao što ste obećali. Spremni smo."

„Nemojte da zaserete. Pobrinite se da preživi."

Granta su odveli nazad u njegovu ćeliju. Nalazila se u zasvođenom podrumu krstaškog zamka. U njoj su bila tri drvena kreveta. U potpunoj tami, morao je pipajući rukama da nađe put. Bacio se na dušek, ne trudeći se da skine čizme. Pored njega se upali šibica, osvetlivši lici mladića tamne kloze i nqaslinastog tena na krevetu do njegovog. Zapalio je dve cigarete i pružio jednu Grantu, dunuvši u šibicu pre nego što mu je plamen stigao do prsta. Grant je zahvalno prihvati.

„Hvala, Efraime.”

„Jesu li te tukli?” Dečaku nije bilo više od petnaestšesnaest godina, ali mu je glas zvučao odraslije. Zašto da ne, pomisli Grant. Efraim jc bio u zatvoru mnogo duže od Granta, skoro tri meseca. Osuđen je zato što je gađao kamenom britanskog policajca u Haifi.

„Nisu me tukli.”

„Da li su hteli da znaju gde mogu naći Begina?”

„Ne.” Grant se zavalio, stavio ruke pod glavu i duvao dim ka tavanici. „Nisu bile u pitanju uobičajene siledžije. Došao je neki špijun iz Londona. Ne zanima ga Irgun čeprka po nečemu iz davne prošlosti.”

„Jesi li mu rekao staje želeo da zna?”

Ja...”

I lako su zidovi bili debeli tri metra, ipak su osetili eksploziju. Kreveti su se zatresli, prašina se slila sa tavanice. Grant se okrenu i skoči na pod, povukavši Efraima sa sobom. Čučali su u tami. Čula se pucnjava najpre panična i sporadična, zatim ustaljena i metodična kada su se „bren” mašinke uključile u borbu.

„Pucnjava se približava se.” Držeći ga za rame, Grant je vodio Efraima preko sobe dok pod prstima nije osetio hladni metal vrata. Pokušao je da ih otvori. Još su bila zaključana. Priljubio se uza zid i žurno gurnuo Efraima ka drugoj strani okvira vrata. „Spremi se neko dolazi.”

Poručnik Kargil se vratio u kancelariju i sipao sebi duplo piće iz flaše koju je držao u stolu. Tokom rata je upoznao mnoge neprijatne ljude, a bogami i ovde u Palestini. Međutim, bilo je samo nekoliko onih koji su zračili istom proračunatom neprijatnošću kao i njegov večerašnji bezimeni posetilac.

Neko je pokucao na vrata. Viski jurnu preko ivice čaše. Da nije posetilac nešto zaboravio?

„Ja sam inženjer, gospodine. Došao sam da popravim generator.“

Kargil uzdahnu sa olakšanjem. „Uđi.“

Inženjer je bio omanji čovek sa naočarima belog okvira i uniformi koja je izgledala kao da je skraćivana.

„Prilično je kasno za popravku generatora, zar ne?“ reče Kargil dok je brisao prosuti viski maramicom. „Zar ne bi bilo lakše sačekati dnevnu svetlost?“

Inženjer sleže ramenima. Noć je bila pro hladna, ali on se ipak obilno znojio. „Takva su mi naređenja, gospodine.“ I dalje je koračao prema

Kargilu, stežući veliku torbu levom riikom. „Ako biste mi dali svoje ključeve, gospodine.“

„Ne trebaju ti jnoji ključevi da bi dbšao do generatora. Ja ću ti...“

Kargil podiže pogled samo da bi se našao oči u oči sa cevkom „lugera“ koji je lebdeo deset centimetara od njegovog nosa. „Šta se, do đavola, dešava?“

„Vaši ključevi.“

Kada je čovek ispružio ruku, rukav njegove neodgovarajuće uniforme se podiže.

Na ručnom zglobu, tetovirani crvenom bojom koja nikada neće izbledeti, ukazaše se majušni brojevi.

„Nećete biti piri čovek kojeg ubijam. Dajte mi ključeve.“

Sve vreme praćen „lugerom“, Kargil je skinuo nisku ključeva sa pojasa i položio ih na sto. Zatim je inženjer Jevrejin, ispravi sam sebe Kargil izvadio žicu iz torbe i vezao njome Kargilove zglojbove za stolicu, a članke za noge stola. Kargil je to poniženje podneo u tišini.

„Ključevi će otključati ćeliju, ali te neće provesti kroz ulaznu jcapiju. Nećeš moći prosto da išetaš sa svojim prijateljima, irgunskim gangsterima.“

„Naći ćemo način.“

Jedva da je to izgovorio kada je velika eksplozija potresla temelje zamka. Mora da je udarila blizu. Kargil se zaljulja na stolići, izgubi ravnotežu i prevrnu se uz bolni povik pošto su mu noge i dalje bile vezane za sto. Kroz prašinu i dim ugledao je kako Jevrejin grabi ključeve i dodiruje kapu u znak pozdrava.

„Šalom.“

Koraci su bili sve bliži. Postojao je određeni ritam u njihovom približavanju: koraci, pauza, koraci, pauza. Uz svaku pauzu Grantu se činilo da čuje pucanj i zveket metala. Pucnjava mašinke je na trenutak zaglušila zvuke ispred vrata; kada jeipaljba prestala začuo se zveket ključeva. Grant zategnu mišiće u tami. Sa unutrašnje strane nije bilo kvake morao je da sačeka da ključ sklizne u bravu, okrene se, klikne...

»Rak kah."

Vrata se otvoriše, ali škripu šarki jeitutulio Efraimov usklik oduševljenja. „Rak kah!" odvratio je, ponovivši slogan Irguna. „Rak kah. Hvala bogu da ste došli."

„Hvali boga kada izađemo odavde", promrmlja Grant.

Njihov oslobodilac je već krenuo ka sledećoj ćeliji kada su izašli. Hodnik je bio pun cjslobođenih zarobljenika. Na drugom kraju, irgunski komandos je itajao pored izlaza i delio!oružje iz vreće.

„Kao krvavi jevrejski Božić Bata" reče Graht.

Efrairp ga zbunjeno pogleda. „Ko je Božić Bata?"

Progurali su se niz hodnik, prošli pored komandosa, kojem je ponestalo oružja, i izašli u dvorište. Za osamsto godina zemljište se podiglo skoro za metar od prvobitnih temelja. Duž prednje strane zgrade iskopan je rov kako bi bio omogućen ulazi Sada je vrveo od bivših zarobljenika i njihovih spasilaca u razjarenoj bici sa engleskim garnizonom pored kapije. Na dragom kraju dvorišta nazirala se gomila krša koji se dimio i velika rupa koju su napravili pripadnici Irguna kako bi ušli u zamak.

„Ko je ovde zapovednik?"

Morao je da urla u uho najbližem borcu, vitkom mladiću koji je pucao iz nečeg što je izgledalo kao karabin iz Prvog svetskog rata. Za vreme koje mu je bilo potrebno da povuče zatvarač, vrati ga i nanišani, uspeo je da mu pokaže visoku figuru u kaputu sa crnom beretkom na glavi, na drugom kraju rova. Grant je dopuzao do njega.

„Kako ste planirali da izađete? Kroz prolaz načinjen eksplozijom?"

Irgunski zapovednik odmahnu glavom. „Taki smo ušii", reče na engleskom. „Izaći ćemo na zadnja vrata." Klimnuo je nalevo, ka zapadnom zidu okrenutom ka moru,

Grant je ugledao kolonu ljudi kako se prikradaju kroz senke duž osnove zida.

Britanci ih nisu videli pošto su usmerili paljbu na zatvorski blok.

„Hoćemo li morati da plivamo?”

„Ne, ako budemo požurili.”

Grant baci pogled ka kapiji. Sa vrha kule, munjevit paljba brena kuljala je iz drevnih otvora za strele. Bili su sigurni u rovu, ali onog trenutka kada budu izašli, naći će se na otvorenom.

„Morate onog da utišate pre nego što krenemo.”

Zapovednik ga pogleda. „Javljaš li se dobrovoljno?”

„Zašto da ne.”

Veće poručnika Kargila otišlo je do đavola otkako se pojavio misteriozni posetilac. Članci na nogama boleli su ga tamo gde su se uvrnuli kada je pao, ali to je bilo zanemarljivo u poređenju sa agonijom ležanja na podu privezan za nameštaj, dok napolju besni bitka. Nije mogao da proceni ko pobeđuje, niti je gajio iluziju da će se stvari popraviti kada se bitka završi.

Vrata se naglo otvoriše. Zarobljen iza stola, Kargil ugleda par iznošenih, smeđih čizama. Ispružio je vrat u momentu kada je prljavo, neobrijano lice iznenađeno gvirnulo preko stola. Poziv za pomoć zamre na Kargilovim usnama.

„Pa ti si onaj krijumčar.” Sinula mu je užasna misao. „Ovo nema nikakve veze sa posetiocem, zar ne?”

Grant nije odgovorio. Izvlačio je fioke i izvrtao njihovu sadržinu na sto. Uzeo je kožnu futrolu, ručka od orahovine revolvera „vebli” štrcala je ispod pregiba. Grant ga izvuče i proverio burence.

Iako bez nade i bespomoćan, Kargil ipak hrabro upita. „Hoćeš li me sada hladnokrvno ubiti?”

Grant odmahnu glavom. „Nema svrhe. Prepustiću to tvom nadređenom kada bude otkrio koliko si zabrljao.” Razmišljao je na trenutak. „Koji broj šešira nosiš?” Ispred Kargilove kancelarije, izlizane stepenice su vodile ka bedemima. Grant prelete po dve stepenice odjednom i otrča ka kuli iznad kapije. U čitavoj zbruci neko je zaboravio da zaključa vrata. Grant se iskrade napolje.

Ovaj deo kule bio je opustošen. Ostala su samo četiri čelična stuba na kojima je stajala platforma na krovu. Svetlucali su u tami, odbijajući svetlost bitke koja se napolju vodila, dok je prostorija odjekivala od pucnjave mitraljeza „bren”. Grant

uglavi Kargilovu kapu preko svoje razbarušene kose, dotače „vebli“ na pojasu čvrsto zakopčanom oko struka, a zatim se uzvera drvenim stepenicama zašrafljenim u zid.

Mitraljezac jedva da ga je čuo, ali mora da je primetio pokret krajičkom oka. Pustio je obarač i pogledao unaokolo.

„Šta zveraš?“ zaurla Grant imitirajući vojnički naglasak. „Drži te Ješe prikovanim za zemlju.“

Taj glas i poznata silueta oficirske kape bili su mu dovoljni. Naslonio je rame na „bren“ mašinku i odaslao još jedan plotun. To je Grantu dalo dovoljno vremena. Prešao je preko krova i jednim dobrim šutom bacio mitraljesca preko drvenog poda. Zatim je pojurio ka njemu. Onesvestio ga je sa dva spretna udarca pesnicama.

Skinuo mu je pojas i vezao ruke na leđa. Zatim se vratio do mitraljeza, okrenuo ga i uputio dug niz metaka otprilike u pravcu britanskih trupa. Iskezio se kada je spazio zbunjenost koja je zavládala. Većina vojnika bila je u potpunoj pometnji. Neki od najpripravnijih zapucaše ka njemu. Komadići kamenog grudobrana poleteše mu oko glave. U međuvremenu, pokraj zatvorskog bloka, pucnjava je zamirala pošto su irgunci koristili zbrku da izvedu beg do kraja.

Grant ispuca poslednji plotun, zatim je podigao mitraljez, pažljivo izbegavajući usijanu cev, i zateturao se ka zidu. Bacio ga je u rov, nadajući se da će biti daleko kad ga neko bude pronašao.

U rovu je ostalo samo šest boraca. Dvojica mrtvih ležala su na zemlji, ali većina se spasla. Grant priđe zapovedniku sa crnom beretkom.

„Baš na vreme“, zagrokta ovaj. Stavio je novi okvir sa municijom u pištolj.

„Moramo do čamca.“ Okrenuo se nadesno ka borcu do sebe. „Držite Engleze na odstojanju dok ne pređemo preko zida.“

Ramena borca se potišteno spustiše, ali je odlučnost na njegovom mladom licu bila nepokolebljiva. Grant ga zaprepašćeno pogleda. „Efraime?“

Dečak podiže pušku na zemljani grudobran i pogleda niz cev sa surovom koncentracijom. Grant se okrenu ka zapovedniku. „Ne možete ga ostaviti ovde.“

„Neko mora da drži Britance na odstojanju dok mi bežimo.“

„Ja ću to učiniti“, reče Grant bez razmišljanja.

Komandant sleže ramenima. „Radi šta god hoćeš. Obesiće te ako ostaneš.“

„Obesiće dečaka ako odem."

Efraim odmahnu glavom iskeživši se belim zubima. „Ne mogu to da učine suviše sam mlad. Dok budem dorastao za vešanje, Izrael će biti slobodan."

„Nadaj se da će biti tako."

Grant pogleda dečaka. Bistre oči sijale su od želje da puca na mrske kolonizatore. Kada je bio njegovih godina, Grant je možda upravo tako izgledao onoga dana kada je sišao sa broda u Port Elizabetu bez ičega osim kofera u rukama. Deo njega, onaj mladić koji je pobjegao u Južnu Afriku, pozeleo je da ostane sa dečakom i ostvari njegove herojske snove. Ali drugi deo, onaj hladniji, znao je šta mora da učini.

Grant je rukom razbarušio dečakovu kosu. „Kreći se neprestano", reče mu. „Tako će misliti da vas ima više."

Efraim se nasmeši, a zatim nasloni na pušku i povuče oroz. Oružje skoro da mu je izletelo iz ruku, pre nego što se izborio sa njim. Zapovednik Irguna povuče Granta za rukav.

„Moramo da krenemo."

Potrčali su duž podnožja zida. Grant s^a oseti užasno izloženim, ali Efraimova isprekidana pucnjava je uposlila garnizon. Kod osnove najdalje kule visile su merdevine od konopca. Brzo se uspentrao i sada je stajao na bedemu gledajući u mesečinom osvetljeno more. Pored stena koje su dočekivale talase, tridesetom ljudi šćućurilo se u motornom čamcu.

„Hajdemo dole." Sa drevnih zidina visio je konopac. Grant ga prihvati, skoči i skliznu tako brzo da je izgrebao dlanove na grubom konopcu. Par koraka po klizavim stenama i bio je pored čamca. Još jedan korak i skoro strmoglavi skok i pružio se po palubi. Začuo je tup udarac kada mu se pridružio irgunski zapovednik. Zatim je motor proradio, pa Grant polete unazad dok je čamac ubrzavao preko mirnog mora. Niko nije progovarao. Svi su napeto iščekivali da meci raznesu otvoreni čamac. Međutim, to se nije desilo.

Ustavši, Grant je uspeo da se uglavi na klupu koja se protezala duž boka čamca. Nakon petnaestak minuta jedan od njegovih saputnika upali šibicu. Čamac je ubrzo oživeo od žara cigareta i ushićenog šaputanja. Grant se probio ka krmi i zapovedniku.

„Kuda smo krenuli?"

„Teretni brod nas čeka na pučini. Odneće nas duž obale u Tir.“ Raširio je dlanove, „Nakon toga idi gde želiš.“

Grant se zamisli. Mjurova poseta mu je ubacila bubu u glavu, mada nije očekivao da će moći time da se pozabavi tako brzo. Povukao je dim i dunuo put mesečine. „Možete li me prebaciti na Krit?“

Poglavlje 3

ARKANAJ, KRIT. DVE NEDELJE KASNIJE.

Lice Zeusa, tako je lokalno stanovništvo zvalo planinu. Nadnosila se nad selo i okolne vinograde poput pesnice od kamena uperene put nebesa. Minojci, obožavaoci bika, izgradili su hram u njegovom podnožju u preistorijsko vreme. Nakon tri hiljade godina, mala, u belo okrečena crkva zamenila je hram, ali svake godine u avgustu seljani bi kretali na hodočašće do padina planine sa ponudama za svetište. Dolazak i odlazak bogova nije mogao da poremeti ostrvsku rutinu. Ako bi tog aprilskog jutra, bilo koji bog, oko jedanaest sati spustio pogled, ugledao bi stari autobus kako kruži oko gradskog trga i ostavlja gomilu putnika uglavnom seljaka koji se vraćaju sa pijace. Mnogi su krenuli ka kafenionu kako bi nastavili razgovore i ogovaranja uz šoljicu kafe, ali jedan čovek je krenuo u suprotnom pravcu i skrenuo na usku stazu koja je vodila do podnožja planine. Na njega niko nije obratio pažnju, mada su ga svi приметili. Navikli su na strance koji prolaze kroz njihovo selo, još od dolaska Nemaca. Iskustvo ih je naučilo da je najbolje da ih ignorišu.

Grant je išao stazom sve do kraja sela. Tu je staza postajala koziji put koji vodi kroz voćnjak jabuka. Zemljište se uzdizalo u susret planini gde su se obrađena polja prepuštala tlo stenama i divljoj travi, stajala je kamena kućica. Kokoške su kljuckale oko zardale prese za grožđe u dvorištu. Buseni neposađene vinove loze stajali su naslonjeni uz zid, ali kapci su bili sveže okrečeni i tanak stub dima se podizao iz dimnjaka. Na kajsijama pored kuće počeli su da pupe prvi listovi.

Grant je nekoliko trenutaka stajao i posmatrao, a zatim prošao kroz kapiju i lagano se popeo stepenicama do vrata koja su, kako je običaj u grčkim seoskim kućama, bila na prvom spratu. Nije kucao. Samo je odzviždao nekoliko tonova tužnog grčkog marša.

Vetar koji je dolazio sa planine zgrabi melodiju i odnese je. Poljsko cveće se zanjihalo na vetru. Nepričvršćen kapak zaklopara po zidu. Da mu šešir ne bi odleteo, Grant ga skide i stavi pppd ruku. Kupio ga je na brzinu, pre^4dana, na bazaru u Aleksandriji. Traka mu se razlabavila.

Sačekao je još minut, a zatim odlučio da dođe kasnije. Okrenuo se i okopao. Čak ni uz svu svoju obuku nije je čuo kako dolazi. Nosila je običnu crnu haljinu, crna marama pokrivala joj je glavu. Ako bi je neko gledao otpozadi mogao bi da pomisli da je u pitanju neka od starica koje su živele u svakom grčkom selu, čvornovata i mudra poput drveta masline i u istoj meri deo krajolika. Ali spreda bi se videlo da je haljina skupljena u struku i da prati obline tela. Videlo bi se da su joj ispod poruba članci glatki i vitki. Kosa joj je bila skupljena pod maramom, osim jednog pramena koji je lepršao preko obraza i naglašavao divlju lepotu njenog lica. „Grante?“ namrštila se, a tamne oči joj sevnuše. „Mislila sam da se nećeš vraćati. Da se nećeš usuditi.“

Glas joj je bio isti kakvog ga je pamtio. Nosio je u sebi neku brzinu, poput bleska plamena, kada je izgovarala reči na engleskom. Ponovo je stavio šešir, samo da bi ga podigao u znak lažne učtivosti. „Marina. Ja...“

„Ako bih ikada poževela da te vidim, to bi bilo zato što želim da te ubijem.“

Grant slegnu ramenima. „Kasnije će biti vremena i za to. Došao sam da te upozorim.“

„Kao što si upozorio Alekseja?“

„Nisam ja ubio tvog brata.“ Grant je govorio promišljeno i hladno.

„Nisi? Krenula je ka njemu nošena gnevom. Grant se pripremio za napad. Nikada je nije potcenjivao. Muškarci koji su to činili, zažalili bi. „Tri dana posle zasede, pošao je da se nađe sa tobom kod Improsa. Nijedan od vas se nije vratio samo jedan je preživeo.“

„Kunem ti se da njegova smrt nema veze sa mnom.“ To baš i nije bila istina. Skoro da je mogao da oseti žuč koja mu je zapušila grlo dok je čekao u jaruzi sa

„veblijem" u ruci. Znoj mu je pekao oči poput suza. „Bio je živ kada sam otišao. Pobogu, bio mi je poput brata."

Mogao je reći još mnogo toga ali to bi samo pogoršalo stvari. Osim toga, nije imao mnogo vremena. Bacio je pogled preko ramena, a zatim ponovo pogledao Marinu.

„Došao sam da te upozorim." Znao je da se ponavlja. „Sećaš li se beleznice? Delovala je iznenađeno. „Čega?"

„Beležnice. Arheologove beležnice koju sam ti dao da sakriješ. Sećaš se?"

Nalet vetra joj podiže maramu i odnese je. Letela je preko vrta zaustavivši se na granama drveta pored zida. Marinina duga kosa se zatalasa, divlja i neukrotiva. „Ne sećam se."

„Sećaš se. Bilo je to dva dana nakon invazije. Doneo sam je ovde arheolog me zamolio. Potresla si se zato što je poginuo."

„Pemberton je bio dobar čovek", reče Marina nežno. „Dobar Englez." Piljila je u Granta. Suza joj zablista u oku. Nikako da klizne niz obraz, a ni ona nije htela da je obriše. Grant je stajao i čekao.

Konačno je donela odluku.

„Uđi unutra."

Kuća je bila ista: kuhinja, spavaća soba, dnevna soba. Sve prostorije su bile jednostavno uređene, ali besprekorno čiste. Ugljenisana klada tinjala je u kamenom ognjištu. Na prozorskom pragu stajala je vaza puna poljskog cveća i suve lavande. Na zidovima su visile fotografije. Čovek sa šeširom širokog oboda sedi na magarcu i pokušava da bude miran zbog slikanja. Dve mlade žene se smeju pored obale reke. Mladić u uniformi regruta, izmučenog lica, pokušava da deluje samouvereno. Tu fotografiju nije mogao da gleda.

Marina nestade u kuhinji, vrativši se par minuta kasnije sa dve šoljice kafe i dve čaše vode. U međuvremenu se očešljala, primetio je Grant. Spustila je poslužavnik na čipkani stolnjak i sela preko puta. Grant oprezno gucnu kafu i napravi grimasu. Bila je gusta poput katrana.

„Više ti se ne sviđa grčka kafa?"

„Samo proveravam da li ima strihnina."

Marini se ote osmeh. „Kada te budem ubila, obećavam da ću to učiniti sopstvenim rukama."

„Onda je u redu." Grant naže šoljicu i iskapi sadržinu u jednom gutljaju. Posmatrao je Marinu dok je pila. Mora da joj je sada dvadeset sedam godina, pomislio je. Mršavija je nego što je bila onog dana kada je dohramao do njene kuće. Još je bila divlje, nepredvidivo lepa. Ona i njen brat su već tada stvarali sebi reputaciju u andartiku, grčkom pokretu otpora. Tokom meseci koji su usledili, uz Grantovu pomoć, postali su najopasniji trn u oku Nemaca. I što je još bitnije, Grant i Marina su postali ljubavnici. Bila je to tajna afera, skrivana od Nemaca i Grka. Krali su te momente po čobanskim kolibama, iza skršenih kamenih zidova, obično na dan uoči noćne misije. Grant se sećao ukusa znoja na njenom vratu, šuškahja mirte i oleandra, njenog stenjanja i kako je pokušavao da je utiša poljupcima. Bila su to brutalna, divlja vremena, ali zbog toga im je seks bio bolji i životniji. Sve se završilo jednog blistavo jasnog aprilskog dana li jaruzi u Belim planinama, uz miris ružmarina i kordita. Grant je shvatio da ga ona posmatra, pa je brzo gucnuo malo vode. „Znači, došao si da me upozoriš. Na šta? Šta je to sa Pembertonovom beležnicom?"

Ovladala je emocijama i govorila smireno uz odsečnu ljubaznost. Međutim, još je tylo rumenila na njenim obrazima. „To je..." oklevao je. „To je duga priča."

„Onda je ispričaj iz početka." Naslonila se i prekrstila ruke na grux dima. „Reci mi šta dešavalo od kada si napustio Krit."

„Vratio sam se u Englesku." Ta jednostavna rečenica skrivala je u sel^i mnoštvo priča: čamac na naduvavanje pod okriljem tame juri ka plalži u blizini Djoverta; otrcana soba na Ulici Old Kompton iznad kafea, grčevito navlačenje zavesa kada god policajac prođe ulicom; ponoćni Rastanci u ruševinama bombardovanih kuća. „Jednog dana sam hodao Illicom Bejker i neki čovek je naleteo na mene. Bukvalno poput oba ranja u ragbiju. Silno se izvinjavao, bilo mu je užasno žao, insistirao je da | me vodi na čaj. Toliko je navaljivao, da sam na kraju pristao."

„Špijun?"

„Mislim da je radio kod 'Marksa i Spensera. U prodavnici odeće", dodade Grant videvši njen upitni pogled. „Međutim, bio je Jevrejin. Pričao mi je o nekim svojim prijateljima koji pokušavaju da nagovore našu vl4du da preda Palestinu Jevrejima. Bog zna kako su me našli, ali bili su livereni da ja mogu da im pomognem da se dočepaju oružja."

„Mogao sam. Tokom rata smo širom mediterana skrivali oružje, nešto je verovatno preostalo. Dali su mi nešto novca, kupio sam čamac i tako smo započeli saradnju. Znaš kako je, Uđeš u neki posao, pročuje se, uskoro i idrugi počnu da ti kucaju na vrata sa sličnim zahtevima. Sa jednim ratom smo završili, ali novi je već počinjao. Samo što su sada u njenu učestvovali amateri] voljni da ne žale novac kako bi sustigli profesionalce."

„Znači, dao si im oružje kako bi mogli da se poubijaju međusobno."

Graijit slegnu ramenima. „Svakako bi se poubijali. Samo sam pomogao da se izjednače šanse. Međutim, sve je otišlo do đavola pre tri nedelje. Britanska vojska nas je provalila, čekali su me na plaži." Nagnuo se napred. „Od tog momenta stvari postaju interesantne. Dok sam bio u zatvoru, došao je da me vidi jedan čovek engleski špijun. Bolelo ga je dupe za Palestinu i moje oružje. Želeo je da mu kažem gde je Pembertonova beležnica."

Marina se, takođe, nagnu ka njemu, zainteresovana pričom. Grant je pokušavao da se primećuje koliko su im lica blizu. „Kako je znao?"

„Mora da sam u izveštaju pomenuo da mi je Pemberton predao na samrti. Čovek koji me posetio samo je nagađao. Ali je silno želeo da sazna. Mora da je tako, čim je potegao čak iz Londona da bi me pitao šta znam o tome. Ponudio mi je novac, čak i puštanje iz zatvora. Da sam ga pritisnuo možda bi mi obezbedio i proglašenje za prokletog viteza."

„Šta si mu rekao?"

„Šta misliš? Rekao sam mu da se nosi u pakao." „Ipak te pustid iz zatvora."

„Pobegao sam."

„I došao pravo ovamo zašto? Da bi uzeo beležnicu?"

Grant je iznenada uze za ruke. Uzdahnula je iznenađeno i povukla se, ali nije mogla da se otme. „Da bih te upozorio. Taj engleski špijun je došao u palestinsku tamnicu samo da bi otkrio da li je beležnica još kod mene. Šest godina nakon što sam je dobio. On nije dobar čovek. Zna da je beležnica bila kod mene. Zna za moju povezanost sa tobom, kao što zna za tvoju vezu sa Pembertonom. Neće mu biti potrebno jnnogovremena da poveže priču."

Pogledao je u oči „Imaš li je?"

Marina se koprcala u njegovom stisku, zabacujući besno glavu. „Šta ćeš uraditi sa njom? Hoćeš li je prodati tom čoveku?"

Grant ju je pustio, povukavši ruke tako brzo da je poletela unazad ka naslonu. Grudi su joj se zanjihale u haljini, a odbegli pramen kose pao joj je napred, preko obraza.

„Zavisi od onoga što ćemo pronaći. Ako je u pitanju nekoliko polo/ mljenih posuda i par stenčuga, zašto da ne? Ali, ako je u pitanju nešto vrednije...”

Zastao je. „Radila si za Pembertonu godinama praktično si odrasla u njegovoj kući. Jednom si mi rekla da je Knosos bio tvoje dečje igralište. Ako je pronašao nešto vredno sveg ovog haosa, žar ne želiš da znaš šta je u pitanju?”

Poglavlje 4

Marina ga povede u prizemlje, u spremište ispod kuće. Dobro nauljene alatke visile su po zidovima, bela pleva i slama prekivala je pod. Kleknula je u ugao i pomela ih rukama. Ugledao je kvadratnu pukotinu oko jedne kamene ploče. Uzela je polugu sa klina na zidu i zavukla je u procep, polako potiskujući kamen. Grant joj nije ponudio pomoć. Stajao je kraj vrata i osmatrao okolinu. Zbog nečega je bio uznemiren. Intuicija mu je govorila da nešto nije u redu. Nije mogao da odbaci to osećanje, a iz iskustva je znao da ne vredi da ga ignoriše.

Gvožđe zazveča po kamenu kada je Marina spustila polugu. Pogledavši još jednom kroz vrata, Grant joj se pridruži i pogleda niz rupu koju je otvorila. Bila je duboka metar, široka oko pola metra i obložena debelim, drvenim daskama. Unutra su bila tri zavežljaja umotana u kozju kožu i naslonjena na zid, a na dnu je stajala izlokana kutija za municiju. Marina je legla na stomak, posegnula i dohvatila je. Reza škljocnu, poklopac zaškripa i eto nje. Kremaste stranice su požutele, a mast za podmazivanje oružja umrljala je korice. Međutim, i dalje se razaznavao zlatni monogram. JMHP.

„Dobro si je sakrila”, reče Grant. „Kako si znala da je vredna?” „Jedan čovek, nacista, došao je 1943. godine. Zvao se Belgig. Tada si bio na kopnu. On je bio arheolog, ali ni nalik Pembertonu. Bio je

prava svinja. Primoravao je ljude da rade za njega poput robova: mnogi su pomrli. Želeo je beležnicu. Čula sam od rođake da je prevrnuo celu vilu Arijadna u potrazi za Pembertonovim dnevnikom. Pošto ga nije našao, sakupio je osoblje koje je tamo radilo i mučio ih na nezamislive načine kako bi otkrio šta se desilo." „Zašto gaje tražio?"

„Nikada[se nismo susreli da bih mogla da ga pitam. Da smo se sreli, ubila bih ga." Grant je piljio u beležnicu dok mu je mozak radio kao navijen. Šta je to bilo toliko važno? Setio se kako je gledao Pembertona dok je umirao. Starac je proveo život u sigurnosti koju je obezbeđivala prošlost, samo da bi ga pregpilo nasilje novog poglavlja istorije. Šta je to tako bitno otkrio da njegova važnost potraje tri hiljade godina?

„Jesi li ga ikada čitala?" upitao je Marinu.

„Ne."

„Ali radila si sa Pembertonom. Zar te nije kopkalo?"

Odmahnula je glavom. „Počeo je rat. Zaboravila sam stari život. Zaboravila sam arheologiju. Zaboravila sam Pembertona. Da ti nisi došao, verovatno bi za hiljadu godina otkopali beležnicu i stavili je u muzej." Besno ga je pogledala. „Volela bih da se nisi vraćao. Tako bih mogla i tebe da zaboravim."

„U tom slučaju ću odmah krenuti." Grant posegnu rukom ka beležnici. Marina se nije pomakla. I

„Šta ćeš uraditi sa njom?"

„Pročitacu je. Videću da li..." zastao je pošto je Marina počela da se smeje. „Šta je?"

„Ništa." Glas joj je bio oštar, ali krajevi usana su joj podrhtavali. „Uzm[^]i je. Pročitaj je." Dobacila mu je preko podar Grant je uhvati rukom i otvori. Pogledao je, zatim iznervirano okrenuo nekoliko strana. „Na grčkom je."

„Starogrčkom. Čak i kada bi čitao grčki kao što čitaš engleski, za tebe bi to bilo kao da pokušavaš da čitaš Čosera." „Nikada nisam pokušao."

Napravila je grimasu koja mu je govorila da nije iznenađena zbog toga. „Mnoge stvari delovale ti isto, ali neće imati isto značenje. Ostale nećeš ni prepoznati."

„Isuse. Nije nam baš olakšao posao."

„Uvek je vodio beleške na drevnom grčkom. Govorio je da se na taj način oseća bliži prošlosti."

„Sada je prilično bližu prošlosti." Grant se pitao da li je, u dolini, njegov les još zakopan u temeljima Knososa. „Kako da pročitam ovo, do đavola?"

„Kupi rečnik. Lice joj je bilo osvetljeno otvorenom strašću koje se tako dobro sećad. „Kao i rečnik arheologije. I gomilu istorijskih knjiga. Čak i da je pročitash, bićp ti potrebno šest meseci da shvatiš o čemu je govorio."

Grant pogledi beleležnicu. Uredni redovi neodgonetljivih slova plivali su mu pred očima. Mafini mu se rugala, ali u tom ruganju bilo je istine. Naravno, mogao je prdstolda je proda. Mogao je da pronađe onog prokletnika i MI6 i nagodi se sa njim. Ali kiko je mogao da odredi cenu, kad nije znao šta prodaje? Što je još bitnije: nije mogao da se otrese tvrdoglave želje da otkrije ono što je neko želeo da zadrži u tajnosti.

„Pretpostavljam da ti ne" pogledao je iskosa. Stajala je pored rupe, haljihe pune prašine i slame. Lice joj je sijalo od znoja dok je uz napor pokušavala da vrati kaiien na n^esto. Usne joj je blago odvajao trijumfalni osmeh, a tamne oči su mu jdobacivale izazov. Već je odlučila ali naterace ga da moli.

Pročistio je grlo. „Hoćeš li mi ponjioći da otkrijem na čemu je to Peinberton radio" Odneli su knjigu u kuću i položili je na sto. Grant je želeo da počne od kraja, pretpostavljajući daje Pemberton došao do otkrića nešto pre smrti. Ali Marina je insistirala da krene od prve strane, mrmljajući reči sebi u bradu. Grant zapali cigaretu. U daljini zaklopara nekoliko klepetuša koje su nosile koze. Osim toga, bilo je tiho. Dole u selu ljudi će početi da zatvaraju kapke zbog popodnevne dremke. Jedini zvuči u prostoriji bili su povremeno pucketanje cepanice u kaminu i oštro okretanje stranica.

Grant je gledao kroz prozor. Levo od njega, put je ki obali vijugao niz dolinu. Neka kola su milila uzbrdo. Nestala su iza kifivine, ponovo se pojavila, pa ponovo nestala, odbleskujući na suncu poput ogledala. Grant oseti bockanje u stomaku.

„Koliko ti je još vremena potrebno?" upita, pokušavajući da delu opušteno.

„Mnogo, ako nastaviš da me prekidaš." Marinino lice se smračilo od stroge koncentracije. „Ima mnogo linearnog B pisma koje ne mogu da razumem. Mislim da je Pemberton pokušavao da ga dešifruje."

Grant nije znao šta je linearno B pismo, ali to ga u ovom trenutku nije ni interesovalo. Kola su nestala u uskim seoskim ulicama. Možda se samo lokalna

krupna zverka razbacivala bogatstvom, ili je službenik iz Herakliona odlučio da ostavi utisak na stanovništvo, reče on sebi.

„Da li u okolini mnogo ljudi ima kola?”

„Jorgos koji živi na drugom kraju doline ima 'forda.'"

Nekoliko stotina metara dalje, crna hauba se probila na usku stazu koja vodi kroz voćnjak jabuka. Grant dodirnu „vebli" za opasačem.

„Ima li još metaka u onoj kutiji?”

„Tamo je bila samo beležnica. Metke sam potrošila na Nemce." Pogledala ga je zainteresovanije nego što je očekivao. „Zašto?”

Kola se zaustaviše ispred kapije. Motor je još neko vreme kloparao, a zatim se naglo ugasio. Iz kola izađoše dva čoveka u tamnijim kapuima i šeširima. Jedan je otišao do gepeka i izvukao duguljasti, šiljati cet uvijen u smeđi papir. „Zato što imamo posetioce."

Grant se provukao kroz mali prozor na zadnjem zidu kuće i skočio na zemlju. Quo je kako iza ugla odjekuju tupi udarci potkovanih čizama po stazi koja vodi ka vratima. Ko god da su bili, nisu se brinuli zbog toga. Nije bio siguran da li je to dobar ili loš znak.

Koraci su zastali pred vratima. Zatim su se začuli udarci pesnicom. Grant pomisli da je to nespretna načina na koju krupan čovek pokušava da deluje neusiljeno. Još jednom je udario, a potom se nestrpljivo premestio s noge na nogu.

„Možda je samo u pitanju čovek iz Prua," prošaputa Grant.

Oštar prasak proleže se baštom. Pratili su ga cepanje drveta i tresak dok su vrata uletala unutra, verovatno udarena potkovanom čizmom, nagađao je Grant.

Nekoliko trenutaka kasnije začulo se kršenje prevrnutog nameštaja i fioka izvrnutih na pod. Stojeći pored Granta, Marina je kiptela od gneva. Zgrabila ga je za ruku i zabila mu nokte u zglob.

„Ima li prozora na suprotnoj strani kuće?”

Odmahnula je glavom.

„Dobro. Hajdemo."

Zaštićeni kućom potrčali su preko otvorenog prostora, skočili preko kamenog zida i skliznuli u plitku jarugu. Kamenje i šljunak škripali su im pod nogama, međutim, ljudi su pravili takvu buku u kući da je to prigušilo svaki zvuk koji je poticao od Granta i Marine. Čuo je besne povike iz kuće. Nije mogao da razazna jezik. Da li je

u pitanju bio engleski? Ležeći na stomaku, puzali su uz jarugu. Kada je Grant procenio da su dovoljno odmakli, mahnulo je Marini da se zaustavi. Podnevno sunce je peklo, košulja mu se natopila od napornog puzanja. Zgrabivši vebli, Grant se pridiže i proviri preko ivice.

Kuća je jitihnula. Tamo odakle je ležao nije mogao da vidi vrata, niti kola parkirana ispred. Ali krozj prozor dnevne sobe uokviren zavesama spazio je tamnu figuru nasred prostorije. Po načinu na koji je gestikulisao, Grant je zaključio da se vodi nekakva rasprava. Okrenuo se ka Marini.

„Da li ti je beležnick još u rjukama?”

Ona je pokaza. Koža se iskrzala na još nekoliko mesta, ali je inače bila čitava. „Da li su zbog nje došli?”

„Sigurno nisu došli zato što iiln razgovor s tobom pruža zadovoljstvo.”

„Ko su oni?”

Grant je mogao da pretpostavi, ali je ipak samo slegnuo ramenima. „Niko koga želimo da Upoznamo.”

Pogledao je nizbrdo. Tamna figura je nestala. Sa druge strane kuće začuo se motor. Nekoliko trenutaka kasnije kola su krenula niz put ka selu. Provukla su se uskom stazom između kuća i nestala. Marina je počela da ustaje, ali Grant je tako brzo uhvatio za zglob i povukao nadole daje skoro pala na njega. Besno se otkotrljala nešto dalje. Kada se vratila, ugledao je mali nož u njenoj ruci.

„Šta to radiš?”

Haljina joj se povukla otkrivajući dekolte. Nije primetila. „Ne možeš da se vratiš” reče on. Namerno je pogled podigao sa noža na grudi koje su se nazirale. Bela čipka virila je ispod crne haljine.

Ona ju je zgađeno vratila na mesto. „Zašto da ne? Došao si a da uopšte nisam želela da te vidim, zatim su se pojavila ova dva govna i isprevrtala mi kuću poput životinja. Treba da poverujem da je to slučajnost?”

„Verovatno da nije u pitanju slučajnost.”

„Zašto onda, do đavola, misliš da možeš da mi govoriš šta da radim?” „Ako prođeš kroz ta vrata, to će ti biti poslednje što si uradila u životu.” Grant pokaza. Kroz prozor se videla gomila iverice, razbijen porculan, slomljene fotografije i ukrasi razbacani po podu. Cev pištolja bila je skoro nevidljiva zbog te haotične pozadine. Čak i kad nije neko spazio, verovatno bi pomislio da je u pitanju samo još jedan

komad rša. Tek kada bi mu se ruka trgnula, nepodudarnost svetla i senke ipozorila bi oko da nešto nije u redu. Marina je provela mnogo dugih sati u izviđanju pa je odmah prepoznala znake.

„Jedan je ostao." Ponovo se spustila u jarugu. „Misliš li da nas je video?"

„Znali bismo da jeste."

„Znači da možemo da ga iznenadimo." Oči joj sevnuše od divljeg ushićenja. Dobro je upoznao taj pogled tokom rata. Kao što su Nemci otkrili plaćajući visoku cenu, Krićani su voleli da ubijaju smrtno neprijatelje. „Imaš revolver. Ja ću doći na vrata da mu privučem pažnju, ti se uvuci kroz prozor." Sumnja joj zasvetli u očima dok je gledala kako Grant odmahuje glavom. „Zašto?"

„Dok on satirija sedi uzalud, mi ćemo odmaći daleko."

Hodali su tokom ostatka dana ka masivnoj planini koja se uzdizala na horizontu.

Pre sumraka su pronašli praznu čobansku kolibu na jednoj visokoj livadi.

Prethodni posetilac je ostavio drva, ćebad i dva sledovanja hrane u limenim kutijama. To je verovatno stajalo još od rata. Grant zapali vatru, pa su se šćućurili jedno uz drugo uvijeni ćebadima. Možda je u dolinu stiglo proleće, ali u planini je još bila zima. Sneg je ispunjavao udubljenja na severnoj padini, a vrh je i dalje bio okovan ledom. Hladan vetar zviždao je oko njih, pa se Grant bolje uvio u svoje ćebe. Najprirodnija stvar na svetu bi bila da ga uvije oko oboje, kao što je često činio tokom rata, međutim, to nije ni pokušao.

Kada su jeli, Marina izvadi knjigu. Primakla ju je vatri dok je plamen poigravao preko stranica. Grant se borio protiv straha da će komad zalutalog žara prekinuti potragu pre nego što je i započela.

„Dva meseca pre invazije Pemberton je bio u Atini. Tada sam mislila da je to činio svi znali da Nemci dolaze, jedva je našao niesto na feribotu pošto su vojnici išli ka frontu. Ali, rekao je da mora da ide. Kada se vratio, nešto se promenilo. Nije ništa rekao, ali znafla sam da ima neku novu opsesiju. Uvek se dešavalo nešto slično kada bi pronašao novu iskopinu ili neki predmet kojem nije mogao da odredi namenu ili vreme nastanka. Svetla su u vili gorela dokasno., Pbstao je hladan i napet. Naravno, svi su tih dana bili napeti, pa mđmo toliko obraćali pažnju. U aprilu je nestao na nedelju dana. Kasnije sam otkrila da je bio na istoku ostrva, kod Sitije. Tražio je nešto."

„Zato nas sada vodiš ka istoku."

„Da." Piljila je u knjigu, glatkog lica naooranog od koncentracije. „Ako je nešto pronašao, to je sigurno ovdé zapisao." Prošla je rukom kroz puštenu kosu. „Ali ja to ne mogu da pronađem."

Grant joj proviri preko ramena. Red za redom, uredni simboli kupali su se u svetlosti vatre, hladni i nedokučivi poput čoveka koji ih je smislio. Prepoznao je grčka slova čak je prepoznavao i neke jednostavnije reči ali najveći deo lista bio je ispisan znacima koje nije video nikada u životu. Posegnuo je, okrznuvši Marinu po ramenu i pokazavši upitao. „Šta je to?" „Linearno B pismo."

Setio se da ga je pomenula i ranije, u svojoj kući, pre nego što su se pojavile one siledžije. „Kakvo je to pismo?"

„To je alfabet. Drevni sistem pisanja. Otkriveno je pre pedesetak godina u Knososu."

„Znači, u pitanju je grčki?"

Odmahnula je glavom. „Jezik je stariji od grčkog. Potiče..." Razmišljala je par trenutaka poigravajući se pramenom kose. „Čuo si za Tezeja i Minotaura?"

„Za mit?"

Nasmejala se. „Pemberton i ja smo radili na mestu gde istorija i mit utiču jedno u drugo kao reka u more." Zabila je prste u zemlju i iskopala mali kamen. „Ovaj usamljeni kamičak nema značenje. Ali ako učinim ovo..." Položila ga je na kameni krug koji je činio ognjište. „Iznenada dobija neki smisao. U budućnosti, neko će ovo pronaći, možda za dve hiljade godina, i čak i da nikada nisu videli niti zamislili ognjište, znaće daje ljudsko biće ovo napravilo sa razlogom. Pokušaće da pogode koji razlog je u pitanju. Možda će pronaći tragove pepela u sredini kruga, kao i tragove vatre na kamenju, možda će pronaći zarđale limene kutije i tvoj opušak. Iz toga će zaključiti..."

„Da smo ovde večerali?"

„Da je ovo mesto odvijanja primitivnog kulta stuba, bez sumnje sa faličnim implikacijama. Da je kameni krug osnova drvenog stuba koji smo u svojem primitivnom neznanju obožavali. Da smo donosili ponude u hrani i metalu i pušili ovu blago psihotičnu supstancu kako bi postigli stanje božanske ekstaze. Smatraće da su pepeo i oprljeno kamenje posledica vatre, verovatno povezane sa invazijom i ratom, kada je stub spaljen. Objaviće to u svojim naučnim časopisima i raspravljaće o tome da li mnoštvo sličnih nalazišta na ostrvu znači da je postojala

zvanična religija ili je u pitanju samo paralelna lokalna tradicija. Potpuno će pogrešiti."

Podigla je kamen i bacila ga u tamu. Grant je čekao posmatrajući svetlo koje joj je igralo preko lica. „Kakve to ima veze sa Minotaurom?"

„Mitovi opstaju čak i kada se sve ostalo zaboravi. Ponekada nam mitovi, i pored svih obmana koje izazivaju, otkrivaju više o prošlosti nego srušeni zidovi i slomljena grnčarija. Tri hiljade godina niko nije verovao da je postojala velika preistorijska civilizacija na Kritu. Ali za to vreme nikada nije zaboravljena priča o Tezeju i Minotauru. Čak su je i deca znala. Zatim je pre pedeset godina, Evans došao i pronašao ono o čemu je govorila legenda. Sve je pronašao. Palatu nalik na lavirint. Čaše u obliku bika, figure bika, kamene rogove čak i slike mladića koji izvode akrobacije na leđima bika."

„Da nije pronašao ljudski skelet sa parom rogova na lobanji i klupko vunice pored?"

„Ne." Naslonila se grudima na kolena. „Mitovi, naravno, iskrivljuju prošlost. Ovde na Kritu rodila se prva evropska civilizacija hiljadu godina pre zlatnog doba Grčke i hiljadu petsto godina pre Cezara tri milenijuma kasnije ostala je zabeležena samo u mitovima. Bez njih bi palata u Knososu bila samo gomila kamenja. Kada ju je Evans konačno izvukao na svetlost, nazvao je tu civilizaciju minojskom, po legendarnom kralju Minoju."

Lice joj je sijalo pri zlatnoj svetlosti vatre kao drevnoj proročici. Gledala je unazad niz trideset vekova istorije. Nije ni primetila da je Grantov pogled prikovan za nju, dok se nije diskretno nakašljao i upitao: „Kakve to ima veze sa zapisima u dnevniku?"

„Minojci su Ostavili više od ruševina i predmeta. Ostavili su pismo. Postojale su dve forme primitivna, koju je Evans nazvao linearno A pismo, i nešto mlađe i komplikovanije linearno B pismo. Najveći broj primera je pronađen urezan na glinenim tablicama koje su bile ispečene kada je palata spaljena."

„Šta piše na njima?"

„Niko ne zna. Niko nije bio u stanju da ih dešifruje. To je jedna od velikih misterija arheologije."

Grant ponovo pogleda beležnicu. „Da li je Pemberton pokušao da ga dešifruje?"

„Nemoguće je raditi u ovoj oblasti, a ne pokušati. Za arheologa je to poput ukrštenice ili zagonetke, nešto oko čega će razbijati glavu tokom zimskih večeri pored vatre. Koliko znam, Pemberton nije uspeo."

„Ima li čega u dnevniku?"

„Ne." okrenula je nekoliko strana. „Veoma je uredno. Prekopirao je nekoliko natpisa, ali nema pokušaja prevoda."

„Šta je ovo?" pokazao je prstom određeno mesto na strani. Iznad nekoliko redova napisanih linearnim B pismom, strana je bila ispunjena jednostavnim crtežima. Izgledali su poput nečega što bi dete nacrtalo: po jedan trougao sa obe strane male šiljate kutije, sa dva reda šiljatih linija ispod. Na vrhu, u centralnom delu strane, neka stilizovana životinja je lebdela iznad okrugle kupole, sa svake strane se nalazila po jedna ptica.

„Mora da je u pitanju minojski crtež", mrmljala je Marina. „Ali ja to nikada ranije nisam videla. Nije iz knoske kolekcije." Okrenula je stranu. Sledeća je bila prazna, osim četiri reda na grčkom. Ostatak beležnice bio je prazan.

„Šta piše na grčkom?" upita Grant.

Plašt joj bejaše rumen na plećima od krvi ljudske. Borci se hvatali živi u koštac i bili su bitku, jedni od drugih svoje odvlačili mrtve junake.

Možda je Marinin glas bio promukao, a suze joj se slivale niz lice zbog dima. „To je Homer. Iz Ilijade. Mora da je Pemberton to čitao pre nego što su došli nacisti. To je poslednja stvar koju je zapisao. Nema nikakve veze sa slikama." Okrenula je prethodnu stranu i dugo piljila u crtež, kao da će tako naterati suze da ispare.

„Prema ovoj ikonografiji..."

Duboko je udahнула. „Prema ovoj ikonografiji, rekla bih da je u pitanju srednji ili kasni minojski period. Cikcak linije su verovatno dekorativne, mada neke od njih mogu označavati vodu. Životinja na vrhu..." Žmirnula je, približivši beležnicu vatri.

„Verovatno da je u pitanju lav ili sfiga u svakom slučaju to je simbol zaštitnika ili čuvara. Verovatno postoji i veza sa kraljevskom porodicom. Ove ptice su zapravo golubice, što obično označava sveto mesto. U ovom slučaju to podržava i crtež hrama u sredini slike." „Kako znaš da je u pitanju hram?"

„Ima rogove bika na vrhu. To je standardni opis minojskog hrama. Kao što ti krst na vrhu neke zgrade govori da je u pitanju crkva."

Marina je piljila u plamen. Grant nije znao da li razmišlja o crtežu ili o Pembertonu, ali morao je da privuče knjigu pre nego što bi pala u vatru. Pogledao je crtež. Stavio je beležnicu na kolena i poravnao stranice. Hrbat krenu u znak protesta, a Marina ga pogleda.

„Budi pažljiv."

„Šta znači..." Grant ovlaži usne dok je sricao nepoznata slova.

Fa... ragu., ton... nekron?"

»Faragi ton nekron. Gde si to video?"

Grant podiže knjigu kako bi joj pokazao. Na unutrašnjem delu strane, zakopane u naboru poveza, vertikalno duž crteža bile su ispisane tri grčke reči. Marina mu ote knjigu i upilji se u natpis.

„Naravno" mrmljala je. „Farangi ton Nekron."

„Ko je to?"

„To je mesto dolina. Nalazi se na istočnoj obali blizu sela Zakrosa. To u prevodu znači..." Razmišljala je par trenutaka. „Dolina mrtvih." „Zvuči obećavajuće."

Poglavlje 5

KRIT, DOLINA MRTVIH

Sijajući na suncu, zidovi od crvene sterie uzdizali su se iznad njih međutim, u procepu klisure set drveća oleandara bacaio je senku na dno doline, Grant proviri kroz lišće, zaklanjajući sunce rukom. Bili su u velikom kanjonu koji je postepeno krivudao ka moru. Visoko iznad njih, stena je bila izrešetana nizom tananih rupa. „To su grbnice." Marina više nije bila ti crnoj haljini. Trampila ju je u selu kroz koje su prošli za zelene vojne pantalone i bluzulkratkkih rukava, raskopčanu tek toliko da privlači Grantov pogled kad god ne bi gledala u njegovom pravcu. Kosu je vezala u konjski rep. Nije nosila šminku, ali posle tri dana pešačenja preko planine koža joj je dobila bogatu bronžanu boju. Preko ramena je nabacio namotan konopac.

Ljudi su sahranjivani u ovim pećinama još od minojskih vremena", nastavila je.

„Evo nas, dakle, u Dolini mrtvili."

„Ne deluje preterano zastrašujuće. Sunce sija, poljsko cveće se rasacvetalo, ptice pevaju."

„Zapravo, za Grke su ptice vesnici smrti, glasnici zagrobnog sveta" „Oh." Okolno ptičje cvrkutanje odjednom je dobilo zlokoban prizvuk. „Da li je neko istraživao pećine?"

„Naravno." Nabrala je nos. „Svete relikvije jedne generacije brzo postaju plen za sledeće. Arheolozi su pronašli nekoliko drevnih grobnica, ali najveći deo je davno nestao." „Zašto onda..."

„Nismo došli zbog grobnica." Iz džepa je izvukla papir na koji je preslikala Pembertonov crtež. „Vidiš li ove rogove? Tražimo svetilište." „Zar to nije jedno te isto?"

„Minojci nisu sahranjivali mrtve u hramovima. Niko to nije činio pre hrišćana. Drevni ljudi bi se šokirali kada bi saznali da mrtve donosimo na mesta koja koriste živi. Oni su ih ostavljali u posebnim gradovima za mrtve nekropolama. Poput ovih pećina."

„Gde da tražimo hram?"

Marina je razmišljala par trenutaka. „Jedan arheolog, Hogart, vršio je iskopavanja na ulazu u klisuru 1901. godine. Pronašao je nekoliko minojskih kuća, ali ne i hram."

„To je dobro mesto za početak. Možda je Pemberton pronašao nešto što je Hogartu promaklo." Grant uze crtež iz Marininih ruku i pogleda ga. „Rekla si da ove cikcak linije možda predstavljaju vodu?"

„Ili su prosto ukrasne. Nema načina..."

„Pogledaj." Grant uspravi papir i pogleda niz dolinu.

„Ova dva trougla sa svake strane to su leva i desna strana klisure. Ispred njih je more. A ovde..." zabio je prst u centar slike. „Ovde je hram."

Marina je bila sumnjičava. „Mislim da ne možemo da pretpostavimo da su Minojci koristili takve prostorne veze u umetnosti."

„Gluposti. Nacrtali su ono što su videli." „Stvarno?" Glas joj postade zajedljiv.

„Kako znaš na koji način su oni posmatrali svet pre toliko hiljada godina? Kad smo

već kod toga, kako objašnjavaš lava koji lebdi u vazduhu? Jesu li i njega nacrtali onako kako su ga videli?"

„Možda je u pitanju oblak."

„A kupola ispod njega? Možda je to duga?"

„Pa dobro, imaš li ti bolju ideju?"

„Ne", uzdahnula je.

Međutim, Grantova pobeda bila je kratkog veka. Kanjon se završavao na nešto manje od kilometra od obale, širio se u nekoliko prašnjavih polja.

„Hogartove iskopine mora da su tu negde", feče Marina razdraženo. Ponovo je pogledala crtež. „Šta je Pemberton video na slici što ga je uputilo na Dolinu mrtvih?"

Na jednom od polja mršavi vo je vukao plug¹ preko suve zemlje.

Pored njega je stajao seljak u kratkom kaputu od tvida i udarao ga štapom po slabinama. Posmatrala ga je krupna žena sa maramom na glavi. „Mogli bi", predloži Grant. „njega da pitamo ,da li je video gde je kopao britanski arheolog pre rata."

Marina je na trenutak delovala kako da pokušava da smisli razlog bilo koji razlog da odbije njegovu ideju. Pošto ga nije našla, coknula je jezikom i pošla ka ivici polja. Seljak i njegova žena gledali su je bez reči.

»Kalimera sas", reče Marina.

»Kalimera." Seljak se naslonio na štap i posmatrao je. Njegova žena je gledala u Marinu kao da je ova upravo sišla sa pariške modne piste.

Blago zamucavši, Marina uputi pitanje. Grant je grčki govorio dovoljno dobro da bi mogao da pralti razgovor ako bi obratio pažnju, ali nije se trudio. Nešto gaje mučilo. Pemberton je napisao „Dolina mrtvih" na margini beležnice ali ovo nije bila dolina. Okrenuo se i pogledao ka klisuri. Zavijala je nalevo, tako da je sa mesta na kojem je Grant stajao izgledalo kao da se dolina naglo završava stenovitim zidom. Tamo, kao da se uzdiže iznad sredine klisure, nalazilo se kupolasto brdo.

„Kaže da nisu nikoga videli." „Šta?"

Grant se okrenu, prekinut u razmišljanju. Preko polja, seljak je pasivno stajao i posmatrao ih. Njegova žena se okrenula i razmetljivo poterala vola napred.

„Seljak kaže da nisu videli britanskog! arheologa. Možda laže I Britanci nisu baš popularni otkako ste počeli da podupirete marionetsku vladu u Atini."

„To nema nikakve veze sa mnom", branio se Grant. „Pogledaj iza sebe."

„Šta da gledam?" reče ona okrenuvši se.

„To je vidik sa crteža." Papir je lepršao na vetru kada ga je Grant podigao i postavio preko pejzaža. „Stene sa obe strane, more na kraju i brdo u sredini doline." Visoko iznad kupolastog vrha, soko je lenjo kružio po nebu. „Čak su i ptice tu."

„A leteći lav?"

„Leteći Jav spava", iskezi se Grant. „Hajde da vidimo da li možemo da ga probudimo."

Probijali su se kroz drveće i skršeno kamenje koje je zakrčivalo korito presijišenog potoka. Unutar klisure, podno litica koje su se nadnosile iznad njihi brzo su izgubili brdo sa vidika. Ali nastavili su dalje, trudeći se da hddaju u njegovom pravcu.

„Minojci fcu često gradili hramove na vrhu brda", reče Marina, teško dišući. Bilo ji skoro podne, bluza joj je prianjala za kožu. „Možda treba da pokušamo sa vrha litice."

„Odozgo ne bi izgledalo isto", insistirao je Grant tvrdoglavo. „Na slici, hram je ispod vrha."

„Rekoh ti, ne možeš..." vrisnula je od iznenađenja. Gurnula je Granta i kreilula ka velikom kamenu na ivici staze. Na njegovom vrhu, gotovo skrivene lišćem oleandra, četiri stene bile su poredane u mali nadgrobni spomenik. Razdvojila ih je. Ispod njih je svetlucao kvadrat tankog srebra.

„Minojsko blago?" upita Grant.

„Ff ajevratluk." Okrenula je foliju da bi video. „Pemberton gaje obožavao. Donosio je te čpkoladice svaki put kada bi išao u Englesku."

„Pun je istočnjačkih obećanja", promrmlja JGrant zapanjeno: „Pitm se kakva nam je još iznenađenja priredio.

„Hajde da otkrijemp."

Jylarina se uzvera preko stene i nestade u rastinju. Žalosno odmahnuvši glavom, Grant krenu za njom kroz drveće. Uskoro se našao

i stigli do ispusta na steni skoro trideset metara visoke litice. Povijala se iznad njih, tako vrtoglavo strma da Grant nije smeo da podigne pogled kako ne bi izgubio ravnotežu. Ispod je zelena traka na dnu klisure zavijala ka moru koje je svetlucalo u daljini. Ispred njega, tamo gde se litica graničila sa ispustom, otvarala se tamna pukotina u steni. Bila je dovoljno široka da čovek može da se provuče. Iznad nje, teško uočljiva ocl puzavica, u udubljenju uklesanom u stenu, stajala je kamena ploča.

Grant krenu ka njoj. Tri hiljade godina izlizalo je rezbariju. Ostala je samo bleđa slika ponosne prvobitne zamisli. Kandže i zubi su izgubili oštrinu, griva je svenula, a napeti mišići izgubili snagu. Uprkos tome, Grant ga je odmah prepoznao. Izvadio je zgužvani papir iz džepa i podigao ga.

„Evo ga tvoj leteći lav.“

Marina odmahnu glavom, da li od čuda ili od napora, Grant nije mogao da razluči. Podigla je Pembertonov fenjer i protresla ga. Unutra zašljapka nekoliko kapi prastarog kerozina.

„Nema fitilja.“

Marina izvadi nož iz džepa, otvori ga i odseče tanku traku tkanine sa rukava bluze. Uvrnula joj je prstima i stavila u fenjer. Grant približi upaljač. „Dozvoli mi.“

Na pamučnom fitilju se upalio plamen, skoro nevidljiv na dnevnom svetlu. Marina krenu ka pukotini u litici ali Grant je bio brži. Oteo joj je fenjer iz ruke i Zakoračio pred nju izvukavši „vebli“ iz futrole.

„Ja ću prvi.“

Grant se provuče kroz pukotinu. Nakon desetak metara prolaz se širio. Grant je zastao, visoko držeći lampu da ne bi bilo gadnih iznenađenja mada je jedva imao dovoljno vremena da mu se oči prilagode na tamu kada mu se oštar lakat zabio u leđa gurajući ga napred. Zakoračio je u prostoriju zamahujući lampom kako je ne bi razbio. Okrenuo se kada je uspeo da se zaustavi. Marina je stajala na ulazu sa izrazom krivice na licu.

„Izvini. Nisam videla da si stao.“

„Sreća da ispred mene nije bila rupa bez dna.“

Ali Grant nije imao vremena da se ljuti. Pukotina se širila u odaju čiji zidovi su još bili prošarani milenijumima starim ožiljcima koje su bakarna dleta ostavila na steni. Na suprotnom kraju se nalazila kamena klupa, iznad nje je u dubokoj niši

stajala vaza izvrnuta naopak. Sito uokvireno drvenim ramom bilo je naslonjeno na klupu, zajedno sa peškirom, viskom i još jednim papirićem od čokolade. Na vrhu klupe su, skoro kao u muzeju, bile poredane figure i predmeti. Grant i Marina čučnuše ispred njih, slično kao što su poštovaoci bogova klečali pred klupom pre toliko hiljada godina.

„Mora da je u pitanju neka vrsta svete posude“, reče Marina, podigavši plitku posudu izrezbarenu od purpurnog kamena. Glas joj je utihnuo od strahopoštovanja. Pažljivo je spustila posudu i podigla drugi predmet. U pitanju je bila obojena figurica, uskog struka, u suknji sa karnerima i rukama raširenim poput krila. Podsećala je na anđela, primetio je Grant, samo što je kratka jaknica koju je nosila bila raskopčana kako bi otkrila toliko stisnute dojke da su stajale skoro vertikalno.

„Dobre sise“, komentarisao je.

Marina se namršti. „To je figura minojske Velike boginje. Bila je njihovo vrhovno božanstvo simbol plodnosti i moći. Takvi idoli su uobičajeni.“

Grant se nagnu bliže, praveći se da je proučava. „Kakve su ovo talasaste linije na njenim rukama?“

„Zmije.“ Marina podiže lampu. Sada je i Grand mogao da razabere: zmija je bila uvijena duž ruke, preko golih ramena, sve do zgloba druge ruke. Linije na grudima koje je smatrao porubom jakne, zapravo su bile još dve zmije. Jedna se obmotala oko dojki, a druga je visila preko kukova i suknje.

„Opasna žena“, reče Marina zajedljivo. „Kod nje ne bi imao šanse.“

„Boginje nisu moj tip.“

Marina je spustila figuru i pregledala ostatak zbirke. Većina je bila razbijena.

Pemberton je razvrstao odlomke po tipu: komadi slonovače, šest kamenih pečata sa minijaturnim rezbarijama; dve dvosekle sekire, mnogo slomljenih komada grnčarije razvrstanih na nekoliko gomila.

„Ovo je interesantno.“ Marina podiže dva komada sa najdalje gomile i stavi ih jedno pored drugog. „Uglavnom su iz srednjominojskog perioda recimo pre tri i po hiljade godina ali ove su znatno novijeg datuma. Kao da je hram napušten, a zatim ponovo otkriven kasnije.“

„Koliko kasnije?“

„Recimo, pre tri hiljade godina.“

Grant zevnu. „Sve su to bajate vest za mene, srce." Bacio je pogled ka predmetima na klupi. „Koliko vredi ova gomila?"

„Sa arheološke tačke gledišta ovo može biti veoma važno. Statua boginje nije jedinstvena, ali je veoma lepa. Grnčarija je verovatno najvrednija ako dobro odredimo hronologiju reći će nam dosta o obliku naselja na ovom delu ostrva." Namrštila se. „Bilo bi korisno znati koliko ima slojeva. Čudi me da Pemberton nije..." zastala je kada je ugledala dosadu na Grantovom licu. „Staje?"

„Boli me dupe što je to fascinantno za arheologe. Želim da znam koliko vredi."

„Zar je to sve do čega ti je stalo?" ogorčeno uzvratila ona. „Polovina sveta leži u ruševinama, a druga polovina ne može da se prehrani. Nećeš se obogatiti torbareći mrvicama civilizacije za koju mnogi ljudi nisu ni čuli. Ako želiš da se obogatiš, vrati se krijumčarenju oružja. Muškarci se uvek nekako snađu kada im zatreba novac za ubijanje."

Okrenula mu je leđa, ali je Grant ponovo okrenuo ka sebi. „Zar stvarno misliš da ovo smeće želim da odnesem u zalagajnicu i dobijem siću? Razmisli. Fin čovek iz tajne službe došao je čak u Palestinu da vidi da li i dalje imam Pembertonov dnevnik. Ne verujem da se bavi sakupljanjem trica i kućina za Britanski muzej. Misle da u beležnici piše nešto bitno bitno za ljude koji trguju čelikom, naftom, oružjem i životima. Ponovo te pitam: da li je ovo vredno? Ako nije, ili oni greše, ili smo mi na pogrešnom mestu."

Zakoračila je unazad. Drhtala je uprkos ustajalom vazduhu pećine.

„Ima nekoliko stvari koje bi bile zanimljive naučnicima", reče bezizražajno.

„Inače... Ne vidim ništa drugo."

„Šta je ovo?"

Grant okrenu fenjer ka niši u zidu. Isprva je mislio da je u pitanju vaza izvrnuta naopako, ali kada je pažljivije pogledao shvatio je da je u pitanju kamen, visok oko pola metra. Maglovito je podsećao na metak i imao urezane tanke cikcak linije sa strane. Imao je plitko udubljenje na vrhu.

„Ovo..." počela Marina. „Ovo je veoma neobično. Nije vredno, naravno", brzo je dodala, „ali je veoma retko. Mislim da je u pitanju betil."

„Ventil?" upita Grant zbunjeno.

„Betil. Sveti kamen. Verovatno meteorskog porekla, mada je očigledno u pitanju kopija. Možda je na tom udubljenju na vrhu stajao deo originalnog kamena ili

neki idol." Prešla je prstima preko hladnog kamena, kao da ga miluje. „Da li si ikada bio u Delfskom proročištu?"

„Podigao sam voz u vazduh, nedaleko od Delfa. Nisam imao vremena da razgledam."

„Tamo postoji nešto slično. Zovu ga omfalos pupak sveta. Što se tiče Krita, postoje freske na kojima su naslikani slični objekti, ali niko nije pronašao ništa slično."

„I dalje ne shvatam zašto... Šta to bi?"

Grant se okrenu. „Vebli" mu zasvetluca u ruci sve dok spretnim pokretom nije ugasio fitilj. Istog trenutka prostorija utonu u tamu. „Ostani tu."

Odgurnuo je Marinu u ćošak i tiho zakoračio nalevo kako ne bi bio u ravni sa vratima.

„Vidiš li išta?" upita ona.

Grant nije morao da odgovori. Sa spoljne strane, niz prolaz, počelo je da se odronjava kamenje. A zatim se čuo glas koji proklinje na engleskom. Grant uperi „vebli" ka ulazu. Čuo je zvuke grebanja i prigušene psovke nekoga ko je pokušavao da se provuče kroz uski otvor, a zatim tihe korake. Prst mu se zgrčio oko okidača. Zrak baterijske lampe koju je čovek nosio razgrnu tamu prostorije. Leteo je poput moljca, od poda preko zida do plafona, i najzad se zaustavio na cevi Grantovog revolvera.

„Nadam se da ti ne pada na pamet da me jebeno upucaš."

Poglavlje 6

Grantu revolver nikada nije zadrhtao u ruci. Još jedan posetilac neometano uđe u malu odaju i ostade da stoji pored ulaza. Bio je tek nešto više od siluete, pri nejasnoj dnevnoj svetlosti koja je sijala iza njegovih leđa. „Ko je ovo?" upita Marina.

„Mislim da se nisam predstavio prošli put." Čovek osvetli svoje lice baterijom, otkrivši kratko podšišanu crvenu kosu, tanke brkove i usko, koščato lice. „Mjur."

Nije pružio ruku. „Grant i ja smo se već upoznali. Vi mora da ste Marina Papagijanopulu. Nama i Nemcima bolje poznata kao Atena."

„Dobro ste obavešteni."

„Sa zanimanjem sam pratio vaše podvige. Poslednja tri dana pratio sam ih sa velikim interesovanjem." Zakikota se. „Niste nam olakšali posao. Skoro da ste nam umakli kada ste se iskrali iz Arkanaja."

„U tom slučaju, možda nije trebalo da šaljete one siledžije."

Mjur nevino podiže ruke. „Oni nemaju nikakve veze sa mnom."

„Za koga onda rade?"

„Za konkurente. Oni..."

Glasno kivanje eksplodiralo je iza Mjura. Bacio se u stranu tačno na vreme, pošto je gromoglasna rika „veblija" ispunila odaju.

„Isuse prokleti Hriste", reče Mjur. „Iskopaćeš nekome oči time."

Dok mu je odjekivalo u ušima, Grant začu drhtavi glas iz dna hodnika. „Ne pucajte."

Grant ponovo uperi revolver u Mjura. „Načini još jedan korak i prosuću mozak gospodinu Mjuru po celoj dvorani", doviknu. Zatim se obratio Mjuru: „Koga si to poveo sa sobom?"

Mjurova baterija je pala na pod, ali je i dalje davala dovoljno svetla da bi bledilo čoveka u dnu hodnika bilo očigledno. „N... nikoga zbog koga treba da se zabrineš." Odgovori uplašenim glasom.

Grant je oklevao par trenutaka, a zatim se odlučio. „Ispusti pištolj i kreni polako ka meni."

„Nemam oružje", protestovao je paničan glas. „Da li da..."

„Uđi već jednom."

Marina je uzela bateriju i osvetlila hodnik. Začuo se kašalj, a zatim prevlačenje kože po kamenu. Podignutih ruku onoliko koliko je niska tavanica dozvoljavala, čovek trepćući zakorači na svetlo. Pramenovi snežnobeke kose okruživali su okruglo lice, izborano ali ipak mladalačko. Obrazi i nos preplanuli su mu na suncu. Par bledoplavih očiju gvirio je ispod veličanstvenih belih obrva. Uznemirenost se pretvarala u čuđenje dok je polako osmatrao okolinu. „Izvanredno", reče. Nešto se izmenilo u prostoriji. Situacija je postala smirena. Grant oseti da mu izmiče kontrola. „Ko je ovo", upita grubo, bocnuvši „veijem" Mjura.

„Ime mu je Artur Rid. Profesor je klasične filologije na Oksfordu." „Mogu li?" Rid posegnu ka Marini. Potpuno razoružana, predala mu je bateriju.

„Izvanredno." Ponovio je gledajući predmete pored zida. „Pretpostavljam da je ovo neka vrsta betila."

„To smo i mi pomislili", reče Grant. Odjednom je iz nepoznatog razloga pomislio da mora lepo da se ponaša poput dečaka kojeg su izvukli iz kućice na drvetu i naterali da pije čaj sa nekom dalekom rođakom.

Mjur posegnu ka džepu, zatim se ukoči kada je video da Grant steže „vebli" a potom se nasmeja. „Ne brini." Izvadio je tabakeru od slonovače. „Hoćeš li jednu?" Grant bi skoro ubio za cigaretu, ali još nije bio spreman da prihvati Mjurovu darežljivost. „Kako bi bilo da mi kažeš šta se, do đavola, dešava."

Mjur kresnu šibicu, dodajući taj plamičak svetlu baterijske lampe.

„Pretpostavljam da misliš da ti dugujem objašnjenje."

Kamen zaškripa u dnu odaje. Sve troje se okrenuše. Rid je klečao na klupi pored niše u zidu. Podigao je kameni betil, ili ga bar gurnuo, otkrivši tamnu šupljinu.

„Hoće li mi neko, molim vas, pomoći?"

Grant i Mjur su posmatrali jedan drugog preko cevi „veblija". Uz razdražen uzdah, Marina zakorači ka Ridu.

„Ima nešto ispod", objašnjavao je. „Možeš li da dohvatiš?"

Marina se nasloni. Nakon nekoliko sekundi u ruci joj se našlo nešto malo, ravno i tvrdo. Pregledala je predmet, okrenula ga, i zamalo uzviknula od iznenađenja. Bez reči ga je predala Ridu.

„Izvanredno", prošaputao je.

Grant zakoči osigurač „veblija". „Hoće li mi neko, molim vas, objasniti šta se dešava?"

Seli su na ispuć ispred pećine, trepćući i žmirkajući pošto su se ponovo našli na jakoj svetlosti sunca. Rid je u mlitavom šeširu širokog oboda sedeo na steni i ljuštio narandžu. Marina je držala „vebli" i dalje uperen u Mjura, dok je Grant okretao predmet u ruci. U pitanju je bila glinena tablica debela petšest milimetara i otprilike veličine dlana. Imala je zaobljene ivice i obe površine glatke osim jednog dela gde se otkinuo komad. Godine, zemlja i vatra ostavile su svoje tragove na glini, ali znaci na njoj su još bili dovoljno jasni. Jedna strana bila je prekrivena

čudnim, minijaturnim simbolima red za redom bio je urezan dok je glina još bila mokra, a zatim ispečena da traje zauvek. „Da li je to linearno B pismo?”

„Da.” Rid i Marina odgovoriše uglas, zatim se pogledaše iznenađeno, ali zadovoljno kao da dobro razumeju jedno drugo.

Grant pređe prstima po simbolima, preko grubih ivica i dubokih vijuga, kao da dodirom može osetiti puis drevne tajne. Šta li je pisalo? Prevrnuo je tablicu. Na drugoj strani nije bilo natpisa. Glina je bila ravna i glatka. Još je čuvala otisak dlanova koji su je oblikovali. Ali nije bila prazna. Grant je stavio Pembertonovu beležnicu na kolena i položio tablicu na otvorenu stranu, pogledavši ih uporedo. Strana je bila iscrtana snažnim potezima Pembertonovog pera, a tablica farbom koja se dosta istrošila i izbledela, ali sličnost je bila nepogrešiva. Slike su bile iste. Dve planine, strane doline, kupolasto brdo, hram sa rogovima i par golubica. Iznad svega toga lebdeo je lav, isti onaj koji ih je upravo gledao sa svog uzvišenja iznad pukotine u steni.

„Mora da ju je Pemberton sakrio u pećini kada je krenuo”, reče Rid. Uzeo je dnevnik i tablicu od Granta i ponovo ih pregledao, okrenuvši nekoliko strana dok nije došao do citata iz Homera. Lice mu se izvi u grimasu. „Jedne od drugih svoje odvlačili mrtve junake. Džon Pemberton je bio hrabar čovek.”

„Dobar čovek”, dodade Marina.

„Mrtav čovek.” Grant se okrenu ka Mjuru. „Želim da znam sledeće: šta je on toliko vredno pronašao? I zašto tako očajnički želiš toga da se dočepaš?”

„To je strogo poverljivo.” Mjur se iskezi. „Tajna.” „Tajna koju ćeš upravo poneti u grob?” Grant pogleda preko ivice. „Pad bi te verovatno ubio, ali bićeš mrtav pre nego što dotakneš zemlju.”

Desno od Granta, Marina je držala „vebli” uperen u Mjura. Ako su se njene vitke ruke mučile sa težinom oružja, nije to ničim pokazala. Mjur pogleda negde između njih. Izraz njihovih lica nije mu ulivao nadu. Sporim pokretima Mjur zapali još jednu cigaretu. Svaki zvuk elovao je neprirodno glasno na toplom popodnevnom vazduhu škljocanje tabakere, plamen fosfora, zvuk slamanja šibice. Senka mu prelete preko lica. Soko je krstario visoko na nebu.

„Dobro.” Duboko je udahnuo, usta mu se izviše u nešto nalik zadovoljnom osmehu. „Reci ću vam koliko mogu.” „Nadaj se da će to biti dovoljno.”

Mjur izvadi svežanj fotografija iz džepa košulje i daje jednu Grantu. „Izgleda kao ova tablica."

„Pronašli su je Amerikanci tokom poslednjih dana rata, u naučnom postrojenju u Oranijenburgu u Nemačkoj."

Grant podiže jednu obrvu. „Zar to nije u sovjetskom sektoru?"

Uspeli su da svrate pre nego što su Rusi stigli. Oslobodili su bezbrojne sanduke nacističkih papira i opreme uglavnom izveštaja, tehničkih dokumenata, dosadnog sranja. U svakom slučaju, neko je morao to da pregleda, pa su ih preneli nazad u Sjedinjene Države kako bi neki odbor sastavljen od nikogovića mogao to da prekopa i objasni im da nemaju zbog čega da brinu. Da treba da zaborave celu stvar. Toliko stvari je stizalo iz Nemačke. Niko nije želeo da provede večnost pregledajući sve do srednjeg veka. Ali, nikogovići se nisu dali. Nekoliko meseci kasnije naleteli su na nešto zanimljivo."

„Na ovu fotografiju?"

„Našli su je u kartonskoj kutiji sa dosjeima, što nije bilo čudno. Međutim, bila je u čeličnoj kutiji, što jeste bilo čudno. Unutra je bio komad metala veličine loptice za golf. Nisu znali šta je u pitanju pa su je poslali u laboratoriju na analizu. Pronašli su nešto što niko nikada nije video."

„Šta to?"

„Pošto ga niko nikada nije vide, nema ime. Nazvali su ga element 61."

„Element 61?" ponovi Grant. „Kao hemijski element?"

„Upravo tako. Znaš kako izgleda periodni sistem elemenata? Onda znaš da u njemu ima nekih rupa. Poput nepotpunog špila karata znaš koliko treba da ih bude i gde karte koje nedostaju treba da stoje, ali nemaš sve karte. Isto je i sa elementima koji nedostaju. Naučnici znaju da ti elementi postoje, znaju gde treba da ih smeste u sistemu, ali nikada ih nisu videli. Element 61 je jedan od tih karata koje nedostaju. Naučnici se se, naravno, uzбудili i poželeli da saznaju odakle potiče ova stena."

„Koliko je vredna?"

„Vredna?" Mjur je smrvio opušak petom i zapalio novu cigaretu. „Jebeno je neprocenjiva. Jedinstvena je. Koliko znamo, taj element ne postoji na Zemlji." Nastupila je tišina dok su svi varili ovu informaciju.

„Potiće sa meteora", reče Rid. Pogledavši ga, Grant je shvatio da su ove informacije i za njega novost.

„Tako je." Mjur je delovao zadovoljno. „Ali to nije kraj priče. Pogledajte ovo." Dobacio im je još tri fotografije. „Evo ga uzorak koji su pronašli. Slikan spreda, odozgo i odozdo. Primećujete li šta?"

Grant pogleda fotografije video je samo sjajni grumen stene na crnom platnu. Odozgo i sa strane je delovala glatko, skoro tečno, posuta minijaturnim kraterima. Ali treća slika je bila drugačija. Na njoj je površina stene bila ravna, sa urezanom serijom vertikalnih linija.

„Kao da je nešto preseklo."

„Te linije je nanela testera. Komad koji su pronašli u Nemačkoj samo je vrh ledenog brega ili u ovom slučaju, meteora." „Betil", promrmlja Rid. Mjur ga preseče pogledom. „Šta?" „Ništa."

„U svakom slučaju, Jenkiji su pročitali sve dosjee, ali su saznali amo da su Nemci našli stenu na Kritu. Ni Švabe nisu imale nikakvu leju odakle potiče. Pronađena je, doduše, i fotografija tablice među losjeima. Ništa drugo. Grčka je naše igralište ili je bar bila dok prelajer Atli nije pokupio svoje igračke. Zato su Amerikanci celu stvar prepustili našoj istrazi. Zato smo svi ovde."

„Zašto ga želite?" upita Marina čvrstim glasom. „Zašto je taj element 61 tako bitan?" Mjur uvuče dim. „Misliš da bi mi rekli? Ja sam običan potrčko. Poloju onoga što sam vam rekao zvanično ne treba da znam. Znam samo i ga Jenkiji silno žele i spremni su skupo da plate onome ko ga pronađe, ložete me upucati kao glinenog goluba dok padam sa litica, ali ako ste dk pametni, pridružićete se mojoj veseloj družini i početi da kopate."

„Da ti se pridružimo?" Grant mu dobaci fotografije. „Ko mi garantuje da neću popiti metak u leđa čim spustim pištolj?"

„Koristan si. U tolikoj si ilegali da niko neće posumnjati da radiš za nas. Znaš kako stvari funkcionišu u ovom delu sveta." Uperio je palac u Marinu. „Kao i ona. Osim toga, znala je Pembertona bolje nego bilo ko od nas."

„A kada više ne budemo korisni?"

„Prestaćete da budete korisni kada budemo pronašli taj komad metala. Tada možete da nestanete sa svojim delom plena i nikada me više ne vidite." Pokušao je da iskrivi svoje oštre crte lica u nešto nalik prijatnom osmehu. „Još važi ono što

sam rekao u Palestini. Za tobom je izdata poternica. Ja mogu daje poništiti. Što se tebe tiče..." okrenuo se ka Marini. „Znam sve o tebi i tvom bratu. Baš ste bili par. Šteta za njega. Jedan metak iz velike blizine. To je sigurno učinio neki poznanik. Jesi li se ikada upitala ko je u pitanju?"

Marina je piljila u njega. Pogled joj je bio mračan i preteći poput cevi revolvera koji je držala. „Šta hoćeš da kažeš?"

„Imamo dosje o tvom bratu u Londonu. Pomozi mi, a ja ću se pobrinuti da ga vidiš kada se sve završi. Zapanjićeš se."

Pogledao je u pravcu Granta koji se trudio da deluje opušteno. „Ne seri."

„Zapravo, piša mi se. Odlučite se već jednom. Jeste li uz mene ili ne?"

„Da li je bitno? Meteor nije ovde."

Mjur ga pogleda ispod oka i zafrljači opušak preko ivice stene. „Nisam rekao da će biti jednostavno. Možda nismo naboli pravo mesto."

„Nismo." Rid je neprimećen presedeo pregovore. Ispružen na steni piljio je u lava iznad vrata. Sada je tiha sigurnost njegovog glasa iznenadila sve prisutne. „Meteor je bio ovde. priđite i pogledajte."

Jedno po jedno, polako su se provukli kroz pukotinu i ušli u hram. Mjur je upalio fenjer, zatim su zajedno piljili u šiljati predmet isklesan od kamena koji je stajao u niši. Grant je ponovo zapanjila njegova sličnost sa metkom.

„Kakvi su mu to useci?" upitao je.

„Originalni meteor je verovatno bio pokriven nekom vrstom svete mreže ili konopca" objasni Rid. „Kada su klesali ovu kopiju, isklesali su i konopac."

„Oni?" Mjur je delovao napeto. „Ko su, do đavola, oni?"

„Ljudi koji su odneli originalni meteor." Blaženo nesvestan Mjurovog besa, Rid je piljio u betil. „Vidite li malu rupu na vrhu? Pretpostavljam da se tu nalazio fragment koji je Pemberton pronašao. Odsekli su ga i ostavili ovde kako bi kopija dobila moć originala. Kao neka vrsta ponude pomirenja božanstvu." Osmehnuo se Mjuru.

„Oni... oni... O kome govorimo? O Pembertonu? O nacistima? O nekom kritskom pastiru koji je ušao u pogrešnu pećinu?"

„Ah, ne." Rid je klekao i počeo da pregleda gomile grnčarije na kamenoj klupi.

„Meteor je odnesen davno pre toga. Verovatno u vreme kada je napisana Biblija." Mjur je pobledeo. „Hoćeš da mi kažeš da smo zakasnili dve hiljade odine?"

„Nisam mislio na Novi zavet." Rid je delovao kao da je izgubio nit isli dok je blisko zagledao obojeni komad grnčarije sa najdalje goile. Približio ga je lampi i okretao na sve strane. Zatim je iznenada astavio, „Odneli su meteor u vreme kada je Mojsije izveo Jevreje iz gipta. Pre tri hiljade godina, par stotina godina pre ili kasnije." „Isuse Hriste." Mjur se srozao niz zid i stavio neupaljenu cigaretu u ta. Grant i Marina se nesigurno pogledaše, dok se na drugom kraju daje Rid posekao na komad grnčarije. „Šta ćemo sada?", upita Mjur, nikoga posebno. Rid ustade i otrese prašinu sa kolena. Svetlost lampe se odbijala od njeove naočare. Zalutali čuperak kose bacao je rogatu senku na zid iza njega. „Mislim da znam gde su ga odneli."

Poglavlje 7

BROD KALISTI, SEVERNI DEO EGEJSKOG MORA. ČETIRI DANA KASNIJE.

Objasni mi ponovo."

Sedeli su na palubi dok je brod punom parom šibao preko Egejskog mora. Ova morska staza je uvek bila prometna. U svoje vreme je videla heroje, bogove i hiljadu osvetničkih brodova kako plove da sravne neki grad sa zemljom, ili samo prolaze. Neki su je i dalje posmatrali odozgo: sazvežđa Blizanaca, Kastora i Poluksa, koji su plovili sa Jasonom na Argu; Pegaza, koji je odneo Perseja i Andromedu preko mora u Grčku; Herkula koji je ovim putem prošao tokom izvršenja svojih zadataka. Svetlucali su na noćnom nebu dok je mesec crtao srebrnu stazu po vodi.

„Mislim da je Pemberton nagađao. Kada je zapisao one stihove iz Ilijade, nije mislio samo na Nemce. Mora da ih je čitao zato što je shvatio vezu." Rid se promeškolji na neudobnoj drvenoj klupi i obavi šal oko vrata. Oko njega su Mjur, Grant i Marina čekali kao studenti ir predavanju. Na stolu su stajala dva komada grnčarije, glinena tablica i Pembertonov dnevnik.

„Da bismo shvatili priču, moramo početi sa Minojcima. Odnosno sa njihovim krajem. Oko 1500. godine p. n. e. bili su na vrhuncu moći. Ono što su postigli u arhitekturi, slikarstvu, skulpturi i književnosti bio je vrhunac evropske civilizacije za narednih hiljadu godina. Zatim..." „Bum."

Rid oštro pogleda Granta preko naočara. „Da li vam je poznata ova priča, gospodine Grante?"

„Slučajno sam pogodio. Iz ličnog iskustva znam da pištolj treba napuniti baš onda kada sve ide kao po loju."

„U ovom slučaju, bum je prava reč. U pitanju je bila velika vulkanska erupcija na ostrvu Tera odnosno onoga što je nekada bilo ostrvo Tera. Sada je to niz ostrva oko veoma velike rupe u moru. Vrh ostrva je oduvan. Mora da se zemlja silno zatresla. Možete da zamislite šta je usledilo: najpre zemljotres, a zatim je plimski talas zapljusnuo Mediteran kao poplava. Pepeo je prekrrio ostrva poput snega. Svi minojski gradovi su uništeni. Civilizacija je doživela slom."

„Ali to nije bio kraj Minojaca", pobuni se Marina. „Civilizacija im je bila u ruševinama, ali nisu zbrisani sa mape."

„Zaista je tako." Rid zastade dok im je stjuard servirao četiri šolje vrele kafe. „Kada se pepeo slegao, pokušali su da se dovedu u red i nastave sa normalnim životom. Međutim, došlo je do novih komplikacija. Minojska civilizacija iznenada počinje da se pojavljuje širom grčkog kopna." „Možda ju je talas plime izbacio", primeti Grant. Rid ga je ignorisao. „U velikim grčkim gradovima Miken, Tirintu, Argosu minojska umetnost postaje veoma uticajna. U međuvremenu, na Kritu počinjemo da uočavamo svu silu egzotičnih stranih objekata. Javlja se novi tipovi mačeva i kopanja i bojnih kočija. Sve su to tipovi oružja koje miroljubivi Minojci ranije nisu koristili."

Mjur otpi gutljaj kafe. „Čini mi se da su Grci iskoristili katastrofu da nadvladaju Minojce."

„Možda je bilo obratno", protivrečila je Marina. „Možda su Minojci počeli da osnivaju kolonije u Grčkoj."

„To je proketo malo verovatno." Prevrnu Mjur očima. „Tenkovi idu na jednu, a kamioni sa plenom na drugu stranu. To se nikada ne menja."

„Naučnici još raspravljaju o tome" reče Rid. „Dokazi nisu definitivni. Lično se slažem sa gospodinom Mjurom. Vulkan je opustošio Krit baš dok su Grci grabili

napred krupnim koracima. Razumno je očekivati da su preživeli Minojci pali pravo u mikensku orbitu."

„Kao prokleti Jenkiji. Nesreća jedne zemlje..."

Grant pročisti grlo. „Za nas koji nismo odrasli čitajući Homera još u kolevcu ko su bili Mikenjani?"

„Grci" reče Marina. „Iz herojskog doba."

„Narod iz prethelenskog doba" ispravi je Rid. „To je era u koju se vraćaju grčki mitovi, i koju opisuje Homer. Civilizacija Agamemnona, Odiseja, Menelaja i Ahileja. Ako verujete u legende. Istorijski gledano, to je verovatno bila kultura ratnika i pirata, labava federacija polunezavisnih gradovadržava zakletih na vernost visokom kralju koji je stolovao u Miken. Ta civilizacija je cvetala krajem drugog milenijuma p. n. e. Zatim se, oko 1200. godine p. n. e. iznenada desio..." pogledao je Granta. „Bum. Sve je bilo izgubljeno. Grčka je potonula u mračni srednji vek koji je potrajao pet stotina godina. Stigli su novi osvajači, pravi preci modernih Grka. Pogledali su ono što je ostalo od Mikenjana ogromne zidine, nakit fine izrade, fantastično oružje i oklope... U tami sopstvenog postojanja nisu mogli da pojme da je čovek mogao da osmisli takve stvari, pa su izmislili mitove kojima bi sve objasnili. Masivna kamena zdanja su mogli izgraditi samo kiklopi i divovi, samo zanatlije koje poznaju tajne magije mogle su sačiniti takav nakit, a samo heroji, potomci bogova, mogli su koristiti te mačeve. Poput svih varvara, umesto da se uzdignu na nivo te civilizacije, objašnjavali su njena dostignuća kako bi opravdali svoje nedostatke."

„Mada je upravo taj narod postavio temelje zapadne civilizacije" reče Marina zajedljivo. Izgleda da je Ridovo predavanje shvatila kao ličnu uvredu. „Filozofije, demokratije, matematike, književnosti. Što se tiče mitova, postoji još jedna teorija."

Mjur zastenja. „Kod vas uvek postoji još jedna jebena teorija."

„Teorije prestaju kada varvari preuzimaju stvari u svoje ruke", reče Rid čvrsto. Marina ga zbog toga pogleda malo blagonaklonije.

„Šta ako osvajači nisu smislili te mitove?" reče ona. „Šta ako su to priče koje su Mikenjani pričali o sebi, priče koje su se prenosile s kolena na koleno?"

„Čini se da je to malo verovatno", reče Rid. „Mitovi su toliko uvijeni i kontradiktorni čak su se i Grci mučili sa njima kada su pokušali da ih zapisu."

„Šta je sa Homerom?"

„Homer je bio pesnik." Ridov inače blagi ton, iznenada dobi neočekivanu snagu.

„Mit je pređa koju je iskoristio da istka svoje delo, ali rezultat je čista... poezija."

Mjur zevnu. „Da li je to od značaja?"

Rid promrmlja nešto o varvarima u pola glasa, dok je Marina mrzovoljno pila kafu.

„Sa čisto teološke perspektive, ono što vas interesuje je da su Mikenjani verovatno došli na Krit i drugoj polovini drugog milenijuma p. n. e. Ako su pratili uobičajen postupak osvajačkih armija, možemo pretpostaviti da su odneli mnoga blaga. Uključujući, verovatno, i betil meteor. Nešto grnčarije koju smo pronašli u pećini, mikenskog je porekla."

„To objašnjava sliku na tablici", reče Grant, srećan što može nečim korisnim da doprinese ovoj akademskoj raspravi. „Talasi", dodao je, odgovorivši na upitne poglede koje je izazvao. „Oni su u prvom planu. Nacrtani su kao što bi ih čovek video gledajući sa palube broda. U stvari..." Pogledao je tablicu i zagledao se u nju. Slika doline ispunjavala je skoro sav prostor, ali u donjem desnom uglu baš pored iskrzanog mesta gde je bio otkinut komad tablice nazirala se tamnosmeđa grudvica. Možda bi pomislio da je u pitanju fleka ili mrlja od zemlje, ali ivice su bile suviše jasne. Pokazao je drugima. „Ovo bi mogao da bude pramac broda."

„Ili još jedan par svetih rogova", reče Marina sumnjičavo. „Ili bilo šta drugo.

Rekoh ti, ne možeš pretpostaviti da su drevni umetnici videli svet onako kako ga vidiš ti." „Do sada mi je dobro išlo."

„Nadajmo se da će tvoja sreća potrajati." Mjur je bacio opušak preko ograde. „U svakom slučaju Mikenjani su došli na Krit i učinili ono što osvajačka vojska uvek uradi: srušili su palate i pokupili žene i blago. Gde su odneli sveti meteor? Zašto ne u Mikenu?"

„Mogli su ga odneti tamo, ali ja ipak mislim da nisu." Rid pogleda unaokolo. Bilo je kasno, većina putnika se smestila unutra. Pošto je Uskrs bio za tri dana, brod je bio prepun ostrvljana koji se vraćaju kući. Tamni obrisi prekidali su linije dasaka na palubi tamo gde su se muškarci i žene sklopčali pripremajući se za spavanje, dok je nešto dalje grupa regruta klečala oko stuba i igrala karte u cigarete. Sedobradi pravoslavni sveštenik sedeo je na klupi ispod gole sijalice i vrteo brojanicu u ruci. Pljus po zglobu; pljus po dlanu. Bio je to bezvremeni zvuk, uobičajen poput škripe broda ili skakanja talasa.

Rid se nagnuo napred. „Mikenjani nisu imali ništa protiv minojske religije. Cela ideja ratovanja zbog religije, borbe sa nekim zbog toga što veruje u drugog boga; i ponuda izbora od strane pobednika, između pokrštavanja i smrti, izum je modernijeg doba. To je inovacija na kojoj moramo da zahvalimo hrišćanstvu. Drevni ljudi su bili znatno širih pogleda i gramziviji u svojim postupanjima sa bogovima. Ako bi pobedio nekog protivnika, logično je da ćeš mu oteti relikvije i svete objekte za sopstvenu upotrebu. Nema svrhe da božja moć propadne.”

Brodska sirena se ogласi sa tri duga tona i podvuče njegove reci, kao da se i bogovi slažu sa njegovim rezonovanjem. Grant pogleda preko ograde. U daljini je crveni far svetionika svetlucao na moru. Ispred njih se ukazalo mnoštvo sitnih svetiljki u tami. Paluba ožive: ljudi su trljali oči, žene se obmotavale šalovima i ljuljuškale decu. Regruti su pakovali karte i cigarete u džepove. Samo je sveštenik nepomično sedeo, vrteći brojanice.

„Evo nas.” Mjur ispi poslednje kapi kafe. „Lemnos.”

„Po Homeru, kada je Zevsu dosadilo da mu se žena meša u poslove, obesio ju je da visi niz Olimp i zavezao joj za svaku nogu po nakovanj. Njen sin, kovač Hefest, došao je da je spase zato ga je Zevs bacio na zemlju. Padao je ceo dan i uz težak udar sleteo na Lemnos.”

Rid mahnu rukom obuhvativši ostrvo. Sedeli su u kafenionu na doku plitkog zaliva oivičenog kućama, u glavnom gradu ostrva, Mirini. Nekada je verovatno bio živopisan i svetao, ali kako i na drugim mestima, rat je iscrpeo sve boje. Izbledela farba se ljuštila sa maltera koji se raspada. Novine su lepršale preko slomljenih prozora, a galebovi se gnezdili na slomljenim crepovima. Kao da se i ostrvo okrenulo protiv svojih stanovnika: duž celog zaliva, nizove kuća povremeno je prekidala stena, poput džinovske ruke koja je posegla iz zemlje da bi skršila grad prstima.

Grant je pijuckao kafu i ćutao. Ovde su, hvala bogu, imali neskaфу, pa je bio pošteđen onog grčkog sranja. Kao i mnoge generacije studenata pre njega, brzo je naučio da profesor predavanja vodi po sopstvenom nahođenju.

„Hefesta su stanovnici ostrva negovali do ozdravljenja. Zatim je otvorio kovačnicu sa svoja dva sina. Oni su veoma zanimljivi...” Mjur zevnu.

„Zvali su se Kabiri. Bili su polubogovi, ili demoni kako su ih Grci zvali. Te čudne kreature obitavale su u tamnoj oblasti između narodnih priča, mitova, religije i

magije. Na neki način su slični engleskim vilenjacima magičnim stvorenjima sa moćima koje su ipak manje od božanskih."

Mjur pokri oči. „Molim te, reci mi da nismo došli da jurimo jebene vilenjake."

Pošto je većinu života proveo među tragačima za dijamantima, špijunima i banditima, Grant obično nije primećivao psovke. Ali u Ridovom prisustvu su ga posramljivale, kao školarca kojem se na igralištu iznenada pojavljuje majka. Ridu kao da nisu smetale. Samo bi prevruo očima kao da ima posla sa veoma glupim studentom.

„U ovom slučaju, tvoj maštoviti jezik je neuobičajeno prigodan. Kabiri su bili centralne figure tajnog kulta koji je trajao stolicima."

„U čemu je tajna?"

Rid umorno uzdahnu. „To je, očigledno, tajna. Samo su članovi ulta poznavali tajne kulta. Morali su da prođu razne vrste obreda inicijacije pre nego što te tajne otkriju. Verovatno je sve počelo kao neka vrsta gilde, kao način za prenošenje kovačke veštine u okviru kovačkog bratstva. Slično masonima, pretpostavljam.

Međutim, tokom

vremena, to je postao širok kult sa uobičajenim preokupacijama. Smrt i podzemni svet. Život i plodnost što je bez sumnje vodilo seksualnim ritualima. U umetnosti su kabiri često predstavljeni sa preuveličanim polnim organima. Otuda vaši, hm, bludni vilenjaci."

„To mi deluje nategnuto", reče Grant. „Kako su stigli od kovačkog kluba do lokalnog bordela."

„Niste u pravu." Rid se nagnu napred, potpuno zaboravivši na kafu. „Kovački zanat bio je jedna od najezoteričnijih veština drevnog sveta, mnogo magičnija od nauke. Peć nije bila samo kamin u kojem se kontroliše hemijska reakcija. Bila je portal, mesto gde se pomoću svetog procesa obične rude pretvaraju u osnovna oruđa za život. Ako bi se koristila bez odgovarajuće pripreme to bi bilo kao da neku uđe u crkvu i pričesti se hlebom i vinom pre nego što je posvećeno. Postojali su rituali za pripremu alata, za očišćenje kovača, za priziv alhemijjskih moći. U njihovim očima, jedna od najslučnijih stvari bilo je rađanje."

„Uz pomoć čekića i klešta?"

„Sveto jedinstvo elemenata života, umotano u misteriju materice, odražavalo se u stapanju bakra i kalaja. Setite se, u pitanju je bronzano doba još nije otkrivena

praktična upotreba gvožđa. Vrelina, znoj, krv i, naravno, uvek prisutna mogućnost smrti. Po legendi, Hefest se oženio Afroditom, boginjom ljubavi, i tako je ovo jedinstvo simbolično predstavljeno. I dandanas mnoge primitivne kulture koriste obrađeni metal prilikom bacanja čini za plodnost."

Grant je prvi put delovao zainteresovano. „U Africi postoji slično verovanje. U Rodeziji smo pronašli peći sa slikama žene koja se porađa."

„Davanje života", složio se Riđ. „Metalni alati su osnova poljoprivrede i civilizacije. Čovek koji je poznavao magiju rada sa metalom nije bio samo tehničar ili zanatlija bio je sveštenik, šaman koji može da razgovara sa bogovima. Nije ni čudo što je bio obavijen ritualima i tajnama." Dok su mu oči bile širom otvorene, a čuperak sede kose vijorio na blagom povetarcu, Ridova stidljiva povučenost je nestala. Umesto toga je delovao poput šamana čije plave oči pilje u drevnu, magičnu prošlost razgovarajući sa njenim duhovima.

„Fascinantno" reče Mjur suvo. Zapalio je cigaretu. „Šta je sa prokletim meteorom?"

Na trenutak se činilo da ga Rid nije čuo. Zatim se iznenada stresao, iznenađeno pogledao unaokolo i poravnao kosu.

„Očigledno da su ga doneli ovamo."

„Očigledno."

„Meteor je bio od skoro čistog metala. Gde bi ga drugo odneli nego u svetište kabira?"

Mjur ga podozrivo pogleda. „Molim te, reci mi da ti to nije jedini putokaz."

Rid izvadi maramicu, odmota je i izvadi komad grnčarije u obliku trougla. Žuta glazura bila je ispucala i istrošila se, ali slika je bila dovoljno jasna. Razaznavale su se dve figure u crvenom, uokvirene ivema zapaljenim svetiljkama sa pozadinom od zvezdanog neba. Jedna figura je bila visoka i bradata, druga niska i obrijana, ali obe su nosile čekić u jednoj i čašu u drugoj ruci. Kao što ih je Rid upozorio, obe su imale ogroman penis.

„Predstavljam vam braću Kabire", reče Riđ. „Prijatni momčići." „Zašto drže čaše?" upita Grant.

„Verovatno da bi odlili žrtveno piće mada su u grčkoj književnosti Cabiri poznate pijanice. Rid ga predade Marini. „Pronašao sam taj koQad grnčarije u pećinskom

hramu u Dolini mrtvih, ali nije minojski. likenski je i kladim se da su ga tamo doneli ljudi koji su odneli betil."

„Ali, kult kabira se proširio celom Grčkom", pobuni se Marina, bja je do tada doručkovala u tišini. „I dalje, sve do obala Bosfora, čak i Crnog mora. Kult je potekao sa Lemnosa, ali to nije bio jedini centar. Ćašto ne Samotraki ili Solun ili Teba?"

Rid odmahnu. „Kult se proširio kasnije. Još smo u okolini 1200. godine p. n. e. Lemnos je bio jedno od prvih nastanjenih ostrva u Egeju. Ćak ni Grci nisu uspeli da uđu u trag svojim precima tako daleko u prošlost. Zabeležili su da su ostrvo naselili Pelazgi, kvazimitska rasa ljudi koju su tu živeli pre Grka. Verovatno su u pitanju Mikenjani, Osim toga, Pemon je isto to mislio." Rid otvori poslednju stranu dnevnika i pokaza citat iz Ilijade. „Ovo nije opis neke bitke pod Trojom. U pitanju je XVIII pevanje, kada Hefest kuje novi oklop za Ahila u svojoj kovačnici na Lemnosu." Pogledao je unaokolo sa trijumfalnim osmehom. „Tu kovačnicu možemo sa sigurnošću poistovetiti sa svetilištem kabira."

Mjur ugasi cigaretu u ostatku kafe i mahnu kelneru da im donese račun. „Postoji li putokaz?"

„Mislim da ćemo ga lako pronaći. Po Evstatiju Solunskom, svetilište kabira je odmah pored vulkana." Pogledao je iznenađenu Marinu. „Šta je bilo?"

„Žao mi je što moram da vam kaŹem, profesore." Grantu se učinilo da je uočio tragove osmeha na njenim usnama. „Ali na Lemnosu nema vulkana."

Rid je dva puta trepnuo, dok je Mjurova šibica lebdela, neupaljena, iznad kutije šibica. Grantu je preostalo da uputi razumno pitanje, „Šta je sa ovim kamenjem?" Klimnuo je ka stenama koje okružuju grad i velikom izbočinom na ulazu u zaliv, na kojoj se nalazio zamak. „Vulkanskog je porekla."

„Lemnos je nesumnjivo vulkansko ostrvo", reče Marina.

„Naravno da jeste", dodade Rid džangrizavo. „Evstatije, Heraklit, svi drevni učenjaci se slaŹu da je hram kabira pored vulkana."

„U tom slućaju su trebali da posete ostrvo pre nego što su uzeli da pišu o njemu. Na Lemnosu nema vulkana već milionima godina. Davno pre Minojaca", dodala je zbog Granta.

„Isuse. Zar ništa nije ostalo? Krater ili nešto slično?" upita Mjur bacivši nekoliko novćića na sto.

„Stvari uopšte nisu tako beznadežne. Svetilište kabira kabirion otkriji su i iskopali italijanski arheolozi pre deset godina." Marina se nasr[^]eši Ridu. „Nema vulkana u blizini."

„Predivno. Kako ćemo, do đavola, da dođemo do tamo?"

Mjur je bio prostak, međutim bio je veoma uspešan u tome da se uhvati u koštac sa problemom i batinama ga natera na predaju. Iako je bio Veliki petak, kada se najveći broj građana povlači u kuće kako bi se pripremili za Uskrs Mjur je bio nepopustljiv. Udarao je po vratima i urlao kroz prozore. Najzad su, u taverni za koju su pomislili da je zatvorena, pronašli ono što su tražili. Ribar je bio presamićen preko table za igranje mace. U prvom momentu čudni kvartet stranaca ga je uplašio raspitujući se za njegov brod, zatim je postao izrazito sumnjičav. Međutim, svežanj novčanica koje mu je Mjur stavio na dlan razvejalo je sve strahove. Iscerio se, a zatim ih odveo do svoje brodice od širokih greda, privezane za nasip. Drveni trup bio je sav izgreban, činilo se da je u njemu isto onoliko vode koliko i oko njega.

Rid uznemireno pogleda unaokolo, pokušavajući da nađe mesto za sedenje neumrljano uljem ili ribljom krvi. „Zar je ovo jedini način prevoza?"

„Tokom rata, Nemci nisu verovali ribarima. Mislili su da koriste svoje brodove za prenos podataka i špijuna." Grant je delovao pomalo postiđeno. „Nisu pogrešili u tome. Međutim, to je uništilo ostrva. Bez ribarenja nisu imali šta drugo da rade, a nisu imali ni šta da jedu. Mnogi ribari su morali da prodaju svoje brodove da ih Nemci ne bi uništili."

„Staje to?" Mjur je iz dosade piljio u visoki stub koji se skoro vertikalno uzdizao sa pramca, poput sablje spremne da preseče svaki čeonu vetar. Velike plave oči bile su naslikane sa svake strane. Ispod njih je zakucana mala, bakarna amajlija u obliku okruglastog, majmunolikog čoveka.

Marina se nasmeja. Odvezala je kosu koja je sada slobodno letela oko ramena dok je brod dobijao na brzini, a vetar joj priljubljavao bluzu za kožu, „Verujete li u predskazanja, gospodine Mjure? To je jedan od kabira. Često su povezivani sa mornarima: pojavljivali su se tokom oluje kako bi odveli brodove na sigurno. Ostrvljani ih i dandanas koriste kao zaštitne amajlije."

Grant pogleda u nebo pitajući se da li je brod koji je doplovio sa Krita pre tri hiljade godina bio zaštićen sličnom amajlijom i da li je delovala. Tog Velikog petka

nije bilo nijednog oblačka na nebu. Vazduh je bio tako čist da se u daljini videli, kako se na horizontu uzdiže planina Atos, sveta planina. Prošli su oko rta na kojem je stajao zamak. Ribar je zatim otvorio ventil za dovod goriva, pa su za sobom počeli da ostavljaju izduvne gasove dizel goriva. Grant je ipak otišao do pramca kada niko nije gledao i dotakao amajliju. Za sreću, reče sebi.

Poglavlje 8

Podne je već prošlo kada su zabili pramac u peščanu obalu malog zaliva. Bilo je prekasno da se istog dana vrata u Mirinu. Istovarili su ćebad i konzerviranu hranu sa broda, zatim se dogovorili sa ribarem da dođe po njih sutra ujutru. Nestao je u oblaku dima. Ostali su sami na plaži.

„U starim vremenima postojao je godišnji festival tokom kojeg osam dana nije smela da se pali vatra na ostrvu. Devetog dana brod je dolazio do svetilišta kabira i donosio novi plamen svetu vatru iz Apolonovog hrama na Delosu. Mora da su se iskrcavali baš ovde." Rid pogleda unaokolo. Granta ponovo obuze osećaj da profesor vidi nešto što on ne vidi.

„Gde je svetilište?"

Išli su kozjom stazom uz padinu koja se uzdizala iznad zaliva. Mnoštvo poljskog cveća prekrivalo je padine brda mak, ljutić, ražuha i neki drugi među njima se skrivalo bodljikavo žbunje, pa su im pantalone uskoro bile dobro izgrebane. Pravo ispred njih, u brdu je iznad uzburkanog mora bila usečena terasa. Bila je veličine teniskog terena i prilično ravna, mada je bilo nekoliko postolja za stubove i par kamena temeljaca. Sve što su za sobom ostavili arheolozi koji su otkrili svetilište bio je zaboravljeni skelet od drvenih stubova, sa nekoliko strukova sena koji su lepršali na vetru.

„Prekrasno mesto" reče Mjur. „Što se iskopina tiče, video sam klote koji su izgledali spektakularnije."

„Ovamo ima još nešto." U najdaljem uglu terase trošna staza je dila oko brda do druge terase iznad pećine. Po temeljima se moglo deti da je u pitanju bila

pravougaona građevina, sa dvoranom okrunom stubovima i pregrađenim svetištem na jednom kraju. Među ostacima zidova bili su visoki samo tridesetak centimetara.

„Ovo već obećava", reče Marina optimistično. „Na prvoj terasi su taci hrama iz klasičnog perioda. Ovaj je iz arhajskog doba."

„Meni sve to deluje jebeno arhaično."

Marina ga pogleda sa nipodaštavanjem. „Sa istorijske tačke gleda, arhajski period je započeo oko 750. godine p. n. e. Klasični period dedio je nekih tri stotine godina kasnije uzdizanjem čuvenih građevina država."

„To je ipak prekasno." Grantov mozak se polako navikavao na đaku prošlost u kojoj su umovi akademika obitavali na period koji bi skoro opisao prosto kao „nekada davno". „Rekla si da su Mikenjani umrli 1200. godine p. n. e."

Rid ga pogleda sa blagonaklonim odobravanjem učitelja. „U pravu e, ali približavamo se."

Grant spusti pogled ka moru, pitajući se da li je kasno da signalira ribaru da se vrati. Međutim, više mu nije bilo ni traga. Video se mo oblak dima daleko od obale. Činilo se da stoji u mestu.

Celo popodne prebirali su po ruševinama. Pregledali su svaki milimetar nadom da će pronaći nekakav natpis ili rezbariju. Ničega nije bilo. da su sve pregledali, Grant se spustio da pregleda obalu. Duž podžja litice nad vodom su se protezale stene. Krenuo je pored njih ka zau kojem su se iskricali. Brod je i dalje stajao nepomično na pučini. Sa esta gde se Grant trenutno nalazio, video je samo mrlju na horizontu. „Šta to imamo ovde?" Ispred njega se ukazao otvor u steni. Kvaatni kanal pun vode protezao se duboko unutra. Legao je na stoak i nagnuo se preko ivice, trгнуvši se zbog vreline kamena koja se probijala kroz košulju. Kada je potpuno spustio glavu, video je da se kanal nastavlja sve do neke vrste niske pećine. Talasi koji su se prelivali preko plaže unutar pećine povukoše se meko, dozivajući ga.

Voda nije bila preterano duboka. Grant razveza čizme, skide „vebli" i izvadi novčanik iz pantalona. Zatim se pridržao rukama za ivice otvora i skliznuo unutra. Struja je bila jača nego što je očekivao talasi su mu dopirali skoro do grudi kada su uleteli u kanal. Oslonivši se dlanovima na zidove kanala uspeo je da se održi na

nogama i krene napred. Sagnuo se kako bi prošao ispod ispusta, odgurnuo, a zatim spotakavši se napola isplivao na plažu unutar pećine. Obrisao je oči i pogledao unaokolo.

Pećina skoro da je bila dovoljno visoka da Grant stoji uspravno. Neravna kupola imala je nekih šestsedam metara u prečniku. Polovina je bila prekrivena šljunkovitom plažom koja se protezala do zadnjeg zida, a druga polovina plitkim lokvom. Iz otvora ka moru dopiralo je dosta svetla. Zraci su poigravali na vodi osvetljavajući tavanicu srebrnkastim spletovima. Međutim, video je samo par komadića drveta koje su talasi doneli u pećinu.

Prokletstvo. Grant se tugaljivo nasmeši. U zadnjem uglu, skoro paralelno sa kanalom, uzan prolaz je vodio kroz stenu ka tankoj osvetljenoj pukotini. Pogledao je svoju natopljenu odeću. Sranje, mogao je da ude sa te strane. Bacivši poslednji pogled unaokolo, provukao se kroz prolaz, skoro četvoronoške. Zatim se okrenuo kako bi trepćući izvukao glavu napolje. Odozgo je ulaz izgledao kao obična pukotina u steni. Verovatno je prošao pored ne primetivši ga.

„Ah, Pratulaj izlazi.”

Grant je žmirkao, zarobljen u prolazu. Beli šešir za sunce provirivao je preko stene iznad njega. „To sam samo ja.”

„Pratulaj”, ponovio je Rid. „Jedan od centralnih obreda kulta kabira bio je ritual ponovnog rođenja. Prvi čovek, Pratulaj, ponovo se rađao u pećini izlazeći iz zemlje. Izvori govore o tome da su njegov izlazak pratili neopisivi obredi.” Zvučao je kao da bi uživao u tome.

„Nema ničeg neopisivog ovde. Samo gomila drveta.”

„Možda će nam i to zatrebati.” Rid pokaza ka zapadu. Sunce je nestalo iza rta, a nebo je obojila crvena izmaglica. „Mjur kaže da treba da napravim logor.”

„Evo dolazim.”

Rasprostrli su ćebad po terasi i zapalili vatru. To ni izdaleka nije podsećalo na svetu nauku i neopisive rituale koji su se nekada ovde odvijali, pomisli Grant dok je sedeo na kamenu temeljcu i jeo paprikaš iz konzerve.

Rid poliza kašiku. „Razmišljao sam o tvojoj pećini. Pitam se da li je u pitanju ona pećina iz priče o Filoktetu.”

„O kome?”

„Filoktet je bio grčki strelac tokom Trojanskog rata. Nije stigao pod Troju sa ostatkom flote. Uvredio je jednog od bogova, što je u ono vreme bilo veoma opasno. Uvređeno božanstvo je sredilo da ga ugrize zmija. Rana je natekla i zagadila se. Toliko je smrdela da su Grci odbili da ga i dalje vode sa sobom. Ostavili su ga ovde na Lemnosu. Jadničak je živio u pećini deset godina sve dok Grcima proročište nije objavilo da nikada neće osvojiti Troju bez Filoktetovog luka i strele. To je zapravo bio Heraklov luk, koji je Filoktet nasledio. Odisej se vratio, bez sumnje zapušenog nosa, podigao ga i... ostalo je istorija."

„Da li je?" Grant je stavio još jednu granu u vatru, posmatrajući kako varnice lete u tamu. „Mislio sam da je Trojanski rat samo legenda."

Rid se prigušeno nasmeja. „Naravno da je legenda. Mikenjani su bili gusari, pljačkaši verovatno veoma slični Vikinzima. Sve njihove priče verovatno govore o plovidbi i pljačkanju gradova. Što su krvavije to bolje. Kasnije su nove generacije preradile priče. Odlučili su da ih malo srede. Tako se pojavila prelepa princeza koju je oteo zli Lotarije sa istoka. Muž koji pokušava da spase svoju ženu postaje heroj, a u originalu je bio siledžija koji je verovatno silovao žene širom Egeja. Ovu priču su magični oklopi, fantastične naprave i morske nimfe, pretvorile u bajku." Grant uze praznu konzervu i zafrljači je u tamu. Skotrljala se preko ivice stene i pala u more, odzvanjajući dok se odbijala od stene. „Nadajmo se da ćemo ovde ostati kraće od Filokteta."

Grant se trgao. Noć je bila hladna i ramena su mu se ukočila od ležanja na tvrdoj zemlji pod ćebetom. Ležao je tako par trenutaka dok su mu se uši navikavale na zvuke: zujanje inekata, talase u podnožju i Ridovo tiho hrkanje. Ali nije ga to probudilo. Ponovo je napeto oslušnuo. Zvuk je bio udaljen, ali očigledan. U pitanju je bilo zujanje motora. Iznenada je prestalo.

Grant odgurnu ćebe pipkajući zemlju dok nije pronašao „vebli". Ustao je i tiho otpuzao do ivice stene. Obala se presijavala na mesečini, ali nije bilo broda na vidiku.

Verovatno je u pitanju neki ribar koji postavlja mrežu, reče on sebi. Okrenuo je glavu nadesno, tražeći plažu na kojoj su se iskricali tog dana, ali rt ju je skrivao. Pomislio je da treba da probudi Mjura, ali je mogao da zamisli njegov bes.

Marina? Bacio je pogled ka vatri. Njeno ćebe je, poput njegovog, bilo zbačeno na gomilu. Gde se denula?

Polako je krenuo preko brda niz kozju stazu ka zalivu. Čuo ih je pre nego što ih je ugledao. Najpre krckanje kamenja pod teškim čizmama, zatim psovku nekoga ko je verovatno naleteo na trnovit žbun. Grant očajnički pogleda unaokolo. Levo, nekoliko metara od staze, ugledao je veliki, grbavi kamen. U dva koraka se našao iza njega, zagrizavši usne kada mu se trn zabio u list noge.

„Hmo etno?“

Grant se iznenada ponovo našao u ratu, čučajući u tami dok mu je „vebli“ bio jedino društvo. Slušao je neprijateljsku patrolu i molio se da ga nisu čuli. Ali, rat je bio završen. Sada su neprijatelji govorili ruski.

Drugi glas je nešto promrmeljao u znak odgovora. Koraci su zastali; Grant čučnu još niže iza kamena osetivši kako mu se bodlje zabijaju u zadnjicu.

upita treći glas. Grant se sada već zabrinuo. Trojica ljudi su kratko raspravljala dok je Grant tako snažno stezao okidač veblija da je pomislio da će pući.

Odlučili su da nastave da se penju. Grant ih trenutak kasnije ugleda kako zavijaju uzbrdo do kolena prekriveni ogrebotinama. Pretrnuo je kada ih je izbrojao.

Petorica! Svi sa puškama u rukama. Nije se usudio da diše. Ako se sada okrenu, sigurno će ga ugledati.

Ipak se nisu okrenuli. Grant je sačekao da predu greben, a zatim se vratio na stazu i krenuo za njima. Znao je da treba da smisli plan, ali mu je sva snalažljivost bila zauzeta pokušajem da bude što nečujniji na trošnoj stazi. Osim toga, mogao je da razmišlja samo o jednoj jednostavnoj jednačini: pet ljudi, šest metaka. Bio je prilično siguran da je Mjur naoružan, ali da li će uspeti da ga upozori na vreme... čak i da uspe i dalje su im šanse prilično mršave.

Grant se popeo na vrh grebena. Ispred njega, zemlja je neko vreme bila ravna, a zatim se spuštala ka terasi svetilišta. Na drugom kraju je razabirao sjaj žara i tamne obrise ćebadi oko vatre. Mjur i Rid su u tvrdom snu, potpuno nesvesni opasnosti. Dvojica Rusa su se već našli na terasi i lagano su se prikradali. Grant prelete pogledom preko cele scene. Gde su ostali Rusi? Jedva vidljiva senka se pomeri na steni iznad terase. To je treći. Neko se nakašlja kod podnožja padine i Grant ugleda sjaj čelika na mesečini. Četvrti. Znači, fali još jedan.

Međutim, više nije bilo vremena. Ona dvojica na terasi su skoro stigla do ćebadi. Jedan je zaostao, dok je drugi krenuo ka Ridu. Znaju po šta su došli, pomisli on. Ponovo je pogledao unaokolo. Gde je bio peti čovek?

Nikada ne započinji borbu ako ne znaš gde ti se neprijatelj nalazi. Tu lekciju je naučio mnogo pre nego što su je predavali na obuci za USO. Međutim, oni su ga takođe naučili da ne okleva. Rus je već bio pored Rida. Postojao je samo jedan način da ga upozori. Zatvorivši jedno oko, Grant uperi „vebli“ u bližeg Rusa i povuče oroz.

Prvi put nakon dve hiljade godina, dim, vatra i vreli metal ispunili su svetilište kabira. Grant je video kako čovek pada, pogođen između plećki. Iznenadni napad daće mu vremena za još jedan hitac, pomislio je. Okrenuo se nalevo, naciljao čoveka na padini i ponovo opalio. Zatim se bacio nadesno i otkotrljao baš na vreme da izbegne metak koji se zario u zemlju gde je do malopre stajao. Bili su brzi, brži nego što je očekivao. Okrenuo se. Prvi čovek kojeg je pogodio još je bio na zemlji, verovatno trajno onesposobljen. Drugog nije video. U međuvremenu, na drugom kraju svetilišta, video je tri figure kako se bore. Pucnji mora da su probudili Rida i Mjura. Dobro je, pomisli. Rusi neće pucati dok postoji opasnost da pogode jednog od svojih. Mada, to je značilo da im preostaje da pucaju samo u... Plotun ga zapljusnu pre nego što je uspeo da završi misao, ovaj put znatno bliže nego malopre. U tami nisu mogli da pucaju, a da ne otkriju svoj položaj. Grant je jasno video plamen koji je izvirao iz cevi njihovog oružja. Jedan je bio na brdu, drugi na ivici dvorišta. Naciljao je bližeg i opalio. Uzvik bola potvrdio je pogodak, mada ne tako dobar pošto je čovek očigledno imao snage da viče. Sada su oni bili na potezu. Grant nije čekao, bacio se naglavačke nizbrdo, otkotrljao nekoliko poslednjih metara i zaustavio kod velikog ozidanog bloka. Da li je uspeo da ih zavarava? Novi hici i parčad otkinutog maltera iznad glave dali su mu negativan odgovor. Ali bar je bio u zaklonu. Ostala su mu još tri metka. Šta ako pokušaju da ga opkole?

Zgrabio je komad stene, dovoljno mali da može da ga baci, dovoljno veliki da napravi buku. Hitnuo ga je nadesno. Glasno je zaklepetao kada je pao na zemlju, ali tada je sve utihnulo.

Ili više nisu zainteresovani za borbu ili su se opametili. Na drugom kraju terase još se čuo zvuk borbe. Krenuo je oko isklesane stene, pokušavajući da ostane zaklonjen. U tami, pri slaboj svetlosti mesečine, senke koje su se rvale stopile su se u troglavo čudovište koje se grčilo i urlalo na drevnoj terasi. Tada se jedna od figura odvojila i izgubila ravnotežu. Nešto se promenilo. Preostala dvojica su se

kretala, i dalje se boreći, ali sa manje žestine. Jedan je čvrsto držao drugog i vukao ga preko dvorišta. Grant podiže „vebli“, ali nije znao u koga da puca?

Treći se podiže na noge i počeo da trči ka ostalima. Grant okrenu revolver ka njemu, ali odmah se predomisli. Čak i u tami, nešto je na njemu bilo poznato. Mjur.

Nešto blesnu dva puta i Grant je na par sekundi video celo dvorište kao na fotografijama. Nakon prvog bleska ugledao je dva čoveka kako se batrgaju po terasi, jedan je vukao dugog za kosu dok ih je Mjur jurio. Nakon drugog Mjur je pao. Grant nije video ko je pucao, ali video je odakle dolaze meci. Opalio je i on, dva puta. Zatim je, pošto se ništa nije desilo, opalio još jednom. Nešto teško se sručilo kroz žbunje na pod svetiliša. Grant skoči sa stene, zaboravivši oprez i pojuri ka Mjuru. Ležao je u lokvi krvi koja se crnela na mesečini. „Ne gubi vreme“, zastjenja Mjur. „Uhvatili su Rida.“ Grant pogleda unaokolo. Rus i Rid su već nestali sa terase, verovatno su se već probijali kroz šiblje ka zalivu. Koliko ih je pogodio? Dvojicu, možda trojicu? Par trenutaka je razmišljao o tome da se vrati i napuni „vebli“, ali nije imao vremena. Nadajući se da ga neki Rus ne drži na nišanu, Grant potrča preko terase, uz padinu, a zatim niz njenu suprotnu stranu. Brdo se spuštalo, a potom uzdizalo i najzad širilo u zaliv.

Nedaleko od plaže ugledao je čamac kako se talasa na vodi. Tu su bili i ljudi, tamne senke na srebrnom pesku. Rus se mučio da ubaci Rida u čamac. Stajao je do kolena u vodi, jednom rukom je držao pištolj uperen u profesora, a drugom pokušavao da pokrene motor.

Motor je najzad oživeo. To mu je bila šansa. Skočio je niz peščanu obalu na plažu i potrčao ka Rusu. Na pesku su mu koraci bili nečujni, nestajali su u buci koju je motor proizvodio. Rusu je pažnja još bila usmerena na Rida. Žestoko je mahao pištoljem, ali profesor je odbio da se pomeri. U stvari, polako se povlačio unazad kroz vodu. Rus opali. Grantu je srce skoro stalo, ali to je bio samo hitac upozorenja. Metak se zabio u pesak. Imao je, doduše, efekta. Rid zastade, drhteći. Rus zakorači ka Ridu baš dok je Grant prelazio poslednjih nekoliko metara. Mora da je nešto primetio, iako je bilo mračno. Delimično se okrenuo, ali bilo je prekasno. Grant nalete na njega. Pištolj mu odlete iz ruke, kliznu po plaži i nestade u talasima. Dvojica ljudi se potukoše na ivici vode. Grant zamahnu, ali promaši. Pokušao je rukom da zgrabi Rusa za grlo, ali ovaj ga je čvrsto držao. Slana voda ih

zapljusnu po licu dok su se kotrljali. Kada su se zaustavili, Grant se našao dole i Rus ga je davio.

Međutim, plima je nadolazila. Rus nije imao više vremena za gubljenje. Šutnuvši Granta u bubreg, pustio ga je i krenuo ka čamcu. Grant ustade i ispljunu morsku vodu. Iza njega, Rid je dovikivao nešto nerazumljivo. „Zaustavi ga! Uzeo je tablicu."

Rus je stigao do čamca i pokušavao je da uđe unutra. Izubijan i bez daha, Grant prikupi snagu za poslednji napor. Nekoliko stopa dalje, mokr metal je svetlucao na mesečini tamo gde su talasi prelazili preko pištolja. Grant ga podiže i nacilja. „Stani", doviknuo je.

Rus se okrenu, i dalje se držeći za čamac zbog ravnoteže. Drugu ruku je zavukao pod jaknu. „Stani!"

Odjeknula su tri hica. Rus vrisnu, zatim mu ruke skliznuše sa čamca i talasi ga tiho poklopiše. Grant se okrenu. Marina je stajala iza njega na plaži, bosih nogu blago razmaknutih zbog ravnoteže. Držala je pištolj obema rukama. Mada je verovatno dotrčala, disala je mirno i kontrolisano.

„Zašto si to uradila?"

„Hteo je da uzme pištolj iz jakne."

„Držao sam ga na nišanu. Bilo bi korisno ispitati ga."

Grant zašljapka kroz vodu ka telu Rusa i dovuče ga na obalu. Izvukao ga je iz vode i položio na pesak. Prestrašeni rak odjuri na sigurno.

„Gde si ti nestala? I kako to da si se pojavila baš u ovom momentu?"

Spustila je pogled. „Nisam mogla da spavam, pa sam otišla u šetnju. Kada sam čula pucnjavu, vratila sam se i pronašla Mjura."

„Bilo bi lepo da si došla ranije. Zamalo da nas poubijaju."

„Znam. Žao mi je."

„Odakle ti pištolj?"

„Uzela sam ga od Mjura. Njemu ionako nije bio od koristi."

Grant odmahnu glavom i pogleda mrtvaca. Bio je zdepast i čvrst, sa širokim jagodicama i sada trajno obešenim ustima. Brzo mu je pretresao džepove. Nije bilo novčanika, niti lične karte. Našao je samo perorez, nekoliko drahmi i natopljenju, smeđu kartonsku kutiju cigareta.

„Šta su hteli od nas?"

„Možda ovo." Grant posegnu ka poslednjem džepu i prstima opipa tvrdnu glinenu ploču. Marina je, srećom, nije oštetila kada je pucala. Izvukao je, obrisao i predao Riđu.

„Šta god da su hteli, znali su tačno gde da traže."

Poglavlje 9

MIRINA, LEMNOS. NAREDNO VEČE.

Grant je stajao na hotelskom balkonu i udisao noćni vazduh. Ispred njega, u luci, svetla su žmirkala, jasna kao zvezde. Svako se ogledalo u vodi. U tom momentu Grant se osetio kao čovek koji pokušava da plovi samo pomoću tih odraza.

Šta ćemo sada?'

Grant se okrenu. Kapci su bili otvoreni, uramljujući sobu koja se iza njega kupala u žutoj nikotinskoj svetlosti. Rid je sedeo na stolici pored toaletnog stočića, hipnotisan ventilatorom na plafonu. Marina je sedela na ivici kreveta i krpila rukave svoje bluze.

Iza nje, Mjur je ležao na jastucima sa cigaretom među zubima. Jedna nogavica mu je bila zavrtnuta do kolena zbog debelog zavoja oko lista i zgloba. Doktor koji ga je pregledao tvrdio je da metak nije pogodio nijedan vitalni organ.

Pitanje je lebdelo bez odgovora u nadimljenom vazduhu. Nisu mnogo razgovarali toga dana. Posle pucnjave niko više nije spavao. Sedeli su, trzajući se na zvuke šuštanja lišća i udaranja talasa. Sa prvim zracima sunca sakupili su leševe Rusa i potopili ih u zalivu opteretivši ih kamenjem. Zatim su čekali ribara. Na Grantovo veliko iznenađenje, ribar se ipak pojavio.

Mjur otrese pepeo u pepeljaru pored kreveta. „Želim da znam zašto su jebeni Rusi došli."

„Hteli su da se domognu tablice. Umalo nisu uspeli u tome." Grant pokaza ka stočiću. Tablica je bila položena na čipkani stolnjak koji se kupao u svetlosti lampe. „Šta god daje taj tvoj element 61, oni ga žele. Pitam se šta je to toliko specijalno da bi ga požele i jenkiji i sovjeti."

Mjur izdrža njegov pogled. „Rekoh ti već, ja sam običan potrčko. Pravo pitanje je kako su nas pronašli.”

Na balkonu, Grant je sipao sebi još vina iz poluprazne flaše i sjurio ga niz grlo. „U ovoj zemlji se vodi građanski rat. Sve vrvi od sovjetskih vojnih savetnika. Pola naroda podržava Nacionalni oslobodilački front.”

„Ljudi koje smo potopili nisu bili vojni atašei izgubljeni u mraku. Kao što si primetio, znali su šta traže, i gde da traže. Čak ni mi nismo pre dva dana znali gde ćemo biti. Neko ih je obavestio. U ovoj prostoriji je lako pronaći petokolonaša.”

Tešku tišinu koja je usledila prekinuo je blesak i udar iz pravca luke. Grant se okrenu, instinktivno stavivši ruku na bok. Bio je to samo vatromet, preludijum onoga što će nastupiti kada na Uskrs sat otkuca ponoć.

„Čudno je kako se tradicija prenela na hrišćanstvo”, reče Rid. „Pokušaj odagnavanja zlih duhova bukom tako je drevna ideja.”

Nije se obratio nikome posebno, pa niko nije obratio pažnju. Marina je piljila u Mjura istim pogledom kojim je počastila Rusa na plaži. Ovaj put, međutim, Mjur je držao pištolj uz sebe.

„Šta pokušavaš da kažeš?” prošištalala je kroz stisnute zube.

„Kažem da je čudno to da si otišla u šetnju baš kada su se Sovjeti pojavili. Čudno je kako si ubila poslednjeg pre nego što je mogao bilo šta da nam kaže. I da ne zaboravimo tvog dragog mrtvog brata.”

„On nije bio komunista”, izlete Marini. „Bio je heroj.”

„Blisko je sarađivao sa Komunističkom partijom Grčke.”

„Zato što su jedino oni bili voljni da organizuju otpor protiv Nemaca kada su političari zabili glavu u pesak. Aleksej nije mario za Staljina niti za diktaturu proleterijata. Samo je želeo da se bori protiv nacista.”

„A ko bi preuzeo stvari kada oni odu?”

„Zar je bitno?” Marinino lice je gorelo od mržnje. „Staljin ili Truman ili general Skubi ima li razlike? Svi ste hteli da prisvojite Grčku.” Okrenula se, fiksirajući vatrenim pogledom Granta, Mjura i Rida. „Postoji legenda o tome da su se nekada davno žene na Lemnosu udružile i u jednom naletu pobile sve muškarce na ostrvu. Možda su bile u pravu.” Izjurila je, zalupivši vrata za sobom. Tresak se stopio sa vatrometom u luci.

Mjur kresnu šibicu. „Neka ide bestraga.”

Grant ga pogleda zgađeno. „Znaš da joj brat nije bio komunista." „Što se nje tiče, jeste. Ona nešto krije." „Veoma je besna zbog onoga što se desilo njenom bratu." „Zašto joj onda ne kažeš istinu? Ima li još vina u toj flaši?" Grant podiže flašu. Nije imala etiketu i bila je prašnjava od dugog stajanja u vlasnikovom podrumu. Zatvorio je i hitnuo preko sobe ka Mjuru. Mjur se trgnu kada se ispružio da je uhvati.

„Marina je poznavala Pembertona, poznaje arheologiju i zna kako da se ponaša tokom borbe. Verovatno nas je spasila sinoć na plaži."

„Odrasti već jednom. Ubila je Rusa zato što nije imala izbora. Da smo ga zarobili, odao bi je."

Grant odmahnu glavom. „Ne verujem u to. Mogla je da puca u mene. Ti si bio već pogođen, Rid nije bio naoružan, tablica je bila kod Rusa. Mogli su da skoče u čamac i već bi bili na pola puta do Moskve."

Stolica zaškripa po podu. Rid je ustao, a zatim se trgao kada su ga obojica besno pogledali. „Hm, ovaj, odlučio sam da malo prošetam."

„E bogami nećeš. Zamalo da te izgubimo ovog vikenda. Zar ne znaš kakvi gadovi vrebaju napolju." Mjur pokaza ka prozoru. Ulica je bila bučna i osvetljena dok su građani žurili u crkvu na ponoćnu liturgiju.

„Poći ću ja sa njim." Poput Rida, i Grant je očajnički želeo da pobjegne od ustajalog besa u sobi.

„Dobro otvorite oči. Posebno sada dok Marina besni unaokolo." Grant prikači futrolu „veblija" oko pojasa i navuče jaknu. „Bićemo oprezni."

Bilo je pravo olakšanje izaći na vazduh. Stajali su na tremu hotela i par trenutaka disali u tišini. Nisu imali posebno odredište na umu, ali onog trenutka kada su zakoračili na ulicu, struja ljudi ih je ponela. Svi su bili obučeni u najbolju odeću. Očevi su bili u pomalo pohabanim trodelnim odelima. Na visokim štiklama, majke su vukle decu kojima su dobro oprale lica i uvezale kosu u kike. Svi, čak i sasvim mala deca, nosili su duge, bele svece.

„Nadam se da je sve u redu sa Marinom", reče Rid. „Delovala je veoma uznemireno zbog svog brata."

„I treba da bude. Mi smo ga ubili."

„Oh." Rid načini grimasu i ućuta. Nakon nekog vremena ipak se oglasio.

„Pretpostavljam da tebe ne uznemiravaju stvari poput ponoćnih prepada, ruskih

špijuna koji pokušavaju da te kidnapuju, oružja koje pršti na sve strane, ljudi koji umiru."

„Ne uznemirava me?" Grant se nasmeja. „Možda si u pravu. Čovek se na sve navikne."

„Čudno je to. Pretpostavljam da sam, na neki način, ceo život proveo u ratu." Videvši Grantovo iznenađenje, Rid je dodao: „Homer."

„Rekao si da je to samo bajka."

„Neke priče su bajkovite. Ali Homer..." Rid je zastao, oči su mu bile poluzatvorene kao da se naslađuje dobrim vinom. „Homer je vratio istinu u njih. Ne bukvalnu istinu, mada su njegovi spevovi manje fan tastične od mnogih verzija, već poetsku istinu."

„Ne veruj svemu što pročitaš u novinama, profesore. Rat nije nimalo poetičan."

„Moj predmet je rat, i sažaljenje rata. Poezija je sažaljenje."

„Wilfred Owen je bio beznadežni romantik. Ni sažaljenje nije poetično. To sam naučio od svog oca."

Suviše ogrezao u život oksfordskog profesora da bi ga ispitivao, Rid začuta. Koračali su sa gomilom, izvan grada ka crkvi na rtu kod ulaza u zaliv. Sevanje vatrometa obasjavalo je nebo poput udaljene oluje.

„U pitanju je smrad."

„Molim?" Grant podiže pogled, iznenađen Ridovim komentaram. „U priči gospođice Papagijanopulu."

„Zovi je Marina", prekida ga Grant. „Tako ćeš uštedeti godine života."

„U priči koju je pomenula. Žene na Lemnosu nisu spontano pobile sve muškarce. Učinile su to zato što su ih oni izbegavali. Uvredile su Afroditu pa ih je ona proklela smrdljivim dahom. Naravno, muževi su prestali da ih ljube ili, hm, da ih zadovoljavaju. Zato su ih pobile."

„To baš i nije resilo problem."

„To su i one shvatile. Nekoliko meseci kasnije, svratili su Jason i Argonauti na svom putu ka zlatnom runu. Žene su ih držale na nišanu koplja sve dok ih muškari nisu zadovoljili."

„Težak beše taj argonautski život."

„Hm?“ Rid ga nije slušao. „Čudno je kako se sve stare priče o Lemnosu obrću oko mirisa. Filoktetova smrdljiva rana, loš zadah žena. To je nalik lošoj reputaciji za stanovnike Lemnosa.“

Bio je izgubljen u mislima kada su stigli do rta. Tu se uzdizala četvrtasta crkva belih zidova, ali nisu mogli da priđu bliže pošto je gomila potpuno okružila. Grant je iz unutrašnjosti čuo sveštenike koji pevaju uskršnju liturgiju, mada niko na njih nije obraćao pažnju. Deca su se jurila kroz noge odraslih, dok su odrasli pozdravljali jedni druge i tiho ogovarali.

„Baš i nije pravi duh Uskrsa?“ iskezi se Riđ. Prodavač sveca, koje su mu visile iz ruku poput crnog luka, pođe njima. Grant bi ga oterao, ali Riđ mu klimnu i nakon kratkog cenanja uze dve svece. Jednu je dao Grantu. „Grci kažu da ako upališ svetu ona spaljuje tvoje grehe.“ Grant odmeri tanku voštanicu. „Ima li većih?“ Gomila je utihnula. Na vrhu brda, na vratima crkve, pojavila se arnica. Lebdela je tu nekoliko trenutaka, zatim se podelila, pa još dnom i tako dalje od svece do svece, kroz gomilu. „Vatra dolazi brodom iz Jerusalima“, prošaputa Riđ. „Svake godine rusalimski patrijarh se zavuče u Hristovu grobnicu, gde se vatra spono zapali. Patrijarh upali svetu i prenese plamen svojoj kongregaciji.“

„Meni to zvuči kao hokuspokus. Verovatno u pantalonama ima sakriven upaljač.“ „Možda.“ Rid se ponovo izgubio u mislima. „Mada je, kada razmisliš o tome, neverovatno da su i drevni ostrvljani čekali brod koji donosi sveti plamen. Tri hiljade godina kasnije, evo nas kako činimo istu stvar.“

Grant počne da prebira po sećanju. Činilo mu se daje naučio više istorije tokom protekle nedelje, nego tokom svih trideset godina života. „Misliš na ritual vezan za vatru? Ono kad su gasili sva svetla tokom devet dana?“

„Da. Prema jednom od izvora, ritual je služio da pročisti ostrvo nakon epizode koju sam malopre opisao. Tama je vreme pokore, simbolično umiranje radi iskupljenja za ubijanje svih muškaraca. Zatim bi došla svetlost, simbol novog života i ponovnog rođenja.“

„Protolaj.“ Grantu se to ime iznenada javilo u mislima. „Prvi čovek, ponovo rođen u pećini.“

„Nije toliko drugačiji od drugog čoveka kojeg su zakopali u pećinu i koji se, takođe, vratio u život.“ Riđ je začutao kada se ispred njega krupan seljak u odelu neodgovarajuće veličine okrenuo. Grant se pripremio za žalbu, ali čovek se samo

nasmešio i pružio svoju svetu ka Ridu. Fitilji se dotakoše. Ridova sveca ožive. Kap voska kapnu.

„Hristos anesti“, reče seljak. Hristos vaskrse.

»Alitos anestic, odgovori Rid. Vaistinu vaskrse. Svuda oko njih, šapat je lepršao kroz gomilu, poput moljaca u letnjoj noći. Seljak se okrenu ka Grantu i ponudi mu plamen. „Hristos anesti.“

„Ako ti tako kažeš.“ Grant upali svetu držeći je pomalo čudno da mu vosak ne bi pao na cipele.

„Da li ti je neugodno?“

Grant ga snebivljivo pogleda. „Zbunjen sam. Nisam siguran da li spaljujem svoje grehe ili se izvinjavam zbog onih žena koje su pobile muževe, da li obožavam Isusa ili prizivam Pratulaja.“

Rid se nasmeši. „Počinješ da shvataš. Ali ne smeš zaboraviti plamen. Treba da ga preneseš dalje.“

Grant se okrenu. Plamen se već proširio. Skoro sve svece iza njega s već bile upaljene. Ugledao je jednu neupaljenu i pružio ruku. Dve sveć se sudariše, čuknuvši jedna drugu par puta u nekoj vrsti nespretnog udvaranja, zatim se smiriše dovoljno dugo da plamen zaigra između njih. „Hristi anestu“, promrmlja Grant.

Povukla je svetu i podigla je. Narandžasta svetlost joj osvetli lice, plamen joj je goreo u očima.

„Marina?“ Grant zamalo da ispusti svetu. „Isuse Hriste!“

„... zaista je vaskrsao.“ Okrenula se. Grant podiže ruku, ali ona je samo predavala plamen dalje. Kada je završila ponovo se okrenula ka njemu. Videlo se da je plakala. Čak je i u gomili delovala ranjivo, kao da nije mogla da odluči da li da mu pljune u lice ili pobegne.

„Žao mi je zbog Mjura“, reče Grant. „On je... On je pravi govнар.“

„Nisam vas izdala Rusima.“ Glas joj zadrhta.

„Nisam to ni rekao. Ali jasno ti je zašto je Mjur nervozan. Neko je crvenima rekao gde smo. Šteta je što si ubila onog Rusa. Bilo bi korisno ispitati ga.“

Pogledao je. Pogleda i ona njega, besno i beskompromisno. „Imao je izbočinu pod jaknom i krenuo je rukom ka njoj. Šta bi ti učinio?“ „To je bila tablica.“

„Onda je sreća što je nisam pogodila.“

Posegnuo je rukom i sklonio joj pramen kose sa obraza. Nije ga zaustavila. „U svakom slučaju, Mjur više nije bitan." Povetarac prolete kroz gomilu pa Grant obuhvati dlanom plamen svece da se ne bi ugasila. „Nema ničega u tom svetištu. Ovaj trag se ohladio pre više hiljada godina. Ne samo da je hladan, zaleđen je u dubinama vremena. Možemo slobodno da odustanemo i da se vratimo na Krit." Iza njih, neko se diskretno nakašljao. Grant i Marina se okretoše ka Ridu koji ih je posmatrao pogledom izvinjenja. Sa svećom u ruci, ielovao je poput dečaka koji peva u horu na Badnje večē. „Mislim da se trag ipak zagreva." Grant i Marina su u neverici piljili u njega. „Kako?" Rid se potapša prstom po nosu. „Trag je u drevnim pričama." Nalešio se. „Samo treba pratiti svoj nos."

Poglavlje 10

TERMA, LEMNOS. SLEDEĆE JUTRO.

"Jesi li siguran u to?"

Stajali su u plitkoj dolini na kraju prašnjavog puta. Mesto je yy M bilo prijatno. Potok je žuborio dolinom u senci topola i čempresa. Ispred njih se nalazilo uredno, četvorougao, neoklasično zdanje. Granta je podsećala na švajcarske zgrade sa crvenim krovom, bleštavobelim zidovima, sveže ofarbanim vratima i uštirkanim zavesama. Sve je delovalo nekako zdravo i efikasno. Sve osim mirisa koji je zagađivao dolinu. Bio je to otrovni smrad sumpora.

„Možda i nisam" reče Rid. Zvućao je bezrazložno veselo. „Ali ovo su termalni izvori. Ne znam zašto mi to ranije nije palo na pamet. Koriste se još od rimskih vremena."

„Žao mi je što moram da te obavestim da termalni izvor nije isto što i vulkan. Čak su i drevni ljudi znali razliku."

Rid sleže ramenima. „Sve legende o smrdljivim stanovnicima Lemnosa verovatno imaju koren u nekoj vrsti kolektivnog pamćenja. Ako je hram bio ovde, mora da su prilićno smrdeli nakon devetodnevnih rituala."

Prepešačili su nekoliko kilometara od Mirine tog jutra. Nije se moglo bogzna šta pronaći u gradu tokom uskršnje nedelje, ali su Grant i Marina uspeli da skrpe nekoliko alatki, uljnu lampu, konopac i magarca koji će sve to nositi do banje u Termi. Sada su stigli i udisali vazduh koji Grantu nije delovao baš najzdravije. „Šta ćemo sad? Da pitamo čuvara da nije pronašao tri hiljade godina star meteor u kadi?" pokazao je ka zaključanim vratima i zatamljenim sobama iza zavesa. „Deluje zatvoreno."

„Praznik je." Rid pogleda unaokolo. „Ali termalni izvori nisu unutar banje. Voda se odnekud dovodi cevima. Hajde da pogledamo."

Kratak obilazak zgrada nije doneo nove informacije. Ostavili su Mjura sa magarcem i razišli se preko brda iza banje. Sumporni smrad je slabio. Nadvladao gaje gusti miris divljeg cveće. Koračali su znatno sporije kroz visoku travu. Izvor je nestajao na vrhu. Grant je proveo četvrt sata u uzaludnoj potrazi za mestom izviranja. Potom je seo na suncem okupanu stenu posmatrajući svoja stopala. „Staje ono tamo?"

Rid se pojavio iza njega, crvenog lica ispod šešira. Pokazivao je ka vrhu brda u obliku humke koji se izdvajao iz talasastog pejzaža. Dolina ga je skrivala, ali sa grebena se jasno video. Rid podiže dvogled koji mu je visio oko vrata i prisloni ga uz naočare, a zatim ga pruži Grantu koji nije bio siguran šta treba da gleda pa je izoštravao sliku dok se nije fokusirala.

„Na vrhu je krst." Čelični krst, visok oko dva metra, na mestu su ržala četiri lanca. Soko je stajao na prečki ulepšavajući se.

Grant je spustio dvogled. „Znam da nisam istoričar, ali zar nisu crkve nastale znatno kasnije od perioda koji nas zanima?"

„Da li si ikada bio na Rimskom forumu? Kada su hrišćani preuzeli carstvo, ozidali su paganske hramove i pretvorili ih u crkve. I dalje se mogu videti klasični stubovi ugrađeni u zidove. U Atini, Partenon neko vreme bio crkva, a zatim džamija za vreme osmanske vlasti. Obične zgrade se grade i ruše, ali sveta mesta opstaju." „Ništa nas ne košta da proverimo."

Pažljivo koračajući preko kamenja, popeli su se na vrh. Za grebena je izgledao kao običan vrh brda, ali kada su se približili oblik se promenio. Dalja strana kao da se strmoglavo spuštala. Kada su se još malo približili shvatili su da uopšte nema dalje strane. Cela strana bila je izdubljena, tako da je brdo izgledalo poput talasa koji

samo što nije poklopio zemlju. Pećina mora da je bila visoka bar trideset metara. Unutra je, skoro potpuno skriveno senkama, bilo majušno okrećeno dvorište sa crkvom.

„Sveto mesto“, promrmlja Rid.

Marina klimnu. „Kao da ga je priroda namenila u tu svrhu. Velika kamena materica ili peć.“

„Ako zaškiljim liči na vulkan“, primeti Grant.

„Pogledajte.“ Marina pokaza na stub kapije. Na zidnom mozaiku, na zlatnoj pozadini, plavim slovima je pisalo AHA nANATIA.

„Aja Panaija“, reče Rid. „Jedno od naziva za Bogorodicu. To znači potpuno sveta. Time se naglašava njen aspekt kao božjeg partnera u začecu Isusa. Ako ste skloni jeretičnom razmišljanju, možete zaključiti da je to ime izvedeno iz kulta svemoćne, boginje plodnosti koja je rodila bogove.“ Rid je spazio Marinin zgroženi pogled.

„Sa antropološke tačke gledišta, naravno.“

Prošli su kroz otvorenu kapiju u mali ograđeni prostor. Vazduh iznenada postade hladan kada su ušli pod senku brda, a svaki zvuk utrnu. Čuo se samo pljusak vode koja je iz cevi u obliku zmijske glave izbijala u mermerni umivaonik. Grant njušnu i oseti poznati miris pokvarenih jaja.

„Sumpor.“

Rid i Marina ga nisu čuli već su bili kod vrata crkve. Pritisnuli su kvaku i vrata se otvoriše. Grant krenu za njima.

Crkva je bila prosta. Niska duguljasta prostorija sa običnim zidovima, prozorima u obliku proreza i krovom u obliku polubureta. Snopovi osušenog cveća tiho su se raspadali u uglovima, a nekoliko tegli od crvenog stakla stajalo je na stepeniku pored oltara, mada su svece odavno dogorele. U zadnjem delu crkve nalazila se jedina ikona

Bogorodice, sa raširenim nogama i podignutim rukama kao da daje blagoslov. Iz zlatnog kruga na njenom stomaku posmatrao ih je Isus.

„Ako vam se ova poza čini poznatom, u pravu ste.“ Rid izvuče Pembertonov izubijani dnevnik i okrenu jednu od prvih strana. Skica je predstavljala ženu tankog struka, u dugoj suknji, golih grudi, sa zmijama obmotanim oko ispruženih ruku.

„Minojska boginja majka.“

„Ima bolje sise od Bogorodice", reče Grant. Nije pogledao Marinu, mada je krajičkom oka spazio da se prekrstila.

„Pogledajte figuru Hrista. Deluje kao da je u njoj u materici." Rid se okrenu obuhvativši pogledom celu unutrašnjost crkve. „Da li ste upoznati sa hinduističkim pojmom avatara? Aspekti bogova se menjaju kroz inkarnacije, ali osnovne, unutrašnje istine su večne."

Marina se namršti. „Ako ćeš odbaciti dve hiljade godina hrišćanstva, možeš li to bar da činiš napolju?"

„Nove religije su užasne svrake vole da grade na temeljima vera koje su uništile. Teološki i, hm, fizički." „Predlažeš li da demoliramo crkvu?" „Ne. Ali moramo da učinimo ono što arheolozi čine." „Šta to?" upita Grant. „Da dođemo do suštine stvari."

Rid je koračao prostorijom zagledajući teške podne ploče. Tri mea od oltara iznenada se spustio na koleno i počeo da grebe. Marina rant čučnuše kraj njega. U podu je stajao položen gvozdeni prsten. ?d ga je iskopao i povukao. Ploča se nije r^i pomakla. Okrenuo se i pogledao Granta. „Hoćeš li, molim te, ti da pokušaš?" Grant stade iznad kamena, blago čučnu i povuče. Pukotine oko loče su bile pune prašine. Mora da je godinama bila zatvorena. Metim, polako je popustila pod pritiskom. Pojavila se pukotina i Mana brzo gurnu lopatu u nju. Zajedno su nastavili da pomeraju ploču k je nisu pomerili dovoljno da čovek može da se provuče. Mračan or je zjapio.

„Pitam se šta ima tamo dole?"

Grant uze jednu od staklenih tegli i ubaci je unutra. Udarila je u nešto tvrdo, ali se nije slomila. Ohrabren, Grant proturi noge kroz otvor. Spustio se do ramena i tada su mu stopala dotakla zemlju. Glava mu je još virila kroz pod crkve, morao je da se promeškolji da bi video šta ima dole. Kresnuo je šibicu.

Stajao je na utabanom zemljanom podu, u niskoj odaji čije dimenzije su izgleda bile iste kao dimenzije crkve. Svuda oko njega kameni stubovi su izvirali iz zemlje podupirući pod crkve. Neki su i dalje bili neoštećeni i krunisani kitnjastim kapitelima, a drugi su u očigledno u nekom momentu pukli pa su morali da budu zacementirani, ili popravljeni grubim kamenjem. Po podu je bila razbacana slama, a nekoliko alatki je stajalo naslonjeno uza zid. Grant je prepoznao zidarsku mistriju, kofu, grabulje i kosu. Osim toga, prostorija je bila prazna.

„Ima li nečega dole?" Rid je provirio i zaklonio svetlost koja je dopirala odozgo. U isto vreme Grant oseti kako mu plamen prijti prste. Ispustio je šibicu i iznenada se našao u tami.

„Samo baštenski alat. Između ostalog kosa. Ima li ona neko simbolično značenje? Smrt? Grant pomisli na vetrokaz na vrhu paviljona kod Lordsa. „Vreme?"

„Verovatno je koriste za košenje trave." Ridova glava nestade, pa se nešto dnevnog svetla ponovo uvuklo unutra.

„Moraćemo da počnemo da kopamo."

Otišli su po magarca. Došao je i Mjur. Grant je obesio fenjere između stubova, dok je Marina zakucavala niz kočica u zemlju na metar od najudaljenijeg zida. Čučnuli su i zagledali se u zid ispod oltara pri treperavoj svetlosti fenjera.

„Crkva je vizantijska," objasnila je Marina. „Ali temelji su iz helenističkog perioda oko 200. godine p. n. e. kada su cvetali mnogi mistični kultovi." Pokazala je ka omalterisanom grubo isklesanom kamenju. Neki su nedostajali, cigle su popunjavale praznine. „Tu su izvršene popravke kada je izgrađena crkva. Ali moguće je da je nalazište mnogo starije."

Pokazala je liniju koju je obeležila kočicama. „Ovo je severni zid cre. Međutim, smatram da ima dokaza da je svetilište preorijentisano hrišćanskom periodu kako bi oltar bio okrenut ka istoku." Rukom e pokazala svaki zid pojedinačno. „Primećuješ li nešto drugačije na evernom zidu?"

Grant je piljio, pokušavajući da probije pogledom tamu iza stubova oji su blokirali svetlost fenjera. „Kamenje deluje manje i ne tako obro uklopljeno."

„Upravo tako." Marina je delovala zadovoljno. „Verovatno je dodato asnije kako bi se pregradili postojeći temelji u nešto dovoljno malo a podupre crkvu. Dvorište nam može dati bolje podatke o pravim imenzijama hrama. U tom slučaju, svetilište je bilo ovde negde."

„Hajde da počnemo."

Bio je to težak i spor posao. Nisu mogli da stoje uspravno, tvrdu zeju su morali da kopaju kratkim, nezgrapnim šiljcima. Nakon nekog emena, postoje zemlja razbijena, razvili su sistem po kojem su Marina, d i Mjur punili kofe zemljištem, a Grant ih je nosio i prosipao niz brdo. azduh u podrumu, koji je u početku bio zagušljiv, sada je počeo da ih avi. Marina je zavezala krajeve bluze na stomaku,

Grant je skinuo košuju i radio golih grudi. Čak je i Rid skinuo kravatu i zasukao rukave.

Grant je upravo iznosio još jednu kofu zemlje. Rid je ležao na travi, ošto su se on i Mjur smenjivali kako bi štedeli Ridove stare kosti i "jurovu povređenu nogu.

Grant krajičkom oka ugleda nešto u podnožju brda.

„Staje ono tamo."

„Gde?" Rid je gledao pravo tamo, ali ništa nije primećivao. Grant ije bio siguran šta vidi.

„Tamo." Ponovo se pojavilo u nizu brzih bleskova koji su im namiivali sa ivice grebena, blizu pocrnelog bora. Grant je pokušao da ih rebroji, pitajući se da li je u pitanju poruka. Ali kome?"

„Možda je u pitanju komadić folije iz kutije cigareta, ili slomljeno taklo", nagađao je Rid. „Ili nas neko posmatra. Idem da pogledam."

Grant navuče košulju i prikopča vebli oko struka. Sišao je niz padinu, pažljivo birajući put kroz prepleteno žbunje i klimavo kamenje. Pošto je gledao kuda gazi, kada je podigao pogled nije više video bleskove.

Prešao je mali potok u podnožju i počeo da se penje na drugu stranu. Usporio je kada se približio grebenu. Video je crne grane bora kako izviruju. Vetrić začarlija i donese miris divljeg cveća, trave i duvanskog dima. Neko je tamo. Međutim, ništa se nije čulo.

Prikradao se sleva, pokušavajući da priđe grebenu sa zadnje strane. Leptir mu prelete preko puta. U žbunju su zujale pčele i muve. Na bilo kom drugom mestu, dan bi bio savršen za ležanje na travi sa hladnim pivom i devojkom. Čvršće je stegnuo „vebli".

Na grebenu se iznenada začula rika motora. Zaboravivši oprez, Grant pretrča nekoliko preostalih metara i pogleda dole. Oblak prašine se polako slegao na tragovima koji su zavijali za sledeće brdo. Grant je zašao iza ugla baš na vreme da ugleda motocikl kako nestaje. Posmatrao ga je na trenutak, ali ništa nije mogao da učini.

Opsovao je i krenuo nazad. Našao je malo udubljenje u padini, baš ispod grebena koji gleda ka planini. Trava je bila poglela, a šest belih svitaka bilo je razbacano po zemlji. Grant podiže jedan i pomirisa ga, a zatim gvirnu niz kartonsku cevčicu. Bili su to opušci, ali bar dva centimetra cigarete bilo je prazno. Kao da proizvođač nije

mogao sebi da priušti da napuni više od polovine cigarete duvanom. I to jeftinim duvanom, pomisli Grant, omirisavši ga ponovo.

Samo na jednom mestu su pravili tako odvratne cigarete. I sam je popuštao nekoliko tokom svog kratkog boravka na Istočnom frontu, više zbog toplote nego zbog nikotina. Petorica koju su potopili u zalivu, očigledno nisu bili jedini Rusi na ostrvu.

„Posmatraju nas."

„Prokletstvo." Mjur hitnu opušak u mermerni umivaonik. Zašištao je i ugasio se.

„Koliko dugo su bili tamo?"

Rid trepnu. „Bojim se da ih nisam primetio."

„Obrati jebenu pažnju sledeći put." okrenuo se ka Grantu. „Misliš li da će se vratiti?"

„Možda. Nakon prošle noći, oklevaće da se suviše približe." „Nadajmo se."

Sunce je zalazilo. Oblaci su naišli sa zapada i nadletali brdo. Na putu da isprazni kofu, Grant je spazio da se sunce spustilo nisko između oblaka i mora. Izgledalo je poput razjarene crvene zbrke. Sledeći put kada je prošao, više ga nije bilo. Pala je noć, ali podrum je i dalje bio osvetljen fenjerima. Sada je rov oko zida bio visok skoro pola metra. Kada je Grant sišao, ostali su izgledali poput patuljaka koji iskopavaju utrobu zemlje.

Sada su napredovali sporije. Otkrili su gornje temelje i došli do donjeg nivoa, do širokih ploča postavljenih bez korišćenja maltera. Sada je zemlja bila tvrđa i puna krša. Morali su da uklanjaju komad po komad. Uskoro su im ruke bile potpuno izgrebane, nokti popucali, a mišići na izmaku snage.

U devet sati su napravili pauzu za večeru. Seli su u dvorište, drhteći na hladnom vazduhu i jeli hleb i sir koje im je vlasnik hotela dao tog atra. Nije bilo zvezda.

„Koliko duboko smo iskopali?", upita Grant. „Oni tesanici veliko kamenje veoma su stari." Marina je Ridovu Janu prebacila preko ramena. Oči su joj se caklile.

„Mora da smo blizu."

„Ako postoji nešto što vredi pronaći", upozoravao je Rid. Njegovo oduševljenje je nestalo pod pritiskom teškog rada. „Možda je u drugom delu hrama, možda smo u pogrešnom hramu."

„Postoji samo jedan način da se uverimo." Grant uze poslednji utlajaj vode i podiže ašov. „Idem da kopam."

Međutim, nije morao dugo da se trudi. Kopao je samo petnaestak linuta kada je udario u nešto. Kleknuo je u rov i počeo da sklanja zemlju rukama, pokušavajući da nađe ivice stene u koju je udario. Nije mogao da ih nađe. Uskoro je, radeći rukama i ašovom, otkrio ćelu tenu koja se protezala od jedne do druge strane rova.

Marina je uzela jedan od fenjera i spustila ga u rupu.

„Temelj." Opsovala je ispod glasa. „Ovo mora da je pod originalnog hrama. Još se vide tragovi dleta koje su koristili da ga izravnavaju."

„Bar ne moramo da kopamo dublje." Grant ispusti ašov i protrlja ruke pune plikova. „Prekasno je da siđemo nizbrdo. Moraćemo da sačekamo do jutra."

Grant je pokupio opremu i predao je Ridu. Marina ih je ignorisala. Stajala je do struka u rovu i pregledala zid, povremeno čisteći zemlju malom četkom. Kada je izneo poslednji komad alata, Grant se okrenuo. Marina je čučala pored zida, licem skoro priljubljenim uz kamen dok je nešto opipavala prstom. Međutim, njeno lice je bilo ono što ga je zaustavilo. Sijalo je čistom koncentracijom. Njene tamne oči su bile pune strahopoštovanja.

Grantov umor je nestao u trenutku. Prošao je kroz nisku prostoriju i pridružio joj se u rovu. Nije ništa rekla, samo ga je uzela za ruku i pritisnula je uza zid. Koža joj je bila topla, kamen hladan. Polako mu je pomerala ruku u vijugavom luku.

„Osećaš li to?"

Osetio je krivinu tananih useka u steni. Pomerio je ruku i bolje pogledao. Tri hiljade godina gotovo da su ih pohabale, bile su tek nešto više od senke, ali dodir rukom ga je uputio u pravom pravcu. Ponovo je dotakao zid. Izvrnuti mesečev srp. Bikovi rogovi.

„Moramo da izvučemo ovaj kamen." Marina je izvadila perorez i pokušala da zavuče sečivo u tanku pukotinu duž ivice kamene ploče.

„Mora da je teška tonu", reče Grant sumnjičavo. Ploča je bila široka skoro metar, visoka tridesetak centimetara i verovatno isto toliko duboka. „Biće ti potreban dinamit da je izvučeš."

„Mikenjani nisu imali dinamit." Marina je nastavila da čeprka nožem. Plašeći se da će sečivo pući, Grant izađe iz rova.

Mjur provuče glavu kroz rupu u podu crkve. „Hoćete li ćelu noć provesti dole?"

„Marina misli..."

Grant se okrenuo kada je glasan tresak odjeknuo podrumom. Marina je stajala u rovu sa nožem u ruci. Čak i pri slabom svetlu fenjera, video je da joj je lice prekriveno prašinom. Kamena ploča joj je ležala pred nogama, razbijena na tri komada od udarca u kameni temelj. Tamna rupa je zjapila u zidu.

„To je bio poklopac." Drhtala je verovatno da je jedva uspela da izbegne ploču u padu. „Neka vrsta vrata."

„Neko je zaboravio da podmaže šarke." Grant uskoči u rov. Otvor je bio iste veličine kao kamen koji ga je skrivao, visok toliko da se čovek jedva provuče. Zavukao je ruku unutra i opipao.

„Širi se malo sa one strane. Ne mnogo, verovatno samo koliko da se romeškoljiš." Uzeo je fenjer sa ivice rova i progurao ga kroz rupu. Vatra obasja atke kamene zidove iza kojih je vrebala tama. „Hajde da vidimo šta ima unutra."

Poglavlje 11

Kao da su ušli u poštansko sanduče. Grant se i ranije provlačio kroz uske prostorije jureći za dijamantima u Rodeziji tridesetih godina ali ništa slično ovome. Pogledao je napred i uvukao stomak. Migoljio se i koprcao kroz uska kamena usta, dok su ga Rid i Marina gurali odostraga. Provukao se. Legao je na stomak, teško dišući.

Nešto mu dotače članak, koji je još bio u podrumu, i on instinktivno šutnu.

„Zavezala sam ti konopac za nogu." Izgovori Marinin glas, već užasavajuće daleko.

„Ako pronađeš nešto, povuci ga dva puta. Ako se zaglaviš, povuci ga tri puta i mi ćemo te izvući."

Grant se nije pomučio da odgovori. Bio je u tunelu, višem od rupe kroz koju se upravo provukao, ali ne mnogo širem. Išao je na sve četiri, ali leđa su mu grebala tavanicu. Nije bilo kamenja niti maltera. Mora da je tunel prokopan direktno u steni.

„Bar nema opasnosti da će se urušiti", težio se.

Krenuo je napred. Tunel nije bio dovoljno visok da drži lampu, morao je da je gura ispred sebe. Vazduh je bio ustajao. Niko ga nije udisao tri hiljade godina. Više ga je brinuo kiselkasti miris gasa.

„Gde je kanarinac kada ti je potreban?"

Nastavio je da puzi. Jedini zvuk koji se čuo bilo je grebanje fenjera po podu kada bi ga gurnuo napred, i šuštanje njegove odeće koja se tare o zidove. Onaj ko je prosekao tunel odradio je izvanredan posao. Nije skretao već se probijao pravo kroz srce brda. Pokušao je da zamisli ljude koji su ga klesali. Koliko im je vremena bilo potrebno, s obzirom na to da su koristili kamene čekiće i bakarna dleta?

„Šta su pokušali da postignu?" upitao se naglas. Da li je vredelo?

Odmahnuo je glavom. Ispred njega, nešto je zasijalo pri svetlosti fenjera. Privukao se bliže, gurnuo fenjer, a zatim ga cimnuo nazad da ne bi pao. Ispred njega se prostirala sjajna lokva vode usečena u pod tunela. Grant ispruži ruku i podiže fenjer iznad vode. Bila je prozirna. Svetlost fenjera je dopirala do dna, na otprilike metar dubine. Bilo bi lako proći kroz nju, osim što su se na drugoj strani i tunel i lokva naglo završavali stenovitim zidom.

Grant je posmatrao par trenutaka, a zatim cimnuo desnom nogom dva puta. Bio je to veoma nezgodan manevar u tako uskom prostoru. Na trenutak se zapitao da li su osetili. Zatim je iza sebe začuo buku, činilo se veoma udaljenu. Bilo je to stenjanje nekoga ko pokušava da se provuče kroz tunel.

Dok je čekao, ponovo je obratio pažnju na tunel. Mora da se puni sa nekog podzemnog izvora. Inače bi voda isparila tokom tolikih stoleća. Da li je u pitanju isti izvor koji puni izvor u crkvenom dvorištu? Nagnuo se preko vode, koliko god se usudio. Imala je sumporasti miris. Ako je voda odnekud uticala, onda...

Spustio je fenjer tako daje skoro dotakao vodu. Bilo je teško videti bilo šta pod tim uglom, ali delovalo je kao da suprotni zid lokve ne dopire sve do dna. U stvari, činilo mu se da vidi tamnu senku otvora pri dnu.

Iza njega, buka koja je postajala sve glasnija iznenada prestade. Nečija ruka ga je stegnula za stopalo pa se okrenuo. Tamne oči su ga posmatrale iz mraka.

„Evo nas. Tezej i Arijadna u lavirintu."

„Nadajmo se da Minotaur nije kod kuće."

Grant se prevrnu na stranu i priljubi uz zid kako bi Marina mogla da prođe. Širom je otvorila oči.

„Šta ćemo sada?"

„Mislim da nisu prokopali ovaj put samo zato što su bili žedni. Odveži mi pertle na čizmama." Grant pokaza senku na dnu lokve, mada Marina nije mogla da je vidi.

„Dole je otvor. Pogledaću kuda vodi."

Marina mu je svukla čizme ostavivši konopac koji je i dalje bio vezan za članak. Nije skinuo odeću pošto za to nije bilo dovoljno mesta.

„Budi pažljiv." Glas joj je zazvučao tiho i šuplje u tmini.

Grant se povuče napred i skliznu u vodu. Bila je topla, kao kod termalnih izvora. Potopio se uživajući u osećanju prostora. Mogao je čak i da se okrene i pogleda Marinu. Dopuzala je do ivice vode. Lica im se na trenutak gotovo dotakoše.

„Daj mi dva minuta", reče on. „Zatim povuci svom snagom."

Voda mu prekri glavu kao poklopac kovčega. Zaronio je ka dnu, pipajući rukama dok nije osetio otvor. Činilo se da je iste veličine kao tunel dovoljno širok za kretanje napred, suviše uzak da bi mogao da se okrene. Provukao se, udarivši kolenom po stenovitom dnu. Minerali iz vode su mu pekli oči, pa ih je zatvorio. Ionako nije imalo šta da se vidi. Mogao je samo da se odbacuje rukama od strane tunela koje je voda glačala vekovima, i da nastavi napred.

Dva minuta. Koliko je to? Kako da na mestu bez svetla, bez zvuka bez orijentacije za gore i dole, izmeri vreme? Grant nije mogao da pret postavi koliko dugo je bio dole niti koliko daleko je otišao. Zar je bitn ako ne zna koliko daleko je otišao? Prvo je pokušao da broji koliko put se odgurnuo, ali brzo se zabrojao. Bol mu je navirao u plućima, zamh mu je oslabio. Moraće ubrzo da krene nazad. Dva minuta.

Tunel se proširi. Zidovi se povukoše izvan njegovog dohvata i po slednji dodir sa čvrstim svetom prestade. Lebdeo je u bestežinskom bezvremenom, besmislenom prostoru. Sve je zaboravio i postao ništa. Bio je sam sa bogovima, bio je majušna riba koja juri napred dok j vuče sudbina koju ne može da razume.

Glava mu bolno odzvoni. Mora da je dopluta na površinu i udari glavom u stenovitu tavanicu. Pluća su mu gorela, međutim, kada j razdvojio usne nagutao se vode. Nije bilo vazdušnog džepa. Da li je u plućima imao dovoljno vazduha da se vrati.

Otvorio je oči i piljio uprkos peckanju. Ispred njega, voda je svetlucala. Bila je to najtoplija, najbolja svetlost koju je ikada video. Želeo je da joj se približi. Znao je da će sve biti u redu ako uspe da stigne do tamo. Bolje nestala. Telo mu se

opustilo. Ponovo je zaplivaao, kao u snu. Zlatna svetlost je sada bila bliže, svuda unaokolo. Plivao je nagore...

Glavom je probio površinu uz pljusak i dahtaj olakšanja. Bol je ponovo navirala, ali ovaj put je udahnuo vazduh kada je otvorio usta. Gutao ga je zatvorivši oči pred vodom koja mu je pljuskala po licu. Tek kada su se pluća zadovoljila, kada više nije osećao kao da će se raspasti, obrisao je oči i otvorio ih.

Svetlost mu je pržila očne jabučice, a vreli dah mu je oprljio lice. U strahu je zaplivaao unazad dok je plamen buktao ispred njega, a kapi vode se šišteći pretvarale u paru. Zatvorio je oči, a zatim ih otvorio samo malo. Izronio je u bazen u maloj odaji, ali umesto stenovitim, ova je bila zatvorena vatrenim zidom.

Zapanjeno je udahnuo. Plamen kao da je izlazio iz kamena. Zidovi su bili crni od čađi, izvajani poput istopljenog voska.

Grant je ispružio prste dok nije dotakao dno. Nije bilo duboko. Ustao je i dalje se diveći vatri, i skoro istog trenutka pao, pošto ga je konopac povukao za nogu.

Marina. Divlje je zapljuskao, grabeći zid. Marina je bila jaka snažno je vukla.

Mogao je samo da se drži, očajnički se boreći da se ne vrati u tunel. Činilo mu se da će mu otrgnuti nogu. Pokušao je da se oslobodi petlje, ali bila je suviše čvrsta, nije mogao da je dohvati rukama, a da ne izgubi oslonac. Zato se samo držao, nečujno izgovarajući molitvu.

Konopac se umirio. Grant ga povuče dva puta nogom, sačeka nekoliko sekundi, pa ponovi. Trenutak kasnije je osetio dva trzaja u znak odgovora. Konopac se ponovo zategao. Zatim je počeo da se trza poput žice na gitari dok se Marina vukla duž njega, ruku pred ruku. Grant se i dalje držao za zid kako bi joj služio kao sidro. Bila je sve bliže. Zatim je rukom obuhvatila njegov list, pustila, i izronila kao delfin.

Podigao je ruku da je zaštiti od plamena na drugom kraju.

Stresla je vodu sa glave i sklonila kosu sa lica.

„Pažljivo" upozori je Grant. „Polako otvori oči."

Uzdahnula je tako glasno da je odzvonilo prostorijom. „Šta je to?"

„Gasni otvor." Pošto je razmislio, Grant se setio jedne večeri koju je proveo pored vatre u blizini Zambezija, sa grupom geologa kompanije za pronalazak dijamanta.

„Metan prolazi kroz rupe u stenama i spontano se zapali. Niko ne zna kako to funkcioniše. Navodno..." Otkopčao je košulju, skinuo je i smotao. Brzim pokretima

se probio kroz vodu i pritisnuo zamotuljak uz plamen na mestu izbijanja gasa. Uz šištanje pare, pećina utonu u tamu.

Grant ukloni košulju i povuče se, udarivši pravo u Marinu. Vrisnula je i zgrabila ga za gole grudi kako bi održala ravnotežu. Njene bradavice se pribiše uz njegova leđa. Natopljena bluza nije predstavljala naročitu prepreku. Ali u ovom momentu nije mogao u tome da uživa. Plamen je suknuo u trenutku, postojano i konstantno kao gasni kamin u dnevnoj sobi neke kuće u predgrađu.

„Uvek se iznova upali“, divio se. „Baš kao što su rekli.“

„To je opasno.“

„Ne treba je predugo prekrivati, da se gas ne bi nagomilao.“ To je podstaklo novu misao. „Ali ako gori, mora da dobija vazduh odnekud. Voda zatvara put kojim smo došli. Mora da je nešto sa druge strane.“

Preko volje je povukao Marinu iz zagrljaja, zakoračio napred i ponovo prigušio plamen. U tami iza njega se začuo pljusak, a zatim je ugledao varnicu. Svetlost je obasjala pećinu pošto je Marina podigla upaljač. Videli su da se tamni tunel nastavlja sa druge strane gasnog otvora.

Grant skide konopac sa članka i predade ga Marini. „Čekaj ovde.“

Odmahnula je glavom. „Nećeš dole ići sam.“

Nije bilo vremena. Gas je već počeo da curi u pećinu ako dopre do upaljača, oboje će doslovce biti sprženi. „Moram. Gasni otvor ne smemo ostaviti zatvorenim.“

Neko će morati ponovo da ga zatvori ako se budem vratio. Kada se budem vratio“, ispravio se.

Grant se izvuče iz vode, pažljivo kako ne bi pomerio košulju i odgurnu se napred. Par sekundi kasnije osetio je vrelinu na stopalima kada je Marina sklonila košulju. Sada je video prolaz. I dalje je bio nizak i uzan kao i ranije, ali vazduh je bio svežiji. Prepoznao je strujanje povetarca na licu. Nastavio je brže, puzeći preko senki koje je plamen bacaо pred njega.

Tunel se završavao novim stenovitim zidom. Ovaj put nije bilo bazena sa vodom. Okrenuo je glavu. Svetlost iz gasnog otvora je ovde jedva dopirala, ali tračak je ipak opstao u vazduhu. Kada su mu se oči privikle na tamu, učinilo mu se da vidi krug svetla, šupljinu, iznad sebe na krovu tunela. Podigao je ruku i nije osetio ništa osim naleta "adnog vazduha.

Opipao je ivicu otvora iznad glave. Crni bazalt bio je gladak, uglačan do sjaja koji nije izbledeo nakon trideset vekova tame. Otvor je bio koro savršeno okrugao, ali izuzetno uzan. Uži od useka kroz koji se provukao da bi ušao u tunel.

„Nemam kud“, reče sebi. Otkopčao je pojas i skinuo pantalone. Ako misli da prođe, mora da skine svaki mogući centimetar. Uvukao je stomak i spustio se u čučanj direktno ispod rupe. Zatim je podigao ruke iznad glave spojivši ih, poput gnjurca koji se sprema da zaroni, i ustao.

Otvor je bio uzan poput omče. Koprcao se i migoljio, gurajući se centimetar po centimetar. Stena nije bila baš onako glatka kako mu se učinilo. Male nepravilnosti postale su oštre kao žilet i grebale su mu kožu. Stisnuo je zube. Krv je bar podmazivala ivice rupe. Provukao je ramena, zatim rebra, mada se činilo da mu je to izbilo sav vazduh. Sada je mogao da koristi i ruke. Bila mu je potrebna sva snaga koju je imao da provuče kukove. Ako uopšte mogu da prođu. Možda će ostati arobljen, nesposoban da se pomeri gore ili dole, sve dok mu meso ne struli i omča konačno propusti skelet.

Nešto popusti ne u njemu, hvala bogu, već oko njega. Provukao se. Konačno se izvukao nag, krvav i mokr u najneverovatniju prostoriju koju je ikada video.

Poglavlje 12

Ispod nečega što je izgledalo kao ogromna košnica. Bila je to okrugla kamena odaja čiji zidovi su se sužavali ka tavanici do određene tačke visoko iznad njega. Direktno ispod, nekoliko metara od mesta na kojem je ležao, velika okrugla rupa je poput bunara izdubljena u podu. Međutim, na dnu nije bilo vode. Bio je to vatreni bunar.

Plamen je lizao ivice dok je veliki gasni prsten osvetljavao celu odaju tamnonarandžastim sjajem. Sa jedne strane, baš ispred otvora kroz koji je Grant dopuzao, par kamenih rogova je stajalo na monolitskom kamenom oltaru. Grant krenu duž zida. Dekoracije su bile nezamislivo složene. Obruči koncentričnih ukrasnih krugova bili su potpuno ispunjeni menažerijom ptica i životinja ugraviranih u kamen. Bile su umrljane od čađi, ali i dalje jasne. Na jednom od

nivoa Grant je razabrao gnomske figure kabira sa smešno velikim udovima kako plešu i terevenče pri svetlosti vatre. Na nivou iznad tog armije su marširale u rat, a seljaci sakupljali leševe po poljima. Izgubljena civilizacija besprekorno je sačuvana u kamenu. „Grante?”

Glas je odjekivao kroz kupolastu odaju, ali brzo ga je zamenio zapanjeni uzdah.

Marina je promolila glavu kroz otvor na podu i sada je širom otvorenih očiju piljila u ono što ju je okruživalo. Oči joj se još više širiše kada je ugledala Granta.

Nasmejala se kratko i skrenula pogled ocrvenevši. Grant se prisetio da je i dalje go kao od majke rođen.

„To sam sve već videla”, rekla je, pokušavajući da zvuči nonšalano mada joj nije uspevalo.

„Čekao sam da počnu neopisivi obredi.”

„Mislim da si zakasnio.” Izvukla je pantalone iz rupe i dobacila ih njemu reko prostorije. „Evo. Pokrij se pre nego što kabiri postanu ljubomorni.”

Grant se obuče. „Mislim da sam ti rekao da čekaš pored gasnog otvora.”

„Ne mogu da dozvolim da poremetiš stvari na lokaciji pre prave heološke istrage.”

„Prizor je neverovatan.” Posegao je izvukavši je iz rupe. „Možeš li a se vratiš nazad kroz tunel?” Nadam se.”

„Bolje idi po ostale. Ne bi želeli ovo da propuste.”

Na Grantovo razočaranje, Marina je mogla da se provuče kroz uzan or bez skidanja. Štq se tiče Rida, on je iskočio iz rupe kao čupoglavac kutije. Daleko od toga da je doživeo traumu tokom teškog prolaska oz tunel, u stvari to kao da ga je napunilo energijom. Skakutao je po daji kao dečak u prodavnici igračaka. Sve je pregledao i romorio uzvike ahopoštovanja ispod glasa. U jednom ćošku je pronašao par tronogih, ozdenih posuda. Noge su im bile povijene poput stabljika.

Potom u dvor Hefestu srebronoga Tetida stiže

U kuću zvezdanu, večnu, med božjim dvorima slavnu,

A sam je sebi hromac sagradio od medi kuću.

Nade gay a on se znoji i hita, uz mehove svoje

Vrti se, tronožaca u svemu dvadeset pravi

Da mu uza zid stoje u odaji tvrdoj i lepoj.

„Baš kao što je Homer opisao. Ono mora da je bio prvi centar kulta, pre nego što se premestio na obalu." Odmahnuo je glavom u čudu. Upravo smo primljeni u klub koji nije dobio novog člana dve hiljade godina."

„Srećom, nije bilo nikoga ko bi glasao protiv nas." Mjur je provirio iz rupe. Grant i Marina ga izvukoše.

„Neki elementi rituala su očigledno nedostajali..." Rid začuta i zagleda se u ukrasnu prugu. „Tunel kojim smo prošli je svakako put za inicijaciju u kult. Prvo simbolična smrt u vodi..."

„Gotovo da nije bila simbolična", reče Grant, prisativši se potpune praznine u crnoj lokvi. „Mislio sam da voda treba da pročisti telo."

„Izvesnim drvenim ljudima smrt i pročišćenje su bili neraskidivo povezani. Voda koja čisti telo i dušu može i da obriše sećanje. Da bi neko stigao u Had morao je da pređe Letu, reku zaborava. Grci su smatrali da je zaboravljanje sopstvenog identiteta isto što i smrt. I danas, tokom hrišćanskog krštenja, funkcija vode nije samo da pročišćava. Kada te potope u nju, umireš zbog grehova. Zatim vatra zapali novi život, probiješ se kroz uski porođajni kanal i izbiješ ovde, go kao od majke rođen. Pratulaj, ponovo rođen u svetim misterijama Hefesta i njegovih sinova Kabira."

„Sve je to veoma interesantno", reče Mjur. „Ali trenutno je bitna samo jedna misterija jebeni meteor."

Razišli su se po svetilištu. Grant i Marina su se kretali duž zidova, zavirujući u svaku nišu, proveravajući svaku senku. Mjur je krenuo na drugu stranu. Rid je delovao čudno odvojeno od tog posla. Uspeo je da provuče bateriju kroz tunel, i sada je zadovoljno posmatrao rezbarije na zidu, birajući zrakom svetla pojedine figure.

„Ovamo."

Grant se pridružio Mjuru na drugoj strani prostorije, iza oltara sa rogovima. Mislio je da je u pitanju još jedna niša, ali to su zapravo bila vrata koja su vodila u malu bočnu prostoriju. Bila je kvadratnog oblika, mnogo običnija od prethodne, sa samo jednom reljefnom trakom duž zida. Poveći kamen ravnog vrha tvrdi, plavičasti kamen uzdizao se na sredini prostorije do visine kolena. U zadnjem delu prostorije u podu se nalazilo udubljenje u obliku činiye, široko tridesetak centimetara. Komadi grnčarije su ležali svuda okolo.

„Staje ovo?" upita Grant. „Još jedno svetište."

„Mislim da je u pitanju primitivna peć." Marina se provukla između njih, kleknula pored udubljenja i zavukla ruku unutra. Kada ju je izvadila, bila je garava.

„Mislim da mogu da pogodim šta se desilo sa meteorom."

„Šta?" Mjur se okrenu, očima je vršio premetačinu prostorije. Međutim u Marininom glasu nije bilo trijumfa, samo umora i rezignacije. Grant je pratio njen pogled ka tamnim čeljustima peći.

„Rekao si da su testovi pokazali da je meteor, osim elementa 61, bio uglavnom sastavljen od gvožđa."

Užasna misao probijala se kroz Grantov um. „Rekla si da je u pitanju bronzano doba", pobunio se. „Mislio sam daje gvozdeno doba nastupilo kasnije."

„Istina." Rid je stajao na do vratku. Podigao je obrvu zbog misli koja mu je odvukla pažnju. „To je veoma zanimljivo ideja o gvozdenom dobu originalno potiče od pesnika Hesioda. Bio je savremenik Homera. Po njemu to nije imalo nikakve veze sa tehnološkim napretkom, već sjajem jedne civilizacije. Smatrao je da se stvari odvijaju unazad. Da civilizacija ide od lepih dostignuća zlatnog doba, preko srebrnog i bronzanog ka grudvastoj ružnoći gvozdenog doba. Tek smo mi, u svom naučno orijentisanom vremenu, počeli da posmatramo gvožđe kao napredak. Čvršći, oštrij, jeftiniji mnogo bolji materijal za oblikovanje oružja, mašina i bodljikave žice.

„Siguran sam da je to veoma fascinantno, profesore." Mjurov glas bio je napet od nestrpljenja. „Ali, recite vi meni da li su Mikenjani mogli da obrađuju gvožđe?"

Rida ovo pitanje kao da je iznenadilo. „Naravno da jesu." „Rekli ste da je u pitanju bronzano doba." „Novo doba ne počinje kada kazaljka otkuca ponoć. Gvozdeno doba, bronzano doba, kameno doba nazivamo ih tako da bi nam bilo lakše da ih proučavamo. Prelaz od jednog do drugog je bivao postepen i sporadičan. Trajao je decenijama, ponekad i stolećima. Tu je i pitanje izvodljivosti. Nije teško obrađivati gvožđe, samo ga treba ugrejati do određene temperature. Teško je izdvojiti gvožđe iz rude."

„Najraniji komadi obrađenog gvožđa su obavezno meteorskog porekla", potvrdila je Marina. „Sečiva sekira, vrhovi strela, noževi... U stvari, egipatski izraz za gvožđe u prevodu znači metal sa neba. Nisu znali za drugi izvor."

Granta obuze iscrpljenost. Napolju, tamo gde vreme nije stajalo tri milenijuma, mora da je već nastupila ponoć. Seo je na kamen ravnog vrha i upiljio se u zemlju. „Znači, Mikenjani su pronašli ovaj sočni grumen gvožđa pomešanog sa elementom 61 u hramu na Kritu i doneli ga ovde...”

„... kako bi ga istopili.” Marinine reči su odzvanjale prostorijom.

„Naravno. Pa morali su. Verovatno sedište na nakovnju na kojem su ga oblikovali.”

Svi su piljili u Rida, pometeni njegovim veselim, skoro uzbuđenim ponašanjem. On je, za uzvrat, bio potpuno zbunjen njihovom sumornošću. „Zar vam nisam rekao? Dođite i pogledajte.”

U glavnoj odaji Ridova baterija je igrala preko izrezbarenog kamenog obruča u visini glave. Žuti zrak je produbljivao senke oko izrezbarenih figura, tako da se činilo da oživljavaju i iskaču iz svojih kamenih ramova.

„Jedni od drugih svoje odvlačili mrtve junake. Sećate li se tih stihova iz Ilijade u Pembertonovoj beležnici?”

„Rekao si da taj deo opisuje Hefestovu radionicu.”

„Jesam li?” Rid je zvučao iznenađeno. „Pa, da. Na izvestan način to jeste istina. Tačnije rečeno, u pitanju je opis komada metala koji Hefest kuje u svojoj kovačnici. Da li znate šta je ekfrazo?”

„Ne.”

„Ekfrazo je mesto u tekstu gde pesnik prekida naraciju zbog dugog, detaljnog opisa nekog dragocenog artefakta, obično oružja ili oklopa.”

„Drugim recima, pravi digresiju”, reče Mjur.

„Digresiju u odnosu na priču, niožda ali to je sastavni deo poezije. Neki od najdramatičnijih momenata u celom Homeru su upravo ove ekfrazo. Najduža, najveličanstvenija od svih, dešava se na Lemnosu

Hefestovoj radionici. On kuje štit, ukrašavajući ga nezamislivo složenim rezbarijama. U pitanju je pravi svet u malom. Tu su scene iz svakodnevnog života i scene iz rata. Nešto između Brojgelovih slika i tapiserije iz Bajea. Muškarci i žene igraju i terevenče u gradovima, dok se pravnici i političari raspravljaju na trgu. U poljima je vreme žetve, žito se žanje, a od grožđa se pravi vino. Čobani isteruju ovce na pašnjake. Vojske napadaju, vode se ratovi. Sve to je predstavljeno na štitu.”

Dok je Rid govorio, Grant je imao neverovatan osećaj da lebdi negde iznad realnosti. Snop svetla je kružio prostorijom, osvetljavajući ploču po ploču, tako da je svaka bila osvetljena bar delić sekunde. Slike su mu se stapale u umu, poput sličica filma, stvarajući panoramu sveta. Sve je tu: mladići i gipke devojke koje igraju, toliko životni da je delovalo kao da se njišu pri svetlosti baterije. Volovi su vukli plugove preko polja, iz brazda je nicala pšenica koju su goniči, naoružani srpovima, želi i vezivali u snopove. Niz ljudi zavijao je preko dalekih brda do velikog grada, gde su se dve vojske tukle pod zidovima. Ispod lisnatog hrasta, sapeti bik je mirno sedeo, dok su žene plele trake oko njegovih rogova, a muškarci oštarih noževa.

Svetlo baterije zaustavilo se kada je Rid završio opis. Film je bio gotov, pećina je ponovo postala nepokretna.

„Mislio sam da je u pitanju bajka“, reče Grant.

„I ja. Ali ovo...“ Rid je govorio oprezno, testirajući svaku reč kao da ne veruje da će ona moći da nosi težinu svog posrednog značenja. „Homer upravo ovo opisuje. Upravo ovde.“

„Na štitu?“

„Na Ahilejevom štitu.“ Izgovorio je to ime sa čuđenjem. „Ima smisla. U bronzanom dobu gvožđe je bilo najređi metal četrdeset puta vredniji od srebra. Pronalazak tako velikog komada kao što je bio meteor mora da je bio poput pronalaska dijamanta Kohinor. Ne bi ga istopili zbog peroreza i sekira. Pretvorili bi ga u nešto izuzetno nešto legendarno. Nešto o čemu će pesnici pevati generacijama, što čak ni tri hiljade godina neće izbrisati iz sećanja.“

Rid se naslonio na oltar. Kameni rogovi širili su se iza njega poput krila. „Gde ćemo pronaći štit?“ upita Grant.

Poglavlje 13

Da biste razumeli priču, morate biti svesni nekih stvari.“ Rid je okrenuo bateriju nazad ka rezbarijama na zidu, ka vojskama pod gradskim zidinama. „Grci koji su otišli pod Troju predstavljali su krem grčkog društva svog vremena. Menelaj, kralj

Sparte, čija žena je Jelena Trojanska. Njegov brat, Agamemnon, visoki kralj Mikene. Odisej, genije strategije i Ajant, jak kao bik. Ali veći od svih njih, čovek bez kojeg Grci nisu mogli da pobeđu, bio je Ahilej."

„Uvreženo je verovanje da Ilijada priča celu priču o Trojanskom ratu: hiljade brodova, desetogodišnja opsada, smrt Ahileja i pljačkanje grada." Rid napući usne. Bio je to izraz čoveka umornog od neprestane borbe sa neznanjem. „U stvari, Ilijada obuhvata dve nedelje tokom poslednje godine opsade. Agamemnon i Ahilej se posvađaju oko podele plena u ovom slučaju robinje i Ahilej odbije da se bori da bi pokazao grčkoj vojsci da ne mogu bez njega. To se i desilo. Trojanci, predvođeni princem Hektorom, svojim najvećim junakom, skoro satiru Grke. Ahilej odbija da promeni mišljenje, ali njegov dobar prijatelj Patroklo obuče njegov oklop i ode u bitku. Svi misle da je u pitanju Ahilej. Stvari se preokreću, sada sve ide na ruku Grcima. Sve će pokvariti Hektor koji ubija Patrokla i odnosi oklop."

Baterija je i dalje kružila duž zida do sledeće ploče. Sada su vojske posmatrale jedna drugu preko velike reke, koplja su letela dok su kočije dovozile pojačanja. „Ahilej je u škripcu. Očajnički želi da se osveti Hektoru, ali nema oklop. Zato njegova majka morska nimfa Tetida odlazi u Hefestovu kovačnicu na Lemnosu i poručuje novi oklop i oružje. Bez sumnje, štit je najistaknutiji komad, ali tu su i štitnici za noge, grudni oklop i šlem. Odgovarajuće opremljen, Ahilej nalazi Hektora na bojnopolju, bori se sa njim i ubija ga. Zatim vezuje leš za kočiju i vuče ga oko grada dok trojanski kralj Prijam, Hektorov otac, ne dođe u njegov šator i moli ga da mu vrati telo sina. Ahilej a toliko pogodi starčev bol da zaboravi na bes, te mu vrati telo. Kraj priče, svi su živeli srećno do kraja života. Osim što većina, naravno, nije živela srećno do kraja života."

„Mislio sam da Ahilej umire kada ga otrovna strela pogodi u petu."

„Zapravo", reče Rid, „to je veoma česta zabluda. Ahilejeva peta je mit."

„Sve je jebeni mit", reče Mjur sa omalovažavanjem.

Rid je delovao iznervirano. „Dolazim do toga. Pokušavam da objasnim da Ahilejeva peta nije deo originalne legende. Nema nikakvih nagoveštaja u najranijim izvorima da je pogođen u petu, ili da je bio posebno ranjiv u petu. To se ne javlja ni u jednom pisanom izvoru sve do prvog veka nove ere, sedam ili osam

vekova posle Homera. Homer nije ispričao priču o Ahilejevoj smrti. Ilijada se završava pre, a Odiseja počinje nakon njegove smrti."

„Ako Homer ne govori o tome, ko govori?"

Rid se nagnu napred. „Do kraja klasičnog perioda, Homer postaje apsolutni kamen temeljac grčke civilizacije. Njegovi spevovi su poput Biblije, Šekspira i kralja Artura zajedno. Ali Homer nije izmislio tu priču, on je samo prilagodio svojoj poeziji. Priče o Troji su već postojale u verzijama koje su se preklapale, često i protivrečile jedna drugoj, u pesmama, mitovima i legendama. Njegova interpretacija je u početku bila jedna od mnogih. Postepeno je postajala najvoljenija verzija, zatim najautoritativnija. Takva je bila moć njegove poezije.

„Međutim, i ostatak tradicije je preživeo. Homerovi spevovi inače ne bi imali smisla. Ostalo nam je mnogo literature od drugih pesnika, autora i dramskih pisaca koji su za temu uzimali Trojanski rat: Sofokle, Eshil, Vergilije da ne govorim o Šekspiru, Tenisonu, Čoseru... Lista se proteže u nedogled zato što se o toj temi i dalje piše, više od dve i po hiljade godina nakon Homera." „Šta se desilo Ahileju?"

„Tradicija beleži da ga je ubio Paris verovatno pogodivši ga strelom u nogu dok se borio kod kapije Troje. Po rezimeu u Odiseju Grci su ga potom kremirali i odložili njegov pepeo u zlatnu urnu, zakopavši je blizu ulaza u Dardanele.

Tad besprekora hum i velik nad kostima vašim Nasusmo miArgejci, kopljonosna junačna vojska Kraj Helesponta, na rtu, na visokom onome bregu, Da ga vide već iz daljine putnici morski Koji žive još danas i koji će docnije doći.

Grant podiže pogled. „Da li je grobnica još tamo?"

„Ima grobnica na obalama Bosfora", odgovori Marina. „Arheolozi su ih iskopavali, ali nikada nisu našli ništa značajno. Svakako nisu pronašli štit."

„Osim toga", dodade Rid, „u gvozdenom dobu se praktikovala kremacija.

Mikenjani su svoje mrtve zakopavali u grobnicama. To je anahronizam u spevu, u protivnosti je sa hronologijom"

Mjur ustade. „Anahronizam? Sve je jebeno hronološki poremećeno. Pokušavamo da pronađemo nešto od vitalnog nacionalnog značaja, a sve što imaš da ponudiš je hokuspokus i tri hiljade godina star trag. Nije bitno da li je Ahilej pogođen u petu li glavu, niti da li je kremiran ili sahranjen. On nije postojao."

„Neko je postojao." Ridov glas bio je beskompromisan. „Možda se nije zvao Ahilej, peta mu verovatno nije bila ranjivija od ostatka tela i sumnjam da mu je majka

bila morska nimfa. Ali neko jeste postojao. Ako su kovači sa Lemnosa iskovali taj štit, iskovali su ga za nekoga. Za neku izuzetnu ličnost, vrednu tog neprocenjivog i svetog dela oklopa. Za nekoga ko će inspirisati nastanak priča i legendi, ma koliko se one iskvarile i izmenile vremenom. Za nekoga čiji život je ostavio neizbrisiv trag u istoriji."

„U istoriji? Mislio sam da govorimo o književnosti. O mitu."

„Pre sto godina svi su mislili da je Trojanski rat mit. Potpuna izmišljotina. Onda je Šliman počeo da kopa. Nije imao uzaludne pokušaje i poeške, nije istraživao godinama. Otišao je pravo do Troje i zabio ašov u zelju. Zatim je otišao u Miken, u Agamemnonov grad, i učinio istu stvar."

Grant se promeškolt. „Kako je znao gde da kopa?"

„Svi su znali." Rid odluta do centra prostorije. Obasja ga svetlost koju pravio plamen gasa. „To je ono što je izuzetno. Znanje nikada nije bilo gubljeno. Još imamo vodiče od pre dve hiljade godina koji opisuju me turistima iz klasičnih vremena. Izgubljena je bila samo vera ubeđeje da su priče istinite. Šliman je trebalo samo da poveruje, i to je sve."

Mjur ugasi cigaretu na oltaru i hitnu je u vatru. „Dobro." Rugao e. „Šta želiš da učinim? Da odem u Tursku i iskopam svako brdašce potrazi za štitom?"

„Nema potrebe za tim." Ridov glas je sada bio blaži. „Ako su priče tinite, štit ionako nije tamo."

„Rekao si da je Ahilej sahranjen kraj Troje."

„On jeste, ali štit nije. Bio je suviše vredan. Grci su održali takmičeje da bi odlučili ko će ga naslediti. Odisej je pobedio."

„Isuse Hriste zar ovome nema kraja? Staje on učinio sa štitom?"

„Niko ne zna. Na tom mestu Ahilejev štit nestaje iz legende. Odisej i naravno, još tu. Sledi njegovo desetogodišnje putovanje kući na Itaku, pisano u Odiseji.

Međutim, u tom spevu se ne pominje Ahilejev štit, sim kratke aluzije da ga je Odisej osvojio. On je doživeo toliko brodoma na putu ka kući da je nezamislivo da ga je doneo sa sobom."

Mjur otvori tabakeru od slonovače i zagreba prstima, ali bila je razna. Podigao je pogled i susreo se sa Ridovim pogledom.

„Hajde da prekinemo sa ovim sranjem i beskorisnim trabunjajem. Imaš li ikakvu ideju gde bismo mogli da pronađemo štit, ili da šljem telegram u London da je lov završen?"

Rid i Mjur su na trenutak piljili jedan u drugog.

„Ne znam gde je štit."

Tabakera se zatvori. Mjur se okrenu da pođe. „Ali znam gde bih započeo potragu."

Poglavlje 14

PALEO FALIROJ ATINA. DVA DANA KASNIJE.

Bilo je sunčano i jasno proletnje jutro. Niže padine planina koje okružuju grad zelenele su se od zimskih kiša. Sneg je i dalje sijao na njihovim vrhovima poput mermera. Sedeli su na terasi hotela pored obale između planina i blistavog mora, između zime i leta, između prošlosti i... ko zna čega? U tom trenutku Grant nije mario. Osećao se kao da je proveo proteklu nedelju u tami, na ponoćnim vožnjama, u morskim pećinama i klaustrofobičnim tunelima. Zasad mu je bilo dovoljno da sedi na suncu sa hladnim pivom u rukama.

Ovo je bila Grčka kakvu ranije nije video Grčka bogataša i pripadnika srednjeg sloja, daleko od siromašnih zaselaka i ribarskih sela na koje je navikao. Elegantne vile sa početka veka bile su postrojene duž obale. Debele palme su bacale senke na tramvajske šine i šetališta. Vitke jahte ispunjavale su sidrišta u marini ispred hotela. Ovde je bilo moguće smetnuti sa uma građanski rat koji je još razdirao zemlju. Na drugom kraju stola Rid je pijuckao čaj. „Moramo da se vratimo na početak." Odmotao je glinenu tablicu i položio je na sredinu stola. Nakon svih njihovih avantura, Grant je bio zadivljen činjenicom da je još čitava. „Čini se da je sve započelo kada je Pemberton pronašao ovu tablicu. Mislim da prvo pitanje treba da glasi: odakle ona potiče?"

Marina je spustila piće i podigla tablicu, prešavši prstima preko uglastih znakova nalik Brajevoj azbuci. „Moguće da je pronašao na Kritu, ali mislim da je ipak

pronašao ovde. Tek kada se vratio sa poslednjeg puta u Atinu delovao je uzbuđeno."

„Upravo tako." u Ridovom glasu osetio se nagoveštaj nestrpljenja. „Ali odakle ona potiče? Mora da je neko negde iskopao. Tablice sa linearnim B pismom mogle su se naći svuda po Kritu, i mikenskim lokalitetima na kopnu, ali koliko znam, nikada nisu pronađene u Atini. Mislim da možemo da odbacimo mogućnost da je Pemberton ukrao iz muzeja. Ili mu je neko dao, ili je nabasao na nju u antikvarnici. Sada..."

Iznenada je zastao i namršti se. Urlik propelera ugušio je njegove reči dok je mali hidroavion jurnuo iznad njihovih glava. Sjurio se ka moru, odskočio jednom i kliznuo preko talasa prskajući unaokolo. Verovatno naslednik nekog brodovlasnika pokušava da zadivi devojkicu, pomisli Grant.

„Zar je bitno?" Mjur ispusti dim kroz nozdrve. „Tablica je kod nas, to je bitno. Da možeš da pročitaš prokletnicu, možda bi to bilo od koristi."

„Da si me ostavio u Oksfordu, možda bih i uspeo da učinim nešto po tom pitanju. Umesto toga si me dovukao ovamo gde su pucali na mene, kidnapovali me i vukli sa jedne strane Egeja na drugu." Rid je piljio preko ivice šolje za čaj. U zalivu, hidroavion se kretao prema doku.

„Pokušavam da objasnim sledeće čak i da sam dešifrovao linearno B pismo, čak i da tablica pokazuje pravac u kojem treba da tražimo štit to ne bi bilo dovoljno." Podigao je tablicu i prešao prstima preko iskrzane ivice tamo gde je deo bio otkinut. „To bi nas odvelo samo do pola puta."

„Misliš da to nije cela tablica?" Mjur ispusti šoljicu na sto. Čaj se preli na tacnu.

„Kako ćemo, do đavola, da pronađemo ostatak?"

„Tako što ćemo otkriti odakle ova tablica potiče." Rid je spustio i sakrio pod salvetu da bi izbegao radoznale poglede ostalih gostiju. „Ovako značajan komad nije bio godinama izgubljen na nečijem tavanu. Nagađam da je iskopan nešto pre nego što ga je Pemberton pronašao, baš pred početak rata. U celoj toj zbrci, nije iznenađujuće što je tablica prošla neprimećena ili stigla do crne berze."

Grant se namršti. „Ipak je mogla biti slučajno pronađena. Možda je pronašao seljak dok je orao polje. Možda su ga pronašli pljačkaši grobova."

„To je malo verovatno. Nijedna tablica sa linearnim B pismom nije slučajno ugledala svetlost dana. Šta god da na njima piše, to su prilično ekskluzivne igračke.

Pronađene su isključivo u kompleksima palata, a njih je teško iskopavati." Riđ se okrenu ka Marini. „Bio bih ti zahvalan ako odeš u ministarstvo kulture. Pokušaj da otkriješ kome su izdate dozvole za arheološka iskopavanja 1940. i 1941. godine. Tada je pola sveta već bilo u ratu, verovatno nisu izdate mnoge."

Ustao je podigavši tablicu još umotanu u salvetu.

„Gde si krenuo s tim?" upita Mjur sumnjičavo.

„U moju sobu, a zatim u biblioteku."

„Idem s tobom," poskoči Marina, pa njih dvoje nestadoše u hotelu. Grant promućka ostatak piva u čaši i iskapi ga. Mjur je preko ramena posmatrao hidroavion kako pristaje na dok. Visok čovek u belim pantalonama i beloј košulji raskopčanoј oko vrata, iskoči iz kabine i odmah započe razgovor sa radnicima u marini.

„Bolje kreni sa Riđom." Okrenu se Mjur. „Atina je puna komunjara. Ne želimo da im profesor dopadne šaka. I kupi odelo. Izgledaš kao prokleti Gunga Din."

Grant je ignorisao uvredu. „Zar stvarno misliš da je sposoban da dešifruje linearno B pismo?"

Mjur se zagleda u Granta pažljivo odmeravajući reči. „Radio je za nas tokom rata. Dešifrovao je kodove. Tako sam ga pronašao. Usput, to je poverljiva informacija. Možda izgleda kao da je pobegao iz opere Gilberta i Salivana, ali je proketo briljantan. Dešifrovao je kod mađarskog ministarstva spoljnih poslova za tri dana."

„Da li je to bila neka teška šifra?"

Mjur se cinično nasmeja. „Nemam pojma. Stvar je u tome što on ne govori mađarski."

Grant se sastao sa Riđom i Marinom ispred hotela. Zajedno su tramvajem otišli u centar Atine. Marina je svoju uniformu zamenila jednostavnom plavom haljinom, uskom u struku. Sedela je čvrsto skupljenih kolena, sa tašnom u krilu. Kosu je zavezala u rep. Nalikovala je običnoj devojci koja je krenula u kupovinu ili bioskop. Riđ je posmatrao grad kroz prozor. Otvoreni kamion pun naoružanih vojnika prošao je pored njih. Žene smrknutih lica su povukle decu sa ulice. U ostatku Evrope, rat je završen, ali u Grčkoј je i dalje tinjao građanski rat.

„Ko je bio Šliman?", upita Grant, setivši se da ga je Riđ pomenuo u pećini.

Rid ga iznenađeno pogleda. „Šliman? Bio je arheolog. Pravi arheolog, u suštini. Praktično je izumeo tu naučnu disciplinu izmišljao je usput." Marina napući usne. „To nije sve što je izmislio." „Mislio sam da je pronašao Troju."

„Podozrevam da Marina misli na njegov, hm, entuzijazam. Šliman je, kao što sam rekao, verovao u istinitost Homerovih poema. Bio je romantičar, takođe i kompulzivni zabavljač. Moguće je da je ponekada dozvoljavao da na prezentaciju njegovih otkrića utiču predrasude i smisao za dramu."

„Kolaju glasine daje polovinu blaga koje je pronašao, sam podmetnuo", frknu Marina.

Rid odmahnu rukom. „Sitnice. Nije podmetnuo kiklopske zidine Troje, ili Lavlja vrata u Miken. Možeš da ne odobravaš njegove meode i da osporavaš njegovu interpretaciju, ali ne možeš poreći njeova dostignuća. Spasao je Trojanski rat iz mitološkog carstva i čvrsto a utemeljio u stvarnosti." Grant je piljio u njega. „Ako je Šliman dokazao da su priče istinite, što si insistirao da je u pitanju bajka?"

Rid se postićeno nasmeja. „Moja vera nije jaka kao Šlimanova. U stvari, ja sam otpadnik od vere." U očima mu sinu sanjalački pogled. „Video sam ga jednom. Bilo mi je deset godina. Održao je javno preavanje u Kraljevskom geografskom društvu. Otac me odveo. Kupio mi je sladoled na stanici Paddington, kada smo izašli iz voza. Čudno je čega se čovek seća. U svakom slučaju, Šliman je na mene ostavio neverovatan utisak. Obučen u frak, sa nemačkim naglaskom, bio je mešavina Alana Kvotermejna i kapetana Nema. Taj sat je prošao kao san, kao letnje popodne koje provedeš prelistavajući omiljene knjige i čitajući omiljene pasuse. Samo što je ovaj put sve bilo istinito. Te noći sam odlučio da želim da budem kao Šliman." „Šta se desilo?"

„Odrastao sam." Čežnjivo je uzdahnuo. „Otišao sam na Oksford i ostao tamo. Činilo mi se da je to najbolje mesto na svetu za mladića koji strasno voli starine. Umesto toga, Oksford je svu strast isisao iz mene. Ne možeš provesti život uživajući u veličanstvenom sjaju Homera. Moraš da učiš, analiziraš, objašnjavaš. Što se više saginješ da bi bolje pogledao, to si dalje. Prva emotivna eksplozija se lomi na racionalne komponente, koje se dalje usitnjavaju. Kao kada bi čovek secirao porodičnog psa da vidi zašto ga toliko voli. Kada završiš sa seciranjem, pas je mrtav."

Rid obrisao lice maramicom. U pretrpanom tramvaju bilo je vruće, pa je znoj počeo da mu curi niz čelo.

„Uostalom, i pored svega što je Šliman pronašao, ogroman je korak od nekoliko razrušenih tvrđava, ma koliko uzbudljive bile, do toga da je Homer bio potpuno u pravu. Ugledni akademici ne trpe takve raskorake. Mi smo profesionalni skeptici. Ako i veruješ u nešto, čuvaš to kao sramotnu tajnu, koja s vremenom postaje vic. Na kraju, više ne možeš da se setiš zašto si uopšte u nešto verovao.”

„Ali, ti si se predomislio.”

„U pećini. Videvši one rezbarije, upravo onako kako je Homer opisao...”

Rid u čudu odmahnu glavom. „Setio sam se šta me je inspirisalo te noći u Kensingtonu. Nije u pitanju bila poezija, to je došlo kasnije. Nisu u pitanju bile priče, mada su bile uzbudljive. Bila je to mogućnost, nada da je ispod naučnosti i legende zakopano nešto stvarno. Nešto istinito.” Stidljivo se nasmešio. „Vratila mi se vera. Baš kao Šlimanu, ili Evansu. Kad smo već kod njega...”

Skočio je i povukao zvonice. Tramvaj se zaustavi. Grant ustade, ali Marina je ostala da sedi.

„Ovo nije moja stanica. Videćemo se u hotelu.” „Širom otvori oči.”

Malo je podigla tašnu. Delovala je veoma teško, kao da unutra ima mnogo više od karmina i pudera. „Mogu da se brinem o sebi.”

Kada su izašli, Grant i Rid se nađoše ispred kapije velikog, belog, neoklasičnog zdanja, udaljenog od ulice prostranim dvorištem i okruženog visokim kamenim zidom. Na mesinganoj ploči na kapiji pisalo je: Britanska škola u Atini.

„Ovo mesto deluje uspavano. Kao da su obesili znak za neuznemiravanje.”

„Većina osoblja je verovatno otputovala zbog uskršnjih praznika. Ali, uz malo sreće...” Rid je entuzijastično pritiskao zvono, sve dok mlada žena u sivom džemperu nije izašla iz kuće. Gledala ih je sumnjičavo Rida u demode odelu sa mlitavim šeširom i Granta u čizmama i košulji sa dugim rukavima. Ali Ridovo ime je imalo talismansku moć. Čim ga je izgovorio, njena odbojnost se pretvorila u nešto nalik zadivljenom strahopoštovanju. Provela ih je kroz kapiju, zatim uzbrdo kroz park pun maslina, borova, čempresa i oleandara, u hladan hodnik visokog plafona. „Bojim se da je direktor danas odsutan, inače bi vas lično dočekao. Bio bi veoma počastvovan vašom posetom, profesore Ride. Molim vas upišite se u knjigu

posetilaca." Pružila mu je knjigu i penkalo preko stola. Rid se kitnjasto potpisa, a zatim pruži penkalo Grantu.

„Da li svi posetioци moraju da se potpišu?" Grant naškraba nešto nečitko i bez ikakvog značenja ispod Ridovog imena. Takvo izvrđavanje mu je ušlo u naviku.

„Naravno. Čak i naši najpoštovaniji gosti." Dobacila je Ridu osmeh izvinjenja.

„Da li vam smeta da pogledam?"

Grant je prelistavao knjigu. Izgledala je kao predmet od značaja, relikvija prošlosti sa koje je obrisana prašina i koja je zatim vraćena na policu. Strana za stranom, red za redom imena i datuma sa jednakim razmacima koji nisu nagoveštavali nestalan protok vremena između zapisa. Ponekada je bilo desetak ili više imena sa istim datumom, ali znatno češće su prolazili dani ili čak cele nedelje, a da se niko nije upisao. Zatim se odjednom desilo nešto zanimljivo: dve pravi linije protezale su se preko stranice, odvajajući april 1941. godine od januara 1945. godine. Četiri godine, pomisli Grant. Četiri godine tokom kojih je svet dao sve od sebe da se razjedini. Sve to je stalo u beli prostor između dve paralelne linije.

Grant je pronašao ono što je tražio na prethodnoj strani. Pokazao je knjigu Ridu.

„Pemberton je bio ovde 21. marta 1941. godine."

„Poznavali ste Džona Pembertona?"

„Upoznali smo se. Da li ste vi tada radili ovde?"

Odmahnula je glavom. „Većina nas je ovde od kada se rat završio."

Grant se zamisli na trenutak. „Vi ste finansirali Pembertonova iskopavanja na Kritu. Imate li zapisnike o njegovim troškovima?"

Devojku je zapanjio njegov zahtev. Nesigurno je pogledala u Rida, koji joj klimnu.

„Mogu da ih potražim. Možda će mi biti potrebno više vremena. Ako zapisnici postoje, verovatno su u podrumu."

„Bićemo u biblioteci."

Grant nije mnogo posećivao biblioteke. Ovde je Riđ bio u svom elementu. Dok je Grant gledao kroz prozor i listao Tajms od pre tri nedelje, Rid je obletao police, sakupljao knjige i dovlačio ih na sto, poput ptice koja se gnezdi. Grant je bacio pogled ka zlatnim slovima na hrbatima. Od Baskije do Minojaca; Putokazi za kritsko pismo; Minojeva palata A. E. Evansa, u četiri toma. Grant se obeshrabri. Bilo je više knjiga nego što je čovek mogao da pročita za godinu dana. „Zar ćeš stvarno sve da ih čitaš?"

Ridova glava proviri iza posebno zastrašujućeg toma. „Možda. Ljudi već pedeset godina pokušavaju da rese ovu zagonetku. Prema ovome rad za Ultru deluje kao rešavanje nedeljne ukrštenice."

„Rad za Ultru?"

Rid pocrvene do korena svoje snežno bele kose. Promrmljavši nešto o Mjuru, potonuo je iza bedema od knjiga. Grant ponovo otvori novine.

Začulo se kucanje. Bila je to devojka sa dva kartonska dosijea u rukama. Vrpcom su bili privezani jedan za drugi. Stavila ih je na sto pred Granta. Zapahnu ga diskretni miris ruža i ljiljana kada se nagnula ka njemu.

„Ovo su računi iz Knososa za prve mesece 1941. godine, pre nego što je osoblje evakuisano. Da li ste zainteresovani za nešto posebno?"

„Želim da znam da li je Pemberton kupio nešto kada je poslednji put posetio Atinu."

Sela je pored njega i počela da pregleda dosije. Preko puta, Rid je pevušio i grickao kraj olovke.

„Nema mnogo podataka za taj period. Sezona kopanja u to vreme još nije počela." Pogledala ga je, očigledno u nedoumici oko toga koliko on zna o arheologiji. „Da budem iskrena, ne znam zašto je ostao na Kritu."

Iznenadila bi se, pomisli Grant. Ali, samo je promrmljao nešto nerazumljivo.

„Evo nečega." Rukav njene haljine okrznu mu ruke kod je okretala stranu. „Devet stotina drahmi 21. marta. Piše samo 'Nabavka za muzej'. Potpisao je direktor."

„Piše li gde je obavio nabavku?"

Odvezala je drugi dosje i počela da prevrće po zbrci od otkucanih karata, kupona, rekvizicionih formulara i priznanica. „Ovde vlada prava zbrka. Verovatno nisu stigli sve da zavedu pre nego što su došli Nemci." Promešala je papire rukama i počela da ih slaže na gomilu poput krupijea. Uprkos staromodnoj učenjačkoj pojavi, nokti su joj bili namazani vatreno crvenom bojom. „Ne, ne, ne... Šta je ovo?"

Na vrh gomile je stavila čvrst list papira istrgnut iz beležnice. Priznanica je napisana plavim mastilom, na engleskom i grčkom. Kasnominojska glinena tablica (delimična), poreklo neodređeno. Pedeset britanskih funti. Na vrhu strane je kitnjastim slovima bilo ugravirano: Elijas Molho, trgovac retkim antikvitetima. Ispod je bila adresa.

„Nije je kupio na buvljaku." Grant opipa kruti papir između prstiju i palca. „Znate li kako da stignem do ove adrese?"

Ostavio je Rida iza barikade od knjiga i krenuo autobusom ka centru. Nije imao mapu, ali je proveo dovoljno vremena u Grčkoj da pokupi lokalni običaj raspitivanja na najbližem kiosku. Postepeno su se odgovori od povremenog klimanja glave pretvorili u blesak prepoznavanja. Ubrzo je stigao do tihe, blago oronule ulice sa nizom radnji koje su videle bolje dane. Mnoge zgrade su još bile izbrazdane rupama od metaka, mada Grant nije mogao da razluči da li su ih naneli fašisti ili komunisti, domaće stanovništvo ili stranci. To nisu više mogli da kažu ni lokalci. Nekoliko dečaka je igralo fudbal kod drveta na kraju ulice. Mršavo mače boje meda jurilo je svoj rep na stepenicama zatvorene pekare. Osim toga, ulica je bila prazna.

Grant je pronašao adresu sa papira broj dvadeset i tri. To je to: Elias Molho, trgovac retkim antikvitetima. Natpis je i dalje postojao, ali samo u tragovima. Niko se nije potrudio da prefarba izbledela slova. Sada je to bila krojačka radnja. Grant zastanja.

Začuo je zvuk trčanja iza sebe. Okrenuo se i ugledao čoveka kako juri praznom ulicom ka njemu. Grant je primetio dve stvari: prvo, čovek nije imao cipele, i drugo, nosio je nešto što liči na bocu votke sa krpom koja viri kroz grlić. Grant posegnu ka „vebliju", ali čovek gaje jedva primećivao. Protrčao je pored njega. Deca, koja su se pre par trenutaka bezbrižno igrala, iznenada nestadoše. Grant i begunac su bili jedini ljudi na ulici. Grant nije znao koje čovek, ni zašto beži, ali video je povoljno sličnih scena u ratu, pa je znao da je nevolja na vidiku. Potrčao je uza stepenice i zakoračio u krojačku radnju, baš kada je američki džip pun grčkih vojnika ušao u ulicu.

Pognuti starac podiže pogled sa novina kada je Grant ušao. Rafovi puni sakoa i flanelskih pantalona sakupljali su prašinu. Džip tutnjeći projuri.

„Tražim gospodina Molha", reče na grčkom. Starac mu uputi dug, prodoran pogled.

„Gospodin Molho nije ovde", govorio je polako sričući svaku reč. Možda su u pitanju bile njegove godine, ali bilo je nekog sjaja u kestenjastim očima zbog čega je Grant podozrevao da u njemu još ima života. U daljini se začula škripa guma, a zatim pucnjava.

„Znate li gde je otišao."

„Otišao je." Starac je podigao kredu i krojački metar i krenuo ka njemu. „Možda vam treba odelo?" Činilo se kao da smatra da bi Grantu odelo dobro došlo.

„Gde je otišao?" Zaobišao je vitrinu punu kravata. „Moram da ga pronađem."

„Otišao je", bio je uporan krojač. „Otišao je u rat. Otišao." Zalepršao je metrom ka Grantu koji je dobro znao kada je bitka izgubljena.

„Ako se vrati, dajte mu ovo." Na tezgi je bio blok. Grant uze olovku i brzo napisa ime i adresu hotela. Dao je to krojaču koji je ustuknuo i upiljio se u pod. Drhtavim prstima je vezao metar u čvor.

„Ne razumete. Neće se vratiti. Bio je Evraios. Jevrejin. Neće se vratiti."

„Jebeni ćorsokak. Bukvalno."

Mjur je razvlačio parče jagnjetine viljuškom. Krv i masnoća su cureli iz mesa.

Hotelski restoran bio je prazan. Grant, Rid, Marina i Mjur sedeli su u centru veličanstvene trpezarije, brojčano nadjačani mrzovoljnim članovima osoblja koji su tumarali pored kuhinjskih vrata, ogovarali i pušili.

„Ona je imala više sreće." Mjur uperi nožem u Marinu. „Razmetala se sisama pred ministrom i otkrila razne stvari."

Marina ga osinu pogledom, jedva kontrolišući gađenje i otvori tašnu. „Izdato je samo četiri arheološke dozvole za minojske i mikenske lokacije u zimu 1941. godine. Jedna je Pembertonova..."

„To znamo", prekide je Mjur usta punih jagnjetine.

„Dve su izdate Švajcarcima koji su vršili prateća iskopavanja u Orhomenu. Četvrta je izdata Nemcu, doktoru Klausu Belcigu, koji je iskopavao u Kefaloniji."

„Belcig?" Grant razmeni pogled sa Marinom.

„Znaš ga?" upita Mjur.

„Bio je na Kritu tokom rata, tražio je Pembertonov dnevnik. Neke od stvari koje je učinio..."

„Zvuči kao naš čovek. Ali šta je Klaus tražio u Grčkoj pre rata?"

„Vlada je činila sve što je bilo u njenoj moći da izbegne invaziju, sve do poslednjeg minuta. Nisu želeli da pruže Nemcima izgovor."

„Iskopavao je u Kefaloniji, kažeš?" Rid podiže pogled sa kašaste mase divljeg spanaća na tanjiru. „Kefalonija", ponovio je, kao da ta reč ima neko tajno značenje. „Izvanredno."

Mjur se okrenu ka njemu. „Šta je tako jebeno izvanredno u vezi sa Kefalonijom?" „Kefalonija je glavno ostrvo u grupi koja uključuje i Itaku, Odisejev dom. Ako je on uzeo oklop..."

„Ne prestajemo da jurimo bajke? Ako oklop postoji, neće ga čuvati jednooki div i par raspevanih sirena. Jesi li uspeo da pročitaš nešto od natpisa na tablici?"

Rid je piljio u tanjir i igrao se sa viticama spanaća. Kada je podigao pogled, oči su mu bile jasne kao dan. „Napredovao sam."

„Koliko će ti vremena biti potrebno da je dešifruješ?"

Rid se nasmeja tako snishodljivo da se to graničilo sa sažaljenjem. „Neki od najvećih umova to pokušavaju već pola stoleća. Biće mi potrebno više od jednog popodneva. Nisam još pohvatao značenje simbola."

„Na šta tačno misliš?" upita Grant.

Rid odgurnu tanjir i zavalio se na naslon. „Ako razmislite o tome, svako pisanje je neka vrsta šifre. Pisac uzme jezik i pretvori ga u vizuelne simbole koje izvežbano oko ponovo pretvara u reči. Moderna kriptografija se uglavnom sastoji od toga da se jezik transformiše obično uz pomoć matematike do te mere da samo osoba sa pravim ključem može da ga pretvori u reči. Normalan jezik ima mnoge obrasce koji se ponavljaju. Ista slova, iste kombinacije slova, iste nizove reci. Ako imaš dovoljno dugačak tekst, uz običnu šifru zamene uvek ćeš ga dešifrovati, ako poznaješ obrasce originalnog jezika. Zato moderni kriptografi ulažu mnogo napora, vremena i genijalnosti u pokušaju da sekvence slova odnosno rečenice pretvore u niz brojeva koji su tako zakukuljeni da izgleda kao da su potpuno nasumični." „Čini se da znaš mnogo o tome", reče Marina. „Pravi sam ekspert." Smrknuti Mjurov pogled sprečio je Rida da bude određeniji. „Problem sa kojim nas suočava tablica je drugačiji. Možemo da pretpostavimo da ljudi koji su je ispisali nisu pokušavali da sakriju ono šta pišu. Naprotiv, verovatno su želeli da budu što jasniji. Ali, tri hiljade godina kasnije, izgubili smo ne samo ključ za šifru, već i znanje jezika koji je šifrovan. Postoje dva načina za rešenje tog problema. Može se početi potragom za simbolima, ili pokušajem da se pogodi jezik, a zatim da se odgonetnu njegovi simboli."

„Ali ove tablice su stare preko tri hiljade godina", pobuni se Grant. „Kako da pogodimo kojim jezikom su govorili?"

„Ne možemo. Ali to nije sprečilo učenjake da pokušaju da uklupe druge jezike, ili jezike koji im prethode, u obrasce linearnog B pisma. Pokušali su sa hetitskim, baskijskim, arhaičnim grčkim, protoindijskim, eteokiparskim, etrurskim što je posebno zanimljivo pošto ni etrurski još nije dešifrovan. Sve to je uglavnom gomila gluposti, beznadežna mešavina beznačajnih slučajnosti i tvrdoglavog optimizma." „Zvuči kao još jedan ćorsokak."

„Slažem se. Zato ćemo umesto jezika krenuti pravo na simbole, kušaćemo da otkrijemo obrasce, njihovu unutrašnju logiku i praa kojima se rukovode, kako bismo otkrili šta možemo o jeziku. Proem je u tome što ne znamo koliko ukupno ima simbola." „Pretpostavljam da su ispisani na tablici", reče Mjur kiselo. Rid podiže obrvu, što je bio gest koji je mnoge postdiplomce dovoo do očaja. „Da li su?" Izvukao je penkalo iz džepa jakne i nacrtao rzivom slovo na stolnjaku, nesvestan užasnutih pogleda kelnera. Koje je ovo slovo?"

„To je y reče Grant.

„U pitanju je y", reče Mjur

„Očigledno je p", reče Marina, koja je sedela preko puta Rida i čitala naopako. Rid se nasloni uz dozu zadovoljstva. „Ili je možda; ili f Ili if. Ili oft Možda je gospođica Papagijanopulu čitala sa prave strane pa je u pitanju pn ilipr. Možda se piscu pero omaklo. Minojci i Mikenjani nisu imali strogo određen tip alfabeta. Utiskivali su slova u sirovu glinu trskom i štapićima verovatno u žurbi. Držali su tablice na kolenima. Čak i u savršenoj formi, mnogi simboli deluju vrlo slično. Potrebna je mudrost Solomona da bi se procenilo staje prava razlika, a staje različit rukopis pisaca. To je samo početak."

Društvo za stolom uroni u mračnu tišinu. Grant podiže hranu, dok je Mjur posmatrao kako mu otpada pepeo sa cigarete.

„Da li mi je nešto promaklo?"

Vrata trpezarije se naglo otvoriše kao da je dunuo vetar. Između stolova se ka njima kretao visok čovek, širokih ramena. Bilo je nečega dosadno zdravog u njegovoj pojavi: bele patike, adolescentska frizura, bele pantalone i košulja sveže ispeglane kao i njegov osmeh. Čak i da nisu čuli njegov naglasak, samo jedna reč bi mogla da ga opiše: Amerikanac. Iako je primetio četiri para zapanjenih očiju, to se na njegovom ozarenom licu nije primećivalo.

„Zovem se Džekson", predstavio se. „Marti Džekson." Prodrmao je Marininu ruku, a zatim se okrenuo ka Ridu. „Dajte da pogodim, vi ste profesor Rid. Pročitao sam sve vaše knjige. Vi mora da ste Sem."

Privukao je stolicu sa susednog stola, okrenuo je i ugurao se između Marine i Rida. Grant upitno pogleda Mjura.

„Jesmo li bili u novinama?"

Džekson mahnu konobaru i naruči pivo. „U ovoj proklesoj zemlji ga nikada dovoljno ne ohlade", mrmljao je dobronamerno. „Ipak, bolje je od vina. Čuo sam da ga prave od šišarki, ako možete da poverujete u to?"

„Gospodin Džekson radi za Savezničku vojnu misiju" reče Mjur. To je bilo potpuno neodgovarajuće objašnjenje; „Doleteo je jutros."

„Sabijamo redove protiv komunjara. Da li ste čuli šta je Truman izjavio prošle nedelje? 'Moramo pomoći slobodnim narodima da pronađu svoju sudbinu na svoj način.' Zbog toga sam ovde."

„Da li si u sastavu vojske?"

„Ne baš." Na trenutak mu nestade dobrodušnosti sa lica. Grant je smotrio nešto oštro i čvrsto iza tog mlitavog keza. Međutim, osmeh se brzo vratio.

„Pretpostavljam da smo svi u istom timu?"

„Gospodin Džekson je..."

„Zovi me Marti."

Mjur se trgnu. „... naša veza sa SVM u potrazi za elementom 61." „Čujem da ste napredovali." Nagnuo se napred naslonivši laktove na sto. „Ona pećina na Lemnosu to je potpuno neverovatno. Voleo bih da sam bio tamo."

Rid promrmlja nešto što je odražavalo zajednička osećanja. „Ali sada moramo da ubrzamo stvari. Obaveštajna služba mi kaže da su crveni navalili na ovaj slučaj kao ludi na brašno. Poslali su svog najboljeg čoveka pukovnika Kurčosova." Izvadio je fotografiju iz ižepa i položio je na sto. Verovatno je slikan u tajnosti, pošto je fotografija bila zamućena i tamna. Videlo se malo šta osim uskih jagodica, ankih brkova i očiju koje su nestajale u senci šiljate kape. Grantu je bilo potrebno par trenutaka da shvati da je jedno oko prekriveno crnim povezom. „Ovo je jedina fotografija koju imamo, ali smo dosta oga čuli. Postao je poznat u Staljingradu. Nije se borio protiv nacista x je ubijao dezertere. Sovjeti su u njemu pronašli nešto dopadljivo, f Langliju misle da je on zlatni dečko ujka Džoa*."

Grant je gledao u sliku. „Mislim da smo naleteli na neke njegove prijatelje na Lemnosu.“ „Moramo da se dočepamo meteora pre njih“, dodade Mjur.

„Tablica je u našim rukama. Izgleda da je to najbolji trag. Međutim, profesor je upravo objašnjavao koliko još treba da se radi pre nego što uspemo daje pročitamo.“

„Ako mogu nešto da učinim, samo mi kažite.“

Riđ je delovao zapanjeno zbog ove ponude, mada je zvučala iskreno.

„U međuvremenu, mislim da smo otkrili da tablica dolazi sa Kefalonije.“

„Odlično. To ćemo ispitati sutra. Imam avion.“ Izgovorio je to tako opušteno kao da govori o cipelama. „Seme, čuo sam da si koristan. I ti treba da pođeš sa nama.“

Grant oseti peckanje i neodoljivu želju da odbije, ali proguta primedbu. Nije bilo potrebno stvarati od Džeksona neprijatelja. Još je bilo rano za to. „Treba nam i Marina. Ona dobro poznaje arheologiju, a grčki govori bolje od obojice.“

Pažljivo je posmatrao Džeksonovu reakciju. Blesak neodobravanja mu prelete licem, a zatim opušteno slegnu ramenima. „Naravno.“

Svakome od njih je uputio ozbiljan pogled. „Ne mogu da vam objasnim koliko je ova potraga važna.“

Poglavlje 15

KEFALONIJA, JONSKO MORE.

Avion poljubi površinu mora, primiri se i poče glatko da klizi ka plaži. Kada je voda pod njima bila duboka jedva šezdesetak centimetara, Džekson isključi motor kako bi ih talasi odgurali poslednjih nekoliko metara do obale. Grant iskoči iz kabine nalegnuvi na upornicu aviona kako bi ga izvukao na plažu. Nakon toga je izvadio mapu koju su tog jutra kupili u Atini i stao da je proučava.

„Prema molbi koju je Belcig podneo Ministarstvu, lokacija je tamo ore.“ Pokazao je ka severu, prema stenovitom brdu koje se uzdizalo I ravnice. „Deluje kao zgodno mesto.“

„Zgodno za zasedu", reče Grant gorko. Jarko sunce i morski vazduh risu mu popravili raspoloženje. Od početka nije verovao Džeksonu. sećanja mu se nisu promenila ni nakon dva sata Amerikančevih veelih banalnosti tokom leta.

„Možemo sa tim da izađemo na kraj." Džekson je svukao kožni ksak sa ramena i izvukao iz njega vitki pištolj „luger". „Sviđa ti se?) je suvenir iz Berlina, iz 1945. godine. O nacistima možeš pričati šta od želiš, ali moraš se diviti njihovom inženjerstvu."

„Svakako su odradili dobar posao sa gasnim komorama" promrmlja Grant. Džekson ga nije čuo.

„Šta očekujemo da pronađemo?"

Grant sleže ramenima. „Prema Belcigovoj dozvoli, treba da očekujemo mikenske supstrukture. Rid misli da tražimo Odisejevu palatu."

„Odisejevu palatu? Zar on nije živio na Itaki." Uočio je Grantovo iznenađenje.

„Šta? Pa zar nisi čitao Odiseju na koledžu?"

„Ne."

„Odlična knjiga. Doduše, pretpostavljam da je profesor u pravu. On je pravi Ajnštajn, zar ne?"

Grant mu podari osmeh oštar poput žileta. „Pretpostavljam."

Pronašli su uzdignuti put preko močvarnog zemljišta iza plaže i krenuli njime.

Zemlja je postajala sve čvršća. Uzdizala se ka dolini koja je delila brdo od grebena na zapadu. Skrenuli su desno, tamo gde se put račvao, i postepeno peli uz sve strmiju padinu dok nisu izbili na šumoviti vrh. Vetar je neprestano duvao kroz granje drveća. Okrenuvši se, Grant je ugledao hidroavion na plaži kako sija poput ogledala na suncu i obode zaliva koji ga okružuju.

Razišli su se i krenuli kroz drveće. Vazduh je bio topao čak i u hladu, ali Grant je išao skraja. Iako je trebalo da posmatra tlo kako bi uočio da li je zemlja nedavno iskopavana, ipak je gledao unaokolo. Desno od njega, Džekson je tabanao i kršio šiblje kao vepar. Nije bilo moguće čuti bilo šta drugo, što je Granta činilo dodatno uznemirenim. Osmatrao je okolinu.

Šta je to? Drveće ga je skoro sakrilo, ali spazio je blesak nečega što bi mogao da bude obojeni zid. Zaboravio je na svoja strahovanja i sjurio se padinom ka njemu. Drveće se proradi i Grant izbi na čistinu. Polje je izgledalo kao da su ga celog izrovale krtice. Svuda unaokolo bilo je humki iskopane zemlje, mada su verovatno

stajale netaknute godinama. Korov i divlje cveće prekrivalo im je padine. Jednoj je na vrhu čak izbila i mladica drveta. Na obodu čistine je stajala naherena drvena koliba, širom otvorenih vrata.

„Ovamo." Glas mu je odjeknuo neugodno glasno među mrtvim drvećem. Pitao se ko ga je još čuo. Nije bitno, pomislio je. Ionako su pre toga već čuli Džeksona. Amerikanac banu na čistinu, slomivši usput nekoliko niskih grana. Mora da se i on osećao nelagodno. Kada je izašao iz žbunja, stavio je Juger" u džep pantalona. Napravila se izbočina.

Gvirnuo je u praznu šupu. „Kao da je ovde neko stigao pre nas."

„Verovatno su seljani provalili unutra kako bi se domogli alata.

„Gospode." Džekson zgađeno odmahnu glavom. „Nije ni čudo što crvenima ide tako dobro ovde."

„Gladuju", reče Grant nabusito. „Nisu jeli pravu hranu šest godina. A sada su postali međunarodna lopta za fudbal, šutira ih ko kako stigne. Očajnički žele da prežive. Zato komunistima dobro ide. Oni im jedini nude neku nadu."

Džekson ga pogleda s nevericom. „Da li si ti normalan? Ne smeš tako da govoriš. Znaš da su nam, nakon onoga što se desilo na Lemnosu, crveni na tragu."

„Imaju talenat da se pojave..."

Grant se naglo okrenu sa pištoljem u ruci. Ali bilo je prekasno. Jedno oko ga je, sa drugog kraja poljane, već posmatralo preko nišana.

Rid i Marina su sedeli jedno preko puta drugog za dugačkim stolom u biblioteci, odvojeni gomilama knjiga. Sa Ridove strane stola bili su nagomilani zgužvani papiri. Na njima su se raspoznavale napola nacrtane koordinatne mreže, liste, dijagrami i precrtane reči. Izgledalo je kao vežba izlepog pisanja. Preko puta, Marina se zadovoljila sveskom, beležnicom i oštrom olovkom. Nasuprot Ridu, njen papir je bip skoro prazan.

Uzdahnula je onom vrstom uzdaha koji za sobom povlači propitivanje. Sa druge strane stola, seda glava je ostala nagnuta nad papirima, ok je vrh olovke besno grebao po hartiji. „To je takva zbrka", rekla je, izabravši direktniji pristup.

Ridove naočare sa rožnatim okvirima pojaviše se iznad knjiga. „Molim?" trgnuo se, mada nije mogla da shvati da li zbog nekog otkrića, ili jednostavno zbog toga što ga je podsetila na svoje postojanje.

„Ponovo sam pregledala Odiseju kako bih pronašla neke naznake staje Odisej učinio sa štitom."

„Istraživači i filozofi su stolicima pokušavali da iscrtaju mapu njegovih lutanja", reče Rid. „To nije moguće izvesti."

„Zašto?" Sneveselila se.

Rid zatvori penkalo i pomeri u stranu Evansovu knjigu Minojeva palata koja mu je zaklanjala pogled. Odsutno je gurnuo naočare na nos. „Šta misliš ko je napisao Ilijadu i Odiseju."

Nasmejala se. „Ako si išla u školu u Grčkoj, znaš da na to pitanje postoji samo jedan odgovor: Homer. Pemberton me je zadirkivao zbog toga što sam i ja tako mislio. Govorio je da je to trik pitanje, da nije određena osoba napisala poeme. Govorio je da su one proizvod vekova usmene tradicije, da su se prenosile sa generacije na generaciju pesnika koji su ih prilagođavali." Glas mu postade tužan.

„Govorio je da je potraga za originalnim delovima gotovih spevova uzaludna poput piljenja u lice bebe da bismo otkrili kako joj je izgledao čukundeda."

„Pemberton je imao svoja gledišta. Ja se nisam slagao. Ne verujem da je odbor pesnika sastavio te spevove. Po meni, za to je bio neophodan jedan um, jedna verzija, kako bi se stvorilo nešto od tolike vezivne briljantnosti. Ali nema sumnje da je pesnik ili pesnici: ne tvrdim da je ista osoba napisala i Ilijadu i Odiseju imao dovoljno materijala. Imao je čitavu riznicu mitova, genealogija, narodnih priča, sećanja i tradicije. Neki od elemenata poema su skoro neobjašnjivo tačni reke koje Homer sigurno nikada nije video zato što su presušile do njegovih dana, tipovi oružja i oklopa koji su bili van upotrebe pola milenijuma pre nego što je počeo da sastavlja spevove. Videla si šlem sa veprovim kljovama koji je Šliman iskopao u Mikenji? Homer ga je savršeno opisao."

Mora da je primetio da joj pažnja luta. Odmahnuo je glavom i zategao kravatu.

„Žao mi je. Suština je u tome da je, što se tiče Odiseje, pesnik imao nekoliko različitih tradicija u kojima je mogao da nađe inspiraciju."

„Čini se da ih je sve iskoristio i promešao. U nekim delovima Odisej kao da plovi zapadnim Mediteranom, u drugim je negde u blizini Egipta. Deseta, jedanaesta i dvanaesta glava su pune simboličnih elemenata stena koje se sudaraju, sirena, osunčanih ostrva sve to se obično povezuje sa Crnim morem. Što je potpuno besmisleno! Kako može od nas da očekuje da poverujemo da je Odisej najlukaviji

Grk plovio istočno ka Crnom moru ako je pokušavao da stigne kući na Itaku?"
zazvučala je uvredeno.

„Zato je Homer tako nejasan u tim delovima. Najzad, nije baš da nema nikakav smisao za geografiju. Kada želi, može biti precizan poput katastarske službe. Sabio je sve ove različite priče na jedno mesto i pokušao da prelepi pukotine."

Marina uzdahnu. „Samo nam je još to nedostajalo, da neko učini stvari još nerazumljivijim..."

Oboje su podigli pogled kada su se vrata uz tresak otvorila. Mjur ušeta unutra.

„Ima li napretka?"

Rid počea čupavu obrvu. „Marina i ja smo upravo raspravljali o mnogobrojnim aspektima Homera."

„Isuse Hriste." Rid potonu u drvenu stolicu. „Zar ne mogu da vas ostavim u nekom poslu? Nećete pronaći odgovore u jebenoj poeziji. Osim ako Homer nije napisao davno izgubljeno poglavlje u kojem je opisano gde je štit zakopan. Sa mapom, ako je moguće.

Gurnuo je stolicu unazad i položio povređenu nogu na sto. „Sa druge strane, ja sam nešto postigao. Poslao sam telegram u London da bih se raspitao o našem prijatelju Belgicu nemačkom arheologu da vidim šta nam je o njemu poznato. Ispostavilo se da o njemu imamo dosje debeo kao tvoje dupe. Bio je član više rase jedan od Hitlerovih mezimaca poslat je da dokaže njihove luđačke teorije.

Iskopavao je u Kairu 1938. godine, njuškao oko Sparte sledeće godine, zatim je otišao na Kefaloniju u jesen 1940. Rat je proveo na Kritu. Po brojnim iskazima, koristio je robove za kopanje na tamošnjim lokalitetima. Meštani su ga poredili sa Gestapom." Bacio je pogled ka Marini. „Sto je tebi već poznato. Šteta što ga se nismo dočepali." „Šta se desilo?"

„Shvatio je šta se sprema 1944. godine, pa je pobegao u Berlin. Možda je mislio da će ga firer spasiti. Pogrešio je. To je samo značilo da će ga ščepati Rusi, a ne mi. Iz Londona me obaveštavaju da je krenuo na istok u veoma pretrpanom vozu za Sibir. To je poslednje što znamo o njemu."

„Misliš li da je ispričao Rusima za tablicu?"

„Ako su se setili da ga pitaju. Sudeći po nedavnim događajima, verovatno jeste. Zbog toga bih vam bio zahvalan kada biste prestali da se poigravate sa poezijom i koncentrisali se na prevod jebene tablice."

Prodorno je pogledao Rida, ali bio je to uzaludan napor. Sve vreme razgovora, Rid je piljio kao hipnotisan u stranu pred sobom. Sada je trepnuo dva puta i podigao pogled sa zagonetnim osmehom na licu. „Molim?“ zastao je, pomislivši da Mjur ćuti zato što je upravo postavio pitanje. „Baš sam se pitao da li ova biblioteka ima hrestomatiju.“

Grant je piljio u cev puške. Jedno oko žmirnu ka njemu. To je bilo sve što je video od lica potpuno zaraslog u gustu bradu. U ravnom kačketu britanskog kroja, pantalonama od serža i vunenom prsluku, podsećao je Granta na čuvare lovišta koji su patrolirali šumom tokom njegovog detinjstva. Ponovo je uhvaćen u krađi. „Pios einai?“, zarezao čovek. A zatim ponovi na nemačkom jeziku sa teškim naglaskom: „Wer sind Sie?“

„Grant.“ Pomerajući se polako i smešeći se sve vreme, stavio je vebli u futrolu. Puška je pratila svaki njegov pokret. Na grčkom je rekao: „Tražimo...“

Zastao je. Šta zapravo traže? Posmatrajući čoveka sa puškom, shvatio je da ga svako odlaganje čini nervoznijim. „... iskopine.“

Nešto zašušta u drveću. Grant se uznemiri koliko ih je još? Krajičkom okaje spazio kako Džeksonova ruka kreće ka džepu. Međutim, i Grk je to primetio. Okrenu pušku, držeći čvrsto prst na obaraču. Džekson spusti ruku uz telo.

Buka u gustišu postade glasnija. Nešto se kretalo iza žbunja.

Uz šmrktaj i groktanje, ogromna svinja se probi kroz granje, odvuče niz padinu i počne da rije oko podnožja jednog od brdašaca. Grant i Džekson su zapanjeno piljili.

„Eumaios“, reče Grk, pokazujući ka svinji. „Dovodim ga da jede žirove.“

„Šta kaže?“ upita Džekson. Ruka mu je bila napeta kao da je nevidljivi lastiš vuče ka pištolju.

„Hrani čovek svinju. Svinje“, ispravi se Grant, pošto su još četiri dokasale iz šume i počele da češljaju tlo u potrazi sa đakonijama. Smeškao se posmatrajući svinjsko krdo. „Kali choiri“

„Šta reče?“

„Rekoh mu da ima lepe svinje.“

Grk je spustio pušku. »Kali“, složio se. „Meso im bude slatko ako jedu žirove.“

„Neko je ranije dolazio da kopa ovde. Nemač“ Grant ga pogleda u oči. „Da li je kopao na ovom mestu?“

Svinjar ga pogleda ispod oka. „Jesi li ti Nemac?" „Ja sam Englez."
„Šta." Naslonio je pušku na drvo i gurnuo ruku u platnenu tašnu ju je nosio preko ramena. Izvukao je veknu hleba i komad sira, i Otane u platno. Otkinuo je komad i ponudio ga Grantu. »Epharisto. Hvala ti." Grant otkopča čuturicu sa pojasa i ponudi veku piće. Svi su seli na travnati nasip i posmatrali svinje kako se ane među brdašcima nagomilane zemlje. „Nemac."
„Belcig. Zvao se Belcig."
Grantu se ubrza puis. Trudio se da se to ne vidi. „Da li si ga poznavao?" Grk ga ponovo sumnjičavo pogleda. „Da li si ga ti poznavao?"
„Ne." Grant je na trenutak odmeravao opcije, a zatim odlučio da pokuša. „Ali imamo nešto što mu je pripadalo. Nešto što je ovde pronašao."
Svinjar iščeprka žir sa zemlje i dobaci ga najbližoj svinji koja ga oduševljeno pojede.
„Pogledaj ovo", rekao je, pokazavši rukom čistinu. „Toliko je istorije zakopano ovde. Provodimo čitav život u pokušaju da je otkopamo, ali je sadašnjost uvek ponovo zakopa.
„Šta kaže?" upita Džekson žalobno.
„Radio si na iskopavanju?"
Grk klimnu glavom. „Da. Radio sam za Belciga. Nisam nacista", naglasio je, a zatim potapšao pušku. „Mnoge sam pobio. Ali pre... pre rata sam radio za Belciga. Kopao sam."
„Šta ste pronašli?"
„Stene." Svinjar pokaza ka kamenim temeljima koji su virili iz zemlje poput zuba.
„Stare stene." „A grnčariju?"
„I grnčariju." Otkinuo je još jedan komad hleba i bučno ga sažvakao. „A tablicu? Glinenu tablicu, otprilike..." Grant načini oblik rukama. „Toliko veliku. Sa drevnim slovima na jednoj, i crtežom na drugoj strani?" Svinjar spusti hleb i upilji se Grantu u lice. „Video si je?" „Video sam fotografiju", vrdao je Grant.
„Ela." Imao je sanjalački pogled. „Znali smo da je posebna čim smo je našli. Belcigov izraz lica bio je poput vučjeg. Rekao je da ništa slično nikada nije pronađeno. Rekao je da je to tajna mapa do skrivenog blaga. Ha!" pljunuo je.
„Trebalo je da ćuti. Stavros ga je čuo."
„Ko je Stavros?"

„Moj rođak. I on je radio za Belciga. Jedne noći, otišao je u Belcigov šator i ukrao ju je. Belcig je bio veoma besan hteo je sve da nas pobije. Ali nikada nije pronašao Stavrosa."

„Šta mu se desilo?"

„Mislim da je otišao u Atinu da proda tablicu. Dolazio je rat. Bili smo gladni. Krali smo od Nemaca..." slegnuo je ramenima. „Oni su krali još više od nas."

„Da li se Stavros ikada vratio."

„Ne. Ujak mi je rekao da je pristupio pokretu otpora. Nemci su ga ubili." Bacio je žir iz ruke sa tužnim osmehom na licu. „Tako se Belcig ipak osvetio."

„Šta je bilo sa Belcigom? Da li se vratio?"

„Ne. Odneo je ono što je našao mislim u Nemačku. Nikada se nije vratio na Kefaloniju."

Grant se zamisli. „Ona tablica koju je pronašao. Jesi li siguran da je bila samo jedna, a ne dve?"

„Samo jedna. Stavros ju je ukrao."

„Šta je jebena hrestomatija? Zvuči kao bolest za koju ne smeš da kažeš ženi da si je zakačio."

Rid je zadržao ljubazan izraz lica. Samo je mali trzaj krajička usana nagoveštavao njegovo gađenje. „To je knjiga odnosno bila je. Sada je sačuvana samo u fragmentima."

„Stalno jebeni fragmenti. Kako će nam to pomoći?" Rid se blago nasmeši. „Možda će ti dati baš ono što želiš." „Rečnik linearnog B pisma?" „Davno izgubljeno poglavlje Homera."

Rid se izvuče iz stolice, protrlja mastilom umazane ruke o pantalone i izvuče dugačku fioku sa kataloškim karticama. Prebirao je po žutim karticama mrmljajući sebi u bradu.

„Evo ga." Pogledao je ka punim policama poput čoveka koji na stanici pokušava da nađe određeno lice u gomili. Pogled mu se postepeno podizao ve više, dok se nije zaustavio na najvišoj polici, daleko iznad njegove glave.

„Ja ću je dohvatiti." Marina se uzvera uz merdevine. Opasno su rckale i katile se dok se pela. Riđ je stajao na najnižoj prečki da bi ih podupreo, dok joj je Mjur zavirivao pod suknju.

„Ako je u pitanju davno izgubljeno poglavlje, zašto ga nema u kataloškim karticama? Nemoj mi reći da se niko nije setio da ga potraži tokom poslednjih dve hiljade godina?"

Rid ga je do te mere ignorisao da je Mjur počeo da se pita da li je uopšte izgovorio pitanje naglas. Nesigurno se istegnuvši na najvišoj prečki, Marina iščeprka debelu knjigu u tvrdom povezu. Oblak prašine se podiže sa police, ona kinu, izgubi ravnotežu i očajnički zamlatara rukama. To nije pomoglo. Merdevine se zanjihale kao klatno, krčkajući tako glasno daje Rid podozrevao da se moraju raspasti.

Vrisnuvši, Marina ispusti knjigu i uhvati se za okvir.

Knjiga pade kao kamen, pravo Ridu u ruke. On se trže, ostavi je u stranu i pridrža merdevine kako bi Marina sišla. Povukla je haljinu koja joj se podigla iznad kombinezona tokom ove zbrke.

Rid položi knjigu na sto i otvori je. Dve mrtve muve padoše sa naslovne strane.

„Možda je niko nije koristio dve hiljade godina."

„Hrestomatija je zbirka: neka vrsta klasičnog Riders dajdžesta. Sastavio je učenjak po imenu Prokle o kojem skoro ništa ne znamo oko petog veka n. e."

Dok je okretao stranice, Rid je shvatio da je u pitanju neobična knjiga. Više je ličila na album u koji je neko lepio kvadratiće papira sa otkucanim tekstom isečene makazama. Videlo se da su se neki odlepili pa bili ponovo zalepljeni trakom. Taj proces je i dalje trajao: mnogi isecci su bili precrtani, pa ispravljani mastilom, ili su novi izvodi zalepljeni preko. Neki nisu bili duži od jedne rečenice, drugi su obuhvatali čitave paragrafe. Svi su bili na grčkom.

„Ovo je zbirka fragmenata koji su opstali." Rid pređe prstima po strani.

„Fragmenti misliš komadići pergamenta ili papira šta god da je na njima napisano?"

Rid odmahnu glavom. „Tek povremeno. Češće su to mali komadi teksta koji su nam sačuvani preko citata u delima koja su preživela manje ili više neoštećena. Uzmimo, na primer, Šekspira. Čak i da nemamo potpune tekstove njegovih drama, mogli bismo da ih rekonstruišemo, delimično, zbog svih kasnijih učenjaka koji su ga citirali. Neki citati bi se preklapali. Njih bismo mogli da povežemo. Druge bismo mogli da smestimo na približno odgovarajuće mesto u drami ako bi nam bio poznat zaplet. Vreme i istorija čine sve što mogu da izbrišu trud ljudi, ali teško je

otarasiti ga se u potpunosti. Trud istrajava kao komadi razbijene grnčarije zakopane u zemlji. Evo ga."

Prst mu se zaustavio na dugačkom izvodu koji je skoro ispunio stranu. „Etiopida Arktina iz Mileta."

„Mislio sam da se čovek zove Prokle", reče Mjur.

„Prokle je napisao hrestomatiju", strpljivo je objašnjavao Rid. „Ali on je samo rezimirao druge autora u ovom slučaju Arktina iz Mileta. Kasnije su neki od prepisivača Ilijade dodavali izvode iz Proklovog dela kao neku vrstu dodatnog materijala."

„Ti tekstovi su baš istrajni", divila se Marina. „Kao virusi, množe se od jednog do drugog domaćina sve dok ne pronađu onog koji će preživeti."

„Pusti to" zalaja Mjur. „Nego, šta piše?"

„Trebalo bi da pozovemo policiju."

Grant se zagleda u Džeksona. Hodali su nizbrdo, dok su im pod čizmama krčkale grančice i žirevi.

„Njegov rođak je ukrao tablicu, zar ne? Znači da verovatno zna više što je rekao. Mislim da lokalni plavci treba da ga privedu na ispijanje. Verovatno su prave gluperde, ali nema veze. Možda će ga malo smekšati. U svakom slučaju, to će ga postaviti tamo gde treba." Grant ga je gledao u neverici. „Staje? Pročitao sam tvoj dosje. Znam šta si radio tokom rata. Kao i devojka. Da li je sve to istina? Ona mora da je prava mustra."

„Ne treba u ovo da mešamo policiju, osim u krajnjem slučaju", insistirao je Grant, a zatim besno odmahnuo glavom. Nešto se nije uklapalo, ali nije mogao da utvrdi šta. Kao da pokušava da složi mozaik u kojem jedan komad nedostaje, a kutija je prazna. Shvatio je da Džekson nešto govori. „Šta?" „Rekoh da treba da dovedemo tim da prekopa brdo. Pokušavamo da pronađemo drugi deo tablice, zar ne? Svinjar reče da su pronašli samo jedan komad, znači da je druga polovina i dalje ovde. To je rekao i profesor."

„Druga polovina." Grant stade kao ukopan. „Belcig je znao da je tablica vredna. Ako je pronašao samo polovinu, zašto se nije vratio da nađe drugi deo?"

Džekson je delovao zbunjeno. „Pa dobro, zašto se nije vratio?"

Ali Grant je već zaboravio na njega. Potrčao je uz padinu, probijajući se kroz šipražje. Zbog žurbe je postao neoprezan. Stopalo mu skliznu preko kamena,

spotakao se i pao na ruke. Skoro da je povratio ravnotežu kada je bradom naleteo na koren drveta. Prevrnuo se, skotrljao kroz žbunje i najzad zaustavio nabivši lice u prašnjavo tlo.

Dve svinje su ljubopitljivo piljile u njega. Jedna od njih zabaci glavu, a zatim uz prekorni groktaj nastavi da jede. Na udaljenom kraju čistine, svinjar je bio na nogama.

„Da li ste nešto zaboravili?"

Grant se osovi na noge, a potom strese prašinu rukama. Jedna strana lica bila mu je zasuta zemljom, a druga krvava pošto se izgrebao na stenu. „Tablica sa natpisom i slikom. Našli ste samo jedan komad?"

„Da, jedan."

„I njega je tvoj rođak ukrao?" „Da."

Grant duboko udahnu, osetivši prašinu na jeziku. „Reci mi: da li je tablica bila slomljena kada ste je pronašli? Ili je bila cela?"

Grk je razmišljao o pitanju. „Jedan komad. Našli smo samo jedan komad."

„Da. Ali..." Grant otkopča džep košulje i izvuče Pembertonovu fotografiju. Položio ju je Grku u ruke. „Da li ste ovo pronašli?"

Svinjar je posmatrao sliku. Bila je mutna zbog ekspozicije, ali konture tablice su bile dovoljno jasne.

„Pa?"

Grk odmahnu glavom. „Našli smo jedan komad. Ovo je polovina."

Riđ ponovo podiže naočare. „Kao što znate, Ilijada i Odiseja crpe sadržinu iz priče o Trojanskom ratu. Bave se posebnim epizodama tog rata Ahilejevim gnevom i Odisejevim povratkom kući. Međutim, pošto je Homer postigao uspeh, drugi pesnici su takođe pokušali da pevaju o Trojanskom ratu. Posebno su se trudili da premoste jaz između Homerovih dela, kako bi cela priča o Troji od otmice Jelene do konačnog povratka grčkih pobednika bila opevana u epskoj poeziji. U pitanju je rad osrednjeg kvaliteta, zato verovatno i nije preživeo. Niko ne veruje da bi Hamlet postao bolji, ako bi se pojavilo još pet ama koje se bave srednjovekovnom danskom istorijom." Pogledao je Mjura. »Etiopida je davno izgubljeni tekst za koji si poeleo daje deo Ilijade. Opisuje Ahilejevu konačnu bitku sa smrću. I...", rešao je prstima po zbijenim redovima na grčkom, izgovarajući reči ebi u bradu. „Dešava se sledeće: položili su Ahilejevo telo, a zatim e njegova majka, morska nimfa Tetida,

došla da ga oplače. Potom je zela njegovo telo sa pogrebne lomače i odnela ga na Belo ostrvo."

Prsti su mu podrhtavali iznad stranice, ali lice mu je sijalo od zaivljenosti.

„Naravno. Belo ostrvo"

Poglavlje 16

PALEO FALIRO, ATINA

Ponovo su se našli u hotelu okupljeni oko obeda koji je veoma posećao na ostatke od sinoć. Te večeri je bilo više gostiju, mada ih je ipak bilo manje nego stolova, tako da su sedeli udaljeni jedni od drugih, poput prostranog arhipelaga u trpezarijskom moru.

„Belo ostrvo je neka vrsta grčke Valhale, mesto gde odlaze mrtvi heroji kako bi uživali u zagrobnom životu, objašnjavao je Rid.

„Mislio sam da se to zove Jelisejska polja", reče Grant. Bio je zadovoljan što može da ponudi trunčicu poznavanja klasične antike, iako je to pokupio od devojke koju je upoznao na Jelisejskim poljima u oslobođenom Parizu. Čekao je da Rid prizna njegovo znanje. Umesto toga, profesor je delovao ljutito.

„Pa, da." Zabio je viljušku u parče mesa, tako snažno da je parog odzvonio na tanjiru. „Da budem iskren, grčki koncept zagrobnog života je pomalo neprecizan. Do nas je stigla popularna verzija da u Had idu prokleti koje treba mučiti, dok su Jelisejska polja za blažene. Međutim, u pitanju je kasnije prečišćavanje teme. Verovatno mnogo duguje i našoj želji da podržimo sopstvene ideje o raju i paklu. Kod Homera, posebno u Ilijadi, nema shvatanja zagrobnog života koje tako nešto podrazumeva. Besmrtnost se stiče delima koja činiš za života i na osnovu kojih stićeš slavu. Sve što preživi nakon smrti je senka, bleđa kopija čoeaka kakav si nekada bio." „Kako se Belo ostrvo uklapa u tu priču?" upita Mjur. Rid se namršti. „Hronološki govoreći u pitanju je anomalija. Postoji ar analognih ideja: Pindar opisuje Ostrva blaženih, koja su neka vrsta strvskih Jelisejskih polja. Postoji i vrt

Hesperida, gde se čuvaju zlatne abuke života. Verovalo se da se vrt nalazi na ostrvu na kraju sveta, mada ije u pitanju jedna te ista stvar. Što se tiče geografskog položaja Belog strva, uvek se verovalo da se ono nalazi negde u Crnom moru." „Zašto baš tamo?"

„Grci su verovali da je zemlja ravan disk ograničen velikom komičkom rekom koja teče oko periferije Okeanom. Mediteran je sovina koja se nalazi na sredini.

Prolazak kroz Gibraltarski moreuz ovodio je do zapadnog Okeana, prolazak kroz Bosfor u Crno more odio je do istočne strane." Nagnuo se napred, mešajući supu.

„Crno ore bilo je izvan granica kompasa Starih Grka. Bio je to kraj sveta, ičija zemlja na kojoj su se granice oblasti ljudi i oblasti bogova doicale i stapale.

Naravno, za sve čemu si mogao da odrediš položaj u kviru granica poznatog sveta pretpostavljalo se da se tu i nalazi. Poebno ako je imalo mitsku ili spiritualnu konotaciju." Njegove debele brve se spojiše kada je ugledao Marinin izraz lica. „Ne slažeš se?" „Crno more." Pogledala je ostale kao da je začuđena što ne razueju o čemu govori. „Zar ne vidite vezu? Možda nije bilo samo gegrafski zgodno smestiti Belo ostrvo tamo. Tolika Odisejeva lutanja e odvijaju na Crnom moru, iako nije imao nikakav razlog da bude amo. Uopšte mu nije na putu ka kući." „Verovatno je u pitanju kasnija priča koja je uvrštena u mit." „Šta ako nije tako? Šta ako Belo ostrvo stvarno postoji, ako je u pianju izgubljeno svetilište ili hram za mrtve heroje? Odisej mora da je ao razlog zbog kojeg plovi na istok iako se dom, u koji je očajnički leo da se vrati, nalazio na zapadu. Možda je otišao tamo kako bi stavio Ahilejev oklop u hramu na Belom ostrvu."

Džekson je spustio pivo i zagledao se u nju. „Izvini, da li ti to upravo reče daje Odisej stvarno postojao?"

„Naravno da nije", reče Mjur. „Nigde nećemo stići ako budemo jurili za mitovima i legendama." Okrenuo se ka Ridu. „Kako si napredovao sa prevodom tablice pre nego što te naša grčka sirena odvukla na pogrešan put?"

„Imam grubu ideju o značenju slova." Odmotao je parče papira. Bilo je ispunjeno velikom mrežom kabalističkih simbola. Bilo ih je otprilike stotinu. Neki su bili povezani strelicama, drugi su pored sebe imali znak pitanja i beleške zapisane na margini. „Nisam siguran u značenje nekih od njih, ali oni se ionako retko javljaju u tekstu." Pogledao je Granta. „Imaš li Pembertonovu fotografiju?"

Grant mu je dodade preko stola. „Ne mogu se razabrati simboli, previše je mutna."

„Mmm", reče Rid, ne obraćajući pažnju.

Mjur zapali cigaretu. „Znači preveo si alfabet. Šta je sledeće?"

„Hmm?" Rid nije podigao pogled. „Nije sigurno da li je alfabet u pitanju. Uopšteno govoreći, postoji tri načina da se jezik prenese na papir. Alfabet je najprecizniji. Svako slovo predstavlja jedan zvuk jezika. Tako možete spelovati bilo šta što vam padne na pamet. Veoma je moćan i prilagodljiv, ali sa istorijske tačke gledišta, u pitanju je noviji izum."

„Koliko noviji?"

„U svojem krajnjem obliku je nastao, pre malo više od dve i po hiljade godina. Baš ovde u Grčkoj. Drevni grčki alfabet je prvo potpuno fonetsko pismo na svetu. Još je sporno da li je upravo to doprinelo izuzetnom procvatu civilizacije koji je usledio u narednih četiri stotine godina. Prethodne forme pisanja bile su grube i nezgrapne. Reči su bile pasivne, dobre za čuvanje podataka, ali to je bilo sve. Grčki alfabet je prvi otišao dalje od toga. Učinio je pisanu reč preciznom kopijom misli. Umesto gledanja unazad ka nečem nepokretnom, pisanje je postalo divan alat za proširivanje domašaja uma."

„Ali to je došlo kasnije. Pre toga su postojala dva tipa simbologije: ideografski i silabički. Ideogrami poput egipatskih hijeroglifa, ili modernih kineskih znakova, bili su simbolikoje predstavljaju reč ili koncept. Oni su čisto grafičkijiepoštoji fonetska veza između onoga stoje napisano i izgovorene reči. Nasuprot tome, set silabičkih simbola razbija jezik na svaku zamislivu kombinaciju vokala i konsonanata i predstavlja ih simbolima. U engleskom jeziku postoji jedan znak za ha, jedan za be, jedan za bi, bo, bu, po jedan za ca, ce, ci, i tako sve do zu. Moderni japanski hiragana alfabet koristi isti ovaj sistem." Nije objasnio kako to da tako dobro poznaje japanski bilo je samo nekoliko dvadesetina ljudi na svetu koji poznaju taj delić istorije. Samo je jedan od njih sedeo za ovim stolom.

Grant je na brzinu računao, pet samoglasnika puta dvadeset jedan suglasnik.

„Znači da ima sto pet simbola."

Rid zasija. „To je tačno za engleski jezik. Slučajno je veoma sličan ovaj broj i broj simbola koje sam identifikovao u linearnom B pismu. Da budem precizan, ima ih devedeset i tri. Premalo da bi pismo bilo ideogramsko mada ima nekoliko

znakova koji označavaju veoma uobičajene reči. Znakova je ipak previše da bi pismo bilo čisto alfabetsko."

„Izvršno", reče Mjur žestoko. „Ovim tempom, za tri godine ćemo možda nešto postići."

„Mada nam to neće pomoći kada je ostatak proklete tablice u pitanju." Džekson je sekao piletinu sa nekarakteristično mračnim izrazom. „Ako je onaj grčki dripac ukrao tablicu, ko zna šta se desilo sa drugom polovinom?"

„U stvari", reče Rid, „Mislim da mogu da pogodim."

Pogledao ih je, zadovoljan nevericom koju je izazvao.

„Šta si ti? Neki Šerlok Holms, šta li?" reče Džekson.

„Sebe vidim više kao Majkrofta." Rid podiže torbu koja je stajala kraj njegove stolice i izvuče tablicu. Još je bila u salveti u koju je uvio pretodne večeri.

„Hajde da počnemo sa onim što ziiamo. Prema vašem svinjaru, elcig je tablicu pronašao u jednom komadu. Jedan od njegovih radika je ukrao i ona je zatim nekako dospela do dileru u Atini. Kada je emberton pronašao u radnji, jedinstvena tablica bila je podeljena na dva fragmenta. Negde usput, neko je shvatio da će tablica doneti više novca ako bude podeljena." „Šta se desilo sa drugom?"

Rid položi fotografiju na sto pored tablice. „Primećujete li nešto čudno?"

Grant, Džekson, Marina i Mjur se nagnuše da pogledaju. Fotografija je bila tako mutna, a tablica tako stopljena sa pozadinom, da je bilo teško uočiti bilo kakve detalje.

„Nisu iste." Rid sačeka da njegova izjava svima dopre do mozga. „Fragment na fotografiji nije isti onaj kojeg smo pronašli na Kritu."

„Kako onda...?"

„Izgleda da su oba komada bila u radnji. Pretpostavljam daje Pemberton imao dovoljno novca samo za jednu. Fotografisao je drugu ali aparat je ostao bez filma i zato postoji dupla ekspozicija."

„Kako to niko do sada nije video?", zahtevao je da zna Džekson.

Rid sleže ramenima. „Fotografija je očajna. Skoro da je nemoguće razabrati simbole na tablici. A jedini oblik koji bi bilo lako prepoznati ivica gde je tablica slomljena maskirana je duplom ekspozicijom. Primetio sam samo zato što sam proveo mnogo vremena posmatrajući simbole."

„Bravo." Džekson i Marina su piljili u Rida kao da je neki mađioničar. Mjur je delovao kao da mu je svejedno. „Znači ove polovine su bile u prodavnici, predivno. Ali to nam nije od koristi pošto je jebeni prodavač dobio kartu u jednom pravcu za Aušvic. Ko..."

Začutao je. Kelner u belom žaketu je klizio između stolova ka njima. Zaustavio se pokraj Granta i promrmljao mu nešto direktno u uho. Grant odgurnu stolicu.

„Neko me zove na telefon."

Krenuo je za kelnerom. Pratila su ga četiri pogleda sumnjičav, radoznao, iznenađen i neprijateljski. Na recepciji, devojka koja je bila na dužnosti vesto prespoji priključak i dodade mu telefon.

„Gospodin Grant?" Mek, precizan glas razvlačio je nepoznate slogove.

„Da, ja sam."

„Poslušajte me. Kola vas čekaju ispred hotela. Savetujem vam da uđete u njih. Imate dva minuta." „Ko je to, do đavola?" zareza Grant.

„Neko koga želite da upoznate. U znak dobre volje, dozvoliću da povedete jednog pratioca. Možete poneti i svoj pištolj, ako se tako osećate sigurnije, mada vam neće trebati. Dva minuta", ponovio je glas. Začulo se spuštanje slušalice i veza se prekinula.

Grant mahnu jednom od hotelskih nosača i dade mu drahmu da prenese poruku.

„U trpezariji za stolom sede tri čoveka i jedna žena. Reci ženi da odmah dođe ovamo." Nije imao vremena za objašnjenja, a kamoli za svađu sa Mjurom i Džeksonom.

Minut kasnije Marina je stigla. Grant je pogleda procenjivački. Baš se sredila za večeru visoke pete, najlonke, karmin, sve redom. Nije joj baš pristajalo, zaključio je. Mada je takav izgled neke žene činio nedostupnim, Marina je delovala ranjivo, poput ozbiljne devojke koja uči kako da zadovolji druge. Mada je svakako izgledala dovoljno dobro da privuče duge poglede muškaraca u odelima i uniformama u lobiju. „Šta se dešava?"

Grant joj ponudi cigaretu, zapali je, i uhvati je pod mišku. „Objaiću ti u kolima."

„Kakvim kolima?"

Grant je otprati do vrata, dok su ih pogledi pratili. Vrtar ih poavi uz naklon dok su silazili niz hotelske stepenice. Na prilazu, pod asnom palmom, bila je parkirana

crna limuzina. Sijala je pod najjumskom svetiljkom. Motor je bio upaljen.

„Uđimo.“

U pitanju je bio „mercedes“. Unutra nije bilo nikoga osim vozača koji ćutao sve vreme, od momenta kada ih je pustio u raskošnu unutrašost i zalupio vrata. Kada se Grant naslonio na sedišta, osetio je čvor d leđima. Okrenuo se. Mala rupa, otprilike veličine metka kalibra , nespretno je zašivena. Grant provuče prst.

„Neko nije uživao u vožnji.“

Kola ih odvezoše uz prazan put duž obale. Grant je pretpostavio da idu u Atinu, ali vozač je ignorisao svako skretanje i nastavljao pravo. Postepeno su, veoma visoko, u tami ispred njih počela da se pojavljuju svetla. Grant je najpre pomislio da su u pitanju sela na padinama planine, zatim je osetivši se glupavo shvatio da ga je noć obmanula. Stigli su u atinsku luku Pirej; svetla su poput nanizanih perli na nebu pratila konture kranova i trupova brodova. Grant se okrenu ka prozoru i zagleda u zabravljene kapije i ogradu od bodljikave žice pored kojih su prolazili. Kao da ih je neko vukao kroz muzej u kojem je svaki brod eksponat osvetljen reflektorima.

Neki su bili tihi i sablasni, drugi su vrveli od života dok su ih lučki radnici, poput mrava, oslobađali tereta. Rukom obojena zastava visila je mlitavo na trupu teretnjaka. Na njoj je pisalo: SAD hrane patriotski narod Grčke.

Skrenuli su sa glavnog puta i sada su jurili kroz male ulice i prolaze, sve uže i uže, sve dok se auto nije konačno zaustavio. Grant pomisli da su skrenuli na pogrešnom mestu, pa „mercedes“ nije mogao da se provuče dalje, ali vozač istog trenutka iskoči napolje i otvori vrata. Grant je jedva imao vremena da baci pogled na daskama zakucane prozore i političke slogane po zidovima, pre nego što su maltene gurnuti niza stepenice. Ispred vrata je bila metalna kapija. Sudeći po ogrebotinama i dubljenjima, bila je neophodna. Na izubijanom znaku iznad vrata bila je naslikana figura u crnom kako stoji u nekoj vrsti čamca. Pored je svetlećim neonskim slovima pisalo „Xapov“.

„Haron“, prevela je Marina, mada je Grant mogao i sam da pročita. „Čamdžija koji vozi u podzemni svet.“

Kada je otvorio vrata, Grant se našao u svetu dima i muzike. Dim je bio toliko gust da je mogao da ga uguši. Čvrst oblak mu je izbio vazduh iz pluća kao da ga je neko udario u stomak. Nije se pomerao niti kovitlao, samo je stajao u vazduhu, pod uskim snopovima svetlosti koje su bacali nisko obešeni lusteri. Osim oštrog mirisa

duvana, Grant je osećao i slatko strujanje hašiša. Kada je pogledao unaokolo spazio je loptaste nargile za skoro svakim stolom. Patroni zbijeni oko njih poticali su iz svakog zamislivog sloja grčkog društva. Dame obmotane krznima lasica i perlama ili ružičastim i žućkastim dijamantima; muškarci u večernjim odelima, radnim kombinezonima, izgužvanim uniformama, u pohabanim prslucima i košuljama, izmešani oko nargila dodavali su uvijeno gumeno crevo jedni drugima. Marinu i Granta niko nije ni pogledao.

Na niskoj pozornici u prednjem delu prostorije, članovi benda bili su nagnuti nad svojim instrumentima: violinista, lautista, čovek sa bubnjem pod rukom i još jedan koji je na kolenima, poput pepeljare držao nešto slično tampanu. Jedini član benda koji je delovao kao da je svestan publike bio je pevač. Ličio je na neko siročić u crnoj bluzi otvorenog vrata. Piljio je u mikrofon, dubokim, tuberkuloznim očima. Grant nije razumeo reči. Pesma je bila brza i neverovatno tužna.

Konobar mu se pojavi pored lakta i odvede ga do drugog kraja prostorije. Tu je nekoliko separea bilo postavljeno uza zid. U skoro svima je bilo onoliko ljudi koliko je moglo unutra da se nabije. Međutim, jedan je bio skoro prazan. Unutra su sedela samo im čoveka: jedan zdepast kojem se vrat prelivao preko okovratnika a lice preko vrata, dok je drugi je bio manji i mršaviji, zalizane sede kose i pažljivo podšišanih brkova. Iako je u odnosu na svog druga delovao poput patuljka, iz njegovog izraza se čitalo ko tu koga sluša. Pokazao je Grantu i Marini da sednu preko puta.

„Gospodine Grante.” Pružio je desnu ruku preko stola, dok je levu ržao skrivenu na kolenu ispod stola. Koža mu je bila suva i voštana, t sam Elijas Molho.”

Poglavlje 17

Mlijas Molho. Trgovac retkim antikvitetima." Dim se uskovitla na Grantovom jeziku dok je to izgovarao. „Mislio sam da ste mrtvi."

Sedokosi čovek se nasmeši i raširi ruke. „Onakav sam... kakvog me vidite."

„Čuo sam da su vas nacisti uhvatili."

Molhova usta se iskriviše od nelagodnosti. „Možda i jesu. Možda je bilo zgodno da ljudi tako misle. Toliko ljudi je nestalo čak ni Nemci nisu mogli sve da ih popisu.

Odlučio sam da nestanem pod sopstvenim uslovima." Posegao je ka džepu pantalona i izvukao parče papira. Grant ga prepozna. Bio je to papir koji je iskoristio u krojačkoj radnji da zapiše adresu svog hotela. „Izgleda da ste se raspitivali o meni, gospodine Grante."

Pre nego što je progovorio, kelner se ponovo pojavio. Postavio je dve čaše viskija pred Granta i Marinu i otišao ne ostavivši račun.

„Stiže pravo iz Amerike", reče Molho. „Prva pošiljka Trumanovog programa pomoći."

Grant gucnu piće. Popio je dovoljno jeftinog pića u ilegalnim barovima od Kejptauna do Moskve da prepozna pravu stvar kada je okusi. „Da li se sada bavite švercom?"

„Zar u Grčkoj u ovom momentu može drugačije? Sada samo šverc funkcioniše."

Molhovo lice je ostalo uljudno, ali oči su mu bile ljutite.

Klimnuo je ka pozornici, na kojoj je žena velikih grudi u srebrnoj haljini, upravo preuzela mikrofon. „Poznajete li rembetika muziku, gospodine Grante? Pre rata se retko mogla čuti, bila je to muzika zavisnika i lopova. Rembeti su pripadali melanholičnom kultu čiji članovi su smatrali da samo oni razumeju istinu patnje i bola. Sada je to postala nacionalna muzika."

Ispio je piće. Veliki čovek pored njega nije progovario, ali je posmatrao pevačicu i udarao prstima po stolu u ritmu muzike.

„Tražim artefakt. Minojsku tablicu." Grant naglo izgovori reči, spotičući se o njih. Od trenutka kada je zazvonio telefon sve je nalikovalo nekom snu. Plašio se da će se prerano probuditi. „Neposredno pre rata, engleski arheolog je došao u vašu

radnju. Kupio je tablicu, ili pola tablice, sa natpisom na jednoj i crtežom na drugoj strani. Sećate li se?"

Molho povuče dim iz srebrne muštikle. „Prodao sam mnoge artefakte pre nego što su mi Nemci zatvorili radnju."

„Ovakvih niste mnogo prodali. Bila je jedinstvena dok je niste podelili na dva dela."

Grant pogleda Molha u oči. Grk klimnu.

„Gospodine Grante, ja sam poslovan čovek. Šta god da prodajem, američki viski, ruske cigarete ili komade gline, moram dobiti najbolju cenu. Ljudi najviše plaćaju za ono što najviše žele. Ako moji kupci žele deset cigareta odjednom, a ne dvadeset, ili pola litre viskija, ili dva komada kamena umesto jednog, ja ga tako i prodajem. Naravno, postoji rizik. Ponekad umesto duplo više profita dobijem duplo više problema."

Molho se zavalio u naslon. „Moram vam reći, gospodine Grante, da niste prvi čovek koji se raspituje za tablicu. Ubrzo nakon okupacije, Nemač je došao u moju radnju. Izvesni doktor Klaus Belcig." Pogledao je Granta mrko. „Vidim da vam je to ime poznato?"

„Nisam ga upoznao. Rekli ste mu da je Pemberton kupio tablicu."

„Doktor Belcig je bio pod utiskom da je tablica čitava. Nisam ga ispravljao, a i zašto bih? Pitao me šta se desilo sa tablicom, rekao sam da sam je prodao britanskom arheologu sa Krita. Čak sam mu pokazao i kopiju priznanice."

„Znači, Belcig je otišao na Krit. Ali Pemberton je već bio mrtav."

„To je bilo nezgodno za dr. Belciga, ali veoma srećna okolnost za gospodina Pembertona. Metode doktora Belciga su bile... ozloglašene." Molho podiže levu ruku na sto. Marina prigušeno vrisnu. Zlatno dugme za manžetnu je stezalo uštirkani beli rukav košulje, ali nije bilo šake. Molho malo povuče rukav kako bi pokazao ružan patrljak, okrugli panj okružen ožiljcima kao trakama. Čak je i Grant ubledeo.

„Da li je Belcig to učinio?"

„Ja sam bio običan Jevrejin." Nasmejao se kratko i mračno. „Rekao mi je da sam srećniji od čoveka koji mu je ukrao tablicu. Uzeo mi je jednu ruku i dao sam mu jedno ime. Znao sam da je Pemberton Englez. Nisam znao da je mrtav, ali sam mislio da je do tada već napustio Grčku. Da je na sigurnom. Mislio sam da Belcig

nikada neće saznati da sam mu dao samo pola tablice, zato što nikada neće pronaći ništa od toga."

„Isuse."

Molho je povukao rukav. „Možda mi je Belcig učinio uslugu. Pre toga smo slušali glasine o tome šta se dešava Jevrejima. Neko je imao ujaka u Nemačkoj, ili je nečiji rođak imao devojk u Varšavi. Ali niko nije zaista verovao. Kako poverovati u tako nešto? Nakon Belcigove posete shvatio sam za šta su Nemci sposobni. Zato sam nestao."

Aplauz odjeknu zadimljenom prostorijom kada je pevačica završila svoju pesmu. Sišla je sa pozornice i skliznula ka jednom separeu, žudno povukavši dim iz lule. Njeno mesto je zauzeo vitak kicoš. Crna kosa mu je bila potpuno zalizana, a sa uskim brkovima je podsećao na nacistu. Grant se pitao da li to treba da bude ironično.

Pevač je ukočeno stajao ispred benda. Svirač buzukija je započeo melodiju brzog ritma. Prsti su mu leteli preko žica. Grant se naže napred. „Šta se desilo da drugim delom tablice?"

Molho izdrža njegov pogled. „Koliko vam vredi ta informacija? Hoćete li mi uzeti drugu ruku?"

Električni urlik zapara vazduh prostorije i utiša sav razgovor. Na sceni, pevač je zgrabio stalak mikrofona kao davljenik slamku, obmotavši se oko njega. Teško je bilo poverovati da je tako mali čovek sposoban za takav zvuk. Urlik zadrhta, zatim se podiže za još jedan ton.

Grantovo lice ostade savršeno mirno. „Ja samo pitam. Ali poznajem ljude koji ga žele. Ljude poput Belciga. Ako bi vas pronašli..."

Molho iskapi piće. „Da li vi to pokušavate da me zastrašite, gospodine Grante?"

„Samo vas upozoravam."

„Verujem vam. Ali shvatite, ja sam poslovan čovek. Ako neko dođe u moju radnju i ponudi da otkupi nešto na primer glinenu tablicu za sto drahmi, ja se zapitam da li je spreman da je plati dve stotine drahmi. Ili da možda postoji čovek koji će je platiti tri stotine drahmi. Uzmimo na primer vas. Nisam vas pitao zašto je vi želite to ne bi bilo ljubazno sa moje strane. Međutim, podozrevam da niste arheolog kao gospodin Pemberton niti kolekcionar. Da li ste lovac na blago? Od svojih

izvora sam čuo da putujete sa dva Engleza i Amerikancem, i ovom vašom ljupkom pratiljom. Pitam se za koga radite?"

Grant se nasmeši stisnutih usana. „To se i ja ponekad pitam."

„Ne možete biti iskreni. Shvatam. To znači da ni ja ne mogu biti iskren sa vama. Nadam se da shvatate." Molho se nasmeši i ustade. Ustade i njegova gorila za slučaj da Grant pomisli da učini nešto. „Razmisliću o vašem zahtevu, gospodine Grante. Možda ću, kada odlučim koliko je ta informacija vredna, odrediti svoju cenu. Ako to bude slučaj, kontaktiraću s vama u hotelu."

Grant se nagnu preko stola i sudari da debelim dlanom telohranitelja. „Nemojte predugo razmišljati. Suviše ljudi juri za ovom tablicom. Opasnih ljudi."

Molho mahnu Grantu i Marini levom rukom. Od tog pozdrava im krenuše žmarci niz kičmu. „Znam."

„Mercedes" ih je praznim ulicama odvezao nazad do hotela. Čutke su sedeli na zadnjem sedištu. Zastali su u hodniku ispred svojih soba. Bilo kom slučajnom prolazniku izgledali bi poput ljubavnika koji se vraćaju sa kasnog plesa. Grant je zabacio sako preko ramena, a rukave košulje zavrnuo do lakata, Marina je skinula cipele i stezala ih u rukama pošto su njena stopala navikla na čizme, a ne visoke potpetice.

Lice joj se sijalo od znoja, a usamljena suza je razmazivala ugao oka. Jedna bretela haljine skliznula joj je preko ramena.

„Laku noć", reče Grant. U tihom hodniku, dodatno prigušene tepihom, te reči su zazvučale odsečnije nego što je želeo. „Osim ako..." približio se. Marinina kosa je mirisala na začim noćne muzike: na dim i znoj, alkohol i parfem. Možda je ošamućen od hašiša koji je natopio vazduh kluba. Podigao je ruku i pomilovao joj lice, sklonivši uvojak kose koji joj je pao preko oka. Nije se povukla. Spustio je ruku preko njenog obraza i vrata do ramena. Nežno je namestio bretelu.

„Imam bocu viskija u sobi." Znao je kako to lažno zvuči ali ta laž mu je bila neophodna. Suviše vremena je prošlo da bi mogao stvari da uzme zdravo za gotovo.

„Popiću samo jedno piće", reče Marina. Odgovorila je skoro ošamućeno, automatski. Dopustila mu je da je uzme za ruku i odvede do svojih vrata, naslonivši se na njegov lakat dok je tražio ključ. Stavio ga je u bravu i zastao.

Grejao ga je Molhov viski, Marinin parfem je bio neodoljiv, ali čovek neke instinkte nikada ne prenebegne.

Osetila je da mu se celo telo ukrutilo pa je podigla glavu i pogledala ga. „Staje?“ „Šššš.“ Grant je piljio u dovratnik Majušni čošak žutog papira virio je iz pukotine između vrata i dovratka, nevidljiv, osim ako tačno znaš gde da gledaš. Uvek ga je ostavljao tu kada bi napuštao sobu. Ali nije bio baš tamo gde gaje ostavio. Ne samo da su ušli u sobu, već su primetili zamku i pokušali da je vrata na mesto. Znači da su znali šta rade. A „vebli“ mu je bio u sobi.

Grant povuče ključ iz brave, držeći ruku na kvači. Marina se povuče, zbunjeno ga gledajući. „Imaš li pištolj?“ upitao ju je mimikom.

Bez upozorenja, kvaka se okrenu i vrata se otvoriše. Pošto je držao kvaku, Grant je bio uvučen u sobu. Spotakao se i pružio po podu koliko je dug. Neko je krenuo na njega, ali Grant je bio prebrz. Otkotrljao se i skočio na noge, zakoračio unazad i udario protivnika u pleksus. Začulo se stenjanje i prigušen uzvik: „Isuse.“

Grant se zaustavio u pola zamaha i povukao se. Čovek je bio presamićen od bola, ali prepoznao je kratku frizuru i široka ramena u mornaričkom blejzeru. Nešto dalje, Mjur je sedeo na kraju kreveta sa cigaretom u ruci.

„Gde ste, do đavola, bili?“

Poglavlje 18

U biblioteci je vladala napeta tišina. U pitanju je delimično bila i klima. Nakon nedelje aprilskih povetaraca vreme je postalo sparno i teško, zbog čega je i bilo više čitalaca u prostoriji. Uskršnji praznici su se završili, pa je šarena skupina studenata, umetnika i akademika koji su činili klijentelu Britanske škole počela da se vraća. Rasprostrli su se po stolovima, nagnuti nad knjigama koje su izgledale drevno poput civilizacija čiju su priču pričale. Sedeći pored prozora sa novinama u rukama, Grant se više nego ikada osećao kao daleko van svoje prirodne sredine, pritisnut sa svih strana dostojanstvenom svrhovitošću. I naravno Mjurovom sinoćnom reakcijom. „To je sve? Rekao vam je da idete i vi ste otišli? Kao prokleti kućići?“ Grant nije želeo da se prepire. „Nalazili smo se na njegovom terenu osim

toga imao je gorilu sa sobom za slučaj da pokušam nešto." „Da si nam rekao gde ideš umesto što si se iskrao sa devojkom ao neki prodavač u Bognoru mogli smo da te pratimo. Saznali bio mnogo više."

„Nije bilo vremena. Molho je sve isplanirao. Da ste pokušali da nas ratite, verovatno bi nas izbacio iz kola." Setio se rupe u sedištu. „Ili ne o mnogo gore."

Mjur je uperio cigaretu opasno blizu Grantovog lica. „Taj mali Ješa trenutno naša jedina veza sa ostatkom tablice. Kada sledeći put bude nazvao, da se nisi usudio da pozoveš svoju jebenu devojkku. Pozvaćeš mene. U suprotnom ću te poslati u nazad u ćeliju u neki usrani ćošak carstva brže od seksa na brzaka. Jasno?"

Grant je spustio novine i otišao do Marine. Njena gomila knjiga je porasla, mada je Ridova, preko puta, i dalje bila veća. Gvirnuo je preko njenog ramena.

„Na čemu radiš?"

Povukla se kako bi mogao da vidi. U pitanju je bila čudna knjiga sa nalepljenim stranicama na grčkom. Na dnu, urednim, izbledelim rukopisom neko je napisao nešto što je ličilo na gomilu besmislica. „Paus.III:19.11; Strab.VII:3.19; Lyc.Alex:188; Arr.Per:21."

„Ovo mi liči na zagonetku."

Marina uzdahnu. „To je upućivanje na određena mesta u drevnim tekstovima u kojim se pominje Belo ostrvo. Pausanija je napisao vodič kroz Grčku, neku vrstu drevnog bedekera. Strabon je bio geograf iz prvog veka. Likofron je napisao skoro neodgonetljivu pesmu o Trojanskom ratu, a Arijan je bio Rimljanin koji je napisao opis Crnog mora kako bi zabavio cara Hadrijana."

„Jesi li pronašla nešto korisno?"

„Svi se slažu daje ostrvo negde u Crnom moru." Spustila je olovku. „Ne slažu se ni u čemu drugom. Pausanija i Likofron kažu da je na ušću Dunava, Arijan kaže da je na otvorenom moru, Strabon kaže da je na pet stotina stadija od ušća Dnjestra."

„Koliko je to u pravim merama?"

„Otprilike stotinu kilometara ali ne kaže u kom pravcu." Tražila je po papirima. „I kod Plinija se pominje Belo ostrvo. On tvrdi da se nalazi na ušću Dnjepra. Na drevne geografe se ne možemo osloniti kada su mere u pitanju. Rukavci Dunava i Dnjepra su otprilike na sto kilometara od Dnjestra."

Grant se počesa po glavi. „Znači, ili je pored Dunava, ili je pored Dnjepra, ili uopšte nije u blizini bilo koje od te dve reke." Bacio je pogled ka Ridu, izgubljenom u vrtlogu simbola i fotostata. „Mislio sam daje Rid rekao da je ostrvo samo legenda neka vrsta mitskog raja za heroje."

„Mislim da greši. U svim referencama na koja sam naišla, Ahilej je jedini heroj koji se pominje. Ponekad se pomene Patroklo, koji je bio Ahilejev prijatelj. Belo ostrvo nije bilo opšti raj. Čini se da se povezuje isključivo sa Ahilejem."

„Misliš da je zbog toga legenda istinitija?" „Mora da potiče odnekud. Nema slične legende vezane za nekog drugog heroja. Mora da postoji razlog zašto se određena priča stvara oko Ahilejevog imena."

Privukla je jednu od knjiga. „Prema Arijanu, na tom ostrvu postoji hram posvećen Ahileju. Plinije čak tvrdi da se tu nalazi njegova grobnica." Oči joj zasijaše u prašnjavoj biblioteci. „Šta ako je to bilo odnosno jeste stvarno mesto? Izgubljeni Ahilejev hram, sa njegovom grobnicom. Niko ga nikada nije pronašao."

„Zato što se niko ne slaže po pitanju toga gde se nalazi. Osim toga, čak i da je to istina, otkud znamo da će štit biti tamo?"

„Mislim da ga je Odisej tamo odneo, kao žrtvu u čast palog heroja na svom putu ka Itaki. Priča o njemu se većim delom dešava na Crnom moru. To nema smisla, osim ako je tamo bio sa razlogom." „Možda ga je vetar tamo naneo slučajno." „Ne postoji vetar koji će odneti brod od Troje čak do Crnog mora. Croz Dardanele je bilo vrlo teško ploviti. Kada je Odisej stigao do Crlog mora, nastavio je na istok. Pogledaj." Uzela je neki papir sa listom tačaka povezanih strelicama. „Evo epizoda čiji opisi okoline ili asocijacije sugerišu da se nalaze u Crnom moru. Skoro sve se dešavaju jedna za drugom, što navodi na pomisao o geografskoj povezanosti.

Poenta njegove posete tom delu sveta je odlazak u podzemni svet.

Nego kad galijom veće okeanske prevališ vode, Ondeje obala niska i lugovi Persefoneje, Visoke tu su topole i vrbe što plodove gube, Onde osidraj brod kod okeanskih dubokih vira, Pa u vlažne i mračne Aidove dvorove sidi.

„Odisej odlazi tamo. U ponor gde se susreću dve reke, podnosi žrtvu i otvara vrata Hada." Držala je knjigu otvorenom kako bi Grant mogao da vidi. Duborez je oslikavao taj događaj tamnim, debelim linijama. Brod je ležao izvučen na plažu, okružen tako visokim topolama da su delovale poput rešetki na kavezu. Na sredini stranice dva bela potoka slivala su se niz mračnu planinu. Na tački u kojoj se

susreću, ispod golih stena, stajala je majušna figura, okružena belim ovnom sa leve, crnom ovcom sa desne strane i liticom koja je pred njim otvarala.

Iako je prostorija bila topla, Grant je zadrhtao. „Kažeš da je Odisej otišao u pakao?”

„Prizvao je duše umrlih. Za drevne Grke, Had nije bio mesto u koje odlazi tvoje telo. Put do tamo je duhovni proces, putovanje duše. Verovali su da postoje mesta na kojima se granica između svetova tanji. Ako odeš na takvo mesto i izvršiš određeni ritual, možeš govoriti sa mrtvima. U spevu, kada Odisej stigne na drugi kraj Okeana, on kopa plitki rov. Zatim sipa vino, med i mleko oko njega, i puni ga krvlju ovaca koje je žrtvovao. Potom dolaze duhovi. Prorok Tiresija, Agamemnon kojeg je ubila žena Klitemnestra, Arijadna i kralj Minoj." Zastala je da bi naglasila sledeće ime. „I Ahilej."

Grant dozvoli sebi da izgleda impresionirano. „Misliš da je Ahilejev hram njegova grobnica mesto na kojem je Odisej došao do Podzemnog sveta?”

„Ili je možda otišao do grobnice, na Belom ostrvu, kako bi žrtvovao štit mrtvom Ahileju, ali priča je kasnije pogrešno zapamtila daje otišao u podzemni svet."

„Znači treba samo da ga pronađemo." Grant pogleda dve ovce kako ispred monstruoze litice pilje ispred sebe, očekujući svoju sudbinu. „Imamo li žrtvenu jagnjad koju ćemo odneti tamo."

„Nadajmo se da nećemo morati nešto drugo da žrtvujemo."

Grant je ostavio Marinu i profesora njihovim knjigama, i izašao da popuši cigaretu. Um mu ispuniše uznemirujuće slike: tmurne litice, kve krvi, duhovi poput utvarnih oblaka i strvinari po stenama. Bile tako snažne da nije gledao kuda ide. Prošao je kroz vrata biblioteke udario u čoveka koji je išao u suprotnom pravcu, skoro ga oborivši.

Uzvišeni papiri polete u vazduh i rasu se hodnikom poput snega. „Izvinite." Grant posegnu da pomogne čoveku da ustane. Ovaj ga ignorisao, iritirano je ustao i otrešao odeću. Čovek je bio zdepast i žan, sa kockastom glavom i retkom, svetlom, veoma kratkom kosom. Koža mu je bila crvena i bubuljičava, kao da mu je gadan osip jeo lice. Oči na uskom licu sijale su od besa. »Pas auf! Wasfassest du, eh, zakoračio je unazad. Svinjske oči se razirile koliko su mogle a zatim ponovo skupiše. „Sledeći put pazite." Engleski mu je imao nedokučiv naglasak, ali Grant je ipak osetio

lago vrdanje. Pogledao ga je bolje. Da li ga poznaje? Nije mogao da e seti, ali nije mogao ni da se otrese osećanja da je njega čovek u moentu besa prepoznao.

Pokupio je papire i prošao pored Granta u biblioteku. Pogledavši oz staklo na vratima Grant je video da je seo za centralni sto nedaeko od Rida.

„Verovatno nije ništa bitno“, mrmljao je pokušavajući da uveri sam sebe. bećavao je sebi cigaretu već pola sata. Osim toga, Marina je bila tamo. Nasmešio se devojci na recepciji i izašao. Vazduh je oko njega bio eo skoro kao i dim u plućima, ali bilo je dobro osloboditi se uštogljenoti biblioteke. Pitao se koliko je još ljudi na svetu koji bi poput Rida mogli provedu život na takvim mestima. Njega su biblioteke podsećale na auzoleje, na nekropole mrtvih strana ispisanih mrtvim jezicima. Dobovanje zaludnog motora zagađivalo je jutarnji vazduh. Ispred apije, preko puta ulice, zeleni „sitroen“ bio je parkiran na trotoaru, edan čovek je sedeo na prednjem sedištu i čitao novine, drugi se nalonio na zadnja vrata i čačkao zube.

„Imaš li upaljač?“

Grant se okrenu. Marina je stajala u senci platana iznenađena brzinom njegovog okreta. Ispružila je cigaretu. „Ko pazi na Rida?“

„U biblioteci je“ oprezno se nasmešila. „Želela sam da popričam sa tobom. Sinoć...“

„Ne sada.“ Grant je u žurbi skoro obori na cveće. Banuo je na vrata pored recepcije i pojurio niz hodnik. Jato zbunjenih lica sa naočarima podiglo se iznenađeno ka njemu pošto je skoro razvalio vrata biblioteke.

Rid je i dalje bio tamo gde ga je ostavio, vireći u Granta iza gomile knjiga. Bar je izgledao više iznenađeno nego uplašeno.

„Gospodine Grante.“ Devojka sa recepcije mora da je trčala za njim. Bila je crvena u licu, pramenovi su joj poispadali iz punđe. Gledala ga sa zaprepašćenjem i besom. Najzad, pogled joj se zaustavi na cigareti i dalje uglavljenoj između njegovih usana. „Ne smete pušiti u biblioteci.“

Grant ispljunu cigaretu i zgnječi je petom na drvenom podu. Mučio se da sakrije stid. Pustio je vrata i postićeno krenuo ka Riđu. Jedan po jedan, ostali studenti i akademici se vratiše svom poslu.

„Da li je ta mala drama imala neku posebnu svrhu?“ upita Rid kada Grant skliznu na sedište do njega. Pogledao je unaokolo sa izrazom krivice, kao da se brine da će

ga neko povezati sa nespretnim varvarinom koji je upravo povredio svetost biblioteke.

„Pomislio sam..." stolica na kojoj je malopre sedeo Nemač bila je prazna. Ali šta s tim? Rat je završen, strani naglasak nije više automatski sumnjiv, niti je svaki Nemač neprijatelj. „Pomislio sam da si u nevolji", zaključio Grant neubedljivo.

„Nevolju mi stvaraju samo prekidi."

„Šta to radiš?" pridružila se Marina. Posmatrala je Granta optužujućim pogledom iza Ridovih leđa.

„Tu je bio jedan čovek." Grant progovori tiše nakon što ga je nekoliko akademika prekorno pogledalo. „Izgledao je sumnjivo." Bilo je prkosa u njegovom glasu. Znao je da mu izgovor slab, ali njegov instinkt je toliko često bio u pravu da mu nije padalo na pamet da se izvinjava.

„Nije pokušao da me prekolje." Ridovo strpljenje se drobilo, bio je željan da se vrati lavirintu škrabotina na stolu. „Nije ni ukrao..." spustio je pogled refleksnim pokretom glave čoveka koji gleda na sat, „... moju torbu..."

Grant je pratio njegov pogled. Video je četiri drvene noge od stolice, dve noge u flanelskim pantalonama, par izgrebanih cipela ali nije video torbu.

„Moja torba", ponovio je Rid. Zvučao je zaprepašćeno. „Nestala je." „Da li je u njoj bilo nešto bitno?" „Nešto bitno? Tablica je bila u njoj."

Grant prolete kroz vrata i jurnu niz hodnik. Zaustavio se pred recepcijom.

„Da li je ovuda prošao Nemač svetle kose u smeđem odelu?"

Njegova razjarena žurba je u korenu sasekla njen pokušaj grdnje. Jednostavno je klimnula i pokazala ka vratima. Držala je i dalje podignutu ruku kada je Grant izjurio, skliznuo niza stepenice i krenuo između drveća ka kapiji. Zeleni „sitroen" je još bio tamo: zadnja vrata sevnuše i zatvoriše se, a kola suknuše napred.

Grant istrča na ulicu tačno na vreme da udahne izduvne gasove i prašinu. Izvukao je „vebli" i ispraznio ga u pravcu „sitroena". Zadnje staklo prsnu u paramparčad, na zelenoj limariji se pojaviše dva ispupčenja. Kola se zaneše, vozač se mučio da ih kontroliše ali nije imao šanse. Kola se popeše na trotoar i udariše u kuću. Krhotine kreča i maltera zasušu haubu poput kiše. Suvozač počeo izbezumljeno da drmusa vrata, ali udar ih je ulubio i nisu mogla da se otvore.

Dim i para iz uništenog motora počeli su da zamagljuju sliku. Grant je kroz trunčice ugledao kako se zadnja vrata otvaraju i kako lopov beži. Ridova kožna

torba visila mu je preko ramena. Doviknuo je nešto vozaču, a zatim počeo da trči niz ulicu.

Kada je Grant stigao do kola, čovek na suvozačkom mestu i dalje se mučio sa vratima. Izvukao je pištolj i udario drškom po prozoru. Razbio se ostavivši nazubljene krhotine svuda po okviru. U očajničkom pokušaju da izađe nije primetio da Grant dolazi, a Grant mu nije pružio drugu šansu. Zgrabio ga je za ruku i izvukao je napolje. Čovek je još stezao rukom cev pištolja, pokušao je da je okrene, ali Grant mu lupi ruku o ivicu, nabivši je na slomljeno staklo. Čovek vrisnu i ispusti pištolj. I dalje mu držeći ruku, Grant se sagnu, dohvati oružje i dva puta mu opali u grudi. Krvava ruka se opusti.

Grant pojuri oko kola i ugleda vozača kako se tetura ka njemu. I dalje je delovao ošamućeno od sudara. Jednu ruku je delimično podigao, Grant nije mogao da proceni da li je to učinio u znak predaje ili da bi se odbranio. Drugom rukom je nešto tražio po jakni.

Grant nije znao koliko metaka ima, ali je znao da nema mnogo vremena. Pucao je u vozača iz te blizine nije mogao da promaši kada se zateturao, šutnuo ga je po nogama. Pre nego što je vozač dotakao zemlju, Grant je već jurio za lopovom. Njegov plen je već pretrčao dobar deo ulice, ah bio je niži i teži od Granta, sputan Ridovom torbom. Smeđe, laneno odelo lepršalo je oko njega, donovi kožnih cipela klopurali su po pločniku. Ljudi su piljili u njega dok je protrčavao pored njih, ali niko nije pokušao da ga zaustavi. Uz tako mnogo posmatrača, Grant se nije usudio da puca. Ali mu se približavao.

Lopov je dospeo do ugla i pogledao unaokolo. Nije mogao da previdi Granta koji je jurio za njim mašući pištoljem kao luđak. Zbacio je torbu sa ramena u jarak i brže potrčao niz ulicu. Grant je to spazio pa je ubrzao. Bulevar je bio širok, nije bilo saobraćaja ako ga stigne dok je na njemu moći će da puca.

Levo od Granta začulo se zvono, ali on ga je ignorisao. Došao je do ugla, čučnuo i podigao pištolj. Niz betonskih žardinjera zaklanjalo je sredinu avenije, ali glava i ramena lopova su se jasno videli, poput siluete na poligonu. Grant je takav pucanj izveo hiljadu puta ranije.

Tada je čovek nestao. Uz huk, zvonjavu i nalet, zid smeđe boje ga je sakrio.

Tramvaj je prolazio bulevarom, ne osvrćući se na Granta, žurbu ili bilo šta drugo osim sopstvenog kretanja. Nekoliko putnika mora da je primetilo razbarušenog

Engleza na ivici puta kako maše pištoljem. Pokazivali su ka njemu i prislanjali licem uz staklo, okrećući se dok se tramvaj neumoljivo kotrljao napred.

Grant potrča oko zadnjeg dela tramvaja i skoči na žardinjeru. Pretraživao je okolne ulice i gomile ljudi u sivim odelima i crnim haljinama. Namac je nestao.

Policijska kola dojuriše širokim bulevarom i zaustaviše se uz škripu kočnica. Grant položi pištolj u žardinjeru i skoči na ulicu. Na pločniku se poznata figura probijala kroz gomilu. Marina je konačno uspela da ga sustigne. Ridova odbačena torba bila joj je u rukama, ali lice joj je bilo ljutito.

Grant podiže ruke u znak predaje kada ga je policija okružila. „Da lije ostavio tablicu?" pitao je.

Odmahnula je glavom. „Nestala je."

Poglavlje 19

HOTEL GRAND BRE TANJA, ATINA

Isuse, ti baš znaš kako da napraviš sranje." Sedeli su u sobi hotela Grand Bretanja. Nije bio grandiozan kao što je zvučao. Uzevši ime zdravo za gotovo, britanska vojska se uselila nakon oslobođenja 1944. i nije nikada stvarno otišla. Sobe su bile konfiskovane, oprema uklonjena, nameštaj promenjen, zidovi i pregrade porušeni i ponovo podignuti, tako daje nekadašnji luksuzni apartman sada bio skućena kancelarija mada je imala tapete sa zlatnim nitima i kristalni luster.

Grant je sedeo na tvrdoj drvenoj stolici. Bila je neudobna poput one na kojoj je sedeo kada je upoznao Mjura u Palestini. Samo što je ovoga puta Mjur bio besan. „Dvojica mrtvih Rusa trunu na ulici, svi od britanskog ambasadora do jebenog bibliotekara žele da znaju šta se desilo." Grant je zavalio u naslon i prekrsti ruke preko grudi. „To su bili Rusi?" „Oni očigledno neće progovoriti. Ali kola su registrovana na Pontik korporaciju za špediciju, koja je zapravo lokalni ogranak sovjetske državne bezbednosti. Cigarete, novčići i uobičajeno paperje iz novčanika

ukazuje na isto." Video je iznenađenje na Grantovom licu. „Zašto? Jesi li očekivao Vojsku spasa?"

„Lopov njihov saučesnik bio je Nemač. Naleteo sam na njega na stepenicama pre nego što je odneo tašnu."

„Šteta što i njega nisi ubio. Jesi li ga dobro pogledao?"

„Svetla kosa, crveno lice, čvrsto telo." Grant sleže ramenima. „Prepoznao bih ga ako ga ponovo vidim."

Mjur ga pogleda ispod oka. „Da li bi ga prepoznao?" otvorio je tašnu i izvadio debeli dosje. Prelistavao je stranice dok nije pronašao ono što je tražio. Zatim ju je pružio Grantu. „Da li prepoznaješ ovoga?"

Ovaj put je bila u pitanju dobra, jasna fotografija. Čovek je za nju pozirao, nije bila snimljena krišom. To ga, doduše, nije činilo privlačnijim. Čovek u vojničkim pantalonama i jahačkim čizmama stajao je na gomili zemlje i krša. Držao je ašov zaboden u zemlju, poput osvajača koji postavlja zastavu na bedem grada koji je osvojio. Bio je mlađi, mršaviji i zgodniji nego čovek kojeg je Grant susreo na stepenicama biblioteke, ali nešto u ponosnom licu koje se trijumfalno smeška u kameru bilo je nesvodljivo."

„To je on. Šta znamo o njemu?"

„To je Klaus Belcig. Arheolog, nacista i sve u svemu jedan neprijatan čovek. Njegov dosje je stigao jutros u diplomatskoj torbi."

„Rekao si daje nestao iz Berlina 1945. godine." Grant je žurno povezivao. „Ako su ljudi sa kojima je bio u kolima Rusi..."

„... mora da su ga iskopali u Sibiru, otopili i doveli da im pomogne u lovu. Tačno znaju šta traže."

„Belcig je pronašao tablicu", reče Grant.

„Tako je. Sada ju je povratio."

Nešto vezano za tablicu izazva ubod brige, delimično formiranu misao koju Grant nije mogao da dovrši. Pre nego što je uspeo da razmisli o tome, Mjur je nastavio:

„Moglo je biti gore. Rid reče da je prepisao natpis sa tablice. Ako on ne može da je prevede, pretpostavljam da ne mogu ni oni."

„Druga polovina." Uz napad mučnine, Grant se iznenada setio šta ga je mučilo.

„Molho nikada nije rekao Belcigu da je slomio tablicu. Belcig je mislio daje cela, da Pemberton ima celu tablicu."

„Pa?"

„Sada zna potražiće Molha."

Mjur je išetao na popodnevno sunce i zgrabio telefonsku slušalicu. „Spojite me sa hotelom Euridika", zahtevao je. Dobovao je prstima po stolu dok je čekao, zatim je mahnuo Grantu i pružio mu telefon. „Pričaj sa njima. Ti govoriš ovim jezikom." Grant je uze. „Ovde gospodin Grant iz sobe trideset. Da li je neko ostavio poruku za mene?"

„Trenutak."

Grant prekri slušalicu rukom. „Da li ste ti i Džekson uspeli da pronađete Molhov klub jutros?"

Mjur klimnu. „Daske, rešetke i brave. Nikoga nije bilo kod kuće. Džekson je ostavio jednog od svojih ljudi..."

Grant mu mahnu da učuti kada se recepcioner vratio na vezu. „Nema poruka." Prekinuo je vezu, a zatim ponovo pozvao operatera i tražio da ga spoje sa klubom Haron. Telefon je zvonio tako dugo da je taj zvuk postao eho u njegovom umu.

„Neh?" Ženski glas bio je pospan i sumnjičav.

„Da li je Molho tu?"

Nije bilo odgovora.

„Kada dođe, recite mu da je zvao gospodin Grant. Recite mu da moram da razgovaram s njim. Veoma je važno. Hoćete li?"

Spustila je slušalicu.

Nije mogao da se vrati u biblioteku, pa je otišao u hotel. Ležao je na krevetu i pokušavao da zaspi. Trebalo bi da je umoran, umesto toga mu je od potere za Belcigom proradio adrenalin. Sunce se probijalo kroz tanke zelene zavese, razliveno i bezvremeno. Neko je verovatno Rid ostavio knjigu na stočiću. U pitanju je bio prevod Ilijade. Grant je uze i prelista. Mora da je u nekom trenutku zaspao, mada to nije shvatio dok ga kucanje nije probudilo. Skočio je iz kreveta, zgrabio „vebli" i zakoračio preko tepiha do vrata.

„Ko je?"

Ja sam", reče Mjur. „Uzmi šešir i pištolj. Džeksonov čovek se upravo vio. Molho je stigao u klub."

Skoro da su istrčali iz hotela. Na recepciji je bila neka gungula dok su prolazili Grantu se učinilo da ga devojka doziva ali bio je već praktično na vratima pa ju je

ignorisao. Mjur je vozio predratni „volsli“ koji je uzeo iz ambasade. Vožnja mu je bila iritantna poput ostatka ličnosti. Jurio je kolima niz put, ne obazirući se na izletnike, magarce i pešake koji su činili većinu učesnika saobraćaja.

Čim su stigli, znali su da nešto nije u redu. Ispred je bio parkiran vojni džip, zatvarajući prilaz sokačetu. Američki vojnik je stražario pored, a drugi pešadinac je stajao na vrhu stepenica koje su vodile u podrum.

Stražar pored džipa došeta do „volslija“. Vrata sa vozačeve strane ga skoro oboriše kada je Mjur iskočio napolje. „Da li je Džekson ovde?“

Džekson ih je čekao unutra, zajedno sa čovekom u belom odelu kojeg Grant nije prepoznao. Dim od prethodne noći još je zamagljivao vazduh, ali nije bilo muzike.

Stolice su bile naslagane na stolove sa nogama nestašno podignutim u vazduh.

Šest stalaka za orkestar bilo je zabijeno iza zaves, metla se cedila u kofu. Na neki čudan način, to je Granta podsetilo na Knosos. Arheolog bi mogao da pronađe ove predmete za hiljadu godina i da uopšte ne shvati šta se desilo.

Molho je ležao nasred prostorije ispod belog čaršava bio je to stolnjak koji se neko setio da prebaci preko njegovog tela. Nije izgledalo da je prošlo mnogo od kada je preminuo. Na stolnjaku su se videle crvene mrlje, kao da je nepažljivi gost prosuo bocu vina, a tamna bara se širila ispod ivice.

„Prokleta stvar“, reče Džekson. „Stvarno su ga dobro sredili. Zubi, sti, sve.“ Zvučao je brutalno nepristrasno, poput trgovca koji ispočuje račun. „Kakve god je tajne imao, sigurno ih je ispričao.“ Sa vrm cipele je odgurnuo tkaninu kako bi otkrio lice. „Da li je to on?“ Molhovo lice bilo je užasan prizor. Grant je video i gore stvari u ratu ne mnogo gore, ali dovoljno gadne da sada uspe da zadrži hladnokrvost. „To je bio on. Jadničak.“ Svideo mu je Molho. Činilo mu se da je neverovatno okrutno da čovek preživi rat i sve njegove užase, samo da bi ovako nastradao. Međutim, Grant je znao da je svet može biti neverovatno okrutno mesto. „Pobogu, pokrij ga.“

Džekson šutnu čaršav nazad preko lica. „Majk je“, pokazao je prema čoveku u plavom odelu, „stražario ispred kluba. Kada se Molho pojavio otišao je do najbližeg telefona da mi javi. Zato nije video kada su ušli loši momci. Šteta.“

Majk načini grimasu. „Nisam ni znao da su unutra dok nisu izašli. Uskočili su u crni mercedes' i odvezli se.“

„Jesi li video registarsku tablicu?“ upita Mjur.

„Jesam, ali..." Majk se nelagodno premesti sa noge na nogu. „Ispisana je prokletim grčkim slovima. Ne prepoznajem ih."

„Molho je imao crni mercedes", reče Grant. Dao im je broj na tablici. Bila je to još jedna navika koju je pokupio u USO.

„Prepustićemo lokalnim policajcima da izdaju saopštenje. Verovatno neće mnogo vredeti, ali moramo da pokušamo. Imamo i ljude u lukama i na aerodromima. Možda će se tamo pojaviti."

„Bolje da se negde pojave", reče Mjur stisnutih usana. „Moramo da pretpostavimo da su Sovjeti došli da postave ista pitanja na koja smo mi želeli odgovor. Takođe, možemo da pretpostavimo da ga nisu ubili pre nego što su dobili odgovore. Pošto je Molho mrtav, doktor Belcig je naša jedina veza sa drugim delom tablice."

„Ti pretpostavljaš da moramo mi njega da tražimo." Svi se okrenuše ka Grantu. „Čak i da ima celu tablicu, neće moći da je pročita. Na koga će se onda ustremiti?" Džekson i njegov kolega su ostali da pretraže zgradu za slučaj da j Molho čuvao neke beleške. Mjur i Grant su se odvezli nazad u biblioteku da pokupe Rida i Marinu. Niko nije progovorio ni reč dok su se vozili putem uz plažu ka hotelu. Iznad mora se hvatala izmaglica, zamagljujući siluete ostrva na horizontu, hvatala je zrake zalazeće sunca i stvarala zlatne i ružičaste magline na vodi. Ušli su u hotel ćuteći. Jedino o čemu je Grant mogao da razmišlja bio je tuš i čaša piva, ali kada su prošli pored recepcije, jedna od devojaka potrča za njima i oslovi ga.

„O kyrios Grant." Gurnula mu je papirić u ruke. „Imate poruku."

Grant pogleda papir. Na njemu je bila samo jedna reč, pažljivo napisana kvadratnim latiničnim slovima. Ko god da je poruku napisao, očigledno se mučio sa nepoznatim alfabetom: pažljivi potezi i krivudave linije više su ličili na rukopis nekog deteta. SURSEL.

„Jeste li vi primili ovu poruku?" upitao je devojkju.

Klimnula je potvrdno. „Telefonom. Veoma pažljivo mi je diktirao slovo po slovo."

„U koliko sati?"

Pokazala je ka maloj belešci u uglu 13:47. Mora da je nazvao par trenutaka pre nego što su Rusi stigli. Grant se trgnu kada se setio na šta je ličio leš.

„Šta je u pitanju?" Mjur mu izvuče papir iz ruku i pogleda. „Sursel? Staje to, do đavola?"

„Možda ime čoveka koji je kupio tablicu." „Kako ćemo, krvavog mu pakla, da ga pronađemo? Da uzmemo pariki imenik? Da nazovemo francusku ambasadu? Muri se okrenu sa gađei. Ali Marina se iznenada zainteresovala. Počela je da kopa po tašni i la malu beležnicu koju je koristila u biblioteci. Prevertala je strane, a atim se zaustavila. Bez reči je pružila Grantu, držeći stranu otvorenom. List je bio prekriven njenim sitnim, urednim rukopisom sve je lo na grčkom, osim jedne reči koja je Granta pogodila poput metka leđu uoči. Sursel.

Poglavlje 20

SEVERNI EGEJ, OKOLINA SOLUNA. DVA DANA KASNIJE.

Hidroavion se vinuo visoko iznad mora poput glasnika bogova. Vrhovi njegovih srebrnih krila mreškali su se na jakom sunčevom svetlu kao istopljeno staklo u peći. Nije ni čudo što se Zevs tako često pretvarao u orla, pomisli Rid, jer ovo je bio pogled iz božanske perspektive na zemlju koju su samo bogovi mogli da sačine. Oblaci su prekrivali arhipelag visokih planinskih vrhova, dok su se dalje na zapadu otvarali, i sunce sijalo po moru poput platna od safira.

... i na noge svoje obuću lepu Zlatnu, ambrosijsku sveže; po vodi i beskrajnoj zemlji Ona je nosila nju ko vetar sto duvajuć hita; Prihvati ubojno koplje s oštricom od ljute medi. Veliko, teško i jako; njime junačke redove bije Kada se rasrdi na njih kći silnovitog oca.

Šta bi Homer napisao, pitao se Rid, da je mogao zemlju da vidi odavde?

Trebao im je skoro ceo dan da pronađu Sursela, ceo dan su proveli okrećući telefonske brojeve i šaljući telegrame iz hotela Grand Bretanja.

e male sobe, pipci istrage su se protezali širom Evrope: prvo do konata, biblioteka, univerziteta, i najčešće, do sivih zgrada Ulice Vikto, zatim se potraga

postepeno sužavala ka poreskim biroima, gradočelnicima i lokalnim policijskim narednicima. Do kraja dana, Mjur je gao da podnese izveštaj Džeksonu.

„Lik de Sursel. Naturalizovani Grk, poreklom Francuz, kao što se po enu može i pretpostaviti. Porodica mu potiče iz Bordoa bavili su se dogradnjom, što ga je i dovelo u Grčku. Nasledio je bogatstvo, koje je avnom uložio u kupovinu zbirke drevnih grčkih artefakata. Potpuno uđen time opsednut vremenom heroja. Dopisivao se sa Šlimanom udovicom povremeno bi gnjavio ponekog opskurnog evropskog eologa. Oni bi mu udovoljavali nadajući se da će finansirati njihova aživanja. Niko to neće reći, ali svi misle da je luđak. Čuveni je pusti ako je to prava reč. Udovac je, ima jednu ćerku. Živi u vili u Epiru, an Soluna. Pre deset godina je napisao monografiju, privatno izdatu u izu: Le Mort dAchille et son Audela" „Šta to znači na engleskom?"

„Smrt Ahileja i njegov zagrobni život. To je Surselova specijalnost, rina je to otkrila istražujući Belo ostrvo. Zato je zapisala ime u ežnicu."

„Vredi li ta knjiga išta?"

„Nisu je imali u biblioteci", objasnila je Marina. „Pronašla sam o upućivanje na nju u fusnoti druge knjige." „Aha. Mislite da je on čovek koji je kupio drugu polovinu tablice mrtvog Ješe?"

„To bi imalo smisla. Zainteresovalo bi ga pismo a posebno crtež drugoj strani. Rid misli da je nešto na crtežu aludiralo na Ahileja ili t, možda čak i na Belo ostrvo."

„Jeste li uspeli da stupite u kontakt sa njim?" „Pokušali smo telefonom, ali nismo uspeli. Na severu Grčke pojenici preduzimaju mnoge akcije telefonske linije su verovatno tećene."

Džekson se namršti. „U tom slučaju, bolje da ga posetimo. Na dajmo se da ćemo stići pre crvenih."

Solun je bio mračan grad, rasprostrt oko zaliva. Sablasne vile bi" su poredane uz obalu. Najveći deo luke i dalje je odavao sliku rat nih razaranja. Iza njih, nekoliko minareta se još uzdizalo na horizontu kao podsetnik na davna osvajanja. Čak i sada je delovalo kao da se grad nalazi u blizini borbenih linija. Dok je hidroavion brektao u luci, prošli su između ratnih brodova i transportera koji čekaju na istov; trupova sivih poput neba.

Na doku su ih dočekala kola, crni „pakard" kojeg je vozio američ vojnik. Serijski broj bio je ispisan na haubi, i na vratima sa vozačev strane. „Poručnik Kirbi",

predstavio se, izgovorivši ono što mu je pi salo na uniformi. Nije mogao da sakrije iznenađenje kada je pogleda ka ostatku grupe i ugledao Rida u profesorskom tvidu i naočarima Mjura, koji je Granta uvek podsećao na švercera u pomodnom odel sa prodornim pogledom; Marinu, u ozbiljnoj crnoj haljini uskoj struku; i Granta za kojeg je verovatno pomislio da je mehaničar. „Šta me ovlastio da vas vozim gde god želite, gospodine."

„Jesu li ti dali neku drugu poruku?" upita Džekson.

„Samo da ne treba da postavljam pitanja."

Džekson ga potapša po ramenu. „Dobar si ti vojnik. Treba da odemo do vile Pelion. Znaš li gde je to?"

„Ne, gospodine." Kirbi izvuče mapu i otvori je na haubi „pakarda". Ka se Grant nagnuo da pogleda, iznenadio se što su natpisi bili na nemačkom.

„Grčke mape su pravo sranje, gospodine", objašnjavao je Kirbi. „Lakše je koristiti one koje su Švabe zaboravile."

Džekson potapša određenu tačku olovkom. „Ovo mesto tražimo."

Kirbi je delovao zabrinuto. „Crveni su tu prilično aktivni, gospodine. U vozilu imam radio mogao bih da pozovem pojačanje. Možda će potrajati, ali..."

Džekson pogleda na sat. „Nemamo vremena. Loši momci takođe jure ovog čoveka. Samo nas dovedi do njega što je brže moguće."

„Da, gospodine."

Pre nego što su krenuli, Kirbi pročeprka po prtljažniku i izvuče „sten" pušku sa sklopivim kundakom. Predao ju je Grantu, koji se tiskao na prednjem sedištu sa Džeksonom. „Znate li kako daje upotrebite?"

Grant klimnu.

„Držite je uza sebe. Za svaki slučaj."

Izašli su iz grada, kroz pašnjake i pšenična polja koja su se nalazila na ravnicama iza obale. Nakon duge gladi, polja su najzad počela da rađaju. Plodovi su se probijali između betonskih bunkera i izvrnutih, čeličnih rezervoara tenkova koji su i dalje zagađivali okolinu. Nisu sve prepreke bile deo prošlosti. Morali su tri puta da stanu na kontrolnim punktovima grčke vojske. Kirbijeva uniforma ih je svaki put provela bez problema. Svaki put Džekson bi im predao Belgigovu fotografiju sa instrukcijama da ga zaustave ako ga budu videli.

„Šta se dešava sa građanskim ratom?" upita Džekson između dve blokade.

„Pobeđujemo li?"

„Vi to verovatno znate bolje od mene, gospodine." Kirbi nije skretao pogled sa puta. „Ja sam tek stigao ovde. Zvanično ću stići tek za tri meseca. Ali, iz onoga što sam čuo, stvari nam ne idu na ruku. DAG..."

„Staje DAG?" upita Rid sa zadnjeg sedišta. Bio je bled zbog silnih rupa i ulegnuća na putu, pritiskao je rukom plafon da bi sprečio udarce."

„Deemokratikos Stratos Eladdas" Marina se trže kada je čula kako Kirbi melje njen maternji jezik na isti način na koji menja brzine na „pakardu". „Demokratska armija Grčke. Među nama, komunjare. Čujem da im dobro ide. Više ne pucaju nasumice na konvoje, sada pokušavaju da napadnu gradove. Staljin ih snabdeva iz Jugoslavije i Albanije. Sada su Britanci ispali iz igre bez uvrede ako mi ne sabijemo redove, oteraće nas sve do Atine." Odmahnuo je glavom. „Prokleta je to stvar. Ali, uzvraćamo im. Koliko ja shvatam, većina tih momaka su seljaci, kradljivci ovaca. Nemaju oni stomak za otvorenu borbu."

„Nemoj biti tako siguran", upozori ga Grant. „Većina njih je ispekla zanat boreći se protiv nacista. Pre rata su proveli pet godina u ilegali boreći se protiv Metaksasove diktature. Znaju sve o prljavom ratovanju."

„Sreća njihova da su pronašli nekog da ih snabdeva oružjem", reče Mjur suvo. Na trenutak mu se pogled susretne sa Grantovim u retrovizoru. Grant spusti pogled ka pušci u krilu. Ako je žalio zbog nekih odluka, nije to pokazao.

Nakon nekoliko kilometara put je iz ravnice počeo da zavija među brda. Što su se više peli, nebo se činilo sve niže. Pritisnula ih je teška tavanica od oblaka, ispunjavajući prostor između tamnih, koščatih borova po padinama. Put je postao šumska staza. Kirbi je delovao iscrpljeno od napora rvanja sa volanom dok je u isto vreme pokušavao da ih održi na putu punom prepreka u vidu korenja, kamenja i palog drveća. Ostali su se pridržavali za šta bi stigli i trudili se da dišu dok je Grant stezao „sten" i osmatrao neprobojnu šumu.

Prošli su pored sela zloslutnog mesta, delimično napuštenog. Pretpostavili bi da je potpuno napušteno, da nisu videli senke koje su se kretale sa one strane praznih prozora i iskrzanih dovratka, posmatrajući ih dok prolaze. Džekson, uglavljen između Granta i Kirbija na prednjem sedištu, iskoprcu ruku kako bi dotakao „kolt" pod pazuhom.

Kada su iza ugla izbili na bok planine, najzad su ugledali kuću. Nisu mogli da je promaše. Veliki deo brda bio je odsečen i poravnan u dve široke terase preko lica planine. Na nižem nivou bio je vrt. Iznad se, poduprta velikim zidom, prostirala vila koja je mogla da krasi bilo koje imanje u dolini Loare. Sve u vezi s njom od olovni ploča zdepastog, kosog krova, do belih zidova od krečnjaka, četvrtaste živice i šljunkovitih staza koje su je okruživale moglo je biti uvezeno iz Francuske od prodavača na veliko. Možda je i bilo tako.

Put se završavao kod kapije od kovanog gvozda. Dva rezervisana i i ohola mermerna lava posmatrala su ih odozgo, sa stubova kapije. Grant iskoči iz kola i pokuša da otvori kapiju. Bila je zaključana, ali na jednom od stubova se nalazilo crno mesingano dugme. Pritisnuo gaje i sačekao.

Kirbi isturi glavu kroz prozor. „Nema nikoga kod kuće?” Glas mu je zvučao slabašno i nemoćno nasuprot ogromnom planinskom masivu, kao da su ga progutali oblaci i borovi.

„Rekao si daje usamljenik. Možda...”

Grant začuta i pogleda ka šljunkovitom prilazu. Piljio je. Uštogljena figura u crnoj kabanici i polucilindru hodala je ka njima. Koraci su škripali po stazi. Uspravno je držao crni kišobran u jednoj ruci, a svežanj ključeva u drugoj. Imao je držanje bankarskog službenika ili nastojnika železničke stanice. Stao je na metar od kapije i posmatrao ih kroz gvozdene šipke.

»Qui?”

Velika kapljica kiše pljusnu Grantu na šaku dok se Rid naginjao kroz prozor kola i rekao, „Dites a Monsieur Sourcelles que le Professeur Arthur Reed est venu pour lui voir.”

Batler mora da je bio batler, pomisli Grant stade iza stuba i izvuče slušalicu telefona koji je verovatno bio smešten u stubu. Izgovorio je nekoliko reči, saslušao odgovor i klimnuo. „Gospodin Sursel je počastvovan time što je profesor Rid prešao tako dug put kako bi ga posetio. Veoma bi voleo da ga primi i pozdravi. Ali, malheuresemenU veoma je zauzet.”

Grant je odoleo potrebi da mu zapreti puškom. „Kažite gospodinu Surselu da je veoma važno. Recite mu da se moja poseta tiče glinene tablice koju je kupio u Atini 1941. godine. Kažite mu da mu je život u opasnosti. Ne od mene”, dodade brzo.

Batler je piljio u njega duboko usađenim tamnim očima. Sa očiglednim oklevanjem, podigao je slušalicu i ponovo progovorio nekoliko reči. „Qui. Qui. Bon."

„Gospodin Sursel vam izražava dobrodošlicu." Batler je otvorio kapiju. Odvezli su se prilazom između cvetnih leja travnjaka, vrba i lovorovih živica. U daljini, kroz topole koje su okruivale imanje, Grant je video alabasterne obrise klasičnog kupolastog rama verovatno je u pitanju ludorija zanesenjaka, mada je pored uće delovao skoro razumno.

Kola se zaustaviše u dnu stepenica koje su vodile do kuće. Kiša je očela da pada jače. Zaboravivši na pristojnost, neorganizovano su oiskakali iz kola, potrčali uza stepenice sa jaknama i torbama preko lave i ušli kroz otvorena vrata. Tu su čekali, drhteći i cedeći se, dok atler nije pristigao i uveo ih unutra. Unutrašnjost zamka niko o njemu nije mogao da razmišlja kao vili bila je gola i hladna. Izgledalo je kao da je sve isklesano od mermera: podovi, stepeništa, korintski polustubovi u zidu. Mermerne biste antičke piljile su u njih sa mermernih postolja, mermerne atlete napinjale su mermerne mišiće u mermernim nišama u zidu.

„Imam osećaj da smo u mauzoleju", reče Džekson stresavši se. Boje su se nalazile samo na uljanim slikama po zidovima, između stubova. Nimfe belih grudi iskušavale su željne heroje, boginje sa kožom boje alabastera pretvarale su nemoćne ljude u kamen. Plavokosa žena obavijena cvetnim vencem divila se svom liku u zlatnom ogledalu. Na jednoj je iskrivljeni patuljak pritiskao gvozdeni korset uz grudi žene. Na platnu je sve bilo tamno, osim žene koja je sijala skoro eteričnom belinom. Za njom je vijorio šal krvavocrvene boje.

Rid zastade pred ovom slikom. „Van Dajk. Ta žena je Tetida, patuljak je Hefest. A ovo je", mahnuo je prstom ka grudnom oklopu zaustavivši se na par centimetara od platna, „Ahilejev oklop."

„Dobro je znati kako izgleda", promrmlja Džekson.

Batler ih uvede u sobu za primanje, gde je nameštaj iz doba drugog carstva bio raspoređen oko mermernog kamina. Tamni brokat i cic delovali su još bogatije zbog gole okoline, staloženi i elegantni u praznini. Visoki francuski prozori, postavljeni duž zadnjeg zida, vodili su na terasu. Kišne kapi su bombardovale staklo. Vrtovi su bili skoro nevidljivi u tami.

Tutnjava groma odjeknu kućom, kao da se cela planina trese iz temelja. Trenutak kasnije došla je i munja. U deliću sekunde, sve u prostoriji je osvetljeno čarobnjačkim srebrnim svetlom. Vatra je izbacivala varnice u vazduh, a prigušene električne svetiljke treperile su poput sveca. Grantovim očima bilo je potrebno nekoliko trenutaka da se naviknu na tamu a zatim ih je razrogačio od iznenađenja.

Pored vatre je stajao čovek, baš pored duguljaste stolice za ležanje. Mora da je ležao u njoj kada su ušli, samo ga Grant nije primetio. Lice mu je bilo bledo i izborano, gotovo se providelo, zbog čega mu je koža svetlucala pri svetlosti vatre. Griva srebrne kose padala mu je skoro do ramena. Nosio je somotski smoking i široke pantalone. Bio je bos.

„Mes amis. Dobro došli."

Poglavlje 21

Seli su na tvrdi nameštaj. Batler je stavio cepanicu u vatru i povukao se. Sursel pogleda Rida kao i svi ostali. Svi su instinktivno osećali da će im biti potrebna neobična moć kako bi se takmičili sa Surselom na njegovom posedu.

„Vaša poseta čini mi čast, profesore Ride. Siguran sam da znate da vas veoma poštujem. Ali, ko su vaši prijatelji?"

Rid pročisti grlo. „Gospodin Džekson i gospodin Mjur su iz britanske i američke vlade. Gospođica Papagijanopulu bila je asistent Džonu Pembertonu, engleskom arheologu, na Kritu pre nego što je poginuo. I...", moć preciznog opisa ga izneveri.

„Gospodin Grant."

Sursel pogleda Granta procenjivački ti nije bio neprijateljski, već prezan pogled.

„Dobro došli. Da li ste za konjak? Kalvados?" „Ne hvala." Rid je govorio u ime svih njih mada bi Grantu prijaao utlaj nečeg toplog. „Bien." Sursel se zavalio u stolicu, uglavljujući se poput mačke. Izvadio je dugu, srebrnu mušticu iz kutije na stolu, ubacio cigaretu i poteo dugačak dim. Oblak dima mu se sakupio oko glave. Svi su čel ali delovao je potpuno zaokupljeno, skoro nesvestan svih njih.

„Pre šest godina kupili ste minojsku glinenu tablicu u Atini od trgovca po imenu Molho" reče Rid. Govorio je pažljivo, poput studenta koji čita nedovoljno dobro pripremljeni esej.

Sursel blago sleže ramenima, kako da je potpuno ravnodušan.

Rid nastavi: „Tablica nije bila cela. Slomljena je."

„Slomio ju je čovek koji vam je prodao", dodade Grant. Surselu zasvetleše oči poput zmijskih. „To vam nije rekao? Molho je drugi komad prodao Pembertonu."

Surselov pogled obuhvati Marinu. „Da li ste to videli? Imate li dokaz?"

„Tablica je bila kod nas do pre dva dana. Jedan Namac je ukrao mada bi on verovatno rekao da je povratio svoju imovinu, pošto je on iskopao na lokalitetu."

„Kako je izgledala?"

„Bila je otprilike ove veličine." Rid načini oblik rukama. „Bilo je dvanaestak redova ispisanih linearnim B pismom na prednjoj strani. Na zadnjoj strani bio je crtež koji predstavlja uobičajenu ikonografiju povezanu sa minojskim hramovima.

Pretpostavljam da vaša polovina izgleda slično. Možda ovako?"

Izvadio je Pembertonovu fotografiju, sada već izgužvanu i izgrebanu, i predao je Surselu. Francuz jedva da je bacio pogled na nju. „Ovo može biti bilo šta. Imam mnogo komada u svojoj kolekciji. Po mom mišljenju, to je najbolja privatna kolekcija mikenskih artefakata na svetu. Privatna kolekcija", ponovio je. Oblačići dima su mu izlazili iz usta dok je to izgovarao. „Ona nije za publiku."

„Mi nismo publika", reče Grant. „Nismo ni jedini koji će doći u potrazi za tom tablicom. Zašto ne telefonirate atinskoj policiji i ne pitate ih šta se desilo Molhu. Tokom rata je izgubio ruku štiteći vas od Belciga. Da li ste to znali?" Pogledao je Sursela u lice koža poput pergamenta nije se pomakla ni za milimetar. Shvatio je da je verovatno znao. „Sada je izgubio život samo što ovoga puta nije mogao da vas zaštititi. Belgig zna da posedujete tablicu. Doći će, verovatno je već na putu. Želite li da znate šta je učinio Molhu? U pitanju je nešto veoma gadno."

„Ako vam pokažem tablicu? Šta ćete učiniti sa tim znanjem? Pitam se da li uopšte znate šta tražite?" Sursel pogleda Granta prodorno. Kada je shvatio da neće dobiti odgovor samo se podrugljivo nasmešio.

„Belo ostrvo", reče Marina. Gledala je Sursela pravo u oči, ignorišući besne i sumnjičave poglede koje je izazvala kod ostalih. Sursel joj uzvрати pogled. Usta mu

se izviše u zlobni osmeh, mada Grant nije mogao da proceni da li je u pitanju poštovanje ili čisto zadovoljstvo zbog neke privatne pobede.

„Na Belom ostrvu je Ahilejev grob. Majka ga je tamo odnela kada je poginuo pod Trojom. Tu je započeo kult ovog heroja. Tablica sadrži ključ za njegovo pronalaženje.”

Sursel se nasmeja, izrugujući se. „Možda. Ali kako ćete upotrebiti taj ključ? Jeste li dešifrovali minojsko pismo?” Pročitao je odgovor na njihovim licima. „Mislim da niste. Mnogi su pokušali čak i ja, mnogo puta. Tablica je kao žena. Posedujete njeno telo, ali samo ona zna svoje tajne.”

Ispustio je oblak dima. „Znate li koje je originalno značenje reči muzej? To nije bio salon za izlaganje, gde neuke mase mogu da pilje u relikvije čije značenje nikada neće shvatiti. Bio je to hram posvećen muzama, museion, svetište posvećeno boginjama sećanja. Ljudi koji su u njima radili pripadali su svetom redu sveštenika i pesnika to nisu bili izletnici koji plaćaju dva penija za zabavu.”

„Mi nismo turisti”, izlete Džeksonu. „Profesor Rid je sa Oksfordskog univerziteta.”

Sursel se nasmeja. „Bio sam na Oksfordu. Kada sam bio mladić, obilazio sam sve slavne učenjačke gradove. Obišao sam Pariz, Berlin, Oksford. Sedeo sam kraj velikih učenjaka i ispitivao ih o Trojanskom ratu. Smejali su mi se. Čak i nakon što je Šliman potvrdio da je Homer bio u pravu, nisu mogli to da prihvate. Sejali su laži o njemu: da je svoja otkrića potkrepljivao drangulijama koje je kupovao na atinskim pijacama, da su njegovi izveštaji sa iskopavanja izmišljotina, da nije mogao da razlikuje različite slojeve koje je pronašao. Najobičnije klevete. Kada je krenuo u potragu za Trojom, rekli su da neće ništa pronaći. Kada je pronašao ne jedan već nekoliko gradova, rekli su da nije pravi period u pitanju da su ti gradovi iz ranijeg ili kasnijeg perioda i da nema tragova ratovanja. Rugali su mu se zato što im je mašta bila suviše ograničena da bi poverovali. Ti isti ljudi su mislili da sam ja još jedan Šliman, mali bogataš koji će iskoristiti svoj novac da gradi izmišljene zamkove. Nisu imali vremena za heroje. To su mali, zli ljudi koji ne razumeju istinske razmere heroja. Nisu dostojni. Zato sam resio da ću, dok god imam novca za to, sakupljati relikvije iz herojskog doba i sačuvati časno sećanje na njih. Osim toga, Belo ostrvo nije skriveno. Baš kao što Troja i Mikena nisu bile skrivene. Ako su ih ljudi izgubili, to je zato što nisu verovali. Znate li priču o Kasandri, trojanskoj proročici čija je sudbina bila da uvek govori istinu u koju niko neće

poverovati? Ona je prava heroina priče o Troji, a ne Jelena, Ahilej ili Odisej. Tri hiljade godina istina o Troji bila je poznata svakoj generaciji. I svaka generacija je odbila u nju da poveruje."

„Ali svi izvori protivreče jedni drugima", reče Marina, progovorivši prvi put. „U zavisnosti od toga kome ćeš poverovati Pliniju, Pausaniji, Likofronu, Strabonu ili Arijanu ostrvo bi moglo biti na ušću Dunava, ili Dnjepra, ili negde na otvorenom moru."

Sursel klimnu. Bilo je nečega skoro očinskog u njegovom odobravanju. Delovao je poput oca koji se divi svojoj ćerki međutim, bilo je i nečeg halapljivog, neke želje da je privuče. Ustao je i prišao polici. Skinuo je tanak, smeđi tom sa jedne od polica i položio ga na sto u centru prostorije. Otvorio je stranu sa preklopnom mapom, dok su s ostali približili da bolje pogledaju.

„Crno more." Na debelom, krem papiru izgledalo je kao neka vrsta telesnog organa, sa različitim rekama, moreuzima i pritokama koje se rasipaju iz njega poput vena.

„Ovde je", pokazao je na severozapadni ugao, „rukavac Dunava, a ovde je", pokazao je najseverniju tačku, „Dnjepar. U sredini, na pola puta, nalazi se Dnjestar. Između njih su stotine kilometara. Alors..."

Uzeo je drveni kompas i dao ga Marini. „Gospođice, možete li mi pokazati gde je tačka udaljena pet stotina stadija od rukavca Dnjestra?"

Marina je najpre postavila kompas u odnosu na skalu mape, zatim ga je usmerila ka uskom zalivu kod ušća Dnjestra i okrenula. Krug koji je napravila olovkom dodirnuo je ušće i Dunava i Dnjepra. „Ne vidim kako nam ovo pomaže", reče Rid.

Sursel gaje ignorisao. „Plinije je kako vi to kažete crvena haringa, on je tu da bi nas skrenuo sa traga. Ovde je", potapšao je prstom po ušću Dnjepra srebrnim penkalom, „bila grčka kolonija Olibija. Osnovali su je u šestom veku pre Hrista kolonisti iz Mileta, koji su došli da trguju krznima i dragim kamenjem sa Skitima.

Ahilej je bio lokalni heroj neka vrsta sveca zaštitnika. Izgradili su mu hram na malom ostrvu gde se reka spaja sa morem. Ali to su učinili zato što je priča o Belom ostrvu već bila poznata, zato što je Ahilej već bio povezivan sa njim.

Vekovima kasnije, pisci i geografi su se setili priče o Belom ostrvu, setili su se da se hram posvećen Ahileju nalazi na ostrvu u blizini Olibije, pa su pomislili da je ista stvar u pitanju.

„Znači, ako nije tamo, mora biti na ušću Dunava." „C'est possible. Tako su verovali Pausanija i Likofron. Ima mnogo strva na ušću Dunava. Ali Pausanija nikada nije bio na Crnom moru.)novio je ono što je pročitao iz starijeg izvora. Nije ga dobro preveo, ravilan prevod nije na ušću, već nasuprot ušća."

Marina prstom pređe preko luka koji je nacrtala: od rukavca Duava, preko otvorenog mora i nazad ka severnoj obali. Prst joj je kli:io po mapi zatim je na najdaljoj strani kruga malo zastao. Pri vrhu ijenog nokta, gotovo sva precrtana olovkom, crnela se tamna tačka. f pitanju je mogla biti mrlja od mastila ili spljeskana bubica, ali kada j Marina bolje pogledala, shvatila je da je u pitanju... „To je ostrvo." Trepnula je dok su joj se oči privikavale na mrak rostoriije. „Kako se zove?" „Na ruskom se zove 3MeiHbi, na turskom Yilonda" Sursel se nacieši njenom nerazumevanju. „Na svim jezicima ime ima isto značeije. Na grčkom se zove Ophidontf" „Zmijsko ostrvo", rekoše Marina i Rid skoro istovremeno. Sursel klimnu. „Svi poznajete simbolizam zmiije. Ona puzi kroz tamne rupe u zemlji, do najmračnijih udubljenja u koja nijedan čovek ne ide. Ima moć smrti ali i života."

„Života?" reče Grant skeptično.

Sursel nacрта zlokobni talas na uglu strane, zatim ga prepolovi pravom linijom. Prepoznajete farmaceutski simbol? U pitanju je zmija obmotana oko štapa. To je simbol drevnih Grka, u pitanju je Asklepijeva palica. Zmija je jedan od najranijih simbola primitivnog života bespolna, bezvremena, sposobna da se regeneriše odbacujući staru kožu. Proročici Kasandri su zmije lizale oči i uši kada su je roditelji ostavili samu. To joj je i dalo moć. Apolonova sveštenica u Delfima zvala se Pitija, odnosno zmija u ljudskom obliku koja ulazi u trans kako bi izrekla proročanstvo." „Slično minojskoj Velikoj boginji", reče Grant. Slika zmija koje se uvijaju oko njenih kukova i grudi zadržala mu se u umu.

Sursel ironično podiže obrvu, kao učitelj iznenađen znanjem dečaka iz zadnje klupe. „Tres bien. Prema Arijanu, u Ahilejevom hramu na Belom ostrvu postoji proročište. Ima li boljeg mesta za grob večnog heroja, za vrata ka onom svetu, nego na Zmijskom ostrvu?"

„Ali to je u prokletom SSSRu!" eksplodirao je Džekson. Zabio je prst u mapu.

„Govorite mi da Sovjeti sve vreme imaju ovu stvar u rukama?"

Napolju, munja je osvetljavala dolinu, a kiša dobovala po prozoru poput metaka. Voda se čula svuda oko njih, slivajući se sa krova, oluka i padina planine.

„Da li je iko ikada bio tamo?" upita Mjur nešto mirnije.

Sursel mahnu muštiklom kao čarobnim štapićem. „Ruski oficir u crnomorskoj floti, kapetanporučnik Kritski, iskrcao se tamo 1823. godine. Završio je Carsku naučnu akademiju i Akademiju lepog pisanja u Sankt Peterburgu."

Svih petoro su bili uzbuđeni, pa se nagnuše napred. Vatra je pucketala i izbacivala varnice koje su se kovitlale i jurile uvis ka dimnjaku.

„Da li je otkrio nešto?"

„Otkrio je da ostrvo opravdava svoju reputaciju." Sursel upali novu cigaretu i smesti je u muštiklu. „Bilo je mnogo zmija. I ptica, takođe. Nije mogao da načini više od dva koraka a da ne nagazi na njih. Pročitali ste Arijana?" reče, iznenada se okrenuvši ka Marini.

Polako je klimnula. „Napisao je da na Belom ostrvu ima mnogo morskih ptica.

Svakog jutra bi poletele do vode i pokvasile krila u talasima, zatim uzletele i prskale tom vodom hram. Potom bi sletele i obrisale dvorište krilima."

Džekson se promeškolji u stolici. „Možemo li da preskočimo bajke? Nemamo vremena pogotovo ako se to mesto nalazi u dvorištu prokletog ujka Džoa. Da li je taj Kriški ili Ruski ili kako se već zove, pronašao nešto važno?"

Sursel ga pogleda onako kako su Francuzi inače gledali Amerikance. Zatim se namerno okrenu ka ostalima: „Pronašao je drevni hram."

Niko nije znao šta da kaže. Svi su pogledali Sursela, ošamućeni nadom i pohlepom, prestrašeni zbog onoga što bi još mogao reći.

„Da li je pronašao još nešto? Nešto, hm... vredno?"

Sursel ga mrko osmotri, a zatim fiksira raskalašnim pogledom. „Čudno pitanje.

Nešto se pitam, gospodine Džeksone odgovorio sam na vaša zamorna pitanja najbolje što sam mogao, primio sam vas u svoju kuću mada mi niste obećali ništa osim opasnosti ali sada se pitam, zašto želite da znate sve o Belom ostrvu? Da li ste vi arheolog? Šta dovodi petoro toliko različitih i oprostićete mi čudnih ljudi na moj prag u ova tmurna vremena? Da li ste bili iskreni prema meni? Mislim da niste." Pogledao je unaokolo: Mjur je delovao prkosno, Džekson iznervirano, a Rid je posmatrao svoje cipele. Niko mu nije uzvratio pogled.

„Po legendi na ostrvu se nalazi veliko blago."

Marina je to rekla mirno, ali njene reči naelektrisaše prostoriju. Mjur načini čudan, klokotavi zvuk, kao da pati od nekog napada. Džeksonova ruka krenu ka preklopu jakne i „koltu“ koji je nosio ispod miške. Grant posegnu za „veblijem“, za svaki slučaj. Samo su Rid i Sursel sedeli mirno i usredsređeno. Sursel pokaza Marini da nastavi.

„Prema Arijanu, mornari su ostavljali raskošne žrtve u hramu na Belom ostrvu. On opisuje planine srebrnih posuda i zlatnog prstenja, kao i horde dragog kamenja. Prava pećina sa blagom.“

Mjuru srce poskoči, Džekson pomeri ruku na videlo. Grant je i dalje prstima stezao „vebli“.

„Prema tekstu, žrtvovali su i mnogo koza.“ Sursel i Marina razmeniše zavereničke osmehe. Grantu se to nije dopalo. „Ali što se kapetana Kritskog tiče, koliko znam, pronašao je samo kamenje. Nije bilo blaga. Možda je sakriveno u utrobi ostrva. Verovatnije je da je davno opljačkano. Crno more je oduvek bilo utočište pirata i lopova.“ Načinio je naklon glavom uz hladan osmeh. „Ako odete tamo, budite pažljivi. Grci su se sa razlogom plašili Crnog mora kao mesta izvan granica poznatog sveta, neku vrstu ničije zemlje naseljene divljacima poput Amazonki, ljudoždernih Lestrigonaca, sirena i zmija.“

„Ne dozvolite da vas obmane čedno ime Belog ostrva. Hrišćanstvo predstavlja zagrobni život kao srećno mesto prepuno harfi, horova i mekih oblaka. Grci su znali kako to zaista izgleda. Čak i za heroje, to je gnevno, izopačeno mesto. Kod Filostrata postoji priča o Belom ostrvu po kojoj je Ahilejev duh naložio trgovcu koji se našao u prolazu da mu dovede izvesnu robinju iz Male Azije. Pošto je trgovac to učinio, Ahilej ga je kraljevski ugostio u hramu, a zatim ga ispratio. Međutim, dok je odlazio, trgovac je začuo vriske, užasne vriske nemoguće agonije sa ostrva. Ahilej je upravo komadao devojčine udove, jedan po jedan.“

Džekson ustade. „Hvala vam, gospodine Sursele. Bolje da krenemo. Bili ste, hm, od velike pomoći.“

Ostali su i dalje sedeli. „Šta je sa tablicom?“, upita Mjur. „Zbog nje smo došli.“ „Zbog nje ste došli?“ Surselu lice potamne od besa. Ustao je. Vatra je bacala dugačku senku preko sobe. „Ne možete doći u moju kuću i zahtevati nešto. Moja kolekcija je moja kolekcija. Ne delim je ni sa kim. Osim ako mi ne ponudite nešto za uzvrat quid pro quo“

„Hajdemo", požurivao je Džekson. „Možemo i sami da nađemo to ostrvo. Ne treba nam tablica. Ionako ne možemo da pročitamo prokletinju."

„Šta ćemo kada stignemo na ostrvo?" Rid je izgledao srditije nego o ga je Grant ikada video. „Ne bismo mogli ni da započnemo poagu da nije informacija sa tablice. Šta ako je još vitalnih informacija sakriveno na drugoj polovini? Šta god da nas čeka na ostrvu, očigledno ne leži unaokolo izloženo pogledu."

„Začepi", brecnu se Džekson. Na trenutak, Sursel je bio zaboravljen u sopstvenom domu dok su trojica ljudi piljila jedan u drugog. Posmatrao ih je sa svog mesta pored vatre, slušajući fascinirano.

Žaloban zvuk zvona odjekivao je kroz praznu kuću. Svi pogledaše Sursela koji sleže ramenima. „Zvono na ulaznim vratima. Žak će se pobrinuti za to."

„Očekujete li nekoga?" Grant je već posegnuo za revolverom. ' „Non."

„To je sigurno Kirbi", reče Džekson. „Verovatno se pita šta nam se desilo."

Ponovo se začulo zvono. Treptaj iznerviranosti prelete Surselovim licem. „Gde je Žak?" Prišao je Francuskim prozorima i otvorio ih. Hladan, vlažan vazduh ulete unutra, a zvuk kiše koja pljušti ispuni prostoriju. Sursel se zagleda kroz kišu ka vrtu, iako se u mraku ništa nije videlo.

yyQui est la?"

„Ne!" Grant je trenutak prekasno shvatio šta se dešava. Povukao je Marinu nadole i skočio ka otvorenim vratima. Još je bio u vazduhu kada se začuo prvi hitac.

Poglavlje 22

Prozori eksplodiraše u oluji olova i stakla. Udar je oborio Sursela na leđa. Sudario se sa Grantom u vazduhu, pa obojica padoše na pod. To je verovatno zaštitilo Granta od udara. Džekson je stajao najbliže prozoru i nije bio te sreće; zateturao se unazad rukama prekrivši lice. Tanki mlazevi krvi puzali su mu po prstima kao crvi.

„Nazad!" urlao je Grant. Meci su mu leteli preko glave, ali nije video odakle dolaze. „Svi u hodnik." Povlačeći se na kolenima, vukao je Sursela za sobom u ugao. Francuz je stajao ispred prozora, tako da ga je staklo promašilo, ali to mu

nije bilo od velike pomoći. Na grudima su mu zjapile tri rane od metka, ostavljao je krvavi trag po mermernom podu. Grant je tražio nešto čime bi zaustavio krvarenje, ali nije bilo ničega nadohvat ruke. „Gde je tablica?"

Grmljavina se rasu preko planine, privremeno prigušivši riku automatskog oružja. Takođe je prigušila i Surselov odgovor. Grant prisloni uho na usta Francuza, sve vreme posmatrajući razbijen prozor. „Gde?"

„Na galeriji." Pucnjava je prestala, međutim, čak je i kiša nadjačavala Surselov glas. „U istočnom krilu na najvišem spratu." Podigao je mlitavu ruku i povukao krvlju natopljen okovratnik. Grant ga otkopča. Pretpostavio je da čovek na samrti ne može da diše, ali prstima je napipao nešto. Kožna vrpca visila mu je oko vrata. Grant je povuče i izvadi mali mesingani ključ.

„Gorgona", prošaputa Sursel. „Iza Gorgone je."

Telo mu se opusti. Grant više ništa nije mogao da učini za njega. Okrenut leđima zidu, počeo je da se povlači ka vratima. Ostali su već bili u hodniku. Rid je stezao Surselovu knjigu na grudima, mora da ju je zgrabio sa stola.

„Sursel je mrtav", reče Grant. „Tablica je gore."

„To nam neće biti od naročite koristi ako ne možemo da izađemo", reče Mjur. „Ne znamo čak ni protiv koga se borimo."

„Kirbi reče da ima radio u kolima." Grant se okrenu ka Džeksonu. „Možeš li da pozoveš svoj štab?"

Džekson klimnu. „Ali konjici će trebati malo vremena da stigne ovamo."

„Izaći ćemo im u susret. Sa druge strane planine je pista. Nećete je naći na svojim mapama. Nalazi se otprilike između sela Enispe i Stratije, u dolini."

Džekson je piljio u njega u neverici. „Kako znaš?"

„Koristio sam ga tokom rata."

Džekson bi se možda i raspravljao, ali u tom momentu snažna eksplozija raznese dnevnu sobu iza njih. Oblak prašine i iverica zapljusnu hodnik. Kroz zvonjavu u ušima, Grant je čuo dovikivanje ljudi na terasi, a i pucnjava je ponovo počela. Potrčali su niz hodnik, pored niza slepih mermernih glava. Drevni heroji posmatrali su ih odozgo, zamrznuti u svojim bitkama. Zastali su na kraju prolaza, pored ugla koji vodi u hodnik u prednjem delu kuće i glavnim stepenicama.

„Daj mi svoj šešir", reče Grant Džeksonu.

Ovaj ga pruži. U hodniku, Sokratova bista bila je postavljena na stub otprilike do visine grudi. Grant mu postavi šešir na glavu, zatim čučnu i počne da ga gura. Lako je klizio preko uglačanog poda iza ugla u hodnik i...

Dva pucnja se začuše odjednom. Meci su okrnuli mermer. Pola Sokratovog desnog obraza se odvali i pade na pod. Pre nego što su meci pogodili metu, Grant skoči iza stuba, i opali dva puta iz „veblija“ Šešir odlete. Pored ulaznih vrata nešto teško pade na zemlju.

Grant baci pogled ka Džeksonu. „Štiti me.“

Jurnuo je u hodnik i skočio iza stepenica. Niko nije pucao na njega. Gvirnuo je iza ograde. Telo u zelenoj uniformi, sa crvenom zvezdom na rukavu, ležalo je preko praga. Nije bilo nikog drugog.

Grant mahnu Džeksonu. Amerikanac protrlja kroz hodnik, pribi se uza zid pored vrata i brzo pogleda napolje.

„Da li je auto još tamo?“

„Aha, ali ne vidim Kirbija.“

„Bitno je da radio ne bude oštećen.“

Kada mu je Grant klimnuo, Džekson iskoči kroz vrata i otkotrlja se do kola. Čučnuo je pored zadnje gume. Grant je samo čekao da počne pucnjava, spreman da uzvрати vatru. Međutim, izgleda da ih niko nije video.

Džekson je krenuo oko kola ka gepeku, otvorio ga i izvukao radio. Bio je težak.

Pritisnuvši ga na grudi, pognuo je glavu iza farova „pakarda“ da bi proverio ima li opasnosti, a zatim se uspenrao uza stepenice. Grant ugleda neki pokret iza živice, izađe na vrata i ispali dva hica u tom pravcu. Džekson se zatetura ispod Grantove ispružene ruke i pade na kolena.

„Nemoj ga slomiti“, reče Grant. Ispalio je još jedan hitac, a potom zatvorio vrata.

„Javi štabu da pošalju avion na onu pistu. Sačekaćemo ih tamo. Zatim pronađi zadnja vrata i beži odavde.“

Pogledao je Marinu. „Ti pođi sa mnom.“

„Gde ćete vi?“ upita Mjur, besan zato što je Grant počeo svima da izdaje naređenja.

„Idemo da nađemo tablicu.“

Grant i Marina ostaviše ostale i potrčашe uza zavojite stepenice. Kada su se popeli na prvi sprat i nastavili dalje zvuči su utihnuli za njima. Stepenice su se završavale

kvadratnim odmorem na sledećem spratu. Hodnik je vodio na obe strane, tu je bio i okrugli prozor sa pogledom na vrt i prilaz. Grant gvirnu kroz njega. Kiša je padala jače nego ikada, pretvarajući spoljni svet u zelenosivo platno, ali učinilo mu da vidi grupu ljudi zbijenih u zaklonu potpornog zida na prilazu kući. Sevnulo je nešto što nije munja, a zatim se začuo tresak nečega što nije bio grom. Odlučio je da ne rizikuje hitac. Udaljenost je bila prevelika za „vebli“, a nije želeo da oda njihovu poziciju. „Gde je Sursel sakrio tablicu?“

Marinino pitanje gaje vratilo u stvarnost. „U istočnom krilu.“ Razmišljao je par trenutaka, a zatim pokazao nadesno. „Ovuda.“ Bilo je još nešto. „Mislim da treba da nađemo Gorgonu. Da li to uopšte ima smisla?“

„Gorgona je bila čudovište, žena sa zmijama umesto kose, kljovama umesto zuba i mesinganim kandžama umesto ruku.“

„Zvuči kao ružna kučka.“

„Ona je otelotvorenje svega čega su se muškarci plašili u vezi sa ženskom seksualnošću. Ko god bi je pogledao pretvarao se u kamen“, reče Marina, uz pogled koji zamalo da postigne isti efekat.

Kretali su se niz hodnik otvarajući svaka vrata na koja su naišli. Ovaj deo kuće kao da nije mnogo korišćen u spavaćim sobama su bili goli dušeci, kade u kupatilima bile su pune prašine međutim i tu je bilo na gomile artefakata. U pitanju je uglavnom bila grnčarija: vaze, amfore, krčazi i činije u različitim oblicima. Na njima su se heroji iscrtani crnim lakom borili sa svojim senkama. Na zidovima su visile slike. Portreti, veći od života visili su u teškim zlatnim ramovima. Grant ih je pregledao tražeći Gorgonu. Nijedna od žena se nije uklapala u opis. Odmarale su se obavijene providnom odećom, bezbrižne u svojoj nagosti, posmatrajući borbu heroja. Jedan od muškaraca jahao je krilatog konja, bacajući koplje ka stvorenju koje je delovalo kao mešavina lava, koze i zmaja. Grant dozva Marinu.

„Da li je ovo Gorgona?“

„To je Himera. Po mitu, Gorgona joj je tetka.“

„Odmah se vidi porodična sličnost. Da li si ti nešto pronašla?“

„Ne.“

Stigli su do kraja hodnika. Portret u prirodnoj veličini prekrivao je skoro ceo zid, ali žena naslikana na njemu je bila daleko od čudovišta. Koža joj je bila bela poput leda, oči plave i prodorne. Nosila je visoki šlem i srebrni grudni oklop. U rukama je

držala koplje i bogato ukrašen štit. Grant je pretpostavio da je u pitanju Britanija, mada nije mogao da shvati zašto bi je Francuz držao u kući.

„Možda ima nečega na grnčariji”, reče Marina. „Nisam je pažljivo pregledala. Možda...”

Presekoše je povici na stepenicama. Trenutak kasnije začuo se i bat koraka. Grant se okrenu.

„Pogledaj sliku”, reče Marina.

„Ne bih da te uznemiravam, ali naši problemi ne dolaze sa te strane.”

„Pogledaj sliku”, ponovila je žurno. Uхватила ga je za ramena i okrenula ga.

„Pogledaj štit.”

Koraci su postajali sve glasniji. Bilo je bar dva čoveka, računao je Grant. Zastali su na odmorištu. Grant je čuo kako se domunđavaju. Protiv volje je pogledao u pravcu Marininog prsta. Štit je stajao u visini njegove glave i tako blizu da je na trenutak video samo mrlje sive i bele boje. Zatim je ugledao. Na sredini štita, ispupčena metalna rezbarija kao da je imala sopstveni život, gušeći lice od metala. Otrovnice su joj nicala iz glave a zakrivljene kljove visile su iz usta poput kama. Međutim, najstrašniji je bio njen izraz lica, iznuren isijavanjem beskrajne, neumoljive mržnje. Gledajući u sliku, Grant je osetio kako mu se stomak steže.

„Žena na slici je Atena. Kada je Persej ubio Gorgonu, odsekao joj je glavu i odneo boginji koja je zatim postavila na svoj štit. To je Gorgona koju tražimo.”

Grant zgrabi kitnjasti ram i skide sliku. Pukotina, tanka poput vlati kose, iscrtavala je konture vrata u glatkom zidu iza slike, a mala rupa je predstavljala ključaonicu.

„Požuri”, reče Marina. Jedan od ljudi koji su ih pratili se izdvojio kako bi pročešljao prvi sprat, drugi je nastavio da se penje. Grant je čuo njegove korake. Sada je bio na odmorištu direktno ispod njih. „Daj mi svoj revolver.”

Grant predade vebli Marini, zatim uze Surselov ključ iz džepa i uglavi ga u rupu.

Mehanizam je radio kao podmazan. Čuo je kako reza škljoca i gurnuo vrata.

Hodnikom odjeknu tihi zvuk kada su šarke zaškripale. Grant se na trenutak zamrznu u mestu, pitajući se da li ga je neko čuo. Potom je zaključio da je

prekasno za takva razmišljanja. Prislonio je rame na vrata i snažno gurnuo.

Otvorila su se glasno škripeći u znak protesta. To je uništilo svaku nadu da ih nisu čuli, ali bar su se vrata otvorila.

„Hajde“, viknu Grant. Povukavši Marinu za sobom, bacio se kroz vrata dok je oluja metaka zaprštala po hodniku. Neprijatelj se skrivao iza ugla stepeništa. Odatle je isturio pušku i pucao naslepo. Posude i vaze eksplodirale su u crvenim oblacima glinene prašine, a štitovi naslikanih heroja razderani su rupama od metaka. Grant i Marina su zajedno gurnuli vrata, tačno u momentu kada su prvi meci počeli da ih rešetaju. Zatresla su se od udara, ali nisu bila probijena. Grant ih zaključa. Tek tada se okrenuo da vidi gde su dospeli.

Imao je utisak da su u kapeli. Marina je, preciznije, zaključila da je u pitanju minijaturni model unutrašnjosti hrama. Korintski stubovi nizali su se duž obe strane uske prostorije. Na vrhu su imali ukrasne reljefne frizove. Podozrevala je da nisu u pitanju reprodukcije. Na drugom kraju, ispod kose tavanice, Sursel je postavio čitav zabat klasičnog hrama, sa sve mermernim statuama bogova. Visoki kredenci sa staklenim vratima bili su zbijeni u udubljenjima između stubova. Na donjim polovinama bile su fioke, a gore su bile police koje stenju pod težinom skulptura, grnčarije i figura. Neke su bile tako visoke da su u uglu stajale drvene merdevine kako bi ih bilo moguće dohvatiti. Nije bilo prozora, ali cela kosa tavanica bila je od stakla, kao da je u pitanju staklenik ili narandžište.

„Baš i nije neka naročita izrada.“ Grant gvirnu ka izloženim artefaktima. U poređenju sa fino ukrašenom grnčarijom u hodniku, ili životnim glavama od mermera u prizemlju, ovo je izgledalo kao nešto što bi deca pravila. Figure na ukrasnim kamenim pločama nisu imale osobene crte, niti varijacije, posude su bile obojene debelim, neglaziranim prugama u boji.

Marina podiže jednu figuru bila je to boginja sa ispruženim rukama, mada nije bio u pitanju tako detaljan rad kao kod one koju su pronašli u pećini na Kritu. „Ovo je najvredniji deo Surselove zbirke. Sve što se nalazi u ovoj prostoriji, osim frizova na stubovima, potiče iz vremena pre prvog grčkog mračnog doba.“

Otvorila je jednu od širokih, tankih fioka. Na tamnoplavom somotu bio je položeno šest glinenih tablica, svaka veličine razglednice, ispisanih majušnim znacima linearnog B pisma. Prešla je prstom preko jedne, osetivši napisane znakove poput nabora na koži. Prestala je buka u hodniku. U sobi se čulo samo dobovanje kiše po staklenom krovu. Čak je i ona zvučala mekše, kao da pljusak popušta, ili se to samo tako činilo u poređenju sa pucnjavom.

„Verovatno su otišli po pojačanje." Grant je počeo da pretura po fiokama kredenaca sa jedne strane sobe. Marina je na drugoj strani činila to isto, samo sporije i metodičnije. Nisu u svima bile tablice. U nekima su bile figure ili kamene ploče i broševi. Neke figure su bile cele, a od nekih su ostali samo delovi.

„Evo je."

Marina podiže glinenu tablicu iz fioke pred sobom i okrenu je. Iako je znala šta da očekuje, ipak je uzdahnula od iznenađenja. Crtež je bio istog stila kao onaj koji ih je odveo do pećine na Kritu. Linije su izbledele od godina, ali je ipak videla konture broda, cikcak šaru koja označava talase, i rogove bika.

Grant pritrča, baci pogled ka tablici, a zatim ka vratima.

„Hajde da se izgubimo odavde."

Soba je iznenada počela da trepti kada je plotun metaka obasuo vrata. Zvučalo je prigušeno poput udaraca čekićem. Od čega god da su napravljena, vrata su bila dovoljno snažna da, zasad, izdrže hice.

„Vratili su se", reče Grant.

„Kako ćemo da izađemo?"

Grant uze „vebli". „Pokrij oči."

„Šta?"

„Spusti pogled." Bez dalje rasprave, Grant podiže „vebli" i ispali tri hica ka krovu.

Pribio je Marinu uz svoje grudi štiteći je telom dok je po njima pljuštala kiša kristalnog stakla i vode. Kada je staklo prestalo da pada, podigao je pogled. Kiša se slivala kroz nazubljenu rupu u krovu.

Grant dohvati drvene merdevine iz ugla i postavi ih ispod rupe. Zloslutno su se njihale dok se penjao pored polica kredenca sve više i više. Ali ipak nedovoljno visoko. Nedostajalo mu je još pola metra. Cela soba kao da se pomerila par centimetara kada je velika eksplozija potresla kuću. Artefakti zazvečашe po policama, a nekoliko labavih krhotina stakla pade sa krova na pod. Grant poskoči kao kraj konopca. Marina se bacila na merdevine i zgrabila ih, očajnički pokušavajući da ih umiri. Iza nje, vrata su bila skoro izbijena iz šarki.

„Pokušavaju da ih raznesu", doviknula je.

„Znam." Grant u očaju pogleda unaokolo. Na polici pored sebe je ugledao staro metalno sečivo koje je nekada davno verovatno bilo mač. Uzeo ga je, posegnuo i udario njime po nazubljenoj ivicu rupe koju je malopre načinio.

„Pazi glavu", doviknuo je dok je staklo padalo. Kiša je i dalje padala kroz rupu, slivajući mu se u oči. Sečivo mu je klizilo u rukama, a košulja mu se zalepila za kožu. Ali uspeo je da ukloni veći deo stakla sa okvira.

„Čvrsto drži."

Ostavio je mač, pustio merdevine i obema rukama se oslonio na zid. U dva brza koraka se popeo uz dve poslednje prečke, na trenutak zaljuljao na vrhu poput akrobate na konopcu, a zatim skočio ka krovu. Prsti mu se sklopiše oko okvira. Zamalo da ga odmah pusti. Još je bilo stakla u olovu. Utisnulo mu se u ruke izmamivši krv i bolni vrisak. Grant stisnu zube. Bilo je to kao da prevlaci rukama preko oštrice reckavog noža. Ali nije bilo drugog izlaza. Lupanje po vratima je postalo glasnije. Povukao se nagore, preko ivice, i srušio u mešavinu vode i krvi na krovu.

Nije bilo vremena za odmor. Pogledao je ka Marini. Stajala je u dnu merdevina i delovala veoma majušno i zabrinuto.

„Penji se", dozivao je kroz kišu. Iza nje, crna njuška se provukla kroz pukotinu između vrata i dovratka. Puška je opalila, ali ugao je bio veoma kos. Metak je pogodio jedan od ormara. Nešto bez sumnje veoma drevno i neprocenjivo pretvori se u gomilu prašine i kamičaka.

Marina potrča uz merdevine sa tablicom zataknutom za pojas. Grant skide svoj kaiš i položi ga preko okvira. Nagnuo se koliko je mogao.

Kuća se ponovo zatrese. Ovaj put Grant je video žuti plamen eksplozije, a potom su se vrata svalila unutra. Marina poskoči, merdevine se zateturaše, prevrnuše i padoše na kameni sarkofag u sredini prostorije. Grant uhvati snažno Marinu za ruke. Dlanovi su mu bili krvavi i poderani. Na trenutak je osetio prodoran bol i imao užasan osećaj da mu Marina klizi kroz prste. Tada je zabila nokte u njegove podlaktice i on steže stisak. Prestala je da klizi i počela da se penje, skljkala se preko ivice otvora baš kada je prvi neprijatelj banuo kroz raznesena vrata. Još je gledao unaokolo pitajući se gde su nestali kada mu je Grant ispalio dva metka u lobanju.

„Nadajmo se da će nam ovo poboljšati izgleda." Ponovo je napunio „vebli".

Marina i on su potom zajedno otrčali do ivice krova i pogledali dole. Zemljište iza kuće nije bilo tako dobro održavano kao vrt ispred kuće. U pitanju je bila livada koja se naglo završavala ispred borove šume. Tu su bila šćućurena tri vojnika.

„Ovaj put ti ideš prva." Grant je pronašao odvodnu cev i u žurbi skoro gurnuo Marinu preko ivice. Čim je dotakla zemlju, krenuo je za njom, klizeći niz metalnu cev, pokušavajući da ignoriše bol u dlanovima. Da ih je neko spazio kroz prozor, lako bi ih pogodio. Ali morali su da rizikuju.

„Drago mi je da ste stigli." Mjur je čučao iza drveta, spreman da uzvрати vatru, ako bi neko zapucao iz kuće. „Isuse. Izgledaš užasno."

„Da li ste pronašli tablicu?" začu se Džekson iza stene.

Marina izvuče tablicu iz opasača i predade je Ridu. Profesorove ruke, bele i naduvene od kiše, zadrhtaše kada ju je preuzeo.

„Jesi li uspeo da dozoveš štab radiom?"

Džekson klimnu. „Nemaju pojma o toj tvojoj pisti, ali su ipak poslali 'dakotu' tamo gde si rekao. To je dobra vest. Loša vest je da planina vrvi od crvenih. Nisu sigurni da ćemo uspeti da se probijemo. Druga loša vest je da danas pokreću vazдушnu ofanzivu protiv komunjara. Čovek iz štaba reče da će pokušati da opozove bombardovanje, ali..."

„Šta je sa Kirbijem?"

„I on spada u loše vesti. Ali doneo sam ti ovo." Džekson predade Grantu sten pušku. „Imamo samo jedan okvir, pa nemoj mnogo da luduješ. Osim ako ne budeš morao."

Grant zadenu „vebli" za pojas i uze pušku. „Ostaću ovde dok se vi povlačite."

„Ne", reče Džekson čvrsto. „Jedino ti znaš gde je prokleta pista. Ići ćemo zajedno."

„Hajdemo onda."

Poglavlje 23

Krenuli su kroz šumu. Sporo su se kretali pošto je šuma bila gusta i zamršena, a zemlja meka. Posebno se mučila Marina u visokim potpeticama. Na kraju ih je izula, skinula čarape i išla bosa po tepihu od iglica. Svi su napeto osluškivali, nadajući se da neće čuti zvuke potere. Kiša je prestala, mada nisu ni primetili zbog upornog slivanja vode sa drveća.

„Pošto je Sursel mrtav, bar ne moramo da brinemo da će reći Rujama ono što mi znamo." Džekson odgurnu nisku granu. Vratila se poprskavši Rida po licu. Ispred

Džeksona, Grant zgađeno pogleda unazad. „Šta je? Ne gledaj me ko neki mladi izviđač. Ti si već igrao ovu igru. Nije bitno šta ti znaš, bitno je šta oni ne znaju." „Nikada nisam mislio da je ubijanje civila najbolji način da se stekne prednost." „Nisi? Šta je sa onim jevrejskim komandosima kojima si prodavao oružje?" podigao je obrvu. „Mjur mi je ispričao ponešto od tvoje mračne prošlosti. Znaš li šta su učinili u hotelu Kralj David7. Bilo je devedesetom mrtvih. Misliš li da ih boli dupe za civile?"

„Oni vode rat."

„Kao i mi." Džekson bi možda i nastavio, ali Grant više nije obraćao pažnju na njega. Zastao je i pogledao nebo. Glavu je iskrenuo kao da nešto osluškuje. Trenutak kasnije i Džekson je čuo isti zvuk. Bilo je to zujanje avionskih motora, visoko iznad njihovih glava.

„Da to nije naš avion? Da li je moguće da je već stigao?"

Grant sumorno odmahnu glavom. „To nije clakota."

„Siguran si?"

Nije se trudio da odgovori. Nije ni sam znao koliko je puta čučao po rupama ili iza kamenja i napinjao uši osluškujući zvuk koji će doneti olakšanje. „Mislim da možemo da pretpostavimo da čovek iz štaba nije uspeo da otkaže bombardovanje."

„Sranje."

Prasak koji nije imao nikakve veze sa drvećem, raznese tišinu šume. Grant se okrenu. Drveće je bilo debelo i tamno kao i uvek jedva da je mogao da raspozna put kojim je došao. Ali, osećao je da je neko tamo. „Da li će biti napada sa kopna?" Džekson je delovao uznemireno kao i svi ostali. „Ne." „Znači da su krenuli za nama." „Šta da radimo?"

„Bežaćemo. I nadati se da nas bombe neće dokrajčiti."

Rid nikada nije spoznao strah koji oseća begunac u stranoj zemlji. On se u ratu borio papirom i olovkom u kasarni u Blečli parku. Nije bilo lako. Tokom nekih noći, kada bi nemačke podmornice bile u lovu, pritisak je bio ogroman, za neke ljude i prevelik. Ali za Rida je rad na šiframa bio oaza mira, kutak rata u kojem je razum odlučivao o ishodu bitke. Bujica brojeva sa kojima su morali da izađu na kraj svakoga dana ponekada je bila frustrirajuća. Iako su to bile obmane i prevare, u

njihovoj osnovi je bilo nekog reda, koliko god da su se mašine „enigma“ trudile. Poput drevnih Grka, Rid se nikada nije plašio racionalnog.

Ali ovo ovo je bio haos. Ovo su bili animalni porivi koje su Grci pokušali da prognaju u mit: harpije, furije, gorgone i meanade otrgnute od mašte i puštene na slobodu. Rid se osećao kao u snu. Stezao je tablicu poput talismana. Ako bi je ispustio, znao je da će ga progonitelji stići istog trenutka. Zato je trčao koliko su ga noge nosile.

Ona dvojica tada u borbu jurnu pred vrata, Podobni veprima divljim što čekaju negde u gori Lovce što podižu hajku i pokreću gomilu pasa; Vepri popreko skaču i drveće krše kud prođu, Ono se s korenjem ruši, a oni šklocaju zubima. Dok ih ne rani kogod i život ne uzme od njih.

Poezija mu je grmela u srcu. Bio se svestan ostalih Granta, Mjura, možda i Džeksona koji su zastajali da uzvrate vatru, ali on je neumoljivo nastavljao. Nikada nije trčao toliko daleko i naporno. Noge su mu se pretvorile u žele. Kada se šuma prorodila u čistinu punu stene i šipražja, pokušao je da trči brže kako bi se što pre vratio u sigurnost gustog drveća, ali nije bio u stanju.

Grant se okrenu i ispali još nekoliko hitaca iz puške. Sve mu je delovalo poput neke smrtonosne bajke, u kojoj ga bezoblično zlo juri kroz mračnu šumu. Možda treba da stanu i pruže otpor to bi sprečilo rizik dobijanja metka u leđa. Međutim, šuma se prostirala u svim pravcima, a progonitelji su imali više oružja. Verovatno i ljudi.

Došli su do neke čistine koju je napravio odron. Rid je pomahnitalo skakao između kamenja ispred njih. Grant ispali kratak rafal ka drveću. To će ih možda naterati da zastanu i dati mu dovoljno vremena da pređe čistinu.

Srce mu je pulsiralo u ušima osim toga, bila je to tiha bitka. Hici su bili sporadični, vlažna tama ih je brzo gutala. Iako je bombarder bio visoko iznad njih, jasno se čulo zujanje mašine. Podigao je pogled, uprkos opasnosti.

Oluja je prošla, hladan vetar je razvejavao oblake. Kroz sivilo, Grant je ugledao blede plavetnilo neba i tamnu senku koja je preletala preko njega, poput ptice ili muve. Dok je Grant posmatrao, podelila se na dva dela. Jedan deo se odlomio, jurnuvši ka zemlji, dok je drugi deo mirno nastavio da klizi.

„Trčite!“

Ostali su već skoro prešli čistinu. Niko nije čuo njegove reči. Bacio se preko proplanka. Leteo je preko kamenja i preskakao korenje i panjeve kao da su prepone koje pokušavaju da ga zgrabe. Ko god da ga je pratio, upravo je stigao do ivice šume. Začuo je pucnjavu i ugledao kako sa jedne stene poskače oblak prašine kada je metak udario samo pola metra dalje. Zbog nestalnog cikcak kretanja bilo ga je teško pogoditi ali ne i nemoguće. Ivica čistine bila je blizu, nekih dvadeset metara dalje, ali nije smeo da rizikuje. Skliznuo je u džep iza dva kamena i progvirio kroz pukotinu između njih.

Na trenutak je jasno video sedmoricu ljudi u zelenim uniformama. Raširili su se duž ivice šume sa puškom na ramenu. Grant podiže pušku, pitajući se koliko mu je metaka ostalo. Iza njih, iznad drveća, crna kometa se srušila u šumu.

Svet se rastopi u plamenu. Stub vatre podiže se iz šume, tri puta viši od drveća koje se pretvori u prah u tom paklu. To nije ličilo ni na jednu eksploziju koju je Grant ikada video. Umesto da postepeno utihne, buka se pojačavala narastajući poput voza koji juri kroz tunel. Vetar pročešlja proplanak. Grant udari o kamen dok je gladna vatra sisala sav vazduh kojeg je mogla da se dočepa. Vetar obori njihove progonitelje kao lutke i pobaca ih u zapaljenu šumu.

Crni dim uspuza uza zid plamena i proguta ga. Vetar se stišao, plutajući preko Granta kao talas koji se preliva preko plaže. Potrčao je za njim, teturajući se preko kamenitog zemljišta ka mestu gde se nastavljala šuma. Ostali su ga čekali tamo. „Šta to bi, do đavola?" Grant se osećao kao da mu na grudima stoji kamen težak deset tona.

„Napalm." Džekson je držao crvenu maramicu preko usta. „Koristimo ga da isteramo crvene iz šume."

„Moći će da nas posluže umesto pečenja ako se uskoro ne iščupamo odavde." Suprotna strana čistine bila je u plamenu. Vatra je već načela i obode.

„Jesi li video Belciga među njima?"

„Nisam imao vremena da gledam." Grant mu uzvрати pogled. Crna figura vrišteći istrča na proplanak. Glava mu je bila ćelava, potpuno izgorela, a vatra mu je jahala na leđima poput demona. Tri metka iz Džeksonovog „kolta" okončala su mu agoniju. Zatim su potrčali.

Crni oblaci sakriše nebo, međutim, bili su to vatreni oblaci. Dim se kovitlao među drvećem jureći za njima. Ridu je na pamet pala hidra, gmizava lopta vijugavih

vratova i škljocavih glava. Vatra kao da se malko povukla, ali svaki put kada bi pogledao preko ramena i dalje je bila tu. Svaki put bi smotrio mutni narandžasti sjaj iza drveća.

Stigli su do planinskog grebena, stenovitog i veoma izloženog. Odatle su mogli da pogledaju ka strmim dolinama koje su se ocrtavale oko planine, kao i padine i vrhove u daljini. Doline su bile tamne i veoma šumovite, sa povremenim belim pegama tamo gde bi zasvetlucala brza reka.

Mjur se probi pored Rida do ivice. „Gde je jebena pista?”

Grant pokaza ka niskom sedlu između dve doline, pravo ispod njih. Planina je pritiskala sa obe strane, a sama pista je izgledala jedva šira od kozje staze.

„Neće uspeti da sleti tamo.”

„Više puta me je ovde pokupio avion.”

Škljocaj preseče prostor poput hica. Okrenuli su se. Nije bilo svrhe podizati oružje. Oko njih je stajalo desetak ljudi u potkovanim čizmama. Svi su bili naoružani. Još više ih je bilo u šumi i okolnom žbunju.

Jedan zakorači napred. Bio je to koščat čovek, puška je u njegovim rukama delovala preveliko. Imao je izraz teške koncentracije. Kada se okrenuo da nešto kaže svom podređenom, na rukavu mu zasija crvena zvezda poput one koju je Grant video u Surselovoj kući. Kada se ponovo okrenuo ka njima, čudan osmeh mu prelete licem.

„Seme Grante”, reče na engleskom sa teškim naglaskom, „ponovo se srećemo.”

Grant zadenu vebli za pojas i uzvрати osmeh nesigurnim kezom. „Zdravo, Panose.

Poglavlje 24

Ko je dođavola ovo, zahtevao je da zna Džekson.

„Panos Rusakis upoznali smo se za vreme rata. Borio se protiv Nemaca na Kritu.”

Džekson pokaza ka njegovoj pušci. „Protiv koga se sada bori?”

„Borim se za Grčku.” Rusakis kao da se ispravio dok je to izgovarao, stegnuvši jače pušku.

„Ne bi ti se svidelo njegovo političko opredeljenje", upozori ga Grant. „Najbolje je ne postavljati previše pitanja."

„A ostali?" Gerilac pokaza oružjem na ostale. Osmeh mu nestade. „Ko...?"

Zastao je, piljeći u Marinu kao da je ugledao duha. „Ti? Zašto si ti ovde?"

Delovao je zabrinuto. Suvonjavim licem mu prelete zbunjeni izraz. Prvi put Grant se zabrinuo. Rusakis pogleda Džeksona, a zatim nebo prošarano crnim i sivim bojama. Bombarder je nestao, ali svuda oko njih se osećao miris paljevine. „Zašto si ih doveo ovamo?"

„Bombarder nema nikakve veze sa nama. Duga je to priča, a mi ne želimo da se zadržavamo. Dolazi avion da nas pokupi na pisti. Ako nas pustiš da dođemo do tamo, sklonićemo ti se sa puta."

Rusakis reče nešto jednom od svojih poručnika. Gerilci se približiše.

„Poći ćete s nama."

Predali su oružje i krenuli u koloni niz planinu. Nisu imali nikakvu šansu. Rusakisovi ljudi su ih okružili, čuvajući ih dok su koračali niza strme stepenice od stenja i korenja. Sunce je sinulo. Vazduh je bio gust od vlage koja se dizala sa pokislog rastinja. Grantu se činilo kao da se nalazi u basenu Konga, a ne u severnoj Grčkoj. Hodajući iza Granta, Džekson upita: „Kako to da poznaješ ovog čoveka?"

„Sarađivali smo na Kritu tokom rata. Predvodio je grupu partizana." „Znači, zna i Marinu?"

„Ne tako dobro. Ona i njen brat su..." oklevao je Grant, „... razmišljali na različite načine."

„Može i tako da se kaže", reče Mjur.

Nakon beskrajnog spuštanja padina je počela da se pretvara u zaravan. Grant zastade, njuškajući vazduh. Ponovo je osećao miris vatre, ali ne lepljive, uljaste vatre koju je doneo avion. U ovoj se osećala slatka primesa smole i čvrčavog loja jagnjetine. Granta preseče žiganje gladi. Nije jeo od jutros. Sada je bilo skoro večer. Drveće se iznenada proradi. Sto metara dalje sunce se probi kroz mali procep u šumi bila je to pista. Nije se nalazila na vrhu grebena, već na prirodnoj terasi ispod njega, tako da je drveće skrivalo od pogleda skoro iz svakog ugla. Gerilci su se ulogorili u šumi oko nje. Tu je bila šačica malih šatora, vatra i nekoliko sanduka municije. Dve žene u radnim odelima pekle su jagnje na vatri. Za Rida, koji je u Oksfordu sebe častio nedeljnim odlascima u bioskop, ovo je delovalo poput scene

iz avantura Robina Huda. Napola je očekivao da ugleda Erola Flina kako dolazi iz šume sa perom zadenutim u kapu od zelene čoje. Umesto toga, ugledao je nešto još iznenađujuće. Na ivici logora, grane su bile povezane u svežnjeve kako bi činile kostur grube kolibe sa krovom od rastinja i otvorene sa jedne strane. Grubo tesane klade bile su poredane unutra. Na njima su sedeli redovi dece koja su pažljivo posmatrala sedog učitelja dok je nešto ispisivao na tabli. Nekoliko dece se radoznalo okrenulo prema pridošlicama širom otvorenih očiju ispod počesljane kose i kikica. Učitelj je lupnuo pokazivačem po tabli, pa su se vratili svom poslu. „Šta to rade?" upita Džekson.

„Za njihovim očevima je raspisana poternica. Ne mogu ići u mesne škole, pa su ih porodice dovele ovamo."

Rusakis se okrenu. „Tišina." dao je znak svojim ljudima koji potom okupiše Granta i ostale na ivici piste. Jedini zvuk bio je hor dece koja ponavljaju pesmicu za učiteljem.

„Kada smo se poslednji put videli, rekao sam da bi ti bilo bolje da se nikada više ne sretnemo."

Grant zakorači ka ivici kruga. Puška ga gnevno odgurnu. „Isuse, Panose. Znaš da sam na tvojoj strani."

„Možda si nekada bio. Vidim da se sada družiš sa fašistima."

Džekson nije mogao da se suzdrži. „Sa fašistima? Mi smo dobri momci. Ako slučajno nisi primetio, proveli smo četiri godine pomažući ljudima sličnim tebi da se oslobodite od fašista. Želiš li da znaš ko su pravi naslednici Hitlerove ere? Pitaj svoje drugare iz Moskve."

„Jedan čovek je došao jutros iz Moskve. On je pukovnik u tajnoj policiji. Ima samo jedno oko." Rusakis prekri rukom desnu stranu lica kako bi dočarao povez za oko.

„Kurčosov."

„Znači, čuli ste za njega. I on je čuo za vas. Rekao je da traži Amerikanca i trojicu Engleza. Neprijatelje socijalizma i veoma opasne ljude." Rusakis ode do sanduka za municiju i podiže teški pištolj sa cevi poput oluka. Niko se nije usudio da progovori. „Ponudio mi je novac zlato i mnogo oružja ako krenem sa njim da vas pronađem."

„Ali nisi krenuo sa njim", reče Grant.

Rusakis je stavio signalnu raketu u pištolj. „Sa njim je jedan čovek Nemac. Znam ga sa Krita. Fašista je, zovu ga Belgig. Pobio je mnoge Grke tokom rata. Ponašao se prema njima kao prema robovima. Terao ih je da kopaju. Ubijao ih je. Prava svinja. Zato sam odbio."

Grant izdahnu. „Šta se desilo sa Kurčosovom?"

Rusakis sleže ramenima. „Ima mnogo ljudi u dolini. Možda je pronašao nekoga ko će raditi za njega." „Mislim da smo naleteli na njih."

Rusakis je ćutao. Tokom te pauze do njih doluta huk avionskih motora iz šume. Nije to bilo surovo zujanje bombardera, već šuplje rezanje „dakote".

„A ona?" pokazao je signalnim pištoljem ka Marini. „Nije prvi put da pripadnik porodice Papagijanopulu radi za fašiste."

Rusakis uperi pištolj u nebo i povuče okidač. Uz prodorni zvižduk, raketa polete visoko iznad drveća u oblaku crvenog dima. Šestorica Rusakisovih ljudi otrča na pozicije duž obe strane piste.

„Ono što se desilo Alekseju nema nikakve veze sa našom trenutnom situacijom", reče Grant. Svi pištolji su iznenada bili upereni u njega poput optužujućih prstiju. Bio je bolno svestan Marininog pogleda.

„Kako to misliš?" Marinin glas je postao skoro histeričan. Senka prelete preko njega. Dakota je letela nisko da izvidi pistu. Niko nije skrenuo pogled. „Šta je bilo sa Aleksejem?"

Rusakis je pogleda ispod oka. „Grant ti nije rekao?"

„Ubijen je u zasedi", reče Grant očajno. Vazduh je bio veoma vlažan. Osetio se loše.

„Britanci su ga ubili", reče Marina. „Plašili su se da će, kada odu Nemci, pokret otpora pokušati da preda zemlju komunistima. Mislili su da će uspeti da zadrže zemlju za sebe, ako pobiju komunističke vođe. Zato su ubili Alekseja."

„Ne. Nisu ga ubili zato što je bio komunista. Nisu ga ubili Britanci. Pokušali su poslali su čoveka da to obavi, ali on nije uspeo." Rusakis prezrivo pogleda Granta.

„Ali ja sam ga pratio. Otišao sam u jarugu i ubio Alekseja."

Marina je piljila u njega. „Ti si bio na našoj strani. Zašto...?"

„Sećaš li se šta se desilo tri dana pre njegove smrti? Sve vaše ljude su masakrirali Nemci. Preživelo je samo troje: ti, Aleksej i Grant."

„Aleksej nas je poslao u Retimo da špijuniramo nemačko skladište goriva."

„Zato što je znao. Znao je šta će se desiti. Nemci su pronašli vaše ljude zato što im je Aleksej rekao gde da ih traže."

Marina se zatetura kao da ju je neko šutnuo u stomak. Lice joj preblede. Grant pruži ruku daje pridržiti, ali ona ga odgurnu. „Zašto bi nas izdao? Proveo je ceo život boreći se protiv Nemaca."

Rusakis sleže ramenima. „Zašto ljudi izdaju svoju zemlju? Možda zbog devojke, možda zbog zlata? Ne znam. Ali kada sam mu pogledao u oči u jaruzi na Improsu, spoznao sam istinu."

Ako je i rekao još nešto, nije se čulo od rike „dakotinih" motora kada im je preletela preko glave i dotakla pistu. Točkovi jedva da su odskočili od zemlje omekšane kišom. Pilot je dobro spustio avion, ali mu je ipak bio potreban sav raspoloživi prostor za zaustavljanje. Skriveni duž piste, Rusakisovi ljudi pripremiše oružje i potražiše signal. Pogledao ih je na trenutak nesigurno i u tom momentu Marina skoči. Bacila se na njega u jednom tečnom pokretu, stegnula ga rukom oko vrata u smrtni zagrljaj, dok mu je drugom otela pištolj iz ruke. Prislonila mu je cev na desno uho.

„Da li je lagao?"

Gerilci je okružili poput čopora pasa, mašući puškama i urlajući na nju da pusti Rusakisa. Topli vetar „dakotinog" propelera prolete čistinom. Odgovor je bio jasno ispisan na Grantovom licu.

„Zaklela sam se da ću ubiti čoveka koji je ubio Alekseja", šišala je.

Rusakis daje znak svojim ljudima da se smire. „Ako me budeš ubila, umrećeš.

Tvoji prijatelji će umreti, svi će umreti."

Na drugom kraju piste „dakota" se okrenula spremajući se za uzletanje. Grant je video kako pilot kroz prozor pogledom traži svoje putnike. Izgleda da nije video partizane skrivene po drveću.

„Mogu li da dam skroman predlog?" upita Mjur. Svi upreše pogled i nekoliko pištolja u njega.

„Ti?" procedi Marina. „Šta ti imaš da kažeš? Jesi li ti izdao naređenje da se Aleksej eliminiše?"

„To nema nikakve veze sa mnom. To je bio domen Uprave za specijalne operacije, ja sam iz Obaveštajne službe." Mjur otvori tabakeru i zapali cigaretu. „Ali, koliko vidim, ova predstava bi mogla da ima hamletovski kraj. Moglo bi da bude mnogo

leševa ili bi mogli da uključimo razum. Neka podignu ruke svi koji žele sada, ovde da poginu."

Pogledao je unaokolo ka stisnutim i gnevnim licima. „Dobro. Tvoj brat je mrtav i to je tvoja tragedija, ali da ga gospodin Rusakis nije ubio, neko drugi bi to učinio. Možda bi ga i sama ubila da si znala istinu. Zašto se ne bi onda lepo nagodili? Ti pusti Rusakisa, a on će pustiti nas da se ukrcao na avion kako bismo se pozabavili bitnijim stvarima."

Marina je čvršće obuhvatila okidača prstom. Krug ljudi oko nje stegnu se još više.

„Ako te pustim, hoćeš li nam dopustiti da se ukrcao na avion?"

„Ako to učinim, da li će stvari među nama biti čiste?" Rusakis je jedva govorio koliko ga je stezala.

„Da."

„Da li će američki avioni prestati da dolaze?"

Džekson se namršti. „Ne mogu da obećam..."

Mjur se naglo okrenu. „Jebi ga, Džeksone. Razmisli o prioritetima."

„U redu, u redu." Džekson podiže ruke u znak predaje. „Zaustavićemo bombardovanje."

Zgađeno je odmahnuo glavom i pogledao Rusakisa. „Nećete pobediti u ovom ratu, znaš to, zar ne?"

Marina je spustila pištolj i opustila stisak. Rusakis se protrlja po vratu. „Ne možete zauvek zaustaviti dolazak boljeg sveta."

Popeli su se u „dakotu", izbegavajući vazдушnu struju iza elise. Sunce se spustilo nisko ispod oblaka. Na višim padinama planine šuma je i dalje gorela. Cela dolina bila je puna lepljive, zlatne izmaglice. Rid prisloni tablicu na grudi. Marina okrenu glavu i pogleda kroz prozor, pokušavajući da sakrije suze.

„Mogu samo da zamislim šta će Kurčosov reći kada otkrije da su nam njegovi ljudi pomogli da pobegnemo", reče Džekson veselo. „Dok se smiri, mi ćemo mu odneti štit ispred nosa."

Grant ga pogleda. „Hoćeš li održati obećanje dato Panosu? Hoćete li poslati bombardere na neku drugu stranu?" „Naravno", reče Džekson nonšalantno.

Avion se uzdiže i okrenu ka Solunu. Grant baci pogled unazad, nadajući se da će uspeti još jednom letimično da pogleda zlatno nebo. Ali sunce je zašlo i dolina je nestala u dimu i tami.

Poglavlje 25

Mrak je već pao kada su stigli u Solun. Štab je poslao kola koja su ih odvezla do malog hotela koji nije imao restoran. Jedino mesto gde su hteli da im posluže hranu bila je sumorna uzerija puna staraca koji igraju mace i karte. Kelner im je doneo poslužavnik sa maslinama i sarmicama od zelja, koje su halapljivo pojeli. Kada su sve pojeli i zalivajući večeru flašom uza, Rid izvadi tablicu i položi je na stolnjak. Molho je nije prepolovio baš napola. Surselov deo bio je veći od Pembertonovog za nekih petnaestak kvadratnih centimetara. Piljili su u crtež na zadnjoj strani. Bio je podeljen na tri dela sa po dve cikcak linije koje su predstavljale stilizovano more. Na najvišem delu, ispod iskrzane ivice preloma, dve figure, ženska i muška, stajale su po jedna sa svake strane planine veoma čudnog oblika. Grant uzdahnu. Čak i nakon tri hiljade godina, i dalje se razaznavalo šuplje brdo na Lemnosu gde su pronašli svetilište kabira. Kada je bolje pogledao, video je dve male trbušaste figure kako igraju ispod planine, mašući čekićima. Između njih je bio položen šareni disk.

„To mora da su kabiri. Pretpostavljam da dva lika na marginama predstavljaju Hefesta, boga kovača, i Ahilejevu majku, Tetidu." Rid naučničkim držanjem nije mogao u potpunosti da sakrije uzbuđenje. „Taj krug da li je to štit?", upita Džekson. Rid počeo da cupka pramen kose. „Pretpostavljam da jeste."

„Ono tamo je Trojanski rat, zar ne?" Džekson pokaza ka sledećem delu crteža. Boja je bila izbledela, ali slika je još bila veoma živopisna. Podsetila je Granta na zidne rezbarije u hramu na Lemnosu. Kočije jure u bitku, dok ispod zidova grada na brdu dva reda naoružanih ljudi stoje jedan prema drugom. Između njih dva čoveka se bore jedan na jedan. Prvi je bacio koplje, koje se odbilo od okruglog štita drugog dok je pokušavao da isuče mač.

„Ahilej i Hektor." Marina pruži ruku da dotakne sliku prstima, ali je povuče sa uzdahom strahopoštovanja.

To izgovori i mač iz kora oštri povuče, Što mu je visio ispod slabina velik i težak. Skupi se pa se vine ko orao visinska ptica, Koji se na polje ume zaleteti kroz oblake mrke, Nežno da uhvati jagnje, iV zeca, strašljivo zvere: Tako se vine i Hektor i

oštrim zamahne mačem. Nanjga jurne Ahilej, i srce mu besnog se gnjeva Napuni, štitom lepim i umetnim zaštititi grudi.

Džekson oštro pogleda Rida. „Lepim i umetnim štitom? Šta to znači?" Rid sleže ramenima. „To je uobičajen epitet za Ahilejev oklop. Štit je obložen zlatom. Pretpostavljam daje sijao kao vatra ili sunce." „Aha."

„Znači, ovo je Belo ostrvo." Mjur pokaza na najniži deo tablice. Boja je bila veoma oštećena oko ivica, ali mogli su da razaberu još jednu planinu u donjem desnom uglu, obojenu u crno. Na njenom vrhu se nalazila bela kula krunisana svetim rogovima.

„Ovo mora da je hram" reče Rid tiho. „Podzemni Ahilejev hram."

Iz torbe je izvukao list papira na koji je kopirao Pembertonovu polovinu. Stavio gaje ispod tablice. Ivica nacrtane polovine i ivica tablice su se skoro savršeno poklapale. Najzad su videli celu sliku. Hram u Dolini mrtvih nalazio se u gornjem levom uglu nečega što bi mogao biti četvrti deo crteža, odvojen od ostalih slika talasima. Svi su se nagli preko stola i piljili u čudu.

„Biće potrebno dosta proučavanja, naravno." Reče Rid okrenuvši tablicu, dok mu se raspoloženje menjalo poput vremenskih prilika u Oksfordu. „Međutim, sada bar imamo ceo tekst."

„Možeš li već jednom da ga pročitaš?"

„Nije u tome stvar. Neposredna korist je to što smo se konačno dočepali pravog primerka linearnog B pisma. Sve što sam do sada zaključio o strukturi jezika, zaključio sam na osnovu tablice koju smo doskora imali u rukama. Pošto sada imam novi tekst, mogu da ispitam svoje hipoteze. Mogu da proverim da li su pravila do kojih sam došao istinita. Ako su moja predviđanja tačna, onda ću biti u odličnoj poziciji za početak dešifrovanja."

„Za početak dešifrovanja..." Džekson iskapi uzo. „Zašto nikada ne možeš jednostavno nešto da uradiš? Koliko će ti vremena biti potrebno?"

„Ne znam." Ridova ljubaznost je nestala, zamenilo je nešto osorno i razdražljivo. Marina je ponekada viđala nešto slično kod Pembertona, kada bi ga obuzeo novi izazov ili ideja. Ljubaznost, strpljenje, takt sve to je letelo kroz prozor kada bi se povukao u sebe.

„Šampolionu je bilo potrebno dve godine da dešifruje hijerogliffe a on je imao natpis na kamenu iz Rozete."

„Dve godine?" svi meštani iz uzerije podigoše pogled sa pića i igre da bi se upiljili u strance. Džekson je snizio ton. Možda nisi primetio šta se dešavalo proteklih dana, ali nemamo na raspolaganju dve godine. Ako su nas crveni otkrili, verovatno nemamo ni dve nedelje. Moramo brzo da se dokopamo štita, inače ćemo završiti na pogrešnoj strani poslednjeg rata u istoriji."

Svi ga pogledaše.

Džekson obrisa usta salvetom, svestan toga da je previše rekao. „Recimo samo da ne želite da ga se Rusi dočepaju. Sursel nam je praktično objasnio gde se nalazi Belo ostrvo. Glasam da odmah krenemo tamo, pre nego što Belcig shvati gde treba da ide."

„Ali ostrvo je na sovjetskoj teritoriji", pobuni se Grant.

„Što je samo još jedan razlog da odemo tamo što pre. Ako komunjare shvate da se štit nalazi u njihovom dvorištu, odneće ga u Moskvu pre nego što uspemo bilo šta da učinimo."

Rid odmahnu glavom. „I da stignete do ostrva, nećete moći samo da priđete hramu i pokucate na vrata. Bez nagoveštaja sa tablice, nikada ga nećete pronaći. Lopovi su stolicima pljačkali Dolinu mrtvih na Kritu. Niko od njih nije pronašao hram od betila, dok Pemberton nije pronašao svoju polovinu tablice."

„To nije tvoj problem. Imamo instrumente koji mogu da detektuju element 61. Ako je štit na tom ostrvu, pronaći ćemo ga."

Našavši se u svojoj sobi, Grant je skinuo košulju i oprao se u napuklom lavabou u uglu. Ceo današnji dan kao da mu se zalepio za kožu: turski duvan iz Surselove muštikle, suva krv od posekotina, gar od vatre i mazivo iz aviona. Zgulio je sve to što je bolje mogao, obrisao se, a zatim skljkao na dušek. Krevet je bio tvrd i uzan, ali nakon današnjeg dana činilo mu se kao da se našao u raju. Ležao je neko vreme, bos i golih grudi, uživajući u povetarcu koji mu je sušio kožu.

Začulo se kucanje. Položio je ruku na revolver. „Otvoreno je."

Ušla je Marina. Bila je obučena u jednostavnu belu bluzu i crnu suknju visokog struka. Puštena kosa padala joj je preko ramena. Zastala je na trenutak kada je shvatila da je Grant delimično svučen, ali je potom ipak ušla. Koraci njenih bosih nogu jedva da su se čuli. Sela je na ivicu kreveta, i Grant ugleda srebrne tragove suza na njenim obrazima.

„Ne mogu da prestanem da razmišljam o Alekseju", rekla je objašnjavajući.

Okrenula se kako bi pogledala Granta u oči. „Da li je to istina?"

„Koji deo?"

»Sve."

Grant podiže ruku i pomazi je po kosi koja je padala niz leđa. Mogao je da oseti njenu kožu kroz tanku pamučnu bluzu. „Ne želiš da znaš." Nije se pomerila. „Reci mi."

„Sećaš li se zasede kod Kastrā? Cela grupa Nikos, Sofoklis, Meneaos i ostali Nemci su ih sve pobili. Dva dana kasnije dobio sam poziv iz štaba. Rekli su mi da nas je Aleksej izdao. Naređeno mi je da ga odvedem na sastanak u jednu dolinu u Belim planinama, blizu Improsa."

„Otišao si tamo da ga ubiješ."

Grant začuta na trenutak, prisećajući se ukusa prašine u ustima, i tog čudnog poslednjeg zagrljaja koji nije bio iskren ni za jednog od njih dvojice. Setio se kako je povukao okidač veblija i izraza na Aleksejevom licu kada je shvatio šta ga čeka.

„Nisam mogao to da učinim. Pogledao sam ga, ali sam video samo tebe. Nisam znao da me Panos pratio."

Marina iščupa ivericu sa naslona kreveta i slomi je prstima. „Nikada mi to nisi rekao."

„Mislio sam da je bolje da ne znaš. Želeo sam da ga se sećaš kao heroja." Prestao je da je mazi po kosi. „Osim toga, nisam imao ni priliku. Rusakis zamalo i mene da ubije. Pretpostavio je da sam u dogovoru sa Aleksejem. Rekao mi je da će me ubiti ako me ponovo vidi na Kritu. Sa mojom karijerom u USOu je ionako bilo svršeno: nisam izvršio naređenje. Nikada mi ne bi ponovo poverili neku misiju. Zato sam odlučio da nestanem."

„Ništa od toga nisam znala."

„Britancima je bilo neprijatno zbog situacije sa Aleksejem. Nisu želeli da se pročuje da je jedan od njihovih glavnih saveznika prišao nacistima. Zabašurili su celu stvar."

Nijedno od njih se nije pomaklo čitavu večnost. Grant je ležao glave položene na jastuk. Marina je sedela na ivici kreveta, kruta i tiha. Grant je video da briše suze. Zatim se okrenula ka njemu, naslonila napred i poljubila ga u usta.

„Trebalo je da mi kažeš", prošaputala je. „Ipak, hvala ti."

Grant je reagovao instinktivno. Zagrlio ju je i povukao preko sebe. Nije se bunila. Usnama ga je okrnula po obrazu, mekim i suvim nasuprot njegovoj bradi. Osećao je njen jezik dok ga je obasipala sitnim poljupcima. Položivši joj ruku na glavu usmerio ju je nazad ka svojim usnama. Zavukla mu je jezik u usta. Osetio je ukus anisa, a namirisao duvan, mošus i parfem dok ga je njena kosa milovala po licu. Odgurujući se rukama od njegovih grudi, podigla se i prebacila nogu kako bi sela na njega. Suknja joj se podigla do butina, otkrivajući kremasti, svileni kombinezon. Grant zavuče ruke ispod njega i čvrsto je stisnu prstima. Glasno je uzdahnula. Podigla se i počela da otkopčava bluzu, ali Grant je bio brži. Zgrabio je bluzu za rub i pocepao dugmiće sklonivši je sa njenih grudi. Podigla je ruke iznad glave. Prigušeno svetio lampe osvetljavalo ih je narandžastom svetlošću. Podigavši pogled, Grant ugleda njenu senku koja se njiše po plafonu. Sa grudima koje izviru iz pocepane bluze, ispruženim rukama i suknjom skupljenom preko kukova, kao da je postala inkarnacija minojske boginje: primitivne, sirove, treperave od stvaralačke moći.

Svukla je bluzu. Posegao je ka njenim grudima, ali ona ga uhvati za ruke i gurnu ih nazad. Držala mu je ruke iznad glave dok se naslanjala i doticala mu bradavicama grudi. Kada je osetila da se više ne opire, jednom rukom je počela da mu otkopčava kaiš. Spustila je ruku niže, otkopčavajući jedno po jedno dugme, podstičući dlanom njegovu erekciju.

Iznenada, Grant se uspravi. To ju je izbacilo iz ravnoteže. U tom trenutku, on se okrenuo i oboje se prevrnuše. Sada je on bio na vrhu. Grčila se i migoljila ispod njega i grebala noktima duboke brazde u njegovim leđima, ali nije mogla da ga pomeri. Razmakao joj je butine. Zakačila mu se stopalima za listove nogu i pritisla mu petama zadnjicu. Grant je zagrlio oko vitkih ramena, podigavši je malo kako bi joj celo telo bilo savijeno uz njega.

Ušao je u nju, i ona ga proguta u tami.

Poglavlje 26

CRNO MORE, U BLIZINI ZMIJSKOG OSTRVA. DVADESET I ČETIRI ČASA KASNIJE.

Leteli su nisko, po noći. Jedino osvetljenje unutar aviona činio je prigušeni sjaj instrumenata, mada bi povremeno ugledali i navigaciona svetla brodova, na moru ispod njih. Bile su to majušne konstalacije poput svetlećih planktona u vodi. Svi su ćutali. Niko nije imao iluzije o opasnosti koja ih okružuje.

Sa pilotskog sedišta Džekson pogleda kroz prozor sa leve strane ka svetlosti na horizontu. „To je granica. Upravo smo ušli u sovjetski vazdušni prostor.”

„Ako je iko od vas razmišljao o prebegu, evo prilike”, reče Mjur. Zlovoljno je pogledao Marinu. Grant je sedeo pored nje i osetio da se ukočila.

„Šta je ono?” upita Rid sa kopilotskog sedišta i pokaza prstom kroz staklo. Ispred njih, belo svetlo je pulsiralo u tami.

„Prema mapi Crnog mora, na najvišoj tački ostrva nalazi se svetionik”, reče Marina.

„To mora da je to. Nema drugog ostrva u okolini.” Džekson nagnu avion nalevo, smanji gas i poče polako da se spušta. Dobro su tempirali vreme dolaska: kroz prozor na desnoj strani, Grant je gledao kako se tama razvejava na istočnom horizontu i prelazi u purpurnoplavu boju.

„Nadajmo se da nas ne čekaju besni bogovi sa namerom da nas raskomadaju.”

Dok je sunce izlazilo, spustili su se na vodu sa severne strane ostrva i ušli u plitak zaliv. Jedva su bili u stanju da poveruju gde se nalaze. Mada nije bio svestan toga, Grant je očekivao nešto sjajno i veličanstveno: ponosne alabasterne litice od kojih se sunčeva svetlost odbija kao od snega, ili mermerni zid koji izvire iz mora. Maštu bi mu zadovoljilo i nešto poput doverskih belih litica. Ali ove stene su bile žućkastomrke. Jedina bela boje koju je Grant spazio poticala je od ptičijeg izmeta, kojeg je bilo zaista mnogo.

„Jesi li siguran da smo na pravom mestu?” reče Mjur. „Ne deluje mi preterano belo.”

„Mora da je ime metaforično." Rid je zvučao sumnjičavo, bio je razočaran poput svih ostalih.

Mjur otpevuši nekoliko ironičnih taktova Vere Lin. Ispred njih, na severozapadnoj strani ostrva, betonske stepenice vodile su od crvenih litica do nasipa. Džekson ugasi motore prepustivši talasima da ih ponesu poslednjih nekoliko metara. Avion blago zadrhta kada ponton udari u dok. Grant zatim iskoči i obmota konopac oko zarđale bitve. Pogledao je ka drugoj strani nasipa, gde je za gvozdeni prsten bio privezan izubijani, izgrebani čamac na vesla. „Koliko otpora očekujemo?"

„Tu je, svakako, svetioničar. Iz Londona mi javljaju daje tu verovatno i šačica inženjera koji postavljaju neku vrstu radijskog predajnika."

„Dobro je što smo ovaj put pripravnici."

Džekson svima podeli automatske puške M3 kao i torbe sa rezervnom municijom i bombama. Na svoj užas, Grant je shvatio da njemu umesto automatske puške Džekson pruža pištolj „smit i veson".

„Ne mogu to da koristim", protestovao je. „U životu nisam pucao iz pištolja."

„To je samo opreznosti radi", objašnjavao je Džekson. „Ako želiš mir, pripremi se za rat. Si vis paceru, para bellum" Zasijao je kada je spazio koliko je Rid iznenađen. „Mislili ste da ne znam da citiram na latinskom?"

„Ne bih se usudio da pretpostavim tako nešto", oklevao je Rid, suviše ućtiv da primeti da je citat pogrešan.

Džekson mu uvali pušku u ruke. „Ovo je osigurač, ovo je okidač. Ovaj kraj uperite u neprijatelja. Koristite ga samo ako ste dovoljno blizu da ne možete da promašite." Popeo se u zadnji deo aviona i pozvao Granta. „Pomozi mi sa ovim."

Podigli su mali drveni sanduk, otprilike veličine gajbe piva. Bio je veoma težak.

Grant je video kako ga Džekson utovaruje prethodne noći i bio je veoma radoznao. Jedini nagoveštaj sadržine bio je serijski broj odštampan crnom bojom preko poklopca.

Džekson pogleda na sat. „Koliko je kod tebe sati, Grante?"

„Pet i petnaest."

„Dobro je. Nadajmo se da još spavaju."

Pažljivo su se peli, pokušavajući da se ne okliznu po ptičjem izmetu obilno rasutom po stepenicama poput prosute farbe. Grant i Džekson su nosili drveni sanduk između sebe, dok je Marina otišla napred u izviđanje. Suknju i bluzu je zamenila vrećastim, zelenim, vojnim pantalonama i majicom kaki boje, ali to nije u potpunosti maskiralo njene obline. U Grantu se nešto zgrčilo kada se setio prethodne noći. Na trenutak mu pred očima sevnu slika talasanja svile, kože i parfema. U tom trenutku zape čizmom za stepenik i zanesse se. Pružio je ruku da se uhvati za stenu i zabio je u poveći grumen ptičjeg đubriva. Jato grlica zagrakta i polete sa litice. Džekson ga preseče pogledom.

„Hajde da ne olakšavamo posao komunjarama.”

Popeli su se do vrha stepeništa i gvirnuli preko ivice. Svetionik je bio jedva sto pedeset metara dalje. Na niskom vrhu se uzdizala osmougona kula, visoka oko petnaest metara. Pored nje se nalazila jednospratna kuća. Do nje je vodila kamenita staza.

Džekson je spustio sanduk i izvadio plavu kapu sa crvenom trakom iz torbe. Stavio je na glavu. Grant ga pogleda iskosa.

„Ako te uhvate, streljaće te zbog špijunaže.”

„Ako otkriju ko smo, svakako će nas streljati.”

Postrojili su se u kolonu iza Džeksona i krenuli stazom. Grant je osmatrao okolinu, pokušavajući da deluje nenametljivo dok na oku drži svetionik. Na ostrvu nije bilo zaklona, nije bilo drveća, žbunja, čak ni cveća. Bilo je to mrtvo mesto, tek nešto više od odmorišta za ptice. Gnezdile su se svuda unaokolo. Grant se pitao gde pronalaze grančice od kojih prave gnezda.

Tamna senka suknu sa ivice puta i skliznu ka njima preko staze. Džekson poskoči, skide automat sa ramena i otkoči ga pre nego što je shvatio šta je u pitanju. Bila je to tanka, crna zmija. Široko je razjapila čeljusti oko pegavog jaja u ustima. Nestala je u rupi na drugom kraju staze.

„Polako”, reče Grant. Pokazao je ka svetioniku. „Ne želimo da pomisle da smo uznemireni.”

„U pravu si.”

Došli su do vrha grebena. Iznad njih se nadnosio svetionik, dok se ostatak ostrva rasprostirao unaokolo. Bilo je dugačko manje od jednog kilometra, i široko oko četiristo metara. Zbog nedostatka drveća delovalo je još manje. Grant nije video

ni traga od hrama, mada je na zapadnoj strani bilo par neprirodno pravih grebena, oštarih brazda pokrivenih piljevinom. Osim toga, svetionik i jednospratnica su bile jedine građevine.

„Izgleda da nam svečano odelo ipak nije bilo potrebno." Oko svetionika se ništa nije pomeralo. Sada su već bili dovoljno blizu da čuju zujanje motora koji okreće lampu, poput opruge igračke na navijanje koja se polako odvija. Nad glavom su im kružili galebovi.

Džekson pokaza puškom ka kući. Drveni kapci, ogoljeni slanim vetrom, bili su zatvoreni. „Pretpostavljam da su tu inženjeri."

Grant i Marina potrčaše i stadoše uza zid, po jedno sa svake strane vrata. Džekson i Mjur zauzeše pozicije nasuprot njima kako bi ih štitili u slučaju nužde. Grant pogleda Marinu i podiže palac.

„Spremna?"

Klimnula je. Traka kojom je vezala kosu vijorila se na vetru, a oči su joj sijale od uzbuđenja. Grant podiže tri prsta. Dva... Jedan...

Vrata se otvoriše delić sekunde pre nego što je Grant podigao čizmu da ih razvali. Na dovratku je stajao čovek u dugim vunanim gaćama i vunenoj kapi, i trljao oči. Hmo emo?"

Nije ni shvatio šta ga je snašlo pošto je Grantova čizmu umesto na vratima, završila među njegovim preponama. Presamitio se i počeo da zavija u agoniji zateturavši se unazad. Grant, izbačen iz ravnoteže, nagru napred, sudari se sa njim i obojica padoše. Grant skoči na noge i skoro obori Marinu koja je krenula za njim.

„Isuse Hriste."

Grant pogleda unaokolo. Bili su u maloj prostoriji sa stolom na jednom kraju i gvozdenom peći u sredini. Tri kreveta na sprat bila su poredana uza zid. Četiri kreveta bila su popunjena mladim regrutima koji su sa različitim stepenom užasa i zbunjenosti piljili u scenu pred sobom ispod ćebadi. Grant uperi M3 u njih. „Da se niko nije mrdnuo."

Čovek pored njegovih nogu zastenja i odvuče se preko betonskog poda do prvog praznog kreveta. Grant začu pokret iza sebe pa brzo baci pogled preko ramena. Džekson i Mjur su došli do vrata i gvirili unutra.

„Jesu li svi tu?"

„Tako deluje. Ja...”

Začulo se škljocanje sa drugog kraja prostorije. Grant podiže pogled, i prvi put spazi vrata na suprotnom kraju sobe. Proklevši sam sebe, potrčao je ka njima ispalivši tri hica kroz oronulu ivericu, a zatim ih razvali. To je bilo kupatilo, sa čeličnim lavaboom u jednom ćošku, šoljom bez poklopca u drugom i otvorenim prozorom u sredini. Grant pogleda napolje i spazi polugolog čoveka kako trči prema svetioniku. Provukao je pušku kroz prozor i opalio, ali čovek je već bio nestao. Meci su samo okrznuli okrečeni beton podnožja svetionika.

„Sranje.”

Grant protrča kroz sobu, pored Mjura i Džeksona, i izlete napolje. Stigao je na vreme da čuje vrata svetionika kako se zatvaraju i škljocanje reze. Podigao je pušku, ali ju je odmah spustio. Vrata su bila klasične sovjetske izrade, od čvrste čelične ploče sačinjene da istrpi sve čime bi je crnomorske struje iskušavale.

Mjur je dotrčao za njim. „Šta se, do đavola, dešava?”

„Jedan od njih se upravo zaključao u svetionik.”

Mjur opsova, a zatim slegnu ramenima. „Pretpostavljam da je bezopasan. Ne može ništa odande.”

„Bogami može.” Džekson pokaza ka žicama koje su okruživale svetionik. „Ono je jebena radioantena.”

Grant potrča oko osmougaone kule. Bila je izgrađena za navigaciju, a ne za fortifikaciju. Sa druge strane su bile postavljene gvozdene stepenice kojima se moglo dospeti na galeriju oko svetla. Zabacivši mašinku preko ramena, počeo je da se penje. Svetionik je bio u prilično otrcanom stanju. Gole betonske zakrpe označavala su mesta nedavnih popravki, malo slovo X načinjeno belom trakom još se nalazilo na prozorima i lagano se ljuštilo.

Vetar je postajao sve jači što se više uspinjao. Sada je pred sobom video celo ostrvo i more iza njega. Pogledao je ka horizontu bez stajanja. Ugledao je nekoliko tovarnih brodova i naftnih tankera, ništa opasno. Zasada.

Stigao je do vrha i provukao se ispod ograde. Gde god daje Rus otišao, nije se ovde popeo. Staklena kupola bila je prazna, osim lampe okružene ogledalima koja se i dalje okretala. Međutim, tu su bila i vrata. Uhvatio se za kvaku i ona popustiše. Uz kratak otpor zarđalih šarki, vrata se širom otvoriše na vetru pre nego što je zakoračio unutra.

Nakon onog meteža napolju, svetionik je bio jezivo tih. Lampa je brundala na osovini, a kroz rupu u podu je čuo prigušeni topot žurnih koraka. Grant se sjuri niz merdevine na usko odmorište pri vrhu stepeništa. Potrčao je niz vijugave stepenike do sledećeg sprata. Kroz otvorena vrata ugledao je jednostavnu, u belo okrečenu prostoriju. Obučen samo u pantalone, plavokosi čovek je čučao ispred bežičnog radija na stolu, izbezumljeno vrteći preklopnik.

Grant spusti pušku sa ramena i nacilja grudi Rusa. Uz panični kevtaj, čovek podiže ruke u vazduh i udalji se od radija. Grant na trenutak pomisli da ga ipak ubije, ali odustade. Šteta je već bila učinjena.

Grant i Marina zaključaše zarobljenike u ostavu na donjem nivou svetionika. Ukupno šest inženjera i stari čuvar kojeg je Grant pronašao kako se krije pod krevetom na drugom spratu. Džekson je otišao po Rida i misteriozni sanduk koje su ostavili blizu nasipa. Okupili su se ispred svetionika, puni zebnje posmatrajući nebo i more. „Šta misliš, koliko vremena imamo?”

Grant refleksno pogleda na sat, kao da će mu on pružiti odgovor. „Mislim da nije imao vremena da pošalje poruku. Čak i da jeste, proći će bar nekoliko sati pre nego što brod stigne.”

„Odlično”, reče Džekson. „To bi trebalo da bude dovoljno.”

Marina je piljila u njega. „Da li si upoznat sa osnovnim principima arheologije?” upitala je najzad. „Ne mogu se stvari jednostavno čupati iz zemlje. Meseci su potrebni da se pregleda celo ostrvo.”

Džekson kleknu pored drvenog sanduka i otvori ga oštricom noža. Svi gvirnuše unutra. Ušuškana u slami, unutra je ležala crna kutija veličine cigle. Na gornjoj strani nalazila se ručka i neka vrsta sprave za merenje ili metra, a niz dugmića i prekidača nalazio se sa strane.

„Šta je to?” upita Rid.

„To je bizmatron. On, uh, otkriva element 61.”

„Prilično brzo su ga napravili, s obzirom na to da do pre nekoliko meseci nisu znali da taj element postoji”, reče Grant.

Džekson se strpljivo nasmeši. „Ne pitaj mene. Takve stvari prepuštam pametnim momcima. U svakom slučaju, ako je štit na ostrvu, ova bebica će ga pronaći.”

Uključio je prekidač. Igla na meraču poskoči preko brojčanika, a zatim se umiri, trzajući se pomalo s vremena na vreme. Iz mašine se čulo tiho brujanje, preklopljeno postojanim cvokotanjem, piskutanjem i krckanjem.

Izgubljeni hram „Brbljivi stvor“ reče Rid.

Uz pomoć Mjura, Džekson je krenuo niz padinu ka zapadnoj strani ostrva. Grant, Rid i Marina su ih posmatrali.

„Sursel je rekao da se hram nalazi na ovom ostrvu“, reče Grant, posmatrajući pustoš. „Štit mora biti blizu hrama.“

Marina izvuče iz džepa tanku knjižicu povezanu smeđim štoфом. Bila je to Surselova monografija, kopija mape koju je načinio Kritski kada se 1823. godine iskrcao na ostrvu. Okretala je stranice. Grantovom neškolovanom oku je delovalo kao da je neko uzeo šest različitih jezika i sve ih pomešao. Skoro svaka strana je sadržala gusto tkanje francuskog, grčkog, latinskog, nemačkog i ruskog. U retkim slučajevima, čak i engleskog jezika.

Marina je pronašla mapu i raširila je preko kolena. To je bila jednostavna mapa. Nekoliko krivih linija označavalo je konture ostrva, isprekidana linija je označavala potporne zidove koje je Grant ugledao sa vrha svetionika. Na sredini ostrva i ujedno njegovoj najvišoj tački, podeljeni kvadrat je označavao hram. Grant pogleda unaokolo. Sa mesta gde su stajali mogli su da vide celo ostrvo i skoro preterano savršenu kopiju linija na mapi.

„Pa to je ovde“, reče Rid, izgovorivši zaključak do kojeg su svi došli. „Mora da stojimo na njemu.“

„Ne može biti više od pola metra gornjeg sloja tla.“ Marina pokaza ka stazi kojom su došli od nasipa. Staza je bila od gole stene, iste boje kao i litice. Zemljani nasip sa obe strane bio je visok svega tridesetak centimetara.

„Znači da nećemo morati mnogo da kopamo.“

Otišli su po alat koji su poneli iz aviona. Marina je po zemlji nacrtala liniju koja je, manjeviše, prepolovila greben. Zatim su počeli da kopaju. Nije im bilo potrebno mnogo vremena. Već pri trećem zamahu Grantov ašov udari u stenu. Za manje od petnaest minuta iskopali su rov širok trideset centimetara i dugačak tri metra, poput crvenog ožiljka u travi.

„Čak i da su osnove hrama ovde, nema baš mnogo mesta za zakopano blago" reče Grant, brišući čelo. Olovni oblaci prekrili su nebo, a vetrić sa mora je prestao da pirka.

„Mora da postoji neka pećina ili tunel. Kao na Lemnosu."

Marina je sedela prekrštenih nogu na ivici rova i prosejavala zemlju kroz prste.

„Džeksonova magična kutija ima drugačije mišljenje." Nekoliko stotina metara dalje, Džekson i Mjur su stigli do dna padine i stajali na ivici litice. Bili su tek nešto više od silueta prema uzburkanom moru.

„Misliš li da ta kutija stvarno može da otkrije misteriozni element?" upita Rid. Grant se nasmeja.

„Siguran sam da može nešto da otkrije. Video sam nešto sličnu u Kongu. Tragači ih koriste."

Rid se zainteresovao. „Zar može da otkrije i zlato?"

„Ljudi koji su ih koristili, nisu tražili zlato." Grant ustade i zabi ašov u zemlju. „Znaš li šta je GajgerMilerov brojač?"

Rid odmahnu glavom.

„On otkriva prisustvo radijacije. Ljudi koji su ih koristili tražili su..." „Pogledajte ovo.

Marina je sedela ispravljenih leđa. Ruke su joj bile prljave do lakata. Držala je nešto u ruci. Grantu je delovalo poput pljosnatog kamička. Pljunula je i protrljala ga o pantalone, a zatim ga bez reči predala Riđu.

Upiljio se u njega i uklonio noktom prljavštinu. Zatim mu se oči širom otvoriše.

„Izuzetno."

Grant mu ga ote iz ruke. Nije bio u pitanju kamičak, već komadić gline prekriven crnom glazurom utisnut u ravan disk veličine podmetača za čaše. Crvena zmija bila je obmotana oko ivice. U centru su slova AX bila ugravirana u glazuru.

Grant se zbunjeno namršti. „Ko je AX?"

„To je skraćeno od Ahilej" reče Riđ grleno, tako da je zazvučao poput škota.

Marina je proširila objašnjenje. „U pitanju je zavetna ploča. Drevni Grci bi je posvetili uz molitvu i ostavili u hramu. Kao što mi danas ostavljamo svece u crkvi. To znači da je hram bio otprilike..."

Začutala je kada je shvatila da je Grant i Rid ne slušaju. Piljili su negde preko njenog ramena, slušajući mehaničko zujanje koje je donosio vetar. Grant je zgrabio ranac, izvukao dvogled i počeo da pregleda olovno nebo.

„Dva 'jaka dolaze sa zapada." Šutirao je zemlju nazad u rov u pokušaju da sakrije ožiljak koji su napravili za zemlji. „Brzo u kuću."

„Šta da radimo sa ostalima?"

Grant pogleda ka liticama, a potom ponovo na zapad. Avioni su sada bili vidljivi čak i golim okom, spuštajući se nisko ispod oblaka. „Nema vremena."

Zagnjurili su u kolibu, punu odbačene odeće i ćebadi. Jedva da su se našli unutra kada se cela građevina zatresla. Prozori zazvečашe, čajnik pade sa stola kada su avioni prozujali u niskom letu. Činilo se da su prošli tako blizu da je bilo pravo čudo kako nisu pogodili svetionik.

„Ti reče da inženjer nije imao dovoljno vremena da pošalje SOS", oglasi se Rid.

„Pa, neko je uspeo." Grant pogleda kroz prozor. „To su borbeni avioni. Mora da su ih poslali da bace pogled."

„Videće naš avion", reče Marina. „Šta li će pomisliti?"

„Možda bismo mogli da im otklonimo sumnju." Grant zgrabi zelenu inženjersku uniformu koja je bila prebačena preko kreveta. Skinuo je čizme i pantalone i navukao uniformu. Nogavice su mu jedva dopirale do članaka. Kada je navukao tuniku preko košulje, dugmići su tvrdoglavo odbili da se zakopčaju.

„Zar tako planiraš da im otkloniš sumnju?" upita Rid sumnjičavo.

„Nešto je bolje nego ništa. Ako ništa ne vide, znaće da nešto nije u redu." Grant zgrabi vojničku kapu kako bi kompletirao kostim, potom je ponovo obuo čizme.

„Možemo barem da pokušamo."

Izašao je napolje i otrčao do svetionika. Desno od sebe ugledao je avione kako se oštro naginju iznad mora kako bi se okrenuli i još jednom preleteli iznad ostrva. Preskakao je po dve stepenice, ignorišući prigušenu viku iz ostave. Protrčao je pored radija, zatim se vratio i zgrabio slušalice. Stavio ih je oko vrata nadajući se da će ih piloti „Jakova" uočiti. Potom je izašao na balkon, ošamućen od trčanja spiralnim stepenicama. Pre nego što je uspeo da se orijentiše, avioni su već bili tu. Vazdušni udar bio je takav da mu se gvozdeni balkon zatresao pod nogama. Kapa mu je odletela sa glave. Morao je da su uhvati za ogradu da se ne bi prevalio preko ivice. Avioni se ponovo okrenuše, proletevši tako nisko da je mogao da vidi

lica pilota, blesak usisnog plamena kod obloge i zdepaste topove iza propelera. Išli su pravo na njega. Mahao je potapšavši se po uhu, što bi trebalo da im objasni da je radio pokvaren, a zatim veselo podigao oba palca. Da li Rusi uopšte koriste taj znak, pitao se.

U poslednjem trenutku dva aviona se razdvojiše. Po jedan je prošao sa svake strane svetionika uz zaglušujuću riku. Grant je stavio slušalice na uši, ali ni to mu nije pomoglo. Okrenuo se i pogledao ka avionima koji su jurili unaokolo. Da li je upalilo?

Dok se spustio u podnožje svetionika, Džekson i Mjur su se vratili sa litice. Okupili su se u kući, povremeno gledajući kroz prozor dok su im avioni kružili iznad glava poput vrana.

„Zar nisu dovoljno videli?“ upita Džekson. „Zašto i dalje kruže?“

Grant navuče svoje pantalone i zakači vebli za pojas. „Završili su sa izviđanjem i nije im se dopalo ono što su videli. Pretpostavljam da im je naređeno da nas drže na oku dok Sovjeti ne pošalju brod.“

„Sranje.“ Džekson šutnu prazan čajnik preko poda. „Zar ne možemo nekako da ih se oslobodimo, da ih ubedimo da je radio pokvaren ili tako nešto?“

„Pokušao sam. Taj izgovor ionako ne bi dugo potrajao. Ovde je smešten tim inženjera, sećaš se.“

„Mogli bismo da sačekamo da padne mrak.“

Mjur pogleda na sat. „To bi potrajalo satima. Do tada će se pola Crvene armije iskrcati na ostrvo. Nema šanse da odletimo u onom letećem čamcu dok su ovi lovci u blizini. Razneli bi nas.“

„Uostalom, još nismo našli ono zbog čega smo došli“, reče Džekson. „Bizmatron nije ništa pronašao, daje slabije znake života od mog pokojnog dede Džonsona.“

„Jesi li siguran da radi?“ reče Mjur. „Teško je reći pošto nema onoga što tražimo.“

Grant otkopča sat. Mahao je njime iznad crne mašine držeći ga za ručku. Igla zaigra, a zvučnik ispusti seriju pucketavih zvukova poput vazduha koji prolazi kroz slamku.

„Radi.“ Vratio je sat na ruku. „Moj sat ima radijumski brojčanik. Brojevi mu svetle u mraku.“

Mjur sumnjičavo stisnu usne. „Veoma lukavo. Znaš li neki trik kojim ćeš nas transportovati sa ostrva?“

„Ne idemo bez štita“, insistirao je Džekson. „Mora...“ zastao je kada im je avion još jednom zaječao iznad glava. „Mora da postoji način da ga pronađemo.“
Na dovratku Rid pročisti grlo. „Mislim da znam gde se hram nalazi.“

Poglavlje 27

Džekson se zagleda u stopala kao da očekuje da ugleda korintski stub koji viri iz betona. Kako ste došli do tog zaključka, profesore?“ „Dođi i pogledaj. Brzo.“
Svi su krenuli ka vratima, uznemireno gledajući u nebo. „Jakovi“ su bili na zapadu i trenutno daleko od pogleda. Rid pokaza ka svetioniku i tački na kojoj se beton odlomio. Grant je shvatio da je u pitanju njegov ručni rad, pošto su rupu načinili meci koje je ispalio za Rusom koji je pobjegao kroz prozor kupatila. Kroz rupu se video originalni zid od kvadratnog kamena.

„Pogledajte taj blok. Šta vidite?“

Grant ponovo podiže dvogled. Maglovita mrlja ispuni mu vidno polje dok je podešavao fokus. Iz te izmaglice izroniše meke linije, koje se izoštriše, a zatim spojiše u krug stvarajući nežnu rozetu.

„To nije ruska izrada“, reče Rid. „Pogledajte tamo.“

Grant je pratio njegov prst do podnožja svetionika. Sada kada je bolje pogledao, shvatio je da beton ne dopire do dna. Sagao se, istrčao iz kuće i klekao pored zida. Počupao je travu koja je rasla oko temelja. Činili su ga grubo obrađeni blokovi krečnjaka slepljeni malom količinom cementa.

Rid mu se pridruži. „Evo ga hram. Rusi mora da su iskopali ostatke i iskoristili ih za izgradnju svetionika.“

Grant baci pogled unazad. Ostali su ih posmatrali sa vrata kuće, a u pozadini su avioni i dalje kružili. „Bolje da se vratimo unutra.“

Džekson nije dobro primio vesti. „Kada je izgrađen svetionik?“

„U devetnaestom veku. Pominje se u Pajlotu admiraliteta za 1894. godinu.“

„Ljudi koji su ga izgradili, misliš li da su...“

Rid odmahnu glavom. „Sumnjam. Takva tajna se ne bi sačuvala, ne na ovoj steni. Bilo bi to najsenzacionalnije otkriće stoleća.“

„Znači, nije ovde. Sranje." Mjur isfrustrirano šutnu jedan od kreveta, a zatim upali cigaretu. Nikotin ga je malo smirio.

„Mogao bi biti ovde", reče Riđ oprezno. „Možda je postojao kompleks tunela pod hramom kao na Lemnosu. Možda tvoj instrument zbog toga nije mogao da ga detektuje."

„Ovo sranje je načinjeno da detektuje... stvari... koje se nalaze duboko pod zemljom. Mislim da neke seljačine iz kamenog doba nisu mogle da kopaju tako duboko."

„U pitanju je bronzano doba", promrmlja Riđ.

„U svakom slučaju", reče Marina. „Rusi su verovatno prokopali većinu nalazišta kada su kopali temelje svetionika. Da je bilo pećine, oni bi je pronašli."

„Odlično. Znači da štit nije ovde, ali mi jesmo. Šta ćemo sad?"

„Najbolje da pregledamo Surselovu tablicu. Crtež nam može dati neke indicije." Riđ se potapša po džepu u kojem je tablica bila umotana u kutiju od cigara. „To je upalilo na Kritu."

Džekson ga pogleda u neverici. „Mislio sam na najhitnije potrebe, profesore. Na primer, kako da se iščupamo sa ostrva s obzirom na to da nam iznad glave kruže lovci, a cela crnomorska flota juri ovamo."

„Čekaćemo", reče Grant. „Lovci će uskoro ostati bez goriva. Kada oni odu i mi ćemo otići." Nagnuo je glavu. „Čini se da su već krenuli."

Promolio je glavu kroz vrata. Bilo mu je potrebno par trenutaka da pronađe lovce na sivom nebu. Podigli su se mnogo više nego što je očekivao, stremeći ka zapadu.

„Izgleda da si u pravu", reče Džekson. „Odustali su."

„Možda." Grant zakloni oči. Bilo je nečeg poznatog u načinu na koji su avioni manevrisali, nečeg zlokobnog.

„Svi u svetionik!" zaurlao je Grant iznenada. „Brzo!"

Lovci se okrenuše i obrušiše ka ostrvu. Prateći Granta, svi su jurili ka svetioniku, ka relativnoj sigurnosti masivnih zidova. Ruski piloti su ih verovatno videli ali nije ih zanimao Grant. Topovi otvoriše vatru. Meci se stuštiše kao teška kiša, nekoliko stotina metara dalje. Posmatrajući sa vrata svetionika, Grant nije video, ali je znao šta su pogodili. Zamislio je kako hici iscrtavaju uredne bele linije ključale pene po talasima, klizeći ka betonskom nasipu i...

Vazduh potrese eksplozija. Ispod severoistočne litice podiže se oblak plamena i crnog dima u obliku pečurke. Lebdeo je u vazduhu par trenutaka, a potom se raširio u obliku kupole. Mnoštvo manjih eksplozija praštalo je u pozadini poput vatrometa. Iznad, piloti su prekinuli obrušavanje i oštro skrenuli kako bi izbegli dim. Grant ugleda jednog od njih kako pomera krila letelice ironično salutirajući. Zatim se oba aviona podigoše visoko i nestadoše ka zapadnom horizontu.

„Šta ćemo sada?" upita Džekson.

Piljili su ka nasipu sa vrha litice, pokušavajući da razaberu nešto kroz dim koji se još podizao sa leša hidroaviona. Od njega nije ostalo bogzna šta. Mora da su „jakovi" pogodili rezervoar za gorivo avion je bio potpuno raznesen. Jedan od pontona plutao je poput ajkule, oko njega su kružili sprženi komadi metala koje talasi još nisu izbacili na obalu.

„Bar je čamac i dalje tu", reče Rid, pokušavajući da nađe razlog za optimizam. To je bila istina: betonsko pristanište je zaštitilo mali čamac čuvara svetionika od najgoreg talasa eksplozije i ruskih bombi, mada je delovalo kao da se nalazi dublje u vodi nego ranije.

„Ne možemo pobeći u njemu. Najbliža sigurna luka je bar tri stotine kilometara odavde čak i kada bismo uspeli da je pronađemo. Ne bih u toj orahovoj ljusci ni preko Temze prelazio." Nakašlja se Mjur pošto mu je vetar dunuo oblak uljastog dima u lice.

„Rusi nas neće dugo ostaviti same", reče Grant, bacivši pogled ka moru. „Setite se, još ne znaju šta se ovde zapravo desilo. Pokušavaju da dobiju na vremenu. Neko verovatno dolazi da istraži stvar."

„Šta da radimo kada budu stigli ovamo?"

Imali su dosta vremena da razmisle o tome. Jutro se pretvorilo u po podne, ali borbeni avioni se nisu vratili. Grant je čuvao stražu na vrhu svetionika i posmatrao horizont satima, ali od njih nije bilo ni traga ni glasa.

„Boje nas se", objavio je. Sišao je da popije šoljicu čaja. Mjur je uspeo da popravi čajnik. „Jedini put kojim se može iskrcati na ostrvo je preko nasipa. Nekoliko ljudi sa mašinkama mogli bi da brane prilaz danima.

„Baš kao u Termopilskom klancu", reče Rid. Ta pomisao kao da ga je oraspoložila.

„Tri stotine Spartanaca opiralo se celoj persijskoj vojsci."

Marina podiže obrve. „Niko od njih nije preživeo."

Popodne je sporo prolazilo. Pošto nisu imali šta pametnije da rade, Mjur i Džekson su nastavili da obilaze ostrvo sa bizmatronom, u večnoj nadi da će pronaći signal. Grant je čuvao stražu, a Marina ga je ponekada smenjivala. Činilo se da samo Rid nije uznemiren njihovom trenutnom situacijom. Sedeo je u kući sa beležnicom i gomilom papira i marljivo radio. Niko ga nije uznemiravao. Mjur je jednom bacio pogled unutra. Pogledao je veliki komad papira, produžen sa svake strane drugim papirima zalepljenim selotejpom, i progundao. „Ima li napretka?"

„Hmmm?" Rid je pregledao stranice beležnice koje su sadržale mnoštvo redova ispisanih linearnim B pismom. „Trenutno se bavim imenima naselja."

Mjuru je cigareta skoro ispala iz usta na papir što bi bila veoma nesrećna okolnost. „Jesam li nešto propustio? Mislio sam da su ovo i dalje koještarije. Kako uopšte znaš šta je ime nekog naselja?"

„U pitanju je nagađanje. Ali valjano nagađanje. Ako pogledaš tablice koje je Evans pronašao u palati u Knososu, videćeš da se neke reci u tekstu ponavljaju u nepravilnim intervalima, ali uvek istim redom."

„Ne razumem."

„Tablice iz Knososa drže se izvesnih pravila." Rid je tražio prigodnu metaforu.

„Zamisli da pokušavaš da naučiš nešto o engleskom jeziku slušajući vremensku prognozu. Vreme se menja svaki dan, ali redosled mesta je uvek isti. Ako pogledaš prepis, videćeš da se iste reči uvek pojavljuju u istom redosledu, ali u drugačijim intervalima. Lundi, Fastnet, Irsko more..."

„Shvatam." Mjur se namršti. „Šta to tačno znači? Gledamo li mi to u tri hiljade godina staru vremensku prognozu?"

Rid uzdahnu. „Što se tiče tablica iz Knososa, pretpostavljam da gledamo u spiskove poreza i danaka koji su pristigli u glavni grad iz svih ostalih gradova na Kritu. Verovatno su svake godine pristigli porezi upisivani istim redom."

„Da li se oni javljaju na našoj tablici?"

„Nije u tome stvar. Imena naselja često ostaju sačuvana u jezicima, čak i kada se sve ostalo zaboravi. Uzmimo na primer London. To ime potiče iz vremena pre Rimljana, možda je starije i od Kelta. Preživelo je latinski, anglosaksonski, francuski i srednjoengleski jezik. Verovatno će se isto zvati i za hiljadu godina. Ako

identifikujemo ime nekog mesta koje je preživelo do danas na primer Knosos verovatno ćemo moći da damo fonetsko značenje simbolima koji to ime predstavljaju."

Gurnuo je naočare do korena nosa. „Međutim, kada već pitaš, jedno ime sa tablica iz Knososa javlja se na našoj tablici." Preturao je po stolu tražeći određeni papir. „Evo ga."

Mjur baci pogled ka simbolima ank, krug podeljen na četiri dela i krst.

„Šta ti simboli predstavljaju?"

Rid se stidljivo nasmeja pokušavajući da sakrije zadovoljstvo. „Ako se javlja na tablicama iz Knososa, verovatno se nalazi na Kritu. Verovatno je to neko mesto koje smo posetili. Postoji moderno naselje na ulazu u Dolinu mrtvih koje se zove Zakro Stari Zakro. Britanska škola je vršila iskopavanja tamo 1901. godine i otkrila dokaze da je naselje postojalo i u mikenskom periodu verovatno je bila u pitanju luka na glavnoj egejskolevantskoj ruti. Ako pretpostavimo da je ime ostalo manjeviše isto, dobićemo značenje tri simbola Zakaro" „Zašto kaV\ pokaza Mjur ka simbolu u sredini. „Zašto ne kVI „Većina simbola su slogovni simboli odnosno suglasnik i samoglasnik. Ako reč sadrži dva suglasnika koji se nalaze jedan pored drugog, ili jedan koji stoji sam, obično se ubacuje još jedan samoglasnik kako bi se reč izgovorila po slogovima." Oči mu zatreptaše iznad Mjurovog ramena na trenutak, a zatim se ponovo usredsrediše. „Ako bi želeo da speluješ, na primer, reč 'biskvit' u slogovnom alfabetu, morao bi da napišeš bisukita"

„Izvršno", reče Mjur, odmahujući glavom u neverici. „Samo tako nastavi." Dobacio mu je upaljač preko papira. „Neka ti ovo bude pri ruci." „Ali ja ne pušim", reče Rid učtivo. „Poslužiće ti da zapališ papire ako nas uhvate."

Kasno toga popodneva, Grant je ugledao mrlju na horizontu. Posmatrao je dvogledom dok se približavala. Bio je to sovjetski patrolni čamac. Dok je silazio da upozori ostale, otključao je ostavu i izvukao čuvara svetionika žilavog čoveka sede kose, nabusitog i zaraslog u bradu. Znacima mu je objašnjavao da treba da upali svetionik.

„Do đavola, zašto si to učinio?" upita Mjur kada je Grant izašao. Sumrak se brzo spuštao oblačnim nebom, nagnuvši glavu već je ugledao zrak svetlosti kako krstari preko oblaka.

„Ne želimo da se Sovjeti pogube u mraku."

„Otkud ti ta ideja?"

„Ako ne budu došli, nikada se nećemo iščupati sa ovog ostrva." Grant zaveza nož oko golenjače, a zatim navuče nogavicu preko. „Zasad, treba da ostanemo unutra. Ako nas ne budu videli, počće da se pitaju da li smo uopšte ovde."

Sunce zađe za zapadni horizont. Grantu, koji je posmatrao sa svetionika, činilo se da tone očajno polako. Nije više brojao koliko je puta pogledao kroz prozor, samo da bi video koliko se sporo pomera. Bar je delovalo kako da se ni patrolnom čamcu ne žuri.

Kada se dovoljno smračilo, najzad su krenuli. Grant je poslednji izašao. Zaključao je čelična vrata iznutra, zatim se popeo do vrha svetionika i sišao niz merdevine. Pridružio se ostalima iza kuće. Gvireći, video je zelena i crvena navigaciona svetla patrolnog čamca kako svetlucaju na vodi. Iznenada su nestala.

„Dolaze. Hajdemo."

Puzali su na rukama i kolenima, trudeći se da održe grbu padine između sebe i ruskog čamca. Ridu, koji nikada nije voleo mrak, ovo šunjanje je ličilo na inicijaciju u neki okrutni, crni kult. Nije video kuda ide. Njegov svet je postao mračno i neprijatno mesto, prepuno oštih stena i lepljivog ptičjeg izmeta. Nevidljiva stvorenja su lepetala krilima, graktala, gmizala i šišala oko njega. Jednom se oslonio rukom na gnezdo i osetio kako jaja pucaju pod njegovim dlanom. Ruka mu se ulepila, nije mogao da obuzda cviljenje.

„Ššššš", uzvрати mu Grant strogim šapatom. „Skoro smo stigli."

„I oni su skoro stigli", odgovori drugi glas verovatno Mjurov. Sa leve strane, iza brda, zvuk motora se pojačavao kako se čamac primicao doku.

„Odvedi ostale do kraja poluostrva", obrati se Grant Mjuru. Bio je u izviđanju tokom dana. Na samom vrhu severoistočnog ćoška obala je prodirala duboko u more. „Čekajte nas tamo."

Tama ih je brzo progutala. Čim su otišli, Grant i Marina se okrenuše nalevo i počće da se penju uz padinu. Grant je pažljivo pipkao, pokušavajući da probije sebi put između gnezda koja su ih okruživala poput minskog polja. Nekoliko puta su ga probuđeni galebovi zamalo opalili po licu. Nadao se da će motori čamca prigušiti buku.

Stigli su do ivice litice i pogledali ka maloj luci. Kroz sivilo su ugledali patrolni čamac uz obalu. Bela pena kovitlala mu se oko krme gde su ga motori držali

uprkos plimi, dok su se na prednjem delu palube mašinke njihale naprednazad. Na betonskom pristaništu, mali odred ljudi čučao je na borbenim položajima, uperivši puške ka vrhu litice.

„Sranje." Grant se pognuo. Zakasnio je: ako sada bude otvorio vatru, biće laka meta. Razmišljao je da pokuša sa ručnom granatom, ali mogli bi da se uplaše i odu. To nikako nije želeo.

„Ima dovoljno vremena", reče sam sebi. Sačekao je da mu se puis smiri bila je to tehnika koja ga je uvek dobro služila a zatim se vratio do Marine.

„Moraćemo da ih pustimo da se popnu. Mislim da će prvo krenuti ka svetioniku."

„Hoćemo li ih napasti na stazi?"

Grant odmahnu glavom. „Pustićemo ih. Sačekaćemo da odmaknu, a zatim pokušati da siđemo."

Povukli su se na vreme. Čuli su bat teških čizama koje se u trku penju uza stepenice. Trenutak kasnije na vrhu litice se pojavi figura čoveka. Silueta mu se pojavljivala i nestajala u tami kako je zrak svetla sa svetionika kružio. Pridružila mu se druga, a potom i treća figura. Ostali su ih pratili. Napetim, uznemirenim pokretima odavali su nervozu. Raširili su se stvarajući labavi kordon oko periferije luke. Zatim su stali.

„Šta to rade?"

Hitac se prolomi kroz noć, pratio ga je besni plotun duž ruske linije. Marina podiže oružje. Grant joj je istog trenutka položio dlan na ruku i spustio je. „Pucaju u galebove. Pokušavaju da nas navedu da uzvratimo vatru."

Pucnjava je postepeno zamrla, zamenili su je uznemireni povici. Grant nije mogao da razabere reci, verovatno ih ne bi ni razumeo, ali delovalo je kao da su odahnuli. To je bilo dobro.

Neočekivano sevanje vatre iz pušaka privremeno je zaslepelo Granta. Dok je čekao da mu se vid normalizuje, pribio se uz zemlju i osluškivao. Rusi se i dalje nisu pomerili kao da su nešto čekali. Zatim je nešto čuo. Duboko brujanje je dopiralo sa zapada i postajalo sve glasnije.

Grant polako podiže glavu i pogleda. Zrak svetla sa svetionika je još treptao preko neba. Metronomski puis je sebao sa donje strane oblaka poput udaljenih munja ili artiljerijske vatre. Osmatrao je i čekao. Brujanje je postalo glasnije. Zatim je, iznenada, ugledao nešto na nebu. Bio je to hidroavion, glatke srebrne kože i

čudnog, izvijenog oblika poput banane. Prošao je kroz snop svetlosti i ponovo nestao. Nekoliko sekundi kasnije Grant je začuo pljusak.

Iskezio se, i vrati ona ivicu litice. „To je ono što nam treba.”

Poručnik Maksim Sergejevič Solovljev, iz Sovjetske mornaričke pešadije, posmatrao je kako mali čamac klizi ka nasipu. Vesla su zaranjala u vodu, a u zadnjem delu čamca je video visoku figuru kako kruto sedi, dok je pored njega nemarno sedeo niži i nešto deblji čovek. Nervozno je pogledao ka okolnim liticama kako bi se uverio da su ih njegovi ljudi obezbedili. Uputstva iz Odese su bila neodređena, ali pretnja u slučaju neuspeha bila je očigledna.

Čamac udari u dok, pored plutajuće olupine američkog hidroaviona. Visoki putnik izađe. Solovljev udario petom o petu i žustro salutirao.

„Druže pukovniče.”

Čovek uzvratu ostrim salutiranjem. Solovljev je pokušao da ga osmotri u tami. Lice mu je bilo koščato i na njemu se ogledalo nasilje. Beli ožiljak sekao mu je obraz od uha do vilice, a preko desnog oka nosio je povez. Solovljev pomisli da to ionako nije bitno pošto mu je zdravo oko ispod isturenog čela bilo crno i neprobojno poput povezanog.

Duboko je udahnuo. „Druže pukovniče, zadovoljstvo mi je da vas izvestim da smo osvojili luku bez incidenata. Moji ljudi kontrolišu litice i spremni smo da napredujemo ka svetioniku. Ako su naši neprijatelji još ovde, verujem da su se tamo zabarikadirali.

Pukovnik se oglasi gundžanjem. Njegov saputnik izađe iz čamca. Preko pukovnikovog ramena Solovljev je ugledao krupno lice sa podvaljkom i kratku, svetlu kosu. Izgleda da nije bio u uniformi ali Solovljev je dobro znao da se u Staljinovoj Rusiji takvih ljudi treba najviše plašiti.

„Nemojte ih potcenjivati.” U pukovnikovom glasu se osećalo nešto hladno i okrutno čak i u ovoj toploj noći. „Mnogi naši ljudi su već platili cenu takve pogreške.”

„Imaju nešto što nam je veoma dragoceno.” Progovorio je drugi čovek prvi put. Loše je govorio ruski, sa teškim naglaskom. Solovljev se upita odakle je. Možda iz Poljske? „Veoma je važno da ih uhvatimo žive.”

Solovljev se snuži. Pogledao je ka pukovniku radi potvrde, ali nije je dobio. Dobio je samo odsečnu izjavu. „Budite oprezni. Drug Staljin će biti veoma razočaran ako ga izneverite."

U tom momentu, kao da ostvaruje njegove najveće strahove, plotun iz mašinke prasnu iz pravca litice desno od njih. Još jedno svetlo pojavi se na pola puta ka kuli svetionika. Solovljev se bacio na pristanište iako je paljba bila nasumična, a meci nisu prozujali u njegovoj blizini. Na njegovu sramotu, pukovnik se nije ni makao, samo je pogledao da vidi odakle dolazi paljba. Solovljev se posramljeno podiže na noge, dodatno ponižen ptičjim izmetom razmazanim po uniformi. Iznad njih, novi hici zafijukaše preko ostrva dok su njegovi ljudi uzvraćali vatru. Možda su pogodili neprijatelja pošto je pucnjava iz pravca kule prestala isto onako naglo kako je i počela.

Pukovnik se okrenu ka njemu. Na surovom licu kao da mu je bilo ispisano obećanje o večnim sibirskim zimama. „Pošaljite patrolni čamac na zapad kako bi štitio vaše napredovanje. Zatim povedite svoje ljude i osvojite jebeni svetionik."

Dvadeset metara dalje, čučeci među stenama u dnu litice, Grant je posmatrao kako nesrećni oficir juri stepenicama. Patrolni čamac uključi motore i udalji se od pristaništa. U odlasku je zapljusnuo Grantove članke hladnom vodom, ali on na to nije obraćao pažnju. Na doku, pukovnik je još jednom bacio pogled ka svetioniku kao da ga nešto zbunjuje, a zatim je krenuo za poručnikom dok se saputnik vukao za njim. Grant je pokušao da zamisli izraz na njegovom licu kada uđe u svetionik. Međutim, želeo je da bude daleko od ostrva kada se to desi. Luka je sada bila prazna, osim usamljenog stražara na nasipu. Malo dalje, ruski hidroavion ljuljuškao se na vodi. Bio je suviše čudnog oblika da bi pokušali da ga uvedu u pristanište. Umesto toga, Rusi su ga usidrili u zalivu.

Grant izvadi nož koji je ranije privezao za nogu i smesti ga među zube. Nečujno je skliznuo u vodu i krenuo ka nasipu.

Solovljev je bacio pogled oko zida kuće i pošao ka kuli. Njegovi ljudi su već bili unutra i nisu nikoga pronašli. Sada je preostao samo svetionik. Na njih više nije ispaljen nijedan metak iz tog pravca možda su njegovi ljudi ubili strelca. Zadrhtao je na tu pomisao. Ali, sigurno ih je bilo više. Radio poruka ih je obaveštavala da su četiri neprijatelja na ostrvu. Možda bi pukovnik bio voljan da zanemari jednog ili dvojicu.

Dao je znak svom naredniku. „Imaš li eksploziv?" Ovaj klimnu. „Onda otvori ta vrata."

Grant se bešumno kretao kroz vodu, pažljivo izbegavajući oštre ostatke Džeksonovog hidroaviona koji su još plutali unaokolo. Još je čuo pucnjavu sa platoa, i video sevanje, slično vatrometu, oko kule. Sovjeti mora da pucaju na senke ali to im je išlo u korist. Odvuklo je pažnju stražara na nasipu. Okrenuo se da posmatra svetionik i nije video Granta kako izlazi iz vode. Grant se uhvati za gvozdeni prsten za vezivanje, izvadi nož iz usta i ubode stražara u petu. Vrisnuo je i presavio se, okrenuvši se da vidi ko ga napada. To ga je izbacilo iz ravnoteže. Grant posegnu, uhvati ga za pojas i uvuče u vodu. Batrgao se nekoliko trenutaka, bacakao po vodi i vrištao, a zatim ga je Grantov nož zauvek učutkao. Grant pogleda ka litici. Pucnjava je na trenutak prestala, ali ništa nije ukazivalo na to da su ga čuli. Mahnuo je ka mestu gde je verovao da se nalazi Marina i pozvao je da siđe. Potom se okrenuo i otplivao do hidroaviona. Bila je to izuzetna letelica. Ništa slično nije video u životu. Dugi, izvrnuti nos protezao se ispred kabine, dok je motor bio postavljen na sredinu, direktno iznad kabine, bacajući senku na vetrobran poput monstruoznog kakadua.

„Nije bitno kako izgleda, bitno je da leti", promrmljao je sebi u bradu.

Izvukao se iz vode i krenuo niz krmu ka vratima.

Dim je kuljao iz haosa prepletenog metala koji je nekada predstavljao vrata svetionika. Solovljeve uši su odzvanjale od eksplozije dok su njegovi ljudi jurišali u kulu. Čekao je. Bio je bolno svestan pukovnika i njegovog saputnika koji su stajali nekoliko koraka dalje i posmatrali ga. Čuo je sporadične hlice iz unutrašnjosti svetionika, prigušene debelim zidovima, i nadao se da njegov narednik ima dovoljno mozga da izvrši naređenje. Jesu li se predali?

Narednik se pojavi na vratima. Lice mu je bilo garavo i mračno. „Druže poručnice uđite da vidite."

Solovljev krenu za njim kroz izvrnuta vrata. Skinuo je kapu i mahao sa njom pred licem, pokušavajući da odagna dim koji je ispunjavao svetionik. Popeo se stepenicama na prvi sprat. Kroz otvorena vrata, ugledao je šestoricu preplašenih ljudi u maloj prostoriji. Većina je bila u donjem vešu.

„Jesu li ovo Britanci?"

Narednik odmahnu glavom. „Ovo su naši ljudi. Našli smo ih zaključane u ostavi. Sreća njihova što ste nam naredili da neprijatelje pohvatamo žive. U suprotnom bismo koristili bombe."

„Gde su Britanci? Ko je pucao na nas sa kule?"

Narednik nije odgovorio, ali je pokazao palcem ka sledećem spratu. Dok se penjao, Solovljev je postao svestan čudnog zvečavog zvuka iz vertikalnog otvora stepeništa. Zvučalo je kao da neko šutira konzervu niz ulicu.

Popeo se na sledeći sprat i užasnuto zagledao.

Grant je odvezao hidroavion oko rta, boreći se protiv jake struje koja se kovitlala oko vrha ostrva. Čak i pri maloj brzini, cela kabina se tresla od vibracije motora iznad njegove glave. Iza njega Marina je stajala pored vrata na trupu i posmatrala obalu. „Tamo.

I Grant ih je spazio, zgurene na malom stenovitom ispustu. Video je samo dvojicu ali nije bilo vremena za posmatranje. Talas udari u trup i voda zapljusnu kabinu.

Morao je da se koncentriše da upravlja avionom.

„Ne mogu da priđem bliže." Morao je da viče kako bi ga Marina čula od rike motora. „Moraće da plivaju."

Kroz tamu je ugledao dva čoveka kako se teturaju na ivici stene. Jedan je oklevao, zatim ga je drugi gurnuo u vodu. Zatim je, nešto gracioznije, krenuo za njim. Prvi mora da je bio Rid, drugi je izgleda bio Džekson. Gde je, do vraga, Mjur?

Avion se zaljuljao kada su dva čoveka posegla i uhvatila se. Marina ih uvuče unutra, mokre i gundave.

„Gde je Mjur?"

Džekson ustade sa poda. Voda se slivala sa njega. „Zar te nije pronašao." „Ostavio sam ga sa vama."

„Učinilo mu se da je video još jedan patrolni čamac kako dolazi sa druge strane ostrva. Rekao je da će pokušati da vas pronađe i upozori."

„E, pa nije nas pronašao." Grant baci pogled kroz prozor kabine. Kod grebena na vrhu brda ugledao je sitna svetla kako vijore u tami.

„Da odem da ga potražim?"

„Nema vremena." Svetla sa brda kao da su se približavala. „On bi isto tako postupio da smo mi na njegovom mestu."

Bez dalje rasprave, Grant dade gas i okrenu avion ka otvorenom moru.

Metalni, metronomski udarci ispuniše prostoriju odbrojavajući poslednje sekunde karijere Solovljeva. Stajao je ispod lampe, iznad sebe je kroz vrata video njen zrak kako se odbija od staklo koje je okružuje. U sredini prostorije, osovina koja se lagano okreće prolazila je kroz plafon i nestajala u podu, bez sumnje ka mašinskom odeljenju. Na sredini je bila ispuščena pošto je dugačak konopac bio čvrsto umotan oko nje. Kako se osovina okretala, po podu je ukруг vukla automatsku pušku, zavezanu za kraj konopca. Oroz je i dalje bio povučen, tako da je puška kuckala kao sat dok je udarna igla udarala po praznom ležištu.

Narednik izvuče nož i preseče konopac. Na olakšanje Solovljeva kuckanje prestade. „Čvor u obliku omče. Mora da su je zaglavili na prozoru. Kada je osovina zategla konopac, obarač se povukao i puška je opalila."

Solovljev se zatetura ka prozoru i udahnu noćni vazduh. Napolju je video pukovnika i njegovog pratioca kako stoje pokraj kuće podignutih pogleda. Lica su im bila u senci, ali nije morao da zamišlja kako će izgledati kada im saopšti loše vesti. Možda bi mogao nekako da se iskupi. Britanci mora da su i dalje na ostrvu. Iznad njega, svetionik je i dalje radio, otkrivajući i skrivajući svet u fazama, poput mesečevih. Solovljev skrenu pogled ka moru, tražeći utehu u tihim talasima. Umesto toga je u potpuno očajnoj neverici gledao kako pukovnikov avion klizi kroz vodu ne u luci, gde bi trebalo da bude, već u blizini obale najsevernije tačke ostrva. Kolena mu zaklecaše, naslonio se na okvir prozora. Kada je lampa ponovo osvetlila avion, već je bio u vazduhu dok mu se voda slivala sa pontona. Kada se treći put okrenula već je zaokretao na zapad. Do četvrtog okreta je nestao. Sovjetski avion uzdiže se iznad oblaka. Grant se opusti iznad nepoznatih kontrola i zaveli na sedište. Džekson se probio napred i potapšao ga po ramenu. Pošto su mašine bile samo pola metra iznad njihovih glava, unutar kabine buka je bila zaglušujuća.

„Gde idemo?" viknu mu Džekson u uho.

Grant sleže ramenima i potapša merač goriva. „Nemamo dovoljno goriva da stignemo do Atine."

„U tom slučaju moramo u Istanbul. To nam je najbliža sigurna luka."

„Šta ćemo onda?" Grant pogleda kompas i pomeri upravljač kako bi ispravio kurs.

„Onda ćemo otkriti šta se desilo sa štitom. I nadati se da komunjare nisu uhvatile Mjura."

Poglavlje 28

ISTANBUL, SLEDEĆEG JUTRA

Granta je probudio užasan urlik. Naglo se podigao i palcem otkočio osigurač „veblija“ kada je shvatio staje u pitanju. Pjesma mujezina, lepa i misteriozna, prodirala je u sobu kroz tanke zavese. Prijev je odjekivao gradom, sa svakog minareta, poput pesme ptica.

Sklupčana pored njega, Marina mu je prebacila ruku preko grudi i zagrlila ga. Bila je naga. Razbarušena kosa rasula joj se po jastuku. Oči su joj bile zatvorene, a razgolićena noga ležala joj je preko njegove. Grant je pomazi po ramenu, dok se igrala maljama na njegovim grudima. Ležao je tako nekoliko trenutaka, upijajući zvuke i egzotične mirise začina i prašine koji su ulazili kroz otvoren prozor. Marinina ruka krenu niže. Prsti su joj lutali preko zategnutih mišića njegovog stomaka i dalje. Grant se ukroti. Nežno je prevrnuo na leđa i skliznuo na nju. Povukao se rukama kako bi joj gledao u lice dok su joj se pospane oči otvarale. Poljubio ju je.

Dok je Grant izašao iz kupatila, Marina se već obukla.

„Idem u biblioteku. Sursel je rekao nešto što želim da ispitam. Mislim da ovde imaju Suda“

Grant se nije trudio da pita šta je Suda. „Poći ću sa tobom.“ „Nemoj. Ostani sa Riđom treba mu zaštita. Mislim da je veoma blizu otkrića.“

Grant je delovao sumnjičavo. „Stvarno? Ja sam video samo škrabotine. Mislio sam da je u ćorsokaku.“

„Ne razumeš način na koji radi. Zamisli da je jezik orah koji pokušava da otvori. Sve vreme ga je držao na dlanu: proučavao ga je, okretao, kuckao kako bi čuo zvuke koje proizvodi. Pomislio bi čovek da nije ništa naučio. Zatim, iznenada, potapšaće ga na pravom mestu i ljuska će se sama otvoriti.“

„Ipak mislim da ne bi trebalo da ideš sama“, reče Grant tvrdoglavo.

Poslala mu je poljubac. „Vратиću se do ručka.“

Grant je Džeksona pronašao kako jede kasni doručak u hotelskom restoranu. Bio je to veoma oskudan doručak slani sir, slane masline, slani hleb i tvrdo kuvano jaje ali kafa je bila jaka. Grant je popio dve šolje.

„Jesi li dobro spavao?“ upita Džekson. Podigao je pogled sa presečenog jajeta i podigao obrvu. Podigao je na isti način kao i prethodne noći kada su se Grant i Marina prijavili u istu sobu. Zar ih je čuo jutros kroz tanke zidove? Grant nije mario.

„Kao mrtav. Gde je Rid?“

„U svojoj sobi. Ustao je u cik zore. Izgleda da misli da je na dobrom putu sa tablicom.“

„Bolje bi mu bilo. Sada kada su se dočepali Mjura, crveni mora da su sve ukapirali. Do sada su nas jurili, ali sada smo skoro izjednačeni. Tablica je naš jedini keč u rukavu. Neće nam biti od naročite koristi ako ne uspemo da pročitamo prokletinju.“ Pogledao je unaokolo. „Gde je Marina?“

„U biblioteci.“ Grant stisnu maslinku tako snažno da je koščica iskočila sa druge strane i otkotrljala se preko stola. „Htela je da proved nešto što je Sursel rekao.“ Džekson je delovao uzrujano. „Pustio si je samu?“

„Ume ona da se brine o sebi.“

„Isuse, Grante, ne brinem se zbog toga. Komunjare su nam na tragu otkako si se iskrcao na Kritu. Ovde u Istanbulu...“, odmahnuo je glavom. „Isuse, ovde ima više sovjetskih špijuna nego ljudi koji prodaju tepihe. Prokletstvo, polovina ljudi koji prodaju tepihe su verovatno špijuni.“

„Ume ona da se brine o sebi“, ponovio je Grant.

„Znaš ti na šta ja mislim.“

„Grešiš.“ Grantov glas je bio čvrst. Očima je izazivao Džeksona da nastavi.

„Nadam se.“

„U međuvremenu, mi imamo druga posla. Pošto Mjur više nije sa nama, treba nam dodatna pomoć. Poslaću telegram u Vašington. Možda u blizini imaju neki odred koji možemo da pozajmimo.“

„Zar se ne vraćamo u Atinu?“

Džekson odmahnu glavom. „Nema svrhe bar dok ne budemo znali šta piše na tablici. Crno more i dalje deluje kao najverovatnije mesto na kojem ćemo pronaći štit. Gde god da je, verovatno smo mu sada najbliži.”

„Šta ćemo učiniti u vezi sa Mjurom?”

„Moramo da pretpostavimo najgore. Znao je koji su rizici. Ako je pravi profesionalac, prosviraće sebi mozak pre nego što ga se komunijare dočepaju.”

Džekson odgurnu stolicu i ustade. „Idem u konzulat. Ti ostani ovde i čuvaj Rida.

Ako nešto otkrije ili se nešto dogodi zovi me.”

Grant je završio doručak i izašao da kupi novine na engleskom jeziku u kiosku preko puta. Zatim se vratio gore. Džekson i Rid su delili sobu preko puta. Pokucao je kako bi se uverio da je sa profesorom sve u redu. Prigušeno mrmljanje sugerisalo je da jeste sve u redu i da bilo kakav prekid ne bi bio dobrodošao. Uz uzdah, Grant se povukao u svoju sobu i bacio na krevet. Marinin parfem se još osećao na čaršavima.

Taksi je otišao, ostavivši Marinu u tihoj ulici. Prišla je maloj, drvenoj kapiji i pozvonila. Iza zida okrećenog u belo videla je kupole crkve, jedva vredne pažnje u gradu prepunom kupola i kula. Takođe je videla visoku zgradu okrečenu u boju kajsije, u obliku izvrnute piramide. Svaki sprat bio je širi od prethodnog. Boja se ljuštila sa vrata kako izgorela koža, a grubi politički slogani ispisani su po zidovima. Ali unutar imanja sve je bilo mirno.

Prozor na vratima se otvori. Kroz njega se promoli sumnjičavo oko okruženo divljom sedom kosom. „Da?”

„Zovem se Marina Papagijanopulu”, rekla je na grčkom. „Došla sam u biblioteku.”

Bore oko očiju omekšale kada je čuo poznati jezik. Prozor se zatvori, brava škljocnu i pognuti sveštenik u crnoj mantiji i kimilavki požele joj dobrodošlicu.

Čak je i Marina, koja je navikla na kopanje po ruševinama starih civilizacija, osetila drevnost oko sebe dok je ulazila u dvorište. Nije to bila drevnost Knososa, tako daleka da je ambis između nje i istorije nepremostiv, već drevnost dede ili pradede. Osećaj izbledele slave, potrošene energije i završetka. Osećaj života koji je u miru sa samim sobom. Pretpostavila je da ta drevnost opada u ovom gradu već pet stotina godina.

Otkrila je, na svoje iznenađenje, da je biblioteka u zgradi crkve koju je videla sa ulice. Pomenula je ovo svešteniku koji se bezubo nasmeši.

„Nakon osmanske invazije osvajači su odredili da se više ne može koristiti u religiozne svrhe. Njegova svetost patrijarh je odlučio da će istini najbolje služiti ako postane biblioteka."

Osetila je nešto uznemirujuće kada je zakoračila unutra, prošla pored zlatnih pogleda svetaca sa mozaika i ušla u zamračeni prostor. Drvene police ulegle pod teretom knjiga, bile su postrojene duž zidova i ispunjavale prostor između potpornih stubova, dok su se lakirani stolovi, spojeni tako da tvore krst, nalazili na sredini prostorije ispod kupole. Marina je sela na kraj najbliži vratima i izvukla kopiju Surselove monografije iz tašne. Prelistala ju je, nesigurna u to šta zapravo traži, ali sigurna da će to prepoznati kada ga vidi.

Kao i sam heroj, Belo ostrvo postavlja zabrinjavajuću dilemu pred one koji pokušavaju da ga objasne. Sa jedne strane to je blagonakloni aspekt neba, „Sveta luka" u doslovnom i metaforičnom smislu. Kod Arijana nalazimo zapisan detalj da se Ahilej javlja u snovima mornarima koji se nađu u blizini i vodi ih do ostrva, do „najpogodnijeg mesta za odmor i najsigurnijeg sidrišta". Što se tiče samog ostrva, Arijan i Filostrat navode legendu o morskim pticama, kojih je bilo veoma mnogo, i koje su očistile hram svojim krilima. Mada je ovo u suprotnosti sa poslovicom koju citira Plinije (NH X.78) „Nijedna ptica ne preleće preko Ahilejevog hrama na ostrvu u Crnom moru na kojem je sahranjen." Na sličan način, oba autora ponavljaju ideju o stoci koja dobrovoljno pristaje da bude žrtvovana u Ahilejevom hramu, i pokorno stoji ispred hrama i pruža vrat ka nožu (ideja voljne žrtve je naravno od fundamentalnog značaja za religioznu eshatologiju kroz celu istoriju). To čini sliku reda i harmonije, sliku rajskog vrta (ili tačnije vrta Hesperida) gde čovek, priroda i bogovi žive u potpunom saosećanju prema potrebama drugih.

Ipak, kao što dolikuje statusu graničnog mesta na čudnoj, spoljnoj ivici sveta, u ovom vrtu postoji zmija (doslovno, ako konsultujemo naraciju kapetanaporučnika N. D. Kritskog povodom njegove posete Zmijskom ostrvu, 1823. godine); tako da Belo ostrvo obasjava aura opasnosti. Po tom aspektu je veoma govornjiv, često zanemarivan Filostrat sa Lemnosa. On govori o čudnim zvucima koje su mornari čuli sa ostrva: to su bili glasovi zbog kojih su se ledili od straha, zvuči bitaka, oružja, oklopa i konja. Navodi da nijednom čoveku nije dozvoljeno da ostane na ostrvu posle zalaska sunca. Jezovita je priča po kojoj izvesnom trgovcu Ahilej naložio da mu dovede robinju. Mislio je da mu je potrebna za seksualno

zadovoljenje. Zamislite njegov užas kada je čuo vrisku dok joj je osvetoljubivi heroj kidao ud po ud i proždirao je. Mada Belo ostrvo može biti raj za bogove i heroje, za smrtnike je to mesto divljaštva i mraka, kojem ne treba olako prilaziti.

Marina je podvukla nekoliko reci olovkom, zatim je otišla da pronade bibliotekara još jednog sveštenika. Bilo ga je potrebno uveriti da je njen zahtev legitiman, ali na kraju je pristao. Poveo ju je niza stepenice, duž mračnog hodnika u podzemlju stare crkve, do zaključane sobe čije police su bile ispunjene kutijama. I one su bile zaključane. Skinuo je jednu i otvorio je na malom, okruglom stolu u uglu. Unutra je bila položena jedna knjiga umotana u papir. Izgledala je drevno: prednja korica bila je ukrašena umetnutim srebrnim pločama sa draguljima i obojenim kamenjem. Ivice su joj bile potamnele od starosti. Komadići kožnog hrbata bili su rasuti po papiru. Marina je otvorila pažljivo i sa poštovanjem.

Bibliotekar sveštenik je odbio da je ostavi nasamo. Čekao je da pronade ono što traži. Strane su bile braonkaste i krte, poput žutog šećera. Svaki put kada bi neku okrenula, plašila se da će je prelomiti. Čim je pronašla šta je tražila i to prepisala, vratila je knjigu u sigurnost njene kutije.

U čitaonici, Marina je skinula još neke knjige sa polica i počela da čita. Radila je marljivo, zadovoljna zbog osamljenosti. Činilo joj se da može ponovo da oseti prostor i vazduh oko sebe, nakon toliko dana provedenih u muškom društvu. Znala je šta Mjur i Džekson misle o njoj, na šta sumnjaju. Bila je umorna od njihovih oštarih pogleda i podrugljivih osmeha. Bilo je nečeg neprijatnog, nečeg muškog što je neizbežno išlo uz njih. Čak je i Rid, koji joj je bio veoma drag, mogao biti veoma zamoran. Što se tiče Granta...

Prekrstila je noge pod stolom i vratila se knjizi. Situacija sa Grantom bila je suviše komplikovana da bi u biblioteci razmišljala o tome.

Skoro da je završila, kada je sveštenik kojeg je upoznala na kapiji ušao i došepao do nje. „Pred kapijom je čovek koji vas traži“, prošaputao je. „O kyrios Grant.“

Marina se trгла: kako li je pronašao? „Da li je rekao zbog čega želi da me vidi?“

Sveštenik odmahnu glavom. „Rekao je samo da je važno.“

Marina pogleda knjigu na stolu. Završiće za pet minuta. Možda treba da ga natera da sačeka. Ali, ako je Grant rekao da je hitno...

Ustala je ostavivši knjige tamo gde su se zatekle. „Vratiću se“, reče bibliotekaru kada je izlazila.

Grant nije mogao da kaže šta ga je probudilo nije ni znao da je zaspao. Košulja mu je bila natopljena znojem, a usta suva. Popio je malo vode iz čaše koja je stajala na stočiću pored kreveta, mada je bila ustajala.

Pogledao je na sat. Bilo je četiri sata po podne. Teški popodnevni mir stezao je hotel. Činilo se da su čak i mujezini otišli da malo odspavaju.

Još u polusnu, ponovo je pogledao na sat. Gde je Marina? Rekla je da će se vratiti do ručka. Ustao je i pogledao po sobi. Nijedna stvar nije pomerenjena, osim toga čuo bi da je ušla unutra.

Grant navuče cipele i izađe u hodnik. Pokucao je na Ridova vrata i nestrpljivo čekao. Što je tišina duže trajala bio je sve uznemireniji. Šta se dešava sa svima? Uhvatio se za kvaku. Vrata nisu bila zaključana.

Soba je izgledala kao da je neko ispreturao. Knjige i papiri bili su rasuti unaokolo, zajedno sa odećom, cipelama i polupopijenim šoljicama čaja. Grant nije znao da je Rid sa sobom poneo toliko stvari. Zavesu su još bile navučene, pa se soba kupala u mutnoj boji ćilibara. U središtu svega toga, na krevetu je prekrštenih nogu, i dalje u kućnom ogrtaču, sedeo Rid.

Podigao je pogled, trepnuo i obrisao naočare pojasom ogrtača. „Grante? Izvini ali trebalo je da pokušaš.”

„Kucam sam.” Grant se probi kroz džumbus i sede na slobodno parče kreveta. „Jesi li video Marinu?”

Rid još jednom pogleda papir koji je proučavao, a zatim ga spusti na koleno.

„Mislio sam da je sa tobom. Nisam je video čitav dan.”

„Otišla je u biblioteku čim je ustala. Znaš li gde se ta biblioteka nalazi?”

„U Konstantinopolju?” Rid nikada nije uspeo da se pomiri sa tim da sada treba da ga zove Istanbulom. „Ovaj grad je centar učenja poslednjih hiljadu i po godina. Verovatno ima više biblioteka nego džamija. Da li je rekla šta će tražiti?”

„Ne. Čekaj, ipak jeste. Rekla je da u toj biblioteci imaju nešto.” Grant je napregnuto razmišljao. „Neku Sudu?”

Baš je hteo da pita Rida da li mu to nešto znači, ali na licu mu je pročitao da zna šta je to.

„Mora da je otišla u Ekumensku patrijarhalnu biblioteku.”

„Znaš li gde je to?"

„Manjeviše. Siguran sam da će te taksi odvesti na pravo mesto." „Oblači se. Ideš sa mnom."

Rid baci pogled po sobi kao da je iznenađen neredom. „Čini mi se da neću biti od naročite koristi."

„Ne ideš da bi bio koristan. Već smo izgubili Mjura. Ako se nešto dogodilo Marini, ti si verovatno sledeći na redu."

Zaustavili su taksi i krenuli. Rid je ubrzo zaključio da je to što su na njega pucali gerilci i jurili ga sovjetski borbeni avioni, ništa u poređenju sa strahom koji je pretrpeo tokom vožnje taksijem kroz Istanbul. Vozač se ponašao kao da se na carskom hipodromu trka u kočijama uz glasno navijanje mase, ili da je otelovljenje nekog od svojih osmanskih predaka i da galopira na ždrepcu preko široke anadolske stepe. Nijedna od tih scena se nije mogla uporediti sa prepunim ulicama i zbijenim sokacima Istanbula.

„Ko je taj Suda kojeg Marina traži?" upita Grant. Taksi je skrenuo kako bi izbegao čoveka sa magarcem, a zatim zavrnuo na desno kako bi izbegao tramvaj.

„To je knjiga, neka vrsta rečnika. Sastavljena je na vizantijskom dvoru tokom srednjeg veka. U njoj se nalaze biografije mnogih pisaca za koje inače ne bismo nikada čuli. Veoma mali broj kopija je preživeo do danas."

„Zašto je Marina htela baš to da pogleda?"

„Nemam pojma. Možda se setila još nekog pisca koji je pominjao štit ili Belo ostrvo."

Rid začuta na trenutak dok je vozač izvršavao komplikovani manevar koji je uključivao paljenje cigarete, naleganje na sirenu, oštro skretanje i mahanje pesnicom ka kamionu kojeg je preticao. Sve u isto vreme. Rid je pobeleo i promrmlijao nešto na grčkom.

„Šta kažeš?", upita Grant pridržavajući se za dršku.

„To je Homer:

A sam iz stajala pored kotača sruši se Eumel, Laktove povredi sebi i usta i nozdrve jošte, Namršti mu se čelo nad ve&ama, a oči se njemu Gorkih napune suza, a zvonke zapnu mu reči.

Nakon što su još tri puta zamalo izbegli sigurnu smrt, taksi ih je ostavio ispred kapije biblioteke. Prozor na vratima se otvori, ispod čupave sede obrve oko ih sumnjičavo odmeri.

„Da?" reče na grčkom.

„Tražimo prijateljicu. Došla je jutros u biblioteku. Da li ste je videli?" Oko se namršti. „Bila je ovde jutros." „Bila? Kada je otišla?"

„Oko podneva?" zvučao je nesigurno. „Došla su tri čoveka u kolima." Grant oseti kako mu nevidljiva ruka zariva nož u stomak. „Da li je rekla gde ide?"

„Rekla je da će se vratiti." „Da li se vratila?"

„Ne." Osetio je još jedan ubod. „Ali je ostavila ono na čemu je radila." Grant očajno pogleda ka ulici, kao da će ugledati Marinu kako korača ka njemu. Nije bilo nikoga. „Možemo li da pogledamo."

Sveštenik je otvorio vrata uz očigledno oklevanje, i odveo ih preko dvorišta do biblioteke. Marinina torba je visila na stolici, tamo gde je i ostavila. Na stolu je bila jedna knjiga. Parče papira virilo je iz nje.

Grant je podiže. Naslov je bio na francuskom, ali prepoznao je ime pisca. „To je Surselova knjiga, rekla je da će proveriti nešto što je on spomenuo." Grant otvori stranu koju je obeležila. Privukla mu je pažnju rečenica koja je bila delimično podvučena olovkom. Pokazao je Ridu koji je preveo: Po tom aspektu je veoma govorljiv, često zanemarivan Filostrat sa Lemnosa.

„Ko je Filostrat sa Lemnosa?"

Grant se navikao na to da Rid uvek ima spreman odgovor na njegova pitanja, na povlađivanje i nestrpljivo trzanje u zavisnosti od njegovog raspoloženja, tako da o tome više nije razmišljao. Odavno je došao do zaključka da je profesor nepogrešiv, da je hodajuća enciklopedija drevnog sveta. Ali umesto da odgovori, Rid je napucao usne i delovao bezizražajno.

„Filostrat", ponovio je. „Neznatni filozof iz trećeg veka nove ere, čini mi se. Sa tim periodom nisam dobro upoznat. Čini mi se da je napisao biografiju Apolonija sa Rodosa, koji je opisao doživljaje Jasona i Argonauta. Verovatno je Marina želela da pogleda Sudu kako bi našla neki podatak o njemu."

Grant savi prste u pesnicu i izgubi kontrolu. „On je verovatno nije oteo."

„Ako je bio sa Lemnosa, verovatno je znao nešto o Hefestovom kultu."

Pronašli su bibliotekara. U prvom momentu je delovao sumnjičavo, ali Rid ga je sa nekoliko oštrih reči uverio da otključa glomazna vrata i povede ih u podzemnu riznicu. Otvorio je kutiju i položio trošnu knjigu na sto. Ridova ruka je drhtala dok je dodirivao srebrom okovanu naslovnu stranu.

„Da li je devojka koja je bila ovde jutros pogledala ovu knjigu?”

Slamasta brada bibliotekara kao da je plutala u tami dok je bezglasno klimao glavom. Rid okrenu krute stranice. Grant se divio sitnim slovima, urednim poput otkucanih.

„Evo ga.”

Filostrat. Sin Filostrata Vera, sofista sa Lemnosa. Bio je sofista u Atini, zatim u Rimu pod imperatorom Severom sve do Filipa. Njegova dela su:

Deklamacija, Erotska pisma, Opisi (četiri toma), Pijaca, O herojima, Neformalna predavanja, Koze ili O fruli, Život Aolonija sa Rodosa (osam knjiga), Životi sofista (četiri knjige), epigrami, i razna druga dela.

„O herojima” ponovio je Rid. „Poznajete li to delo?”

Bibliotekar klimnu. Bez reci, pokupio je Sudu i vratio je u kutiju, a zatim izašao iz riznice. Pratili su ga do čitaonice. Nije krenuo ka policama, već ka stolu. Pored njega su stajala drvena kolica puna knjiga koje treba vratiti na police. Bibliotekar odabra jednu sa vrha, tanku svesku u crnocrvenom povezu, i predate je Ridu. Kada ju je otvorio, Grant oseti miris badema i ruže, poput cveta u prašnjoj pustinji biblioteke.

„Mora da ju je Marina čitala”, reče, zamišljajući kako se njeni napar 'femisani ručni zglobovi taru o strane dok ih je okretala. „Šta je to?”

Rid izvuče stolicu i sede za sto, prevrćući stranice. Grant se trudio da proguta očajničko nestrpljenje koje ga je obuzimalo.

„To je izveštaj o Trojanskom ratu.” Rid podiže pogled. „Tipičan izum književnosti tog perioda: duh neznatnog lika iz Ilijade se pojavi i priča umornom putniku o tome kako je Homer pogrešio. Postoji praktično ceo takav literarni rod u kasnoj antici. Ovo delo se izdvaja od ostalih, kada je naš cilj u pitanju, zato što ga je napisao čovek koji ima intimno znanje o kultu Hefesta na Lemnosu.”

Umorno se nasmešio kada je ugledao Grantov izraz lica. „Tvoja pretpostavka bila je dobra. Prema uvodu, Filostrat je bio sveštenik kulta Hefesta na Lemnosu.” Rid skide naočare i protrlja oči. „Znači da je imao znanje bez premca o istoriji kulta,

kao i njegovim najdubljim tajnama. U stvari, izgleda da postoji škola mišljenja po kojoj je njegovo delo prožeto duplim značenjima koje samo upućenici u kult mogu da razumeju: tajne reči koje se običnom čitaocu čine bezopasnim. U tekstu postoji još nešto što je posebno vredno pažnje.

Belo ostrvo nalazi se u Crnom moru, sa njegove opasne strane: odnosno, ako plovite ka ušću mora, sa leve strane. Dugačko je oko trideset stadija, ali nije šire od četiri stadija. Na njemu rastu topole i brestovi, neki su sami izrasli, a neki su posađeni oko svetilišta. Svetilište se nalazi blizu Meotskog mora (koje se uliva u Crno more), a u njemu se nalaze statue Ahilej a i Jelene koje su isklesale Sudaje. „Gde se nalazi Meotsko more?”

„To je grčko ime za Azovsko more.”

Rid je ustao i dohvatio atlas sa police. Ovaj atlas nije nalikovao nijednom atlasu koji je Grant ikada koristio. Kartografi kao da su bili pijani: svi poznati obrisi kontinenata kao da su bili iskrivljeni. Čak i mesta koja je prepoznao nisu imala poznata imena. Italija nije bila visoka čizma sa potpeticom, već zdepasta, nezgrapna čizma za rad. Nije to bio svet kakav jeste, već svet kakvim su ga ljudi nekada videli.

Dok je Rid okretao stranice, konture su se polako vraćale u normalu. Neodređene linije postale su precizne, zalivi i rukavci su uranjali u obale. Amebični kontinenti dobili su kičmu, dodatke, udove. Sada su mape bile štampane, a ne crtane rukom. Sada je u njima prepoznavao moderan svet. Mada su imena i dalje bila čudna i strana.

„Evo nas.”

Mapa istočnog Crnog mora, iz 1729. godine. Riđ pokaza ka tački gde se Azovsko more uliva u Crno more. „Kimerski Bosfor.” Odmahnuo je glavom, grdeći sebe zbog neke greške koja je samo njemu i bila poznata.

Smiri se sunce, a na sve puteve spusti se tama. Lađa nam stiže do okeanskih dubokih struja; Ondeje zemlja i grad Kimerana štono ih kriju Tama i magla...

„Kada Odisej plovi ka ulazu u Had, Kimerija je poslednja zemlja kroz koju prolazi pre nego što pređe Okean. Drevni Grci su verovali da su Kimerci narod koji je živeo sve do istorijskih vremena. Prema Herodotu, živeli su na severoistočnoj strani Crnog mora. On dalje priča kako su ih kasnije pobili osvajači, ali ime je nastavilo da živi u...”

„U imenu mesta", reče Grant, prisećajući se. „Ona se uvek poslednja gube."

„Odatle i ime Kimerski Bosfor. Euksinski Bosfor moderni Bosfor spaja Crno more i Mramorno more koje se uliva u Egejsko more. Na suprotnoj strani Kimerski Bosfor spaja Crno i Azovsko more. Mislim da se danas zove Kerčki moreuz."

„Misliš da je to ono što je Marina otkrila: da se Belo ostrvo nalazi tu negde."

„Tako kaže Filostrat a Odisej se slaže."

Grant baci pogled na mapu. „Ali tamo nema ostrva."

Preplavi ga osećaj frustracije. Zalupio je knjigu. „Sranje." Potraga za onim na čemu je Marina radila na neki način je potisnula osećanje bespomoćnosti. Međutim, čak je i to bio ćorsokak. „Moramo da je pronađemo."

Rid ga osmotri umornim pogledom. „Kako to da izvedemo u gradu od skoro milion stanovnika?" „Policija?"

„Strpaće nas u zatvor. Nemamo pasoše." Odmahnuo je glavom i dotakao Grantovo rame. „Žao mi je. Treba da javimo Džeksonu šta se dogodilo."

„Isuse Hriste." Džekson je bacio staklenu pepeljaru preko sobe. Probila je oronuli zid, odbila se i pala na tepih. Pepeo se rasuo oko nje. „Ovo je tvoja krivica, Grante." „Zašto? Nisam je ja oteo?"

„Dozovi se. Niko je nije oteo." Džekson je besno koračao prostorijom. „Špijunirala nas je za svoje ruske prijatelje od prvog dana. Zašto su nam inače stalno za petama? Da ne koristimo možda istu turističku agenciju? Kako su nas pronašli na Lemnosu? Kako su nas pronašli u Atini i stigli do Surselove kuće pola sata nakon nas? Kako su došli do Zmijskog ostrva tako brzo?"

„Ne znam. Ali znam da nas Marina nije izdala. Šest godina je čuvala tablicu i nije nikome ništa rekla."

„Verovatno nije znala koliko je vredna. Isuse! Nismo smeli da joj verujemo. Momci iz Vašingtona će umesto omleta servirati moja jaja za doručak, kada budu saznali za ovo."

„Ako je špijun, zašto bi sada otišla? Nemamo nikakav trag osim tablice, a Rid samo što je nije preveo."

Užasnut pogled prelete Džeksonovim licem. „Gde je tablica?"

„U mojoj sobi." Rid je svađu posmatrao sa sigurne udaljenosti. Delovao je postićeno, poput gosta koji je prinuđen da sluša bračnu svađu svojih domaćina.

„Niko je nije ukrao. Proverio sam pre deset minuta."

„Mislila je da će se vratiti. Ostavila je svoje stvari u biblioteci."

„Bože! Pa to dokazuje da si u pravu. Zar ti nije palo na pamet da bi mogla da nam ostavi lažni trag, Ajnštajne?"

Nešto kvrcnu u Grantovoj glavi. Pre nego što je Džekson i pomislio da treba da se zaštiti, Grant je načinio tri koraka, zgrabio ga za revere i podigao. Udarao je njime o zid, tresući ga poput pacova. Bes ga je potpuno obuzeo. Zabacio je glavu i svom snagom udario Džeksona u lice. Nešto je puklo. Džeksonu krv jurnu iz nosa.

„Spusti me."

„Spustiću te kada se izviniš." Džekson šmrcnu pokušavajući da proguta krv. „Zbog čega treba da se izvinim? Zato što sam uvredio tvoju malu komunjarsku kurvu?"

Ko zna šta bi Grant uradio da se nije začulo kucanje na vratima. Sva tri čoveka se okrenuše.

„Ne sada." Zareza Džekson.

Ili su mu reči bile suviše prigušene, ili nisu bile razumljive. Vrata se otvoriše. Stariji portir u belom sakou stajao je u hodniku. Razjapio je usta kada je ugledao prizor u sobi:

„Telefon", prošaputao je prestrašeno. Podražavao je slušalicu palcem i malim prstom. „Telefon za gospodina Granta."

Grant ispusti Džeksona i potrča za portirom, u žurbi ga skoro oborivši niza stepenice. Devojka na recepciji je piljila u svezu krv na

Grantovoj košulji i nemo mu pružila slušalicu. Pre nego što je uspeo da je prihvati, Džekson ga odgurnu. „Poziv je za mene."

„Da. Ali i ja želim da ga čujem." Džekson se okrenu ka devojci. „Imate li još jedan aparat?" podigao je ruke i načinio isti gest kao i portir malopre. Jeki telefon?"

Ona pokaza ka suprotnom kraju recepcije. Reorganizovala je utikače na telefonskoj centrali i klimnula. Grant i Džekson uzeše slušalice.

„Grant je na vezi."

Veza je bila loša. Šištala je i krčkala, ali glas je bio jasan i hladan. „Zovem se Kurčosov. Vaša prijateljica je kod mene." Grantu srce zakuca jače. Ništa nije rekao.

„Vratiću je u zamenu za tablicu."

Na drugom kraju recepcije, Džekson je stavio ruku preko slušalice i govorio mimikom: „Pokušaj da dobiješ na vremenu." „Tvoj prijatelj Belcig je ukrao tablicu."

„Postoji i drugi deo." Glas dobi opasnu oštrinu. „Važniji deo. Ukrali ste ga iz kuće onog Francuza." „Ostavili smo je u Grčkoj."

Veza zaštišta. „Zbog dobrobiti vaše prijateljice, nadam se da niste." „Neće vam biti od koristi. Ne možete dajte pročitajte." „Videćemo da li možemo ili ne možemo, kada nam je predate." „Ne mogu."

Glas Kurčosova postade oštar. „Moraćete. Sastaćemo se na trajektu za Iskidar, sutra u ovo vreme. Donećete tablicu." Veza se prekide.

„Hoćeš li sada priznati da Marina ne radi za njih?"

Džekson je delovao kao da će nešto reći ali spazio je Grantov mrki pogled i odustao. Umesto toga, okrenuo se ka Ridu. „Kako napreduješ sa prevodom?"

Rid je delovao utučeno. „Jutros sam mislio da sam na pravom putu. Po podne sam shvatio da imam više šanse da izvučem reči iz šešira."

„Možemo li ikako da pomognemo?" reče Grant.

Džekson povuče dim. „Kako da mu pomognemo? Ako on ne može da je pročita, ti sigurno ne možeš. Za mene je to sve prokleti grčki."

To nije bila šala, nije bilo čak ni smešno, ali je na Rida imalo neverovatno dejstvo. Ispravio se, upiljio u Džeksona, a zatim skočio na noge.

„Izvinite me", promrmljao je i istrčao napolje.

„Šta se, do đavola..."

Džekson i Grant su krenuli za njim u susednu sobu. Našli su ga kako kleči pored kreveta, prevrćući papire rasute po podu. „Šta se dešava?"

Okrenuo se ka njima. Njegove bledoplave oči bile su širom otvorene, ipak, jedva da ih je video. „Mislim da sam shvatio."

Poglavlje 29

Te noći, niko nije spavao. Grant i Džekson su na smenu čuvali hodnik, boreći se sa snom bezbrojnim šoljicama kafe i cigaretama. Ridu nisu bili potrebni stimulansi. Svakoga sata pokucali bi na vrata da provere da li mu nešto treba i svaki put bi im samo odmahnuo. Sedeći za stolom, osvetljen lampom i u kućnom ogrtaču preko

odeće, furiozno je pisao. Podsećao je Granta na nekog lika iz bajke: možda na Rampelstilskina, koji tokom noći vredno prede zlato od papira i gline.

Čak i kada nije bio na dužnosti, Grant nije mogao da spava. Ležao je budan na krevetu, drhteći od mešavine kofeina, nikotina i zamora. Pokušavao je da ne razmišlja Marini; kada to nije uspelo, pokušao je ugušiti strahove srećnim uspomenama. Ni to nije upalilo. U tri ujutru, nakon drugog kruga straže, popeo se na krov, stajao na terasi i upijao noć oko sebe. Hotel se nalazio u Sultanametu, srcu drevnog grada. Desno je video vrh obeliska na starom hipodromu, još dalje, kupole Plave džamije i sferu Aja Sofije. Prvi put u svom životu, osetio je lepotu istorije.

Kada je sišao, hodnik je bio prazan, a vrata Ridove sobe otvorena. Grant utrča, zatim uspori kada je čuo poznati glas. Rid je još bio unutra, klonuo u stolici, dok je Džekson piljio preko njegovog ramena ka stolu. Džekson podiže pogled.

„Dešifrovao je.”

Uzevši u obzir sav napor, Rid je ipak delovao suviše potreseno kao čovek koji je gvirio kroz zavesu nekog svetog hrama i nije mogao da shvati čemu prisustvuje.

„Džeksonova šala se ispostavila kao bukvalna istina. Jezik linearnog B pisma je grčki. Veoma primitivna, arhaična forma, ali ipak prepoznatljiva.”

„Zar nisi rekao da su već pokušali sa grčkim pre više godina?”

„I jesu. Ali to je bilo samo nagađanje. Ključ za bravu koja je i dalje nedostajala. Bilo bi to kao da smo presreli neku poruku napisanu uz pomoć enigma mašine, a da ne znamo odakle potiče i da pretpostavljamo da može biti na nemačkom. To je sve u redu, ali nema značaja ako ne seciraš šifru, naučiš gramatiku i sintaksu i način na koji predstavlja taj jezik. Moraš ga izgraditi od dna naviše tek tada upoređivanje sa nekim drugim jezikom dobija smisao. U ovom slučaju, imali smo nezamislivu sreću. Mogao je biti u pitanju potpuno novi jezik, ili neki koji je samo u dalekoj vezi sa poznatim jezikom. Umesto toga, ispostavilo se da je u pitanju najproučavaniji jezik na planeti.”

„Odlično si odradio posao”, reče Džekson srdačno. „Šta si otkrio?”

Rid se počeo po glavi. „Implikacije su zaprepašćujuće. Svi smo pretpostavljali da su Minojci kultura koja je prethodila Grcima, da su uništeni pre nego što su Grci stigli. Sada se čini da su postojali paralelno. Ovo će iz korena promeniti knjige iz istorije.”

„Jebeš knjige iz istorije šta je sa tablicom?"

„Ah, da." Riđ mu predade komad papira. „Još treba obaviti dosta posla neke konstrukcije je teško protumačiti. Ima nekoliko simbola koje sam samo delimično identifikovao. Ali ovo je suština."

Džekson i Grant se nagnuše da pogledaju.

„Vi ste verovatno prvi ljudi koji čitaju ovaj jezik u poslednjih tri hiljade godina."

KRALJ KRITA POSVETIO JE OVAJ KAMEN GOSPODARICI LAVIRINTA. ALI BOGINJA NIJE BILA NAKLONJENA KRIĆANIMA. CRNI BRODOVI SU DOŠLI U ZAKROS I ODNELI KAMEN IZ LAVLIH USTA

(PEĆINE?). NJIHOV PREDVODNIK JE ODNEO KAMEN U HRAM KOVAČA NA LEMNOSU. U VATRI I VODI, UPUĆENICI SU ISTOPILI METAL IZ KAMENA I ISKOVALI OKLOP: DVA ŠTITNIKA ZA NOGE, ŠLEM SA ŠTITNICIMA ZA OBRAZE, BRONZANI GRUDNI OKLOP, I ŠTIT OD BRONZE, SREBRA, ZLATA I OLOVA. PO VOLJI BOGOVA, DALI SU GA HEROJU ČIJA SU DELA DOBRO ZNANA...

(sledeća dva reda su nečitka zbog preloma tablice. Možemo pretpostaviti da se tiču smrti heroja (Ahileja?) i nasleđa oklopa A. R.)

...ZATIM SE NAŠ KAPETAN, DOBRI MORNAR, ZAKLEO DA NEĆE ZADRŽATI TROFEJ VEĆ DA ĆE GA POSVETITI HEROJU. PO VOLJI SVEŠTENICE, VESLAČI SU ODNELI TOVAR IZA GRANICA SVETA.

PLOVILI su uz OBALU I PREŠLI PREKO REKE. USKORO SU STIGLI DO SVETE LUKE GDE RASTU VRBE, TOPOLE I CELER. Tu SU, U PLANINI IZA JEZERA, IZGRADILI KUĆU SMRTI. UNUTRA SU OSTAVILI DAROVE I SPALJENE ŽRTVE, OKLOP I ŠTIT, KAO I MNOGE ČAŠE I POSUDE OD ZLATA I SREBRE. ZATIM SU UZ MNOGE AVANTURE OTPLOVILI KUĆI.

„Znači, treba samo da otkrijemo koju su reku prešli i da krenemo ka najbližoj planini."

„Većina izvora govori o reci u vezi sa Belim ostrvom", prisetio se Grant. „Ali se ne slažu u vezi sa tim koja je reka u pitanju. Dnjepar, Dnjestar, Dunav..."

„Verovatno svi greše. Setite se, ostrvo se verovatno nalazi u blizini Kerčkog moreuza i Azovskog mora."

Džekson je delovao iznenađeno. „Jesam li nešto proputio?"

„Objasniću ti kasnije", reče Rid. „U međuvremenu nam treba mapa."

„U sobi mi je Crnomorski pilot, knjiga koju smo koristili da dođemo do Zmijskog ostrva.."

Grant donese knjigu, koja je imala i pomorsku kartu unutar crnih korica. Raširio je preko kreveta i posmatrao. Linije su se mutile i preplitale pred njegovim umornim očima ali jedna činjenica bila je jasna.

„Nema ostrva. Nema čak ni reke."

„Mora je biti", reče Rid tvrdoglavo. „Jedina stvar u kojoj se tekstovi slažu je da se u blizini Belog ostrva nalazi reka. Stvar je u tome da su morali da pređu Okean da bi došli do sveta iza njega."

„Mislio sam da su putovali morem", prigovori Grant. „Ne može se prelaziti reka na moru. Reku prelaziš na kopnu, sa jedne obale na drugu. Osim ako se misli da su plovili pored ušća neke reke u more. Ali reke nema šta je?"

Zastao je kada je shvatio da Rid pilji u njega ne sa uobičajenim nestrpljenjem, već sa iskrenim divljenjem u očima. „To je to."

„Šta?"

„Pokušaj da posmatraš stvari Odisejevim očima." Ridove godine i umor kao da su nestale dok je govorio. „Sa bojnih polja Troje, preneo si svoj dragoceni tovar kroz Dardanele i Bosfor u Crno more. Plovio si uz obalu u ono vreme nisu se usuđivali da plove otvorenim morem čak i taj put je skopčan sa opasnošću. Brod ti napadaju kanibali, skoro ga uništavaju oluje. Ti si poput Marloua u Srcu tame: prešao si ivicu sveta i stojiš u belom prostoru na ivici mape. Prošao si zemlju Kimeraca, i tamo upravo gde i očekuješ da ga pronađeš dolaziš do ušća reke. Ne bilo koje reke: velike reke široke petnaest kilometara kada su pogledali uzvodno, dok su plovili pored, nisu joj videli kraja. Okean."

Grant je najzad shvatio. „Moreuz."

„Struja koja utiče iz Azovskog mora u Crno more daje utisak velike reke. Tako da su videli ono što su i očekivali. Prešli su preko reke." Rid lupi prstom po mapi sa istočne strane moreuza. „Ovde, na drugoj obali sveta, pronašli su Belo ostrvo. To mora da je to."

„Mora da je to?" ponovi Džekson poput odjeka. „Pre tri dana, to je moralo da bude Zmijsko ostrvo. Zamalo da dobijemo kartu u jednom pravcu za transsibirsku železnicu dok smo otkrili grešku."

„Zasnovali smo pretpostavku na pogrešnim tekstovima. Filostrat je drugačiji bio je sveštenik Hefesta na Lemnosu, zaboga. Njegov izveštaj se poklapa sa Homerom."

„Naravno da se poklapa" reče Džekson. „Verovatno je držao Homera pred sobom kada je pisao svoju knjigu."

„Knjiga O herojima je samosvestan pokušaj da se ispravi Homer. Filostrat se ne slaže sa njim osim ako oseća da mora. To podriva njegovu književnu svrhu. Filostrat mora da je znao nešto i zato je to naveo u svom tekstu."

„Možda nije dovoljno znao" reče Grant. „To ne menja činjenicu da ne postoji nijedno ostrvo duž obale Kerčkog moreuza."

Rid ućuta.

„Staje sa samim moreuzom?" Džekson mahnu rukom preko mape gde su se kopnene mase približavale i tvorile moreuz. Zapadna strana je delovala dovoljno čvrsto, ali istočna je izgledala kao komad odeće koji je izgrizao moljac. Bila je toliko puna jezera i laguna, da je bilo više vode nego kopna. „Cela ta oblast deluje poput niza ostrva oko kojih se more povuklo i ostavilo glib."

„Prema ovome, sva su niska i močvarna", reče Grant, čitajući iz knjige. „Tablica pominje planinu."

„Takođe kaže da su prošli pored reke. Ako je taj komad zemlje ikada bio podeljen na ostrva, delovalo bi kao da su to ostrva u Okeanu odnosno moreuzu. Moramo da tražimo dalje na istoku."

„Tamo nema ostrva", ponovio je Grant.

„Možda i nije u pitanju ostrvo."

Obojica su piljila u Rida kao da je poludeo. Gledajući njegovu razbarušenu kosu i ispijene oči, to nije bilo teško zamisliti.

Džekson progovori veoma polako. „Nakon svega ovoga, ti mi sada govoriš da Belo ostrvo uopšte nije ostrvo?"

Rid je imao dovoljno pristojnosti da deluje postiđeno mada je Grant shvatio da je u pitanju maska koju bi automatski nabacio dok bi mu mozak iza nje vrio. Prevrtao je beležnicu. „Evo nas. Sećate se hrestomatije, u Atini?"

„Izgubljeni spev. Nastavak Homera."

„Pa, Proklov sažeti prikaz, da. Nakon Ahilove smrti, „Izložili su Ahilovo telo i njegova majka, morska nimfa Tetida, dolazi da ga oplakuje. Zatim uzima njegovo telo sa pogrebne lomače i odnosi ga na Belo ostrvo?"

„To baš i ne potire teoriju da nije u pitaju ostrvo, zar ne?" Rid ga je ignorisao.

„Sada, grčke reči koje Prokle koristi za Belo ostrvo su AčUKr|v vr|oov Leukin nison" „Šta to znači?"

„Leukin znači belo, a nison je ostrvo."

Džekson prevrnu očima. „Dodji do suštine."

„U određenim okolnostima, nison može značiti i poluostrvo. Na drugim mestima u epskom ciklusu, Peloponesko poluostrvo se često označava kao nison"

„Zašto bi to radili? Zar nisu imali reč za poluostrvo?"

„Grčka poezija je metrička odnosno, reči se moraju uklopiti u određeni slogovni ritam. Neke reči se nikada ne uklapaju u ritam, i chersonesos pravi izraz za poluostrvo jedna je od njih. Zato će prozni pisac koristiti reč chersonesos, a pesnik nikako ne može. Morao je da nađe sinonim koji se uklapa u metriku."

„Da li je hrestomatija spev? Onaj deo koji si pročitao nije zvučao poetski."

„To je prozni sažetak epske pesme. Potpuno je moguće da je Prokle samo kopirao fraze iz originalnog speva kada je skraćivao."

„Znači, misliš daje Belo ostrvo u stvari Belo poluostrvo?" Uprkos svemu, Džekson je morao da se nasmeje. „Ne zvuči baš poetski, priznajem."

„Zar ovo nikome ranije nije palo na pamet?"

„Ne da ja znam." Riđ slegnu ramenima. „To je poput vode koja teče nizbrdo. Čim prva kap nađe put, ostale je prate. Sa svakom kapi, potok teče brže, kanal postaje dublji, put postaje sigurniji. Nikome ne pada na pamet da dovodi pravac u pitanje."

„Naravno, šta god to značilo." Džeksona nisu interesovale metafore. Pogledao je pomorsku kartu, izravnavajući krajeve. „Znači treba nam poluostrvo sa stenama, istočno od moreuza." Pratio je obalu prstom. „Ovde postoji neko ispupčenje."

„Ne deluje naročito veliko" reče Grant sumnjičavo.

„I ne treba da bude. Opis govori o malom poluostrvu."

Rid je pogledao tekst Pilota. Oči su mu preletale preko stranice iznenada se umirio.

„Kako se zove ta tačka?"

„Rt Rusjajeva."

„Rt Rusjajeva" ponovio je Rid. „Smele, uzvišene litice u podnožju krševitog planinskog lanca, razdeljenog brojnim dolinama. Ima i šljunkovitih plaža, fabrika za preradu ribe nalazi se na zapadnoj obali, verovatno je napuštena. Litice su iznenađujuće bele boje." Zatvorio je knjigu uz tresak. „Iz daljine deluje poput ostrva."

Tišina se razlegla prostorijom dok su analizirali informacije. „Uklapa se", reče Grant najzad.

„Belo poluostrvo." Džekson odmahnu glavom u čudu. „Moram ti odati priznanje, profesore ovaj put si ispunio očekivanja."

„To ništa ne znači", upozori ih Grant. Čak ni sam nije u to poverovao. „Iako je u pitanju pravi deo mape, ipak posmatramo oblast od nekoliko kilometara, možda i nekoliko desetina kilometara. Oblast koja se slučajno nalazi na teritoriji Sovjetskog Saveza", dodao je suvo.

„Još jedan razlog da brzo odemo tamo."

„Šta ćemo sa Marinom? Sada kada znamo gde je hram, možemo da im damo tablicu."

Rid klimnu, ali Džekson ga je posmatrao čudnim, uznemirujućim pogledom. Lice mu postade hladna maska.

„Ništa nećemo dati komunjarima sve dok štit ne bude na sigurnom u Tenesiju. Prokleta sam siguran da im ga neću prepustiti dok još leži u nekoj pećini na sovjetskoj teritoriji."

„Ne dolazi u obzir da napustimo Marinu nakon svega što je učinila za nas."

Grant zakorači ka njemu. Džekson napadno podiže ruke kao da se predaje.

„Dobro, dobro. Ne želim da mi nos ponovo bude slomljen. Želim samo da kažem da treba da budemo promišljeni. Da ne odbacujemo kečeve kako bismo pokupili kraljicu."

„Ona nije karta, Džeksone. Ako je Rusi povrede, ja ću povrediti tebe na isti način."

„U redu." Džekson duboko udahnu i sede na stolicu. „Nemoj zaboraviti da smo svi na istoj strani svi želimo istu stvar."

„Stvarno?"

„Da. Želim da vratimo Marinu, zaista to želim. Ona je dobra devojka. Ali, veruj mi, ako se Rusi dočepaju štita, saznaćeš za to na najgori mogući način. Zato moramo da se dočepamo i njega i Marine. Koliko je sati?"

Grant skrenu pogled na sat. „Četiri sata."

„Sa Kurčosovom treba da se nađemo u šest po podne, zar ne?" Nagnuo se nad mapu i premerio udaljenost palcem i kažiprstom. „Sedamsto dvadeset i pet kilometara. Još imamo Kurčosovljev avion. Ako odmah krenemo, bićemo tamo u zoru. Ako je štit tamo, Bizmatron će nas usmeriti na pravo mesto. Otećemo im ga ispred nosa i vratiti se pre nego što išta posumnjaju. Vratićemo se na vreme da zamenimo Marinu za tablicu."

„Ako se ne vratimo na vreme?"

Džekson sleže ramenima. „U tom slučaju će sastanak sa Kurčosovom biti naš najmanji problem."

Poglavlje 30

CRNO MORE, ISTOČNO OD KERČKOG MOREUZA. 7:58 ČASOVA UJUTRO.

Avion se spustio podigavši mlaz vode prema sivom nebu. Blistavobeke litice uzdizale su se iz mora. Iza njih, u daljini, uzdizale su se još impozantnije planine. Grantu je sve delovalo poznato dok su se približavali ovoj neprijateljskoj obali. Dok bi u ratu ili mesec dana ranije kada se iskrcao sa tovarom oružja na jednu plažu u Palestini osetio uzbuđenje, sada nije mogao da sakupi energiju za tako nešto. Obuzela ga je uznemirujuća letargija. Čak je i avion delovao mrtvo pod njim. Nadao se da nije u pitanju predskazanje.

Stali su ispod litice i ugasili motor, tražeći na obali mesto za pristajanje. Morske ptice su kružile iznad njih, obrušavajući se sa litica ka moru uz lovačke krike. Grant ugleda jednu kako se uzdiže sa ribom u kljunu. Voda se slivala sa nje dok je lepršala krilima dobijajući na visini. Setio se priče koju je Sursel ispričao o pticama koje čiste hram vodom sa krila i zadrhta.

Tri sata ranije, pre zore, okupili su se na doku ispred neoznačenog skladišta na azijskoj obali Bosfora. Padala je blaga kiša, prekrivajući zarđali metal i napukli beton svežim sjajem koji je svetlucao narandžastim tonovima natrijumske lampe. U pozadini se čula lupa brodskih motora, vazduh je bio težak od dima i motornog ulja. Sve to je delovalo poput prigodnog početka putovanja u podzemni svet. Baš pre nego što će krenuti, kamion se parkirao pored kapije. Grant je zapamtio škripanje njegovih guma na mokrom pristaništu. Tri čoveka u uniformama iskočiše napolje. Dvojica brzo prebaciše šest torbi od grubog platna iz kamiona u sovjetski hidroavion, dok je treći krenuo ka njima da se pozdravi.

„Poručnik Kovalski, marinac." Podigao je ruku da salutira, zatim se prisetio svojih naređenja i skrenuo je ka trapavom rukovanju.

„Ja sam Džekson. Ovo je Grant."

Rukovao se sa Grantom, a zatim pogledao ka Ridu. „A ko je ovo Linkoln?"

„Pozajmio sam ih iz ambasade", objašnjavao je Džekson. „Nisu imali nikog drugog na raspolaganju u ovo doba noći. Mislim da Kurčosov neće prestati da traži tablicu, samo zato što očekuje da je mi donesemo. Ako se ponovo pojavi, želim da imam konjicu uza se."

Grant proveri napušteni dok, pitajući se šta vreba iz senki iza lančane ograde. „Ako budemo imali malo sreće, neće znati gde treba da nas traži."

„Marina je kod njega do sada je ukapirala Filostratovo gledište." „Neće nas izdati."

Džekson je delovao kao da želi nešto da kaže, ali je ipak odustao. „Nadajmo se."

„Tamo."

Oko vrha rta litice su se razdvajale. Grant pretraži pogledom vrbe i topole, ali nije video ništa osim trske koja se nežno njihala iza šljunkovite plaže. Iza trske se prostirala mala laguna, ušuškana u rukavcu plaže ali otvorena na kraju, tamo gde se kanal preliva u more. Okrenuli su avion ka njoj. Bele litice dizale su se iznad njih, puis propelera odbijao se od visokih zidova bubnjajući im u lobanjama. Kanal je bio tako uzak da se Grant plašio da će im krilo udariti u liticu i slomiti se, ili da će talas ceo avion razbiti o stene.

Najzad, hidroavion uđe u lagunu i zaustavi se na mirnoj vodi. Iskočili su u penu, klizajući se dok im je kamenje izmicalo pod nogama. Ljudi poručnika Kovalskog brzo su učvrstili avion i istovarili opremu. Dok su se oni time bavili, Grant se uspeo uz padinu iznad plaže. Iza nje, video je usku jarugu punu drveća i žbunja. Mala reka ulivala se u lagunu.

Rid mu se pridružio. Čak i tu, na obalama Sovjetskog Saveza, bio je uredno obučen u odelo, prsluk i kravatu. Jedini ustupak praktičnom duhu činile su crne vojničke čizme koje su mu virile ispod pantalona od tvida.

„Verovalo se da oko hramova posvećenih herojima uvek raste raskošna vegetacija. Smatralo se da je to dokaz plodnosti herojevog prisustva.”

„To nam neće olakšati pronalazak hrama.”

Rid nije odgovorio. Posmatrao je usamljeni zaliv: litice izvajane poput ogromnih nadgrobnih spomenika, tamno nebo, ptice i šljunak koji je škripao poput kostiju. Nego kad galijom veće okeanske prevališ vode, Ondeje obala niska i lugovi Persefoneje, Visoke tu su topole i vrbe što plodove gube, Onde osidraj brod kod okeanskih dubokih vira, Pa u vlažne i mračne Aidove dvore sidi.

„Bar zvuči kao da smo ovaj put na pravom mestu.” Grant je začuo korake na plaži iza sebe. Okrenuo se i ugledao Džeksona.

„Kuda sada, profesore?”

Rid sleže ramenima. „U Odiseji se pominje reka. Pretpostavljam da treba da krenemo njenim tokom.”

Probijali su se oko ivice lagune, šljapkajući kroz plićake i trsku, dok nisu stigli do mesta gde se reka uliva u nju. Ljudi poručnika Kovalskog mučili su se sa teškom opremom koju su nosili uz svoje rance i puške. Poneli su pijuke, lopate, bizmatron i nešto što je Grantu ličilo na eksploziv.

Džekson je stigao do ostrvca od slomljenog kamenja i okrenuo se. „Ima li ova reka ime?”

„Homer je zove Aheron Reka tuge.”

Džekson odmahnu glavom glumeći očaj. „Baš znaš kako da odabereš put. Nemoj mi reći kuda vodi. Ne želim da pokvarim iznenađenje.”

Išli su obalom reke ka unutrašnjosti. Grant ih je predvodio. Nije bilo staze niti ikakvog puta kroz rastinje. U uskoj dolini drveće je raslo tako blizu jedno drugom da je bilo skoro neprohodno. Krošnje su sakrile nebo, upirući grane ka svetlu,

poput šaka prokletnika. Mnogo manjeg drveća osušilo se ugušeno višim rivalima, ali debla nisu imala gde da padnu. Čak su i u smrti stajala uspravno, crnih i trulih, bezlisnih stabala. Mogli su da prođu samo gazeći kroz reku. Sva sreća pa nije bila duboka tek nešto dublja od potoka. Voda im nikada nije dopirala više od kolena. Ipak su se mučili sa rastinjem. Puzavice su visile sa drveća poput zmija i grabile ih za kosu, dok su panjevi i grane koji su štrcali iz vode samo čekali da ih sapletu. Nisu videli skoro ništa osim vode i šume, ali Grant je postepeno sticao utisak da se dolina sužava oko njih. Zemljište je postajalo strmije, struja se ubrzavala. Ispred sebe je čuo buku koja kao da je lebdela iznad drveća. Došao je do dna malog katarakta, gde se voda penila i žuborila, i podigao pogled. U blizini je ugledao litice i nebo uokvireno drvećem poput dovratka.

Buka je postala rika. Grant se uspenra uz nekoliko preostalih stena ignorišući vodu koja je prskala svuda oko njega natapajući mu košulju i pantalone. Zastao je na vrhu i čučnuo na ravan kamen dok se sa njega slivala voda.

Stigao je do vrha doline. Šuma se prostirala sa obe strane, povijajući se ka liticama na vrhu. Vrhovi litica povijali su joj se u susret. Okrugla šupljina između njih bila je ispunjena širokim bazenom, koji se prelivao preko kamenja na kojem je stajao i tako stvarao potok čijim tokom su dospeli dovde. Površina jezera bila je crna i neprozirna.

Džekson i Rid se popeše pored njega, skupivši se na kamenu poput brodolomnika na splavu. Kovalski je sa svojim ljudima čekao ispod. „Šta ćemo sada?”

Rid pogleda ka vodopadu. „Prema Homeru, treba da pronađemo mesto gde se druga dva potoka priključuju reci.” „Kako se oni zovu? Reka bola i Potok uvrede?” „Zovu se Reka vatre i Reka oplakivanja.” „Žao mi je što sam pitao.”

Grant izvuče tablicu iz ruksaka i odmota je, pokušavajući da je zaštiti od vode koja je prskala po bazenu. „Na slici se vide dva potoka. Osim ako nisu u pitanju konture planina. Šta kaže bizmatron?”

Džekson se pridruži marincima. Grant je video kako uzima bizmatron iz kutije i okreće ga. Nije ništa čuo od huka vode, međutim, igla jedva da se pomerila.

„Zasad ćuti.” Namrštio se posmatrajući brojač. „Možda treba da nastavimo.”

Džekson pokaza ka liticama pored vodopada. „Kako bi bilo da se popnemo tamo?”

Grant baci pogled. Neće biti lako. Litice nisu bile veoma visoke, možda hiljadu i po metara, ali beli kamen je bio gladak kao led, i još plus poprskan vodom.

„Naravno“, rekao je nonšalantno. „Imaš li konopac?“

Dok ga je jedan od ljudi poručnika Kovalskog vukao, Grant je zaobišao vodopad. Ostali su posmatrali sa oboda jezera. Bilo je teško približiti se podnožju litice, kao da se spuštala duboko ispod površine jezera i nije bilo kamenja na koje je mogao da stane. Grant zastade na mestu na kojem se dotiču litica i drveće. Nije imao na šta da stane osim kamenog grebena nekoliko centimetara od podnožja stene, udaljene nekoliko metara. Grant je gledao u površinu jezera, ali je na tom crnom ogledalu video samo sopstveni odraz.

„Ionako sam mokar“, promrmljao je. Skinuo je ruksak, zabacio namotani konopac na rame i uskočio u vodu.

Bila je toplija nego što je očekivao. U ovom delu jezera, struja ga je pritisla uz liticu umesto da ga izbací ka mestu na kojem voda ističe.

Zaplivao je i došao do grebena, drhteći na hladnom vetru kada je izašao iz vode.

Pribio se uz liticu, u svakom trenutku je mogao da padne nazad u vodu.

Pogledao je ka marincu koji ga je posmatrao sa obale. „Poželi mi sreću.“

Grant se peo i ranije. Kao dečak je satima puzao preko kredastih rtova Flamboroa, kao odrastao čovek popeo se uz više zidova i litica nego što je mogao da se priseti. Međutim, ovaj izazov je bio drugačiji. Površina stene bila je meka i talasala se poput kože. Mogao je da se penje samo tako što bi se pružio poput guštera i hvatao za svako ispupčenje. Kretao se tako što je pomerao ruke centimetar po centimetar. Čak i na glatkoj steni, prsti su mu ubrzo bili izgrebani. Mokra odeća ga je vukla nadole, ali se i lepila za stenu. Često je to bila jedina stvar koja ga je držala.

Pogledao je nadole. To je bila greška ne zato što se bojao visine, već zato što je shvatio koliko je malo puta prevalio. Okrenuo se nazad ka litici i nastavio. Nakon nekog vremena kosi nagib postade blaži pa se lakše kretao. Iznenada se iznad njega pojavi vertikalna izbočina. Nije bilo šanse da se popne na nju. Prislonio je obraz uza stenu i pogledao nadesno: nije mogao da je zaobiđe. Na levoj strani, vodopad je naprasno delovao gromoglasno.

Nije imao izbora. Poduprevši noge što je bolje mogao u plitkim usecima stene, bacio se nagore. Udario je dlanom o izbočinu. Ruka mu zadrhta, prsti se zatvoriše. Osetio je tanki nabor u steni ni trenutak prerano. U momentu kada ga je osetio,

noga mu je izgubila oslonac. Mlatarao je njome, ali čizma mu je samo klizila sa stene. Par trenutaka je visio u vazduhu, celom težinom oslonjen na vrhove prstiju. Mogao je da se pusti, padne i prepusti sreći, nadajući se da će pasti u jezero. To mu nije ni palo na pamet. Centimetar po centimetar, gram po gram, izvlačio se ka izbočini. Činilo mu se da su mu tetive na prstima debele kao konopac. Grč u dlanovima bio je skoro nepodnošljiv. Bolele su ga čak i kosti ruku. Ponovo je posegnuo nagore, ovaj put rukom obuhvati nešto čvršće. Nada mu dade snagu. Prsti na nogama pronađoše malu rupu u steni. Gurnuo se nagore. Uz uzdah olakšanja, popeo se preko ivice malog ispupčenja. Bilo je baš majušno, duboko manje od tridesetak centimetara, ali Grantu je delovalo poput terena za fudbal. Kada je došao do daha, podigao je pogled. Još je bio ispod vrha, ali od sada će mu biti lakše. U litici se otvarala pukotina nije bila velika, ali je ipak bila dovoljna da u nju uglavi vrh čizme. Nakon onoga što je upravo podneo, to mu dođe skoro kao merdevine. Nastavio je da se penje i uskoro je bio na vrhu litice. Stajao je tamo par trenutaka dahćući i trljajući ruke.

„Šta si pronašao?”

Slabašan povik odozdo vratio ga je u stvarnost. Spustio je pogled. Riđ i Džekson su i dalje stajali na kamenu kod ušća potoka, piljeći nagore poput žaba na lokvanju. Šta je pronašao? Pogledao je unaokolo. Popeo se do visoke doline strmih strana, nalik nekoj upaloj livadi. Nije bilo drveća, samo je potok zavijao kroz gustu travu. Tu je bilo iznenađujuće mirno, čak i buka vodopada je delovala udaljeno i prigušeno. Na neki čudan način, ovo mesto ga je podsetilo na Škotsku. Na drugom kraju doline, ispred nove litice, dva kamena stuba virila su iz zemlje poput kljova. Skinuo je konopac sa ramena i zavezao ga oko stene. Bacio je drugi kraj niz liticu. Zatim je zapalio cigaretu. Prvi marinac se popeo za par minuta, praćen različitom brzinom Džeksonom, Kovalskim i ostalim marincima. Rida su, zajedno sa opremom, uvezanog konopcima izvukli marinci. Nije stradao od ovog iskušenja. Naprotiv, lice mu je sijalo od uzbuđenja. Zadivljeno je pogledao unaokolo. „Izvršno”, izustio je. „Poput izgubljenog sveta, odvažnog Kortesa i svih njegovih ljudi. Verovatno smo prvi ljudi koji će ovuda zakoračiti za tri hiljade godina.” „Nadajmo se da drugi ne dolaze za nama.”

Povetarac začarlija dolinom. Pošto su bili mokri od batrganja kroz potok, zadrhtali su. Grant pogleda nazad ka dolini iz koje su došli. Šumovita padina skrivala je plažu, a more je skoro potpuno nestalo u izmaglici.

Uputili su se prema stubovima na drugom kraju doline. Zemlja je bila meka, trava gusta i bujna. Divlji celer je rastao u vijugavim rukavcima potoka. Pusta tišina ispunjavala je dolinu.

Završavala se još jednom liticom, čiji zidovi su je okruživali poput brodske krme. Dok su se približavali, posmatrali su stubove koje su ugledali čim su se popeli. Bili su kolosalni. Uzdignuti sa obe strane potoka, bili su visoki skoro devetsto metara od podnožja do vrha. Beli kamen su vremenske prilike potpuno uglačale, ali Grant je gledajući ih imao osećaj da se ispod površine nalazi nešto neporecivo veštačko. Kao da su stubovi izliveni od voska čije konture predstavljaju čoveka. Što ih je više gledao, sve više je bio uveren u to da vidi ljudske figure u kamenu. Video je izbočine koje su mogle biti kukovi i ramena i ulegnuća na mestima gde treba da budu njihovi megalitski strukovi. Na samom vrhu, što se odozdo jedva videlo, svaki stub se završavao koničnom krunom koja je možda nekada predstavljala glavu. Na desnom stubu, na otprilike tri četvrtine dužine do vrha, uočio je dva ispupčenja za koja je bio siguran da su grudi. Pokazao ih je Ridu, koji je klimnuo. „Filostrat opisuje dve statue u hramu koje su isklesale Suđaje. Tvrdi da su u pitanju Ahilej i Jelena.”

„Jelena Trojanska?”

„Upravo tako: lice koje je pokrenulo hiljadu brodova.” Shvativši da se Grant zbunio, Rid se nasmeja. „Da, ona se obično ne dovodi u vezu sa Ahilejem. Ali postoji jedna čudnovata verzija legende, po kojoj ona dolazi da živi sa Ahilejem na Belom ostrvu.”

„Zašto bi to učinila? Mislio sam da su se Grci uputili ka Troji kako bi je vratili mužu. Zar ne bi kraj priče bio potpuno pokvaren njenim bekstvom sa drugim muškarcem?”

„I to mrtvim muškarcem.” Rid uzdahnu. „Grčki mitovi su nebrojeno puta menjani tokom poslednjih dve i po hiljade godina ponajviše od strane samih Grka klasičnog perioda, koji su bili zgroženi zbrkom koju su im preci ostavili. Po drugim verzijama mita, Hekata odlazi sa njim, ili čak Medeja, veštica koja se obično dovodi u vezu sa

Jasonom i Argonautima." Podigao je ruke uvis. „Sam odaberi. Sve one su najverovatnije samo aspekti ženskog božanstva."

„Boginje sa zmijama?"

„Upravo tako."

Grant ponovo pogleda desni stub. Iako ga je erozija dobro oglodala, u kamenu se još razabiralo ponešto od figure boginje. Setio se figurice iz pećine na Kritu. A zatim i Marine koja kleči preko njega na hotelskom krevetu, otkopčane bluze i raširenih ruku. Pogledao je na sat. Još osam sati do roka koji im je dao Kurčosov. Zatresao je glavom kako bi razbistrio misli. „Ako su ovo te statue, na pravom smo mestu."

„Pogledaj." Rid je otvorenih usta piljio u liticu. Do ovog trenutka skrivene stubovima, ugledali su dva izvora kako jure niz kamenje. Oba su izvirala iz rupe u steni i u slapovima padala niz duboke kanale. Zatim su tekli preko zemljanog tla kako bi se spojili u jedan jedini tok, nekoliko metara ispred litice. Na tom mestu voda je žuborila, dok su se jezivi pramenovi pare uzdizali sa površine.

Onde teče i Kokit, iz reke što otiče stiske, Obe se hučne reke kod jedne sastaju stene.

Džekson pogleda Rida. „Koja od njih je Reka vatre?"

Rid zakorači napred. Zastao je između dva stuba na trenutak Grant ih je posmatrao kao stubove vrata i kleknuo pored potoka. Dotakao je vodu jednog od njih prstima. „Topla je", uzviknuo je. Preskočio je na drugu obalu i proverio vodu drugog potoka. „Ova je ledena."

Džekson je na trenutak oklevao prilikom prolaska između stubova, gledajući u liticu koja je čekala iza. U njenom podnožju, dva potočića su okruživala mali, trouglasti komad zemlje. Zid koji se nalazio iza bio je gladak i bez pukotina.

„Šta ćemo sada?"

Onamo blizu pristupi ojunače, kako ti kažem, I tu rupu lakat široku i dugu iskopaj; „Šta to znači, Šekspire?" progunđa Kovalski. Rid mu uputi ućtiv, prazan osmeh koji je čuvao samo za nepopravljivo tupe studente. „To znači da treba da iskopaš rupu."

Odneli su asove na trouglasti komad zemlje između potoka. Dok je Rid posmatrao, ostali su sekli busenje i gomilali ga pored obala, a zatim počeli da iskopavaju crnu zemlju. Tlo nije bilo duboko, i uskoro su zagrebali asovima po kamenu. Bio je siv i prljav, poput ličinki. Potpuno otkriven, činio je pod jame.

Džekson je nestrpljivo šetkao. „Šta tačno tražimo?"

„Homer kaže da je Odisej pričao sa mrtvima tako što bi čučnuo u rupu. Ako smo dobro pretpostavili da je ovde hram, podozrevam da ćemo ga pronaći negde ispod naših nogu."

„Možemo li još nešto da učinimo?"

„Možete žrtvovati nešto mrtvima. Homer predlaže mleko, med i vino, kao i razbacivanje ječmenog zrnevlja." „Gospodine, pogledajte ovo."

Osvrnuli su se. Očistili su busenje i zemlju na površini od nekih tri metra, i nešto više od pola metra u dubinu. U zadnjem delu, baš ispred litice, kvadrat uklesan u stenu bio je pun crne zemlje. Marinac zabode ašov, gurajući ga što je dublje mogao. Sečivo potonu bez zvuka.

„Čini se da je u pitanju rupa popunjena zemljom."

„Očistite je. Ja ću..."

Prekinuo ga je zujanje slično pčelinjem, koje je odjekivalo dolinom. „Šta je to, do đavola?"

Grant podiže pogled, ali mnoštvo suviše niskih oblaka zaklanjalo mu je pogled.

„Ne mora biti ništa bitno." Međutim, instinkt ga je upozoravao. „Možda je rutinska patrola. Sovjeti imaju mnogo baza oko Crnog mora."

„Pričaj mi o tome." Džekson se nelagodno osvrnu ka dolini. „Kovalski, uzmi svoje ljude i pobrini se da nam niko ne kampuje za leđima. Grante, preuzmi ašov."

Kovalski povede ljude ka vrhu vodopada. Grant počeo da kopa. Kao da se neko okno spuštalo u stenu, široko jedva četrdesetak centimetara.

Nije ga bilo lako očistiti: svaka lopata zemlje bi se ispraznila dopola pre nego što bi uspeo da je izbaci napolje iz rupe.

Pola metra dalje, Džekson je izvadio bizmatron i klečao pored njega. Uključio je prekidač. Grant je čuo kako mašina oživljava. Začulo se statičko pucketanje, a potom brza serija praskova poput automobila koji ne može da se upali.

„Sranje", dahtao je Džekson. „Ispušta vatromet kao da je nacionalni praznik.

Verovatno smo blizu. Kako napreduješ?"

Rupa koju je iskopao Grant bila je duboka pola metra. Ašov nije bio od velike koristi, nije mogao dobro da ga upotrebi. Izvukao ga je iz rupe, stao na dršku i savijao je dok nije dobio odgovarajući ugao u odnosu na sečivo. To je već bilo bolje. Sada je mogao sečivo da koristi za skupljanje zemlje, poput velike kutlače. Mic po mic, rupa je postajala sve dublja ali kraj se nije nazirao. Grant je sada bio na kolenima, zarivajući ašov poput malja za nabijanje. Jedva je uspevao da zahvati do dna.

Još jednom je zario iskrivljeni ašov u meku zemlju, povukavši ga kako bi pokupio zemlju sečivom, a zatim pokušao da ga podigne. Nije se dao. Umesto toga, zamalo da sam upadne unutra. Gvirnuo je. Vrh asova zakačio se za naprslinu unutar stene: video je tamnu pukotinu koja je odvajala zemlju i kamen. Zavukao je ašov u nju i prodrmao ga. Pukotina se proširi, zemlja se skotrlja unutra i nestade. Ispod okna verovatno postoji tunel ili odaja.

„Imaš li baterijsku lampu?”

Džekson zgrabi jednu sa gomile na kojoj je starala oprema i dobaci je. Rid i on su posmatrali preko Grantovog ramena dok je osvetljivao ponor na dnu okna. Videli su samo zemlju i tamu.

„Idem dole”, promrmljao je. Seo je na ivicu, mlatarajući nogama u rupi. Potapšao se po boku kako bi se uverio da je „vebli” na mestu i stegnuo bateriju. Zatim je skočio.

Poglavlje 31

Grantu stopala potonuše kroz tlo na dnu rupe i nastaviše da uranjaju dalje. Pokrio je glavu rukama kako bi je zaštitio i kliznuo unutar otvora. Nije se zaustavio, u stvari, činilo mu se da dobija na brzini. Kotrljao se i prevrtao u mraku, padajući bespomoćno niz padinu. Svuda oko njega skakutala je zemlja i kamenčići, zavlazeći mu se kroz okovratnik u košulju, u uši i usta. Na trenutak je osetio užasan strah pri pomisli da će zauvek padati. Zatim se zaustavio uz snažan udar i ostao da leži. Zemlja se nagomilavala oko njega preteći da ga zatrpa.

Ispljunuo je prljavštinu iz usta i sedeo nekoliko trenutaka, trljajući izubijane ruke i ramena. Tanušno, vodnjikavo svetlo dopiralo je odozgo iz okna. Kada su mu se oči navikle na mrak, ugledao je kamene zidove sa obe strane, kao i stepenice koje su vodile nadole. Polako je ustao.

Svetlo se ugasi. Grant je začuo vrisak, a zatim i tup udarac iznad sebe. Pre nego što je uspeo da se pomeri, nešto teško skliznu niz nagomilanu zemlju i udari u njega. Pao je i skotrljao se niza stepenice.

„Grante? Jesi li to ti?”

„Ride?” Grant se zaustavi i odluči da rizikuje i otvori oči. Jedno rebro kao da mu je napuklo, a osećao je i bol u članku o kojem nije mogao sada da razmišlja. „Isuse, sledeći put vikni pre nego što skočiš u mračnu rupu.”

Očigledno uzdrman, Rid ustade i smandrija se niza stepenice ka Grantu. Jedva da se sklonio kada je još jedna senka propala kroz okno i skotrljala se do dna padine.

„Gospode”, začu se Džeksonov glas iz tame. „Stvarno je istina.”

Grant pritisnu prekidač baterije. Ništa se nije dogodilo. Mora da se slomila kada je pao. Bacio ju je u stranu i izvadio upaljač iz džepa. Vlažni zidovi su sijali pri svetlosti plamena. Senke su se mreškale iznad njih dok su polako napredovali.

Pažljivo su koračali niz uske stepenice. Iako su bile drevne, nisu bile uglačane ili zaobljenih ivica, kao što je to obično slučaj kod starih, istrošenih stepenica.

„Kao da nije bilo mnogo posetilaca”, reče Džekson.

Tunel se završavao debelim, kosim, kamenim dovratkom. Kao da su crne čeljusti zjapile među stubovima. Kada je Grant pružio ruku sa upaljačem ka senci između stubova, mutni oblici isplivaše iz mraka. Zakoračio je unazad, držeći upaljač tako da se svetlost odbijala od dovratka. Teška, bronzana vrata prečila su mu put.

Zarđavši s vremenom, metal je dobio zelenkastosmeđu boju, ali ispupčeni ukrasi su još bili vidljivi. Par gigantskih zmija vijugalo je uz glavnu ploču, dok su četiri ptice sedele u uglovima i piljile u posetioce. Nije bilo ručki.

Grant prisloni rame uz pukotinu između dvokrilnih vrata i pogura. Metal krenu i oljušti se. Vrata se poviše na unutra, ali se ne otvoriše.

„Pažljivo”, reče Rid. „Ako su ta vrata ono što mislim da jesu, sasvim su jedinstvena.”

Grant zakorači unazad i pogleda vrata procenjivačkim pogledom. Zatim ih je, pre nego što je Rid uspeo da ga zaustavi, odalamio čizmom. Uz prasak kidanja metala i

užasnut Ridov vrisak, vrata se odvojiše od drevnih šarki i padoše na drugu stranu. Oblak prašine ih zapljusnu, dok je ceo hodnih odjekivao od udara bronzne po kamenu.

„Gospode! Ti baš znaš kako da uđeš u prostoriju." Džekson se progura pored Rida i osvetli svojom baterijom ulaz.

„Znači to je to." Okrenuo se i pogledao Rida. „Čestitam, profesore. Uspeli ste." Grant zakorači kroz vrata i zagleda se u čudu. Nedeljama je ova misteriozna odaja zaklonjena senkama, postojala samo u njegovim snovima. Od svih stvari koje je zamišljao, poslednja stvar koju je očekivao bila je da će mu delovati poznato. Ipak, dok je pratio zrak svetlosti koji je bacala Džeksonova baterija dok je kružila prostorijom, imao je nestvaran osećaj da je već bio ovde. Bila je to skoro savršena replika hrama na Lemnosu. Jedna jedina prostorija, čiji su se zidovi uzdizali kako bi oformili kupolu iznad njihovih glava. Grant se pitao da li je moguće da su drevni graditelji isklesali celo svetilište u steni, ili su samo adaptirali postojeću pećinu. U svakom slučaju, bio je to neverovatan inženjerski poduhvat, za ljude koji su živeli u tako dalekoj prošlosti.

„Naravno", reče Rid. „Trebalo je da očekujem da će grob heroja tako izgledati. Ovo je klasična mikenska tolos grobnica. Stepenice kojima smo sišli su dromos sveti prilazni put."

Zrak svetlosti je igrao preko zidova. Nije bilo rezbarija u kamenu. Umesto toga, donji deo zida bio je omalterisan i obojen. Nešto maltera se oljuštilo. Na nekim mestima je crna buđ prekrivala freske. Dosta ih je opstalo, mada u veoma izbledelom obliku, pšamućen, Grant je zakoračio i približio upaljač zidu. Čak i iz te blizine, slike su bile tako blede da su se činile nemerljivo udaljene, kao da ih posmatra kroz paučinu. Neke scene su bile identične onima iz Lemnosa: ljudi koji žanju žito, ovce na brdima, bik privezan među topolama. Bilo je i slika iz rata: duguljaste kočije koje jure u bitku, zidinama okružen grad, mnoštvo brodova na plaži, ljudi sa visokim štitovima koji se bacaju na neprijateljska koplja.

Kada se približio da bolje pogleda figure, nogom udari u nešto. Čučnuo je i prineo upaljač. U podnožju zida, na podu je stajala gomila đubreta. Mora da je u pitanju bio malter ili kamen ali čim je to pomislio osetio je da nije u pravu. Posegnuo je i podigao komadić. Kroz koru od prašine i prljavštine, osetio je hladnoću metala.

Zatvorio je upaljač i stavio ga među zube. Nestade svetlosti oko njega. Košulja mu je još bila vlažna od plivanja kroz jezero. Uhvatio je za kraj i snažno protrljao predmet koji je držao u ruci.

Šta zamišljaš ko si?, upitao je sam sebe. Aladin?

Izvadio je upaljač iz usta i ponovo ga upalio palcem. Nije se pojavio duh međutim, sa crne gromuljice u ruci ga je, bez treptaja, posmatralo zlatno oko.

Grant ga skoro ispusti od iznenađenja. „Ovamo“, dozivao je. Nastavio je da glača dok su ostali prilazili, šireći granice izloženog komada zlata, dok nije očistio ceo predmet. U pitanju je bio pehar sa zaobljenom drškom poput šolje za čaj, i gravurama jelena i lava u metalu. Predao ga je Ridu.

„Koliko ovo vredi?“

Rid uze pehar drhtavim rukama, poput oca koji po prvu put uzima svoje dete u ruke. „Ne mogu ni da zamislim.“

Grant uze Ridovu bateriju i osvetli podnožje zida. Nagomilano blago prostiralo se ukруг oko cele prostorije. Sada kada je znao šta gleda, prepoznavao je oblike na gomili: tanjire i činije, čaše i krune, statue i mačeve. Pokušao je da zamisli kako bi sve to izgledalo da je očišćeno riznica paganskog zlata. „Verujem da ima bar pola tone metala.“

„Zaboravi.“ Džekson usmeri bateriju ka zidovima, pomerajući je nervoznim pokretima. „Nemamo vremena. Gde je prokleti štit?“

Pregledali su odaju. Za razliku od hrama na Lemnosu, nije bilo oltara, niti gasnih, plamenih krugova. Nije bilo rupe u podu kroz koju bi se provlačio posvećenik koji želi da postane član kulta. Kružni zidovi bili su glatki i neprekinuti. Osim...

„Tamo.“ Na drugoj strani prostorije, zavojite zidove prekidala je niša u kojoj su se nalazila vrata. Žurno su krenuli u tom pravcu. Korodirane metalne igle, virile su iz okvira, ali vrata koja su stajala na tim šarkama odavno su pretvorena u prah.

Džekson osvetli otvor. Grant ugleda malu odaju sa detaljno izrezbarenim zidovima, zatim je Džekson zakoračio ispred njega i zaklonio mu pogled.

„Pažljivo.“ Rid je zgrabio Džeksona za rukav i povukao ga nazad. Pokazao je na zemlju. Unutra, baš pored Džeksonovog stopala u podu je zjapila metar duboka rupa. Džekson je osvetli lampom i ustuknu uz oštar uzvik. Na dnu rupe, kroz patinu od prašine i prljavštine nazirali su se beli šiljci skeleta.

„To nisu ljudski ostaci, zar ne?" Džeksonovo inače neprobojno samopouzdanje bilo je ipak uzdrmano.

Rid uze bateriju i osvetli jamu. „Mislim da je u pitanju bik." Zrak pade na tamnosmeđi rog u uglu. „Mora da su ga žrtvovali kada su posvećivali, hram. U grčkim herojskim kultovima jama obično vrši ulogu oltara."

„Kako li su spustili bika niz ulaznu rupu", pitao se Grant.

Tri čoveka prođoše oko jame i uđoše u odaju. Bila je to mala prostorija, ali skoro svaki centimetar zida bio je izrezbaren. Lov, žrtve, bitke: čak i nakon tri hiljade godina, slike u kamenu nisu izgubile ništa od svoje divlje žestine. Na suprotnom zidu, sa obe strane velikog, izvajanog kruga koji kao da je izbijao iz stene, nalazile su se dve niše. Unutar njih...

„Oklop!" Sa uzvikom oduševljenja Rid je potrčao ka niši i podigao predmet koji se nalazio unutra. Držao ga je iznad glave, kao da će sam sebe krunisati. U takvoj poziciji bilo je lako videti šta taj predmet predstavlja, ili šta je predstavljao. To je bio šlem. Vrh mu je imao šiljak sličan ključu, dok su se okruglasti štitnici za obraze protezali nadole poput zečjih ušiju. Grant, pošto nije bio istoričar, pomisli da više liči na kacigu pripadnika pruske konjice cara Vilhelma II, nego na uglasti šlem sa uskim prorezom kakvog ga je uvek zamišljao.

„I štitnici za noge." Rid je došao do druge niše i izvukao dva komada metala koji su izgledali poput rascepljene klade. „Ovi štitnici su štitili Ahilejeve noge", dodao je potpuno izbezumljeno.

„Da ih je nosio naopako, možda bi mu zaštitili petu."

„Gde je prokleti štit?" Grantov upaljač i Džeksonova baterija, dobro su osvetljavali malu prostoriju. Osim ovih nekoliko komada oklopa i kostiju u jami, nije bilo više ničega u sobi.

„Možda je u jami?"

Džekson je uskočio unutra i počeo da struže garež sa dna uz pomoć bikove kosti.

Grant je pregledao zidove, tražeći pukotine koje bi ukazale na skrivena vrata ili tajnu odaju. Nije bilo ničega. Oči mu se neizbežno vratiše na masivni kružni oblik između niša. Primetio je da mu je izrada mnogo finija od ostatka prostorije.

Izrezbarene figure po njemu bile su manje, a njihov dizajn komplikovaniji mada se to jedva primećivalo od crnila koje ih je prekrivalo. U stvari, kada je prišao bliže, shvatio je u pitanju drugačiji materijal od okolnog zida. „Ovo nije urezano u zid."

Stao je tačno ispred. Video je svaku pojedinu figuru muškarce i žene, pastire i orače, pravnike i trgovce, vojnike i bogove: svet u malom. Protrljao ga je rukom i osetio hladan metal kroz rukav. Košulja mu se zacrnela, ali je na površini ispred sebe ugledao zlatnu mrlju kako osvetljava prljavi metal.

Niko nije progovarao. Džekson se izvukao iz rupe, otvorio perorez i zavukao sečivo u tanku pukotinu između štita i okolnog kamena. Bio je skoro savršeno uglavljen u svoju izrezbarenu duplju, međutim, Grant i Džekson su postepeno i pažljivo uspeali da ga izvade. Spustili su štit na pod i naslonili ga na zid. Bio je veoma težak, čak i za njih dvojicu. Zakoračili su unazad, skoro odgurnuti njegovom moći, i piljili u Ahilejev štit.

Poglavlje 32

Da li je to to?"

Nakon tolikog truda i borbe bilo je nečeg neadekvatnog Mk S u pogledu štita. Bio je savršeno okrugao, mada nagrizenih ivica, prečnika oko devedeset centimetara i zakrivljen poput sočiva. Ispod sloja prljavštine, ispupčene šare izgledale su skoro organski, poput kore drveta. Grant se pitao da li je ikada korišćen u bici.

„Kako ćemo ga izneti odavde? Nećemo moći da ga provučemo kroz okno kroz koje smo ušli."

Džekson pogleda njega, pa štit. „Moraćemo. Mora da su ga nekako spustili."

„Moždane treba da ga pomeramo."

„Šta?" Džekson se okrenu ka Ridu. „Jesi li spavao na času protekle tri nedelje?"

Nismo došli ovamo da potvrdimo teoriju, napravimo par fotografija za porodicu i vratimo se kući. Došli smo da nađemo štit kako bismo ga odneli i izvadili metal iz njega."

„I spasili Marinu", podseti ga Grant.

Džekson je na trenutak delovao zbunjeno. „Tako je Marina." Zgrabio je štit obema rukama i pomučio se dok ga je podigao. Delimično ga noseći, a delimično vukući, krenuo je ka vratima.

„Afe bi ga lako čovek obema rukama držo, ma u snazi bio, smrtnici kakvi su danas", promrmlja Rid, a zatim pogleda Granta. „Imaš li revolver?"

Grant izvuče „vebli" i pokaza ga Ridu. „Zašto?" „Ako gospodin Džekson načini još jedan korak, molim te pucaj u njega."

Grant nije mogao da poveruje da je dobro čuo. „Molim?"

„Pitaj ga šta namerava da učini sa metalom iz štita ako uspemo da izađemo odavde."

Džekson ga besno pogleda. „Jesi li lud? Spusti oružje."

Grant se pokoleba. „O čemu to pričate, profesore?"

„Zadržava nas", šištao je Džekson. „U dosluhu je sa Rusima."

Rid smireno pogleda između njih dvojice. „Verujem da taj misteriozni element 61 ima ime. Zove se prometijum. Da li si ikada čitao o Prometeju, Grante? Bio je titan: ukrao je vatru sa neba i dao je ljudima."

„Kako ti znaš za to?" zahtevao je Džekson da zna. „To su poverljive informacije."

„Ne treba da ostavljaš svoje šifrovane poruke unaokolo po hotelskoj sobi."

Grant se zablenu u Rida, pa u Džeksona. Noge su mu bile skrivene iza štita, a lice u senci. „Hoćeš da kažeš..."

Prekinula ih je buka pred vratima. Zaboravivši na Džeksona, Grant mu okrenu leđa i potrča u glavnu prostoriju. Bila je mnogo svetlija nego ranije svetlost boje senfa ispunjavala je kupolu, osvetljavajući nacrtane ratnike i blago pod njihovim nogama. Grant jedva da ih je primetio.

Stajala je na pola metra ispred glavnog ulaza i držala bateriju kako bi joj video lice. Bilo je izgrebano i prljavo od blata. Imala je masnicu na desnom oku, a kosa joj je bila zamršena. Još je nosila istu odeću u kojoj je poslednji put video, belu bluzu i usku, crnu suknju, sada pocepanu i prljavu.

„Marina!" potrčao je ka njoj. Podigla je glavu i umorno se nasmešila, ali u tom osmehu nije bilo radosti. „Stani."

Odzvonio je surov i hladan glas u prolazu iza nje. Grant se zaustavi na pola puta kao da ga je neko šutnuo u stomak.

„Ispusti oružje. Baci ga, ili ću je istog momenta eliminisati."

Visoka, mršava figura zakorači kroz dovratnik. Čizme su mu odzvanjale po kamenom podu. Nosio je zelenu uniformu sa zlatnim pukovničkim trakama na epoletama. Imao je upale obraze, tanka, seda kosa bila mu je prilepljena za

lobanju. Jedno oko koje je imao potonulo je u tamu. Trouglasti povez prekrivao je drugo. U rukama je držao kratež uperen u Marinu.

„Spustite oružje“, rekao je cimnuvši pušku. „I ti, i Amerikanac.“

„Zaboravi“, reče Džekson. „Ona je sa njima.“

Grant ga je ignorisao. Pogledao je Marinu i ugledao prkos u njenim očima.

„Znaš kako smo govorili u ratu“, rekla je na grčkom. „Bez kompromisa, bez osećanja.“

„To je bio naš rat. Ovo...“ Grant je utrnuo. Njegovi mišići su odbijali da se pomere. Još ljudi dotrča iza Kurčosova i razvrsta se po prostoriji bilo ih je previše. Svi su nosili oružje.

„Dobro“, reče Grant monotono. „Pobedio si.“ Sagnuo se i položio „vebli“ na pod. Iza njega, Džekson je i dalje oklevao. Kurčosov uperi pušku pravo u njega. „Brojaču do tri, gospodine Džeksone. Zatim ću vas ubiti. Odun... bea...“

Grant je čuo kako kolt pada na zemlju.

Bacio je pogled unazad i zastao. U zadnjem delu odaje, video je kako se nešto pomera u TaMM desno od vrata. Piljio je u neverici. „Mjure?“

Mjur izađe iz senke. Imao je neprijatan kez na licu. Uzeo je cigaretu i zapalio je.

„Ako čekaš da te ja spasem, čeka te jebeno gadno razočaranje.“

Kurčosov se okrenu ka Mjuru i odmahnu glavom.

„Dobro odrađeno, druže. Drug Staljin će biti veoma zadovoljan.“

„Otvorićemo flašu 'beluge kada budemo odneli štit u Moskvu.“

„Isuse, Mjure.“ Džekson udari petom u pod. „Postoji reč koja opisuje ljude poput tebe.“

Mjur mu uputi poročan kez. „Uvek sam bio beznadežno romantičan.“

„Imaš li ikakvu ideju o tome šta će učiniti sa tim štitom.“ „Šta će učiniti sa njim? Šta misliš zašto smo se ovoliko mučili?“ Mjur se okrenu kada još jedan čovek ušeta unutra. Kada je zakoračio na svetlost, Grant prepozna Belcigovu zdepastu figuru i kosu boje slame. Činilo se da nosi isto smeđe odelo koje je nosio onog dana u atinskoj biblioteci. I on je verovatno zarobljenik, pomisli Grant.

„Da li je tu?“ Čak je i njegov ružni glas odisao dečijim strahopoštovanjem dok je posmatrao veliku odaju sa kupolom. „Mem Gott, ist das schbn. Jeste li pronašli štit?“

„Tamo je", pokaza Mjur ka sporednoj odaji. Između sebe, Rus, Namac i Škot su se dogovorili da koriste engleski jezik. „Gledaj kuda ideš kada budeš ulazio."

Belcig požuri, otevši bateriju iz Marininih ruku kada je prolazio pored nje. Sagnuo se da prođe ispod dovratka. Uzdah zaprepašćenja iz male odaje odjekivao je kupolom.

„To nije sve." Mjur uze lampu od jednog ruskog vojnika i osvetli crnu gomilu na podu. Podigao je pehar i okretao ga u rukama. „Izgleda kao smeće, ali u ovoj prostoriji ima više zlata nego u engleskoj nacionalnoj banci. Lep bonus za partiju."

„Zaista je tako. Biće nam potrebno dosta vremena da sve uklonimo. Amerikanci su nam dobro naplatili ulazak u dolinu." „Da li je iko od njih preživio?"

Kurčosov odmahnu glavom. „Nisu preživeli čak ni oni koji su se predali." Pogledao je ka centru prostorije, gde su Grant, Marina, Džekson i Rid stajali u gomili. „Šta ćemo sa našim zarobljenicima?"

Mjur slegnu ramenima. „Svi su radili za Britansku obaveštajnu službu čak i profesor. Mogli bi da ih saslušaju u Lubjanki kada stignemo u Moskvu. Saznaćemo koliko znaju."

Kurčosov napući usne, zatim klimnu. „Da. Ali, prvo štit." Brečno se na ruskom. Dva vojnika spustiše oružje i otrčaše ka sporednoj prostoriji. Grant baci pogled ka oružju. Bilo je predaleko.

Ljudi se vratiše noseći štit. Belcig je išao za njima. Prineli su ga Kurčosovu poput sportskog trofeja.

„Znači ovo je štit boga Ahileja. Prvog heroja velikog rata između Istoka i Zapada. Ovaj put pobeda pripada Istoku." Prešao je prstima preko metala, zatim ih povukao kao da se opekao. Pogledao je Mjura. „Da li smem da ga dotaknem?"

„Bog zna." Uzdahnuo je, posmatrajući dim kako se kovitla iznad štita. „Moraćeš da ga testiraš u laboratoriji."

„Onda moramo da ga iznesemo odavde."

Vojnici donesoše dva ćebeta postavljena olovom. Obložili su štit i zavezali ga konopcima, a zatim ga izneli kroz vrata u prolaz. Grant je nezainteresovano posmatrao. Pored njega Džekson je drhtao od besa.

„Sklonite zarobljenike dok ne budemo spremni."

Preostali stražari poteraše zarobljenike ka maloj odaji, držeći se podalje. Skoro da su stigli kada se začu neka gungula pred glavnim vratima. Pogledali su unaokolo.

Belcig se vratio sa dva vojnika. I dalje su nosili štit.

„Ne može da prođe kroz otvor“, objasnio je Belcig.

Bes se razli licem Kurčosova. „Mora proći. Kako su ga uneli?“

Belcig maramicom obrisao znoj sa čela. „Možda je postojao drugi ulaz. Možda su izgradili hram oko štita kako ga niko ne bi odneo. U svakom slučaju sada ne može sa se iznese.“

„Možemo li da bušimo? Da proširimo okno?“

„Kroz pola metra čvrste stene?“ reče Mjur. „Ne može se proširiti na brzinu, pogotovo bez specijalne opreme.“

„U tom slučaju ćemo preseći štit.“

Na ove reči Belcig vrisnu. „Ne smete! Ovo je neprocenjivo blago dokaz najvećeg mita ljudske istorije. Mora biti sačuvan kako bi ga naučnici proučili.“

„Zašto? Čim ga bude proučio drug Staljin, otopićemo ga. Njegov metal je ono što je vredno.“ Kurčosov se okrutno nasmeja kada je smotrio Belcigov užas. „Želiš li da se svađaš, družo? Bolje se pomoli da ne likvidiramo i tebe.“

Mjur se prigušeno nasmeja. „Možemo li ga preseći? Ispod sveg sranja koje se vidi, nalazi se jezgro od čistog gvožđa. Da li ste poneli rezač za metal?“

Usta Kurčosova se izviše od frustracije. „Hem.“ Razmišljao je par trenutaka.

„Znači, ako ne možemo da smanjimo štit, raširićemo rupu.“ „Rekoh ti: ne možemo da bušimo...“ „Raširićemo je eksplozivom.“

Vojnici su zarobljenicima konopcem vezali ruke iza leđa. Ugurali su ih u malu odaju i ostavili tamo. Grant je kroz dovratnik video kako odnose blago u platnenim vrećama. Nije to mogao da podnese. Okrenuo je glavu ka Džeksonu, koji je bio naslonjen na zid sa druge strane jame.

„Sad kada svi imamo kartu u jednom pravcu za Moskvu, zašto nam ne bi rekao 6 čemu se radi?“

Džekson uzdahnu. „Želiš da čuješ priču o oružju, ljudima i celom tom sranju? Koliko znaš o atomskoj bombi?“

„Znam da ne želim da budem u blizini kada eksplodira.“

„Tako je. Pa trenutno si siguran koliko si bio i pre deset godina. Te bombe ne postoje.“

„Mislio sam da ih Amerikanci prave na desetine."

„Jesmo pravili smo ih. Sve su u trezoru u Novom Meksiku i najgore što mogu da postignu jeste da ti otpadne doka", nagnuo se napred kako bi olakšao pritisak na ruke. „Ja nisam naučnik. Znam samo da postoje problemi. Postoji nešto što se zove zagađenje reaktora. Ako suviše dugo koristiš fabrike koje prave gorivo za bombe, one se s vremenom pokvare. U isto vreme smo otkrili da bombe koje smo već napravili nisu poput dobrog vina: ne stare baš najbolje. Tako da niko više ne zna da li bombe koje smo napravili i dalje rade, a ne možemo da pravimo nove zato što su fabrike zatvorene zbog opravki. Truman pokušava da se suoči sa Sovjetima. Jedina stvar koja sprečava ujka Džoa da krene tenkovima na Pariz jeste uverenje da imamo gomilu bombi koje možemo baciti na Moskvu. U ovom trenutku to nije istina."

Grant duboko udahnu, pokušavajući da svari informaciju. Video je Hirošimu i Nagasaki na vestima i ništa nije razumeo. „Znači, od ovog elementa 61 prometijuma može da napravi atomska bomba?"

„Pa, niko ne zna zasigurno pošto ga se niko do sada nije dočepao. Ali naučnici su se pozabavili računanjem. Tako ovih dana funkcionišu stvari." Odmahnuo je glavom pokušavajući da zbaci kap znoja koja mu se kotrljala pravo u oko.

„Nekoliko genijalaca sedi tri godine u sobi i rešava logaritme. Na kraju naprave oružje. Bombu koja je bačena na Hirošimu nisu ni testirali pre nego što su je bacili. Bitno je da se račun poklapa."

„Da li je Mjur znao za to?"

„Znao je za šta smo hteli da iskoristimo prometijum. Nije znao da nam je očajnički potreban. Nadam se. Sranje." Šutnuo je petom pod. „Kakav drkaždija. Sve nas je izigrao."

Naslonjen na suprotan zid, Rid se promeškolji. „Zar je bitno?"

„Zar je bitno? Da li si uopšte slušao o čemu pričam?"

„Veoma pažljivo. Rekao si da smo držali Staljina pod kontrolom zato što je verovao u moć atomskog arsenala tvoje zemlje."

„Koji uopšte nemamo."

„Ali on to ne zna. Tvoje ovdašnje ludorije će ga naterati da se zapita zašto tako očajnički želiš da se dočepaš ove materije." Na vratima se pojavi senka.

„Pomislio sam da bi valjalo da svratim i pozdravim se."

Bio je to Mjur. Pošto mu se vlažna košulja prilepila za kožu delovao je mršavije nego ikada, skoro divljački. Izraz Džeksonovog lica odavao je slična osećanja. Delovao je kao da će skočiti na Mjura i raskomadati ga. Čelična njuška krateža koji je visio sa Mjurovog ramena primorala ga je da ipak razmisli o tome.

„Došao si da nas još malo špijuniraš?”

„Zapravo, penzionisao sam se. Radujem se životu u osunčanoj kućici u radničkom raju.”

„Od kada si prodana duša?” Džeksonov bes je nestajao istom brzinom kojom se javio. Ostala je samo gorčina poraza.

„Već neko vreme. Stekao sam neke prijatelje na fakultetu. Čak i tada su neki od nas uviđali da jedino Sovjeti imaju muda da se usprotive fašistima. Neki mladi idioti su odbacili život i umrli beznadežno romantičnom smrću u Španiji. Mi smo želeli da učinimo nešto što će zaista promeniti stvari. Želeli smo da im pomognemo.”

„U čemu? U gulazima? Nameštenim suđenjima? Pogubljenjima?”

„Oni su spasili svet” brecnu se Mjur. „Mi smo bili samo sporedna predstava. Oni su dobili ovaj rat na istočnom frontu, samleli su našu pobedu bitku po bitku. Znaš li koliko ih je poginulo? Na milione. A šta vi pokušavate da im učinite? Znae li zašto Amerikancima očajnički treba element 61?”

Mjur pogleda Džeksona hladnim, ispitivačkim pogledom. Džekson je spustio pogled i počeo da čačka konopac kojim su mu bile vezane ruke.

„Vašington želi da njihovi doskorašnji saveznici posluže kao primer. Da Sovjeti imaju nešto o čemu će razmišljati. Neće gađati Moskvu, niti Berlin možda će gađati Staljingrad. Dokazaće da mogu da učine ono u čemu nacisti nisu uspeali.”

„Kakav bi to prosvećeni spektakl bio”, promrmlja Rid. „A šta ćete vi učiniti sa ovim dobitkom?”

Mjur sleže ramenima. „Zar to nije očigledno?”

Granta obuze ukočenost isti osećaj je imao u Belim planinama kada je uperio pištolj u Alekseja i pokušao da povuče okidač. Pogledao je Džeksona, koji mu je uzvratilo pogled sa hladnim prkosom. Zatim je pogledao Mjura.

„Ne znam ko je od vas dvojice gori.”

Džeksonovo lice bilo je kruto i beživotno. „Pretpostavljam da ćeš otkriti sada kada su se dočepali onoga što su tražili.”

„Ništa se ne menja", reče Rid. Klimnuo je ka rezbarijama na zidu, ka dugačkoj, živopisnoj slici minijaturnih ljudi, konja, kočija i oružja. Na jednom panelu dva ratnika su stajala između gomile naslaganih oklopa i gomile golih leševa. Na drugom je čovek vukao konopac za koji su bile zavezane robinje ka otvorenim vratima šatora.

„Možda" reče Mjur. „Ali sumnjam da će u sledećem ratu biti heroja o kojima će pesnici pevati."

Iza njega stražar nešto promrmlja. Mjur klimnu i okrenu se. „Možda ćemo se videti kasnije. Želeo sam samo da vam razjasnim stvari, zbog dobrih starih vremena. Nadam se da vas nisam previše iznenadio."

„Ne naročito", neočekivano reče Rid. „Uvek si bio serator."

Tišina se razleže prostorijom kao prašina. Iz glavne odaje se čula zveka i tandrkanje dok su odvlačili blago iz hrama, kao i povremeni povici vojnika. Džekson se odbatrgao do ugla, podalje od ostalih i pretvarao da spava. Rid je zamišljeno posmatrao rezbarije na zidu. Grant se približio Marini. „Jesu li te povredili?"

„Malo. Nisu morali da se trude. Mjur im je sve rekao."

„Ako se ikada izvučemo odavde, ubiću ga."

Nije joj video lice, ali znao je da se nasmejala. „Sve ovo skoro da je vredelo samo zbog izraza Džeksonovog lica kada je shvatio da je Mjur izdajnik."

„On će se poslednji smeјati." Grant se okrenu kako bi je pogledao. „Ovo nema nikakve veze sa tobom. Možda bih mogao zbog tvog brata da ih ubedim..."

„Ne." Naslonila je glavu na zid. „Ne bih te ostavila, čak i kad bih mogla."

„Izvući ćemo se nekako."

„To neće popraviti vašu situaciju", začuo se glas sa vrata.

Sve četvoro podigoše pogled. Na vratima je stajao Belcig. Više nije bio ponosni arijevac, arheološki osvajač, kao na fotografiji. Išao je pognutih leđa, dok je loš kroj njegovog odela samo naglašavao njegovo izmučeno telo. Imao je duboke bore oko očiju.

„Jesi li došao da se naslađuješ našhp mukama?"

Belcig promrmlja nešto stražaru i zakorači u malu odaju. Prišao je zidu naspram vrata i izvadio potamneli šlem ih niše. Držao ga je ispred sebe, piljeći ka unutrašnjosti kao da vidi duh drevnog lica, i mrmljao nešto sebi u bradu.

„Šta?"

„Došao sam da vam ponudim pomoć." Grant se ukoči. „Zašto?"

Pokazao je glavom ka vratima. „Zar mislite da sam jedan od njih? Oni su ograničeni, čudovišta. Ne znaju šta imaju u rukama. Uništiće štit, taj neprocenjivi predmet, samo da bi napravili bombu. Sačinili su ga bogovi, a oni žele da uzmu njegove moći i od sebe naprave bogove." Piljio je u senke unutar šlema. „Osim toga, sada kada su ga se dočepali, poslaće me nazad u Sibir. Ili će učiniti nešto još gore." Stresao se drhtajem koji kao da je poticao iz srži njegovih kostiju. „Ne mogu se vratiti tamo."

Džekson se ispravi. „Šta predlažeš?"

„Malo ih je. Vaši vojnici su se dobro borili, pobili su mnoge. Sada su tu samo četvorica stražara, pukovnik Kurčosov i engleski špijun." Zavukao je ruku u džep kaputa i uzvukao dva pištolja, „vebli" i „kolt". „Ako vas oslobodim, možete ih pobiti."

„Radiš li ovo iz čiste dobrote?"

Belciga kao da je zbunio ovaj idiom. „Ako pobegnete, možete me odvesti u Ameriku. Možete mi dati pomilovanje. Zna li kako se to kaže u Nemačkoj? Persilschein"

„Oprati do snežne beline", promrmlja Grant. Piljio je u Belciga. Setio se Molhove odsečene ruke i užasnog leša koji su našli u Pirejskom noćnom klubu. Setio se Marininih priča o Belcigovim postupcima na Kritu. Iznad svega, prisetio se zlobnog osmeha sa fotografije. Čudovišta koja su drevni Grci pokušali da prognaju u podzemni svet nemani, gorgone, basilisci i kiklopi i dalje su hodali zemljom. Čovek koji je stajao pred njim, sa osipom na licu i u loše skrojenom odelu, bio je jedan od njih.

„Naravno", reče Džekson. „Niko ne želi da čeprka po prošlosti. Ako nas izvučeš odavde, obećavam ti kartu u prvoj klasi za SAD. Možda ćemo ti čak naći i neki posao u institutu Smitsonijan."

„A štit hoćeš li ga zaštititi?"

„Kunem se majčinim grobom."

To kao da ga je zadovoljilo. Izvukao je nož i čučnuo iza Džeksona. Za par trenutaka ruke sumu bile slobodne. Protrljao je zglobove, zatim zgrabio „kolt" dok je Belcig

oslobađao ostale. Grant podiže „vebli". Prijalo mu je da ponovo oseti njegovu težinu u ruci.

„Evo šta ćemo."

Kaplar Ivan Serotov je stegnuo automatsku pušku i naslonio se na zid. Očajnički mu je bila potrebna cigareta, ali se opirao iskušenju. Znao je šta bi mu pukovnik učinio kada bi ga našao kako puši na dužnosti. Mogao je da izdrži. Skoro su završili sa raščišćavanjem hrama: njegovi drugovi su upravo vukli poslednju vreću sa blagom. Čekao ih je kratak let do Odese, a kada budu isporučili tovar, dve nedelje na peščanim plažama Jevpatorije. Pitao se da li je ovo garavo đubre koje iznose stvarno zlato. Verovatno jeste, ako pukovnik troši dragoceno vreme iznoseći ga. Bilo ga je toliko mnogo. Sigurno nikome neće nedostajati jedan pehar ako se bude izgubio u transportu. To bi mu u Odesi obezbedilo nekoliko rubalja koje bi mogao da iskoristi na votku i žene. Nasmehio se.

Začuo je korake i već se delimično okrenuo kada je ugledao Belciga kako izlazi iz sobe u kojoj su bili zarobljenici. Nosio je nešto što je delovalo poput zarđalog šlema. Serotov se namršti. Nije marširao sve do Berlina da bi sada primao naređenja od fašiste. Bar neće otežavati avion na putu kući. Kurčosov je bio veoma jasan u vezi sa njegovom sudbinom.

Belcig zastade i cimnu glavom u pravcu vrata. „Tamo ima još blaga", rekao je na lošem ruskom. „Treba da kažeš Kurčosovu."

Jedna veoma nemarksistička misao počela je da se javlja u umu Serotova.

Okrenuo se i gvirnuo kroz otvorena vrata. Troje zarobljenika Amerikanac, starac i žena sedeli su naslonjeni na zid sa rukama iza leđa. Četvrti...

Jak udarac ga je, bez upozorenja, oborio u prostoriju. Supleo se i ispružio koliko je dug. Ispustio je oružje i pružio ruke, ali poda nije bilo. Pao je u rupu licem nadole, vrišteći kada je sleteo na kosti koje su poput šiljaka štrcale iz poda. Poslednja stvar koju je ugledao bio je par rogova. Tada je nešto teško skočilo na njega, ruka ga je zgrabila za vrat i više nije bilo ničega.

Grant iskorači iz rupe i obrisa nož o pantalone. Ruke su mu bile krvave. Bacio je pogled kroz vrata ka Belcigu. „Da li je put čist?"

Na njegovo zaprepašćenje, male oči bile su zbunjene. Ja nein" Odmahnuo je glavom. „Otišli su."

„Šta?" Grant podiže tomsonku i predade je Marini. „Pokrivaj me." Čučnuvši, bacio se kroz vrata, otkotrljao nalevo i zaokružio „veblijem" glavnu odaju.

Bila je prazna. Kerozinska lampa je stajala na drvenom sanduku u sredini prostorije. Umotani štit bio je naslonjen na zid pored ulaza. Osim toga, prostorija je bila prazna.

Skočio je na noge i otresao se. Džekson i Marina su pošli za njim. Nešto dalje, Rid je gvirio oko vrata.

„Otišli su."

„Ali štit je još ovde." Uperivši kratež ka glavnom ulazu, Marina je krenula preko prostorije ka paketu. „Nemoguće da su ga ostavili."

„Možda su napravili pauzu da popuše po cigaretu."

Niko nije znao šta da se radi. Nisu imali gde da se sakriju niti od koga da se kriju. Lutali su sredinom prostorije, ispod kupole, oružja podignutog prema nepostojećoj pretnji.

Grantu pade na um gadna pomisao. „Možda će upravo da aktiviraju..."

Meah? Eucmpo noiideu.

Bleda figura se pojavi na glavnom ulazu i zastade na vratima koja je Grant razvalio. Čovek je držao kratež u rukama, ali nije bila podignuta. Stajao je tako par trenutaka, glupavo piljeći u njih i oni su glupo piljili u njega. Zatim se okrenuo i potrčao.

„Nein!" Belcig je bio najbliži. Ispustio je šlem i potrčao kroz vrata u prolaz. Grant je čuo kako klopata stopalima po kamenim stepenicama, a zatim i besne povike i hice.

„Ne čekaj."

Grant se bacio u stranu delić sekunde pre eksplozije. Sa spoljašnje strane, duboka, tutnjeća rika potrese kupolu hrama. Skotrljala se niz prolaz i uletela u prostoriju poput okeanskog talasa. Bronzana vrata otrgoše se sa šarki i poleteše prostorijom. Lampa je pala i ugasila se. Tama ih okruži. Veliki oblak prašine i krša ulete unutra kroz vrata, talasajući se kako bi ispunio visoki svod. Pošto je stajao ispred vrata, Džekson je u mećavi kamena odbačen ka suprotnom zidu. Kamenje je padalo svuda unaokolo. Grant je pokrio glavu rukama, dok se Marina sakrila ispod štita. Samo je Rid bio pošteđen, pošto je ostao u maloj odaji.

Grant nije čuo kada je buka prestala pošto mu je zvonilo u ušima, ali je znao da je najgore prošlo kada je tlo prestalo da se trese. Provirio je kroz prste, a zatim podigao pogled. Prašina i dim su još gušili prostoriju, ali bar su stene prestale da padaju.

Ustao je i krenuo ka Marini, pokušavajući da ne polomi noge preko krša koji je ležao svuda unaokolo. Na podu, pored ulaza, odnekud je počela da se stvara lokva.

„Jesi li dobro?”

Nije ga čula nije ni sam sebe čuo ali je razumela. Klimnula je, zatim ce opipala po nozi i trgnula se. „Možda i nisam baš dobro.”

„Moramo da izađemo odavde.” Grant pronađe tomsonku na podu tamo gde je Marina ispustila. Cev joj je bila savijena poput spajalice. Šutnuo je u stranu i potrčao ka ulazu, šljapkajući kroz plitku lokvu koja se tu stvorila. To što je veliki dovratik ostao netaknut bila je pohvala drevnim graditeljima. Sama gornja greda mora da je težila bar stotinu tona.

Grant gvirnu iza ugla i trepnu. Gornji deo stepeništa bio je potpuno raznet. To više nije bio tunel, već dubok rov pod otvorenim nebom. Krov se urušio, a velike kamene ploče su formirale strmu platformu ka spoljnom svetlu. Voda se prelivala preko ivice i kapala niz nagib. Novi potok je uticao između napuklog kamenja i krša u hram. Pretpostavljao je da se ispod svega toga nalazi Belgig.

Sačekao je par trenutaka kako bi video da li se išta kreće. Nije video nikoga. Međutim, nije ni mogao mnogo toga da vide. Vazduh je još bio pun prašine, pretvarajući sunčevu svetlost u sumrak. Morao je da rizikuje. Ali ne i da napusti svaku predostrožnost.

Otrčao je nazad do Marine i skinuo pokrivač sa štita. Naslonjen na zid pored vrata, bio je dobro zaštićen od udara. Okrenuo ga je. Kožni remen, ako ga je štit uopšte ikada imao, odavno je istrulio. Međutim, dva mesingana prstena štrcala su sa zadnje strane. Provukao je ruku kroz njih i podigao štit.

Bio je veoma težak. Grant se pitao kako bi bilo koji čovek mogao da ga nosi tokom bitke a da pri tom rukuje mačem ili kopljem. Možda je, priznade Grant u sebi, Ahilej bio vredan svoje slave. Ali i to je bilo bolje nego da ga pogode. Otišao je do dovratka, naslonio štit na butinu i ponovo pogledao ka prolazu. I dalje se nije videlo ništa osim dima i prašine. Provukao se kroz vrata i počeo da se penje,

birajući pažljivo put kroz krš. Bio je to spor i mukotrpan posao: držao je štit pred telom dok se vukao uz iskrzani nagib. Stene su postajale sve veće, a pukotine između njih sve šire. Ali prašina se razilazila i postajalo je svetlije. Popeo se uz poslednji pregib dok su mu se noge klizale po mokrom kamenu, i zateturao na svetio.

Prvo je ugledao tela. Bilo da su ih pokosili zalutali meci, ili su se uspaničili kada su videli da Belgig pokušava da pobegne, prerano su aktivirali eksploziv. Dva ruska vojnika su ležala opružena na zemlji poput igračaka, krvavi i izubijani. Na uniformi je već počela da im se taloži prašina.

Začuo je neki zvuk iza sebe i okrenuo se, prislonivši štit na grudi. To mu je spasilo život, štit zadržao od udara, i Grantovo telo zajedno sa njim. Prljavština i rđa se oljuštiše i otkriše zlato i bronz. Međutim, metak ga nije probio.

Grant pogleda preko ivice. Nekoliko metara dalje stajao je Kurčosov pored jedne od velikih statua. Eksplozija je verovatno i njega iznenadila: uniforma mu je bila pocepana, a lice krvavo i prašnjavo. Ostao je bez poveza za oko i sada se video ožiljak: tamo gde je nekada bilo oko nalazila se nabrana, iskrivljena koža, uvrnuta poput čvora. Delovao je ošamućeno.

Grant podiže „vebli“ i pogodi ga u zdravo oko. Metak kalibra 45 ulete pravo unutra. Grant je mogao da se zakune da je u deliću sekunde čuo šištanje usijanog olova dok prži očnu jabučicu. Gejzir krvi suknu iz duplje, a stenoviti zidovi oko njih odjeknuše od užasnog urlika. Grant ga pogodi još dva puta i buka prestade. Nešto se pomeri iza leša, kod podnožja statue. Grant podiže pogled tačno na vreme da vidi kako neka senka nestaje iza stuba. Mjur. Čučnuo je iza štita, srećan što može da ga položi na zemlju i naciljao. Pomerio je cev sa jedne na drugu stranu statue, pitajući se da li će Mjur izaći levo ili desno.

„Predaj se“, dozivao je. Nakon tolike buke, glas mu je zvučao nekako golo u maglovitoj tišini. „Kurčosov je mrtav.“

Nije bilo odgovora. Grant izvuče levu ruku iz petlji štita. Balansirajući ga na kolenu, podigao je kamen i bacio ga ka stubu. Otkotrljao se po kršu i zaustavio kod podnožja statue. I dalje nije bilo odgovora.

„Mjure?“

Nešto zaškripa po kamenu iza njega. Okrenuo se. Štit se prevali i pade na zemlju uz zveket. Podigao je „vebli“ i... zaustavio se na vreme. To je bio Džekson.

Međutim, to nije bio isti onaj čovek koji je ulepršao u hotel na Paleo Falim u belim patikama za tenis, preplanuo i namazan pomadom. Kosa mu je bila razbarušena, a odeća pocepana. Lice mu je ispod krvi i ožiljaka bilo belo kao kreč. Uzverao se iz rupe i ukočeno piljio u cev Grantovog revolvera.

„Sranje." Glas mu je zvučao mrtvo i ne naročito zabrinuto. „Zar i ti?"

„Mislio sam da je Mjur. On je..."

Grant brzo okrenu glavu kada je začuo brze korake iza statue. Skočio je na noge. Kroz oblak prašine je video mutnu figuru kako se brzo udaljava. Ispalio je hitac. Međutim, čovek nije stao, pa je i Grant potrčao.

Vazduh je postajao čistiji kako su se spuštali u dolinu. Sada je jasno video Mjura, mantil koji leprša za njim i njegove žilave ruke koje se grčevito cimaju dok juri ka vrhu litice i vodopadu. Još je imao oružje. Grant je video daje počeo da se okreće i odmah ispalio nekoliko hitaca iz „veblja".

Pucao je nasumice. Nije imao velikih izgleda da ga pogodi dok trči potpuno pognut, ali Mjur se ipak predomislio. Nije se okrenuo, već je pognuo glavu i nastavio da trči. Ali nije mogao daleko da stigne. Zaustavio se na ivici litice. Grant uspori. Mjur se okrenu. Daje podigao pištolj makar samo za centimetar, Grant bi ga ubio. Umesto toga, Mjur je bacio oružje preko ivice. Dva čoveka su stajala na trenutak licem u lice, teško dišući. „Da li ti smeta da zapalim cigaretu?"

Grant odmahnu. Mjur posegnu ka džepu sakoa i pažljivo izvuče tabakeru od slonovače. Otvorio ju je. Kada je zapalio cigaretu, bacio je šibicu u potok. Struja ga uhvati i odnese ka vodopadu. Mjur je posmatrao kako nestaje preko ivice.

„Odabrao si pogrešnu stranu", reče bez gorčine. „Videćeš. Jenkiji će sve uništiti."

„Ja nisam odabirao stranu. Vi ste pokušali da me pridobijete."

Mjur povuče dugačak dim. To kao da ga je podiglo: delovao je više, podigao je bradu.

„Pretpostavljam da će me obesiti kada se vratimo."

Grant sleže ramenima. „Nismo u ratu bar ne zvanično."

„Bilo bi bolje da jesmo. Onda bi me streljali. Bar bih okončao sa cigaretom u ustima..."

„Ti crveni izdajnički kućkin sine."

Senka prolete pored Granta i suknu ka Mjuru. Mjur podiže pesnice kako bi se zaštitio ali to je bio samo gest, u njemu nije bilo snage. Džeksona impuls odnese pravo do Mjura. Rvali su se par trenutaka na ivici litice, zatim su zajedno pali. Grant pojuri ka ivici i pogleda dole. Stigao je na vreme da vidi pljusak. Crna voda se zatvorila nad njima. Nekoliko minuta kasnije ugledao je njihove leševe kako plutaju na površini kod mesta gde se jezero preliva u potok. Tela se na trenutak zateturaše na ivici brane, a potom nestadoše.

Grant se okrenu. Dok je to činio, osetio je daje nogom udario neki predmet. Kliznuo je preko vlažnih stena i zaustavio se na mahovini. Bila je to Mjurova tabakera. Slonovača je piljila u njega poput očne jabučice sa tamne mahovine, bela kao smrt.

Poglavlje 33

OKSFORD. SEMESTAR TRINITI, 1947.

Homerova namera nije bila da se Ahilejev štit smatra stvarnim objektom. Štit, onako kako je opisan u Ilijadi, predstavlja metaforu sveta ravan disk koji su sačinili bogovi, okružen Okeanom, u čijim okvirima leže zvezde, sunce i mesec; rat i mir, trgovina i poljoprivreda; rad i opuštanje; bogovi, životinje i ljudi."

Student nervozno podiže pogled. Proširio je ovaj paragraf u očajnom pokušaju da utroši vreme. Zasad, njegov profesor to nije primetio. Nije mu palo na pamet da verovatno i profesor želi da čas prođe što bezbolnije.

„U stvarnosti, ovaj blistavi predmet iskovan je od reči, a ne metala. Pesnik, jasno, očekuje od čitalaca da potisnu nevericu tokom ekfrazе. Takvo nezgrapno oružje bilo bi potpuno nepraktično na bojnopolju. Uprkos svoj poetskoj dubini i moći zaslepljivanja, moramo sa žaljenjem zaključiti daje štit izmaštan. U pitanju je trijumf Homerove imaginacije, zapisan u vreme kada je tehnika ratovanja bronzanog doba odavno prešla u legendu."

Rid je piljio kroz prozor. Na Ulici Terl, žena u letnjoj haljini flertovala je sa muškarcem u lakom sakou i flanelskim pantalonama. Iza zidova koledža, lopte za kriket sudarale su se po besprekornim travnjacima.

Rid je bio nesvestan svega toga. U sećanju je još bio na vrhu litice, napinjući se zajedno sa Grantom dok su pokušavali da spuste štit, a da ga ne ispuste u jezero. Ponovo je išao niz korito gusto obraslog potoka, i šljapkao kroz plićak dok je pokušavao da pridržava Marinu koja je slomila nogu. Vratio se u lagunu, uspentrao se u hidroavion, nadajući se da Rusima neće stići pojačanje.

Shvatio je da student čeka da nastavi, odlažući svoj esej pred velikim mislima koje je Ridov odsutni pogled nagoveštavao. Ponekada je reputacija apstraktne briljantnosti imala svojih izrazitih prednosti. Nasmehio se. „Nastavite."

„Značajna je činjenica da Homer daje ovaj štit Ahileju. Kao da nam govori da Ahilej drži ceo svet na dlanu. Kada se bori, ceo svet drhti pod njegovim udarcima.

U doba atomskih bombi i Nacionalne zdravstvene službe, razuzdano nasilje i nadmeni elitizam koje Ahilej oličava možda neće pobuditi naše simpatije."

Student podiže pogled, pitajući se da li je ova misao suviše smela, da li je njegov eterični profesor ikada čuo za atomsku bombu ili Nacionalnu zdravstvenu službu.

„Odisej, čovek koji um ceni više od snage, koji se pati deset godina kako bi se vratio kući i spasio svoju porodicu, čini se realnijim herojem u ovoj zemlji i ovom veku.

Međutim, usuđujem se da primetim, ako želimo da izgradimo bolji svet, Ahilej nam nudi parabolu o spasenju. Istina, on veći deo Ilijade provodi obuzet gnevom, ne vodeći računa o uništenju koje donosi drugima: grčkim ratnicima, svojim prijateljima, čak i najintimnijem drugu Patroklu. Ali ova poema je priča o humanizaciji, o putovanju od nepromišljenog besa ka razumevanju svojih obaveza prema svetu.

U metaforičkom smislu, svi mi postojimo na Ahilejevom štitu. Kada se ratnici spremaju za bitku, mi drhtimo. Ako želimo da preživimo nove opasnosti modernog doba, moramo se nadati da razoran bes koji pokreće ljude može biti ublažen razumom, angažovanjem i iznad svega, samilošću."

Skupio je papire i položio ih na sto. Profesor je delovao kao da je zaspao u stolici. „Recite mi" najzad je progovorio, „da li verujete u Homera?"

Student je delovao uznemireno. Nije spremio odgovor na ovo pitanje. Pa, ovaj, otkrića gospodina Šlimana u Turskoj očigledno nameću neka pitanja. Kao i Mikenai." Očajnički se trudio i na sopstveno iznenađenje, pronašao je odgovor. „Mislim da to nije važno."

Seda obrva se izvi od iznenađenja. „Mislite da to nije važno?"

„Tako je. Važna je poezija. Ona je stvarna. Ona je preživela dve i po hiljade godina, mnogo duže nego išta napravljeno od drveta ili metala. Osim toga..." pokušavao je da se priseti nečega čime će dokazati svoje stanovište. Spasio ga je kucanje na vratima.

„Izvinjavam se, profesore. U hodniku vas čeka neki gospodin. Rekao je da dolazi iz Londona."

Riđ nije delovao iznenađeno: ovu posetu je očekivao još od povratka u Oksford. Nije imalo svrhe odlagati nešto što je neizbežno.

„Da li bi vam smetalo da se vratite za sat vremena?" upitao je uz izvinjavajući izraz lica. „Verovatno se neću dugo zadržati."

Student jedva da je mogao da poveruje srećnoj okolnosti. Pokupio je esej i izjurio iz prostorije. Nekoliko trenutaka kasnije, portir je uveo posetioca. Mladi čovek u plavom odelu seo je na sofu i skinuo šešir.

„Ime mi je Rajt", predstavio se. Lice mu nije bilo lepo, već srdačno. Bilo je neke živahne inteligencije u njegovom pogledu, smisla za humor blago držanog pod kontrolom. „Hvala vam što ste me primili, profesore."

Riđ ućtivo odmahnu, i

„U pitanju je moj kolega, čovek po imenu Mjur. Koliko shvatam sarađivali ste sa njim."

„Radili smo zajedno tokom rata. Došao mi je u posetu pre nekoliko nedelja. Želeo je da mu pomognem da uđe u trag jednom drevnom, grčkom predmetu. Verujem da je na tome sarađivao sa Amerikancima."

„To smo shvatili." Rajt uvrnu šešir u ruci. „Nažalost, to je sve što znamo. Mjur je bio čudak. Iskreno, sumnjamo da je bio umešan u neke čudne poslove."

Riđ se trudio da ne deluje iznenađeno. „Uvek se činio pomalo... neortodoksnim. Staje sada učinio?"

„Pa, to upravo pokušavamo da otkrijemo. Vidite, nestao je. Nadali smo se da ćete nam vi malo rasvetliti tu situaciju."

Rajt se zadržao sat vremena. Rid je odgovarao na njegova pitanja najbolje što je mogao odnosno pokušavao je da izrekne što je manje moguće laži koje bi mogle lako da budu opovrgnute. Rajt je hvatao beleške, mršteći se dok je pokušavao sve da zapiše.

„Takođe, tražimo i gospodina Granta.”

„Da”, reče Rid. „Shvatam zbog čega. Pretpostavljam da će vam to teško poći za rukom.”

„Imate li ikakvu ideju gde bi on mogao...?”

„Ne. Čini mi se da je spominjao Kanadu.”

Rajt je delovao iznenađeno. „Oh. To nismo znali. Hvala vam.” Ustao je i rukovao se sa Riđom. Na vratima je zastao na trenutak.

„Taj... homerski predmet. Smatrate li da ima istine u tome? Hoće li iskrsnuti odnekud?”

Rid se nasmeši. „Mislim da neće.”

Visoko iznad mora koje je videlo toliko bogova i heroja, avion je kroz noć leteo na jugozapad. Grant je upravljao; iza njega, Marina je ležala na podu pokrivena ćebetom. Na nozi je imala udlagu.

Rid se probi napred i uglavi u kopilotsko sedište.

„Gde smo?”

Grant proverio sat. „Upravo smo prošli Dardanele. Stići ćemo u Atinu za par sati.”

Rid se promeškolji i pogleda unazad. U zadnjem delu aviona, privezan za čeličnu pregradu, izudarani štit mu je uzvraćao pogled. Pored njega je stajala platnena vreća, puna čudnih oblika i grudvi.

Grant uhvati njegov pogled. „Zamišljaš kako bi izgledao u Britanskom muzeju?”

Rid uzdahnu. „Znaš da ne možemo da ga zadržimo. Amerikanci bi ga oteli dok trepneš.”

Grant nagnu avion nalevo. „Stvarno misliš da bi ga iskoristili da naprave bombu?”

„Da li si spreman da rizikuješ?”

Grant nije odgovorio. Leteli su u tišini nekoliko minuta. Rid pokaza ka malom ostrvu čije kuće su svetlucale u tami. „To mora da je Lemnos.”

„Možda treba tu da se spustimo. Da ga sakrijemo u hramu dok prođe ova gungula.”

„Ne. Čak i tamo će ga neko na kraju pronaći.”

„Neko će ga u svakom slučaju pronaći. Stvari ne mogu zauvek ostati izgubljene."

„Bio je izgubljen tri hiljade godina. Ako ga niko ne pronađe narednih tri hiljade godina, ja se neću žaliti."

Grant ga pogleda iznenađeno. „Ali ovaj štit je sve promenio. On dokazuje daje Homer govorio istinu o Ahileju, Troji i svemu ostalom. Taj štit je deo istorije."

Riđ je gledao kroz prozor. „U tome i jeste stvar. Svet ima dovoljno istorije svaki dan sve više. Međutim, nema novih mitova. A oni su nam toliko potrebni. Kada sam slušao Šlimana u Kensingtonu, nisu mi bilo bitno da li su činjenice istinite, već vera u to da možda jesu istinite. Inspirišu nas stvari o kojima ništa ne znamo, stvari koje su nam van dohvata. Istorija nam ih približava nadohvat ruke."

Otkopčao je sigurnosni pojas i krenuo ka zadnjem delu aviona. Grant nije pokušavao da ga spreči. Urlik oluje ulete u kabinu kada je otvorio vrata. Pod ćebetom, Marina se promeškolji i otvori oči. Držeći se za podupirač, Riđ se oteturao ka štitu i odvezao ga. Sklonio je ćebad u koju je bio umotan. Kleknuo je na trenutak ispred njega, posmatrajući slike iz života koje su vrvele iz metala.

Zatim ga je otkotrljao do vrata i bacio u tamu.

Avion je nastavio da leti kroz noć. Dole na vodi, niko nije primetio pljusak koji je štit napravio. Čak i da jesu, verovatno su pretpostavili da je u pitanju delfin koji seče talase. Voda je bila duboka, štit je brzo potonuo. Ako je pesma sirena ikada odjeknula na mestu gde se zaustavio, ako je kraken skliznuo pored ili senka nimfe prolepršala iznad njega, istorija to nikada nije saznala.

Istorijska beleška

Linearno B pismo dešifrovali su Majki Ventris i Džon Čedvik 1952. godine. Priču o njihovom dostignuću, jednom od velikih intelektualnih podviga dvadesetog stoleća, prepričao je sa elegantnom jasnoćom Čedvik u knjizi Dešifrovanje linearnog B pisma; dok su zajedno izdali naučni rad Dokumenti na mikenskom grčkom.

Svi klasični autori koji se spominju u romanu zaista su postojali i svi citati iz njihovih dela su precizni.